

HANGİ İSLAM

ERHAN AKTAŞ

5. Baskı: Nisan 2020

Kapak & Mizanpaj: Gülsüm Özdemir

Baskı : EMSAL MATBAA TANITIM
Hiz. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Bahçekapı Mah. 2477. Cad. No:6
Etimesgut/Ankara
Tel: (0312) 278 82 00

İletişim ve Sipariş : 0552 288 3306
e-posta: erhanaktas@hotmail.com
Twitter: @erhanaktasbrr
Instagram: erhan.aktas06
Youtube: erhan aktaş
Facebook: erhanaktasankara

*Eserin her hakkı Erhan Aktaş'a aittir. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.
İzinsiz basılamaz, çoğaltılamaz.*

“Birr Kur’an’la Buluşma Platformu”na...

ERHAN AKTAŞ

1958'de Eleşkirt/Ağrı'da doğdu. Orta ve Lise öğrenimini Ankara'da yaptı. AÖF iktisat okudu. Ankara Üniversitesi Tömer ve beş yıl medrese hocası olmak üzere toplamda 15 yıl Arapça eğitimi aldı. Yaklaşık yirmi yıl İktibas Dergisi'nde makale yazdı ve yıllarca yazı işleri müdürlüğü yaptı. Hangi İslam (1996) ve Kadının Kendisi olması (2017) isimli yayınlanmış iki kitabı ve On bir yıl süren çalışmanın neticesinde "Kerim Kur'an Türkçe Çeviri" (2015) isimli Kur'an Çevirisi bulunmaktadır.

İçindekiler

Önsöz	7
Hangi İslam	13
Din Nedir	16
Dininin Kaynağı Nedir	24
Kur'an Nedir	31
Kur'an'ı Anlaşılmasını Engelleyen Nedenler	42
1. Anlayış Sorunu	44
2. Kur'an'ın Gönderiliş Amacını Doğru Bilmemek	45
3. Kur'an Bilim İlişkisi	49
4. Kıssalar	52
5. Örneklemeye Yoluyla Anlatım	54
6. İndirgemeci Anlayış	59
7. Kur'an'ı, Anlamada Başka Kaynakları	
Referans Almak	61
8. Âlimler/ Din Adamları Sınıfı	66
9. Geleneksel Kültür	78
10. Allah'la İnsan Arasında Aracı Edinmek	85
11. Nebi ve Resûlü Yanlış Tanımlamak	89
12. Kur'an'ı Anlayamayız Anlayışı	100
13. Kur'an'ın Kullandığı Dili Dikkate Almamak	110
14. Muhkem ve Muteşâbih Ayetler	117
15. İlllet/Gerekçe/Nedensellik	125
16. Tevhid İnancının Yanlış Olması	128

17. Kur'an Kavramlarının Önemi, Örnek Kavramlar:	130
a. Sabır	131
b. Zikir	133
c. İbadet	138
d. Veli	142
Kur'an'ın Anlaşılmasına Dair Bazı Öneriler	147
Müslüman Kimdir?/ Müslüman Olmak Nedir?	150
İman Etmek	157
Allah'a Kul Olmak/ Özgürlük	163
Sünnet ve Hadis Anlayışı	166
Mezheplerin Konumu	178
Şefa'at İnancı Doğru mu?	181
Kabir Azabı Var mı?	200
Nebi Muhammed'e Mucize Verilmiş midir?	214
a. Ayın yarılması	221
b. Göğsün açılması	224
c. Miraç mucizesi	228
Kutsal Gün ve Gece Var mı	234
Hidayet, Allah'ın Dilemesi midir,	
Yoksa Onu İnsan mı Seçer?	239
Kur'an'ın Başka Kaynaklara İhtiyacı Var mı?	248

Ön Söz

Bu kitap, “Kur’an’ı ve İslam’ı anlamaya yönelik bir çalışmadır. Kitapta ele alınan konuların üzerinde pek çok tartışmanın yapıldığı bilinmektedir. Hatta ele alınan konular pek çok kimse için bilinen şeylerin tekrarı gibi gelebilir. Ancak, günümüzde kendilerini Müslüman olarak tanımlayanların büyük bir çoğunluğunun inanç ve anlayışının geleneksel kültüre, bidat ve hurafelere göre şekillenmiş olduğu gerçeği, kitapta ele aldığımız konuları sorgulamamızı zorunlu kılmaktadır. Zira kitapta yer verdiğimiz konular doğru anlaşılmadan, doğru bir İslami inanç ve anlayışa sahip olmak mümkün değildir.

Kitap, bir yandan Müslüman olduklarını iddia ettikleri halde; inançlarını şirke bulaştırmış kimselerin durumlarını sorgulamalarına katkıda bulunmaya çalışırken, diğer yandan İslam’ı gerçek anlamı ile öğrenmek isteyenlere, “Al bu kitabı oku.” diye tavsiye edebileceğimiz ve temel İslami konuları işleyen, derli toplu bir eserin bulunmayışından doğan boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Müslüman olduğunu söyleyen ancak Allah'ın istediği şekilde bir inanca sahip olmayan; deyim yerinde ise inandığı şeyin gerçekten İslam olup olmadığını bilmeyen, diğer bir ifade ile "körü körüne" inanan bir durumla karşı karşıyayız. İnançları Kur'an'a uygun olmayan bu kişiler, aslında Mekke Müşrikleri ile aynı konumdadırlar. Bu gerçek dikkate alındığında, ele alınan konuların önemi daha iyi anlaşılacaktır. Çünkü, neye inanılması gerektiğini bilmek tek başına yeterli değildir. İnanılacak şeye nasıl inanmak gerekiyorsa öyle inanmak, inanmanın olmazsa olmaz koşuludur. Zira, "Allah'a inanmak", Allah'ın belirlediği biçimde olmadıkça bir geçerliliği olmaz. Yani inancın doğru olması, en az inanmak kadar önemlidir.

Doğru inanç, ancak doğru bir anlayışa sahip olmakla gerçekleşir. Bu bakımdan kitapta okuyucuya, genel anlamda bilgi vermekten çok doğru bir İslami anlayış edinmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Doğru anlayış, sahibine, konuları doğru bir bakış açısından görme imkânı kazandırdığından; okuyucu yapacağı değerlendirmelerde, Kur'an'ın mantığına uygun sonuçlara ulaşmayı gerçekleştirmiş olacaktır.

Kuşkusuz, inancımıza dair her konuda olduğu gibi; inancın nasıllığı konusunda da Kur'an'ı esas kaynak olarak görmek zorundayız. Kendisine inanmamızı isteyen Allah, O'na nasıl inanmamız gerektiğini de Kitap'ında açıklamıştır.

İnanılan İslam'ın Kur'an'daki İslam olup olmadığı ve Kur'an'a göre bir İslami anlayışa sahip olunması; tevhid ve şirkin, hak ve batılın, iman ve küfrün net bir şekilde birbirinden ayrılması için Kur'an'ın ölçü alınması şarttır.

İslam adına ortaya konulan, ancak Kur'an'a uygun olmayan bir inancın, adına İslam denmiş olması onu İslam yapmaz. Hiç kimse kendi adına dinde belirleyici olamaz. Dinin tek sahibi ve belirleyicisi yalnızca Allah'tır. Kim ki Allah'ın dininden olmak istiyorsa, bilmelidir ki bunun bir tek yolu vardır: Allah'a, Allah'ın istediği gibi inanmak ve O'nun inanç sistemine, belirlediği şekilde teslim olmaktır: Allah ne diyorsa o, ne kadar diyorsa o kadar, nasıl diyorsa öyle olmaktır. İman ettiğini söyleyen bir kimsenin, kendi arzu ve isteğine göre inanması ve kendi belirlediği gibi kulluk yapması demek, inancını devre dışı bırakması demektir. Dini ve kulluğu Allah'a özgü kılmayan bir inanç, Kur'an'a göre geçerli değildir.

Dini ve kulluğu Allah'a özgü kılmayı gerçekleştirmenin temel koşulu Kur'an'a göre oluşmuş doğru bir İslami anlayışa sahip olmaktır. Onun için Müslüman olduğunu söylenen bir kimse, kendisine şu soruyu sormalıdır: Benim Allah'a olan inanç biçimim gerçekten de Allah'ın istediği gibi midir? Benim Allah'a yaptığım kulluk, gerçekten de Allah'ın belirlediği şekilde midir?

Bu kitapta; dinin, Kur'an'ın ve İslam'ın ne olduğunu tanımlamaya çalışarak; günümüz Müslümanlarının İslam hakkındaki mevcut düşüncelerinin Kur'an'daki İslam'a uyup uymadığını ortaya konmaya çalışıldı. Ayrıca Müslüman'la Kur'an'ın yeniden buluşmasının ne denli önemli olduğunu ve Müslüman'ın kendi Kitap'ı ile tanışmasının, Müslümanlığının gereği olduğunu, Müslümanların kendileri ile Kur'an arasına koymuş oldukları en büyük engel olan "Biz Kur'an'ı anlayamayız." önyargı-

sının bütünüyle boş bir kuruntu ve şeytanın bir aldatmacası olduğunu izah etmeye çalıştık.

Mezhep, sünnet ve hadis gibi temel konuları Kur'an'î bir bakış açısı ile ele alarak, okuyucunun mevcut inancını sorgulamasına bir kapı aralamış olalım istedik.

Ayrıca, “kabir azabı”, “mucize”, “şefaât”, “iman ve inkârı seçme” gibi konular hakkında günümüzdeki geleneksel kültüre dayalı düşünce ile bizim bu konularda Kur'an'a dayalı olarak yapmaya çalıştığımız tanımları okuyucunun karşılaştırabilmesine ve inancının doğru olup olmadığı konusunda bir durum değerlendirmesi yapmasına katkıda bulunmayı amaçladık.

Özetle, elinizdeki kitap, Kur'an'ın öngördüğü doğru inancın nasıl olması gerektiğini ortaya koymaya ve okurlarını bilgilendirmekten çok doğru bir İslam anlayışı kazandırmaya çalışmaktadır. Çünkü İslami bir bakış açısına sahip olunmadıkça, İslam'ın doğru anlaşılıp uygulanabilmesi mümkün değildir.

Dördüncü baskı yapılabilecek yirmi dört yıl oldu. Talep olduğu halde beşinci baskıyı yapmamıştık. Zira, araya daha önemli bulduğum uğraşlarım girdi. Özellikle yıllarımı alan “Kerim Kur'an Türkçe Çeviri” isimli Kur'an çevirisi çalışmam nedeniyle diğer çalışmalarına ara vermeme neden oldu.

Peki, bu baskıda ne değişti? Çok şey değişti diyebilirim: Kur'an Çevirisi çalışmamla birlikte, düşüncelerimde, Kur'an eksenli önemli değişiklikler oldu. Bu değişiklik ister istemez kitaba da yansdı. Konular ve öz itibarıyla düşünce aynı olmakla birlikte,

ifade biçimi daha tutarlı ve sağlıklı bir yapıya kavuştu diyebilirim. Diğer bir ifade ile düşüncemdeki olgunluk bir fark olarak kimi değişiklikleri de beraberinde getirdi. Bu nedenle beşinci baskı için “genişletilmiş” baskı denebilir.

Kitabımızda yer alan ayetler şahsıma ait “Kerim Kur’an Türkçe Çeviri” den alınmıştır.

Çaba bizden başarıya ulaştırma Allah’tandır.

Yalnız O’na kulluk eder, yalnız O’ndan yardım dileriz.

Ankara, Nisan 2020

Hangi İslam

Hangi İslam? Garip bi soru! Garip bir soru olduğunun farkındayım! Ne demek hangi İslam? Kaç tane İslam var ki? Bu soruları sormakta haklısınız. Yanıt oldukça basit; tabii ki bir tane İslam var o da Kur'an'daki İslam'dır. Ancak, bu sorunun sorulmasının nedeni Müslümanlar olarak içinde bulunduğumuz durumun bir gerçekliğidir: İslam adına temel referansları itibariyle birbirinden büyük farklılıklar gösteren yüzlerce, binlerce anlayış ve inancın var olması böyle bir soruyu sormayı zorunlu kılmaktadır. Diğer bir anlatımla, Kur'an'daki İslam'la, insanların kendi yanlarından uydurdukları ve İslam diye adlandırdıkları İslamların var oluşu bu sorunun gerekliliğini zorunlu kılmaktadır.

Vahyedilen İslam ile uydurulan İslamlar olmak üzere iki ayrı İslam'la karşı karşıyayız. Bu iki İslam'ı, dayandıkları kaynaklara göre tanımlayabilir veya kavrayabilirsek; Allah'ın gönderdiği İslam'ı seçmemiz mümkün olacaktır. Yoksa; bir kısmı Allah'a ait bir kısmı insana ait bir dini İslam diye din edinmiş oluruz. İki kaynağı olan bir dini Kur'an şirk olarak tanımlamaktadır.

Gerçek İslam'ı ve adından başka İslam'la hiçbir ilgisi olmayan, İslam adına uydurulmuş dinleri birbirinden ayırmadan dini Allah'a özgü kılamayız.

Müslüman olduklarını söyleyenlerin binlerce gruba parçalanıp bölündükleri; her bir grubun kendisini "hak", diğerini "batıl" gördüğü bir İslam'la karşı karşıyayız.

Tek kaynağı Kur'an olan İslam dini, ne yazık ki Nebi'nin ölümünden hemen sonraki yıllarda, özellikle Emevî dönemi ile birlikte saltanat ideolojisine dönüştü. İktidar mücadelesi, kabile asabiyeti, din adamları sınıfının oluşması ve İslam'ın kısa bir sürede büyük bir coğrafyaya yayılması ile o coğrafyalardaki inanç ve düşüncelerin etkisinde kalması, İslam inancının değişmesine neden oldu. Kur'an giderek devre dışı bırakılmaya, buna paralel olarak Müslümanlar da ondan uzaklaşmaya başladılar. İnsanlar kendi yanlarından yeni dinler uydurdular. Allah'ın korumasında olan "Kur'an, metin olarak değil ama anlam olarak büyük bir tahrifata uğradı. Kur'an'daki bu anlamsal tahrifat uydurulan hadisler aracılığı ile yapıldı. İsminden başka İslam'la ilgisi olmayan bir inanç din olarak benimsendi.

Bütün bu olumsuzlukların yanı sıra, az sayıda da olsa Allah'ın kuluna uzattığı ipi olan Kur'an'a tutunan; dinini ve kulluğunu Allah'a özgü kılarak tevhidi inançlarını koruyan ve bu sapmanın dışında kalan Mü'minler varlıklarını sürdürmektedirler. Ancak, ne yazık ki Müslüman olduklarını iddia eden büyük bir çoğunluk, İslam adına uydurulmuş dinleri, yani atalarının dinlerini izlemektedirler.

Kur'an'a uygun bir inanca sahip olmayanlar; inançlarında Kur'an'a da yer vermiş olsalar, gerçekte geleneksel kültüre

dayalı, kısmen “kültürel” kısmen “ilahi” olan karışımı dinler oluşturdular. İsminden başka İslam’la hiçbir ilgisi olmayan bu dinlerin bağlıları, dinlerini oluşturdukları kaynaklara göre birbirlerinden ayrılmaktadırlar: Daha çok kültürel değerlerden beslenenlerin din anlayışı ile eski dinlerinin kutsallarına öncelik verenlerin din anlayışları arasında bu önceliklerine göre farklılıklar bulunmaktadır. Birisinin inancın merkezinde geleneksel kültür varken, diğerinin inancının merkezinde eski dinleri var. Bunlar kendilerini Müslüman olarak tanımlasalar da Kur’an’daki İslam ile bir ilgileri yoktur.

Anlaşılması ve içinden çıkılması en zor olan konu ise, Kur’an’a göre “sapkınlaşan” bu kimselerin kendilerini gerçek Müslüman olarak görmeleri, gerçek Müslümanları ise dinden saptırmakla ve sapkınlıkla suçlamalarıdır. Oysa ki: “Doğru” bir tanedir. Ancak temel sorun, bu doğrunun neye göre tespit edilmesi gerektiğidir. Yani, doğru ve yanlış belirlemede neyin ölçü alındığıdır. Gerçek Müslüman olan bir kimse için bu sorunun yanıtı bellidir: O da “Ölçü yalnızca Kur’an’dır. Diğerleri için ise ölçü; Kur’an, Sünnet, İcma, Kıyas, Batını ilim, âlimler ve benzerleridir. Yani Kur’an’ın yanı sıra daha birçok şeyin ölçü alınmasıdır. Bir yanda Allah’ın sözü, diğer yanda insanların sözü.

Kur’an ölçü alınarak “gerçeğin” ve “sapkınlığın” ne olduğu belirlenmelidir. Bunun için de öncelikle Kur’an’ın ve dinin ne olduğunu doğru tanımlamak gerekmektedir. Bu yapılmadan kimin doğru yolda, kimin sapkın yolda olduğunu; gerçek din ile “uydurulmuş” dinin ne olduğunun anlaşılması mümkün değildir.

Din Nedir?

Din; Kur'an'da kavram olarak, inanç sistemi, yaşam biçimi, toplumsal düzen, yasa, hesap, karşılık, ceza vb. anlamlarda kullanılmaktadır. Bu kavramsal çerçevede, din şöyle tanımlanabilir: Din; yaşamı düzenleyen ilke ve kuralların referans alındığı değerler, belirleyici ilkeler demektir. Kur'an'a göre yaşamı düzenlemede Kur'an'î değerleri ölçü almayan her düşünce ve inanç Cahiliye'dir¹. Yaşantınızı, düzeninizi, sisteminizi hangi değerleri referans alarak belirliyorsanız, sizin dininiz o değerlerdir. (Bkz. 3:73; 6:70; 7: 51; 12:76; 40:26) Kur'an, nasıl ki Mekkeli müşriklerin Cahiliye değerlerini referans alan düzenlerini, sistemlerini din olarak tanımlıyorsa; İslami değerleri referans almayan bütün düzen ve sistemler de cahiliye dini sayılırlar.

1. Kur'an; cehaleti zve cahiliyeyi; 'bilgisizlik,' 'bilmezlik,' 'okuryazar olmamak' anlamı ile değil; Vahyin dışında, gerçeğin dışında bir şeye inanmak, yapılması gerekenin veya gerçeğin tersini yapmak anlamında kullanılmaktadır. Diğer bir deyimle cahiliye, vahiy dışı yaşam biçimi demektir.

Kur'an, insanın yeryüzünün halifesi olduğunu söylemektedir. Bu halifelik bir kişi, erk veya kuruma ait bir şey değildir. İnsanlı-

ğın tamamını kapsamaktadır. İnsanoğlu, akıl ve irade verilerek, yeryüzünü imar etmek ve düzenlemekle sorumlu tutulmuştur. İnsan yalnızca yeryüzünü değil, kendi hayatını da düzenlemekle sorumludur. Allah, insana yeryüzünü imar etme sorumluluğunu vererek, onu dilediğini yapmakta özgür bırakmış ve bunu insanın sınavı olarak belirlemiştir. Ve insan, Kur'an'î değerleri referans almak koşulu ile yaşadığı hayatı düzenlemekle sorumlu tutulmuştur. Nasıl bir yönetim biçimi, nasıl bir ekonomik sistem, nasıl bir yaşam biçimi, nasıl bir hukuk sistemi, nasıl bir çalışma düzeni, nasıl bir eğitim sistemi vb. olması gerektiği konularında yetki ve sorumluluk insana bırakılmıştır. Müslümanlar, koşulları, ihtiyaçları ve araçları dikkate alarak, en iyi sistemi, en doğru yönetimi ve en yararlı düzeni kurmakla sorumludur.

Dinin; yalnızca “soyut bir inanç” ve öte dünyayı ilgilendiren, kutsal olarak tanımlanan alanlarla sınırlı manevi değerler olarak görülmesi, Kur'an dışı bir anlayıştır. Bu yanlış algılamadan dolayı Müslüman olduklarını; en üstün ve en doğru dinin İslam olduğunu içtenlikle kabul ettiklerini söyleyenlerin büyük bir çoğunluğu; isim olarak İslam'ı seçtikleri halde, gerçek yaşamda başka dinlerin kural ve ilkelerini, yaşamlarının belirleyici değerleri haline getirdiklerinin ayırında değiller. Bu ise Müslüman olduklarını söyleseler de öyle olduklarına inansalar da dinin ilke ve kurallarının bir kısmını almakla yetindikleri için müşrik olmakla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu kimselelerin, din anlayışlarında; İslam yalnızca öte dünyanın dini olarak kutsandı ve bundan dolayı yaşamın dışına itildi. Oysaki İslam, ancak yaşamın düzenlenmesinde referans alınması ve değerlerinin muktedir kılınması durumunda bir değer ve anlam ifa-

de eder. İslam dininin değerlerinin ve ilkelerinin referans alınmasına karşı olanlar, kendilerini Müslüman olarak görseler de bunun Kur'an'daki karşılığı "zalimlik", "fasıklık" ve "küfürdür". (5:44,45,47)

Eğer, kendilerini Müslümanlıkla tanımlayanların büyük çoğunluğu, dinin gerçek anlamını bilse, İslam'la birlikte insanların kendi yanlarından uydurdukları düşünce ve görüşleri din edinmez(!), yalnızca Kur'an'daki dini ya da İslam adına uydurulmuş dinlerden birisini seçerdi. Çünkü adı ne olursa olsun, bir düzen, bir sistem, yapısını belirlerken neyi referans alıyorsa, hangi değerlere uygunluğu esas alıyorsa onun dini o referanslar ve değerlerdir. İstisnasız her "din", ismini referans aldığı değerlerden almaktadır. İnsanlığın yapısında temel olarak iki çeşit din vardır: Allah'ın vahyettiği din ve insanın kendi yanından uydurduğu dinler. Yeryüzündeki yönetimler, yaşamı düzenlemede hangi dinin değerlerini ölçü alıyorsa, o dine mensupturlar.

Sahibi Allah olan ve yalnızca Allah'a özgü olması konusunda son derece özenli ve ödünsüz olan İslam dini, başka dinlerle ortak olmayı, onlarla bir araya gelmeyi asla kabul etmemektedir. Allah, kendisine ortak kabul etmediği gibi, kendi dinine de ortak kabul etmemektedir. Bu bakımdan İslam dinini seçenlerin, yaşamlarında başka dinleri ve değerleri ölçü alması veya tercih etmesi şirk sayılmıştır.

Din olarak İslam'ı seçen birisinin, aynı zamanda -adı ne olursa olsun- başka bir anlayışı benimsemesi onu İslam'dan ve Müslüman olmaktan çıkarır. Çünkü: Özünde "kula kul olma esasına dayanan" beşeri dinleri ortadan kaldırmayı, "kula kul olma tutsaklığı"na son vermeyi, insanı; yaratıcısı, yaşatıcısı ve rızık-

landiricisi olan Allah'a teslim olma özgürlüğüne kavuşturmayı isteyen İslam, köleleştirici düşüncelerle hiçbir koşulda bir araya gelmeyi kabul etmemektedir.

İnsanı üstün ve şerefli bir varlık olarak yaratan Allah, onun kendisinden başka hiçbir şeye kulluk etmesini istememektedir. Bunun anlamı, kulun gerçek anlamda özgür olmasıdır. Zira, çok üstün ve şerefli bir varlık olan insan, Allah'a kul olmakla, O'nun dışında hiç kimseye, hiçbir güce veya varlığa kulluğu kabul etmez. Allah'a kulluğu reddeden bir kimse, aslında kulluğu değil, Allah'ı reddetmiş olmaktadır. Zira, kulluk bir sonuçtur. İnsan ya Allah'a ya da Allah'tan başka varlık ve güçlere kaçınılmaz olarak kulluk edecektir. Allah'a kulluk özgürlük, onun dışında kalanlara kulluk köleliktir.

Din kavramı zaman içinde -diğer İslami kavramlarda olduğu gibi- gerçek anlamını yitirdi ve yaşamın dışına itildi. Tarihi süreç içinde, vahiyden kültüre dönüşen İslam, toplumun sadece manevi ihtiyaçlarını karşılayan bir "tatmin" aracı haline dönüştürüldü. Ondan boşalan alanlar, insanların yanlarından uydurdukları dinler tarafından dolduruldu. Bunun sonucunda İslam dini, Müslümanların yaşamlarında anlamını yitirmiş bir nesne olarak uygun ve gerekli görüldüğü alanlara hapsedilerek, olması gereken işlevini yitirmişti.

Allah'ın dininin yanı sıra insanların uydurdukları dinleri de benimsedikleri halde, kendilerini Müslüman sayanlar, şunu bilmedirler ki: Allah'ı birledikleri gibi dinlerini de birlemedikçe, asla Müslüman olamazlar. Zira Müslüman olmak, İslam'dan başka bütün dinleri reddetmeyi gerektirir:

"Kuşkusuz Allah katında din İslam'dır." (3:19)

“Kim İslam’dan başka bir din arzularsa o ondan kabul edilme-yecek ve o ahirette hüsrana uğrayacaktır.” (3:85)

Dinin doğru anlamının bu olduğu, Kur’an’da yüzlerce ayette olanca açıklığı ile ifade edilmektedir. Buna rağmen, Müslüman olduğunu iddia eden bir kimsenin, İslam’ın yanı sıra başka inanç ve düşüncelere göre yaşamını belirlemesinin, aslında onları din edinmek olacağını anlamamasını izah etmek mümkün değildir. Bu kimseler ya Kur’an’dan habersizdirler ya da inanmadıkları halde inandıklarını söylüyorlar.

Kur’an, dinin tanımını onlarca ayette açıkça yapmaktadır:

“Dinini bütün dinlere üstün kılmak için Resûlünü hida-yet ve hak din ile gönderen O’dur. Müşrikler hoşlanma-salar da.” (9:33)

Ayetinde de görüldüğü gibi, kendi inanç sistemine, ilke ve kurallarına “din” diyen Allah, müşriklerin yaşamlarını düzenle-dikleri yasalara, ilke ve kurallara da “din” demektedir. Zaten müşrik denmesinin nedeni de yaşamlarında Allah’ın dinini belirleyici yapmak yerine “kendi hevalarından” uydurdukları din-leri belirleyici yapmalarındandır. Zira müşrikler, Allah’ı kabul ettikleri halde, O’nun gönderdiği dini ölçü almayı, yol gösterici yapmayı kabul etmiyorlardı. Allah, onlardan dinlerini bırakıp, gönderdiği İslam dinini kabul etmelerini, hayatlarında onun il-kelerini ve kurallarını egemen kılmalarını istediği halde, onlar ısrarla bunu reddettiler. Allah’ın dinini hayatında belirleyici kıl-mayı reddeden her halk, her toplum müşriktir. Kısmen Allah’ın dinine, kısmen de kendi yanlarından uydurdukları dinlere bağ-lı olanlar, Kur’an’ın tanımına göre, Müslüman sayılmazlar.

İnandıklarını söyledikleri Kur'an, "dini" böyle tanımlarken ve başka dinleri din edinmekten sakınmayı, iman etmenin olmazsa olmaz koşulu olarak görürken; Allah'ın dini yanında başka dinleri de benimseyenler, hakla batılı birbirine karıştırmaktan başka bir şey yapmıyorlar. Böyle olunca da Hakk, Hakk olmaktadır. Bu geçmişte de böyleydi, bugün de böyle. Ne var ki geçmişte Allah'ın dinini kabullenmeyenler müşrik olarak tanımlanırken; günümüzde din olarak İslam'la birlikte başka dinleri de tercih edenler, kendilerini Müslüman olarak görmektedirler. İnsanların kendi yanlarından uydurdukları sosyalizm, liberalizm, rasyonalizm, sekülerizm gibi düşünceleri, yaşamlarının belirleyici değerleri olarak benimsemeleri, aslında ikili veya çoklu bir din benimsemiş olmaları demektir. Bir kimsenin Müslüman sayılabilmesi için yaşamında İslam'ı belirleyici yapması şarttır. Bunun dışındaki her seçim sahibini çok dinli yapar:

"Allah'ı birleyici olarak dine yönel. Sakın müşriklerden olma." (10:105)

Bir düzenin, bir sistemin, bir toplumun ve bir uygarlığın İslam olabilmesi için meşruiyetini İslam'dan alması, İslam'a uygunluğu esas alması zorunludur. Yaşam biçimini İslam'ı ölçü olarak belirlememiş bir topluma, İslam toplumu denemez. Zira, bir toplum yaşam biçimini düzenlemede neyi ölçü almışsa, ölçü aldığı şey onun dinidir. Şu ayetler bunun böyle olduğunu açıkça ortaya koymaktadır:

"Ben, sizin kulluk ettiğinize asla kulluk edecek değilim. Siz de benim kulluk ettiğime kulluk edecek değilsiniz. Sizin "dininiz" size, "benim dinim" de bana." (109:4,5,6)

“Firavun: “Bırakın beni, Mûsâ’yı öldüreyim. O istediği kadar Rabb’ini yardıma çağırınsın. Ben, onun sizin dininizi¹ değiştirmesinden veya yeryüzünde fesat çıkarmasından korkuyorum.” dedi.” (40:26)

1. *Dikkat edilirse Firavun, Musa’nın “kendi dinlerini” değiştirmek istediğinden söz ediyor.*

“Kendi dininize tâbi olanlardan başkasına inanmayın.” dediler. De ki: “Hidayet, Allah’ın hidayetidir. Birine, size verilmiş olanın benzerinin verilmesinden veya Rabb’inizin katından aleyhinize kanıt getirebileceklerinden ötürü mü böyle söylüyorsunuz.” De ki: “Lütuf, Allah’ın elindedir, onu dilediğine verir.”¹ Allah, Yardımı Çok Kapsamlı Olan’dır, Her Şeyi Bilen’dır.” (3:73)

1. *Uygun gördüğüne. Hak edene, gereğini yapana.*

“Halkının büyüklük taslayan meleleri¹ dediler ki: “Ey Şu’ayb! Seni ve seninle birlikte iman edenleri ya yurdu-muzdan çıkaracağız ya da bizim milletimize² döneceksiniz.” O da: “Kerih³ görsek de mi?” dedi.” (7:88)

1. *Halkın ileri gelen imtiyaz sahibi seçkinleri. Din adamları/ruhban sınıfı. 2. Bizim yaşam sistemimize, yaşam tarzımıza, uygulamımıza. 3. Yanlış ve kötü.*

Din yaşamın tamamında hesaba katılması gereken bir olgudur. Yaşamın tamamı onun ilgi alanına girmektedir. Din dendiğinde, İslam’a göre ne anlaşılıyorsa, neleri kapsıyorsa; müşriklere göre de din aynı anlama gelmekteydi. Nasıl ki bizim için İslam inanç sistemi bir “din” ise, Cahiliye’nin inandığı ve yaşamlarını kendisine göre belirledikleri değerler de onlar için bir “din”di. Kur’an terminolojisinde dinin gerçek anlamı budur. Yani din,

“yaşam biçiminin kendisine göre belirlendiği değerler” anlamına gelmektedir. Kim yaşam biçimini hangi dine/değerlere göre belirliyorsaa, o dinin mensubudur. Her dinin; yaşam tarzı, inanç sistemi, ekonomik, sosyal ve siyasal düzeni kendi değerlerine göredir:

“Gerçek dini ortaya koymak için Resûl’ünü hidayet ve gerçek din ile gönderen O’dur. Tanık olarak Allah yeter.” (48:28)

Dinin Kaynağı Nedir?

Dini olmamak veya diğerk bir söylemle dinsiz olmak deyimi, tanım ve anlam olarak doğru değildir. Dinin tanımının doğru yapılması durumunda; imanlı-imansız, Mü'min-Kâfir, Teist-Ateist vs. dinsiz kimsenin olamayacağı, diğerk bir ifade ile herkesin bir dine sahip olduğu görülecektir. Zira din, kişinin yaşamını kendisine göre düzenlediğı değerlerdir. Burada şu ayrıntıya dikkat edilmelidir; "Din, yaşamı düzenleyen şeydir" demiyoruz; din, yaşamın düzenlenmesinde ölçü alınan, "yaşamın kendisine göre düzenlendiğı, belirleyici etken olan değerlerdir." diyoruz. Diğerk bir ifade ile "kişi yaşamını düzenlemede neyi ölçü alıyorsa, onun dini odur" diyoruz. Böyle olunca da Ateist de dâhil, bir kimse yaşamını düzenlemede neyi ölçü alıyorsa, yolunu ve yönünü neye göre belirliyorsa, onun dini "ölçü" aldığı, "yaşamını düzenlediğı," "yolunu" ve "yönünü" belirlediğı şeydir.

Müslüman'ın, inancını ve yaşamını kendisine göre belirlediğı, ölçü aldığı, yol göstericisi yaptığı dinin adı İslam'dır. Her dinin dayandığı bir kaynağı veya kaynakları vardır. Bir kaynağıya dayanmayan veya bir kaynağı olmayan din düşünülemez. Bu ger-

çeklikten hareketle “İslam dininin kaynağı nedir?” sorusunun yanıtını şu şekilde verebiliriz: Dinler, dayandıkları kaynaklar itibari ikiye ayrılı: Vahiy kaynaklı din ve insan kaynaklı dinler.

Aslında insan kaynaklı dinlerin birçoğu vahiy kökenlidirler; insanlar, kendilerine vahyedilen dinlere zaman içinde müdahale ederek, ilaveler ve eksiltmeler yaparak bu dinleri insan kaynaklı dinlere dönüştürmektedirler. Keza, kimi dinler de bu dinleri yanlış bulduklarından ortaya çıkmıştır: Marksizm, Kapitalizm vb. dinleri bunlara örnek verebiliriz.

Vahiy kaynaklı din olan Yahudiliğin, Sabiîliğin ve Hristiyanlığın başına gelen “dönüşüm” ve “değişim” İslam dininin de başına gelmiş bulunmaktadır. Onların asılları hangi nedenle bozulduysa, İslam dini de aynı gerekçe ve nedenle bozulmuş bulunmaktadır. Ancak bu bozulmanın diğer dinlerden farkı şudur: Kur’an, vahyedildiği gün gibi sapasağlam ve vahyedildiği biçimde, metin olarak da “lafız” olarak da varlığını sürdürmektedir. Ancak önemli mesaj içeren sözcüklerin anlamları değiştirilerek Kur’an da anlam üzerinden tahrif edilmiştir. O nedenle, bugün kendilerini Müslüman olarak tanımlayanların inandıklarını söyledikleri dinle, Allah’ın vahyettiği din arasında kavramsal benzerliklerden başka bir bağ kalmamıştır.

Vahyin söyledikleri ile, ona inandıklarını iddia edenlerin inanç sistemlerine ve yaşam biçimlerine bakıldığında, yapılan değişikliğin, bağlılarını nasıl şirke sürüklediği açıkça görülmektedir. Müslüman olduklarını söyleyen büyük bir çoğunluğun kafasındaki ve pratiğindeki din ile Kur’an’daki din karşılaştırıldığında, bunların aynı olmadıkları açıkça görülmektedir. Zira Kur’an’a göre dinin tek sahibi vardır, o da Allah’tır. Ve Allah, kendi dini-

ne elçisi de dahil hiç kimseyi ve hiçbir şeyi ortak etmemiştir. Allah'ı birlediklerini söyleyenler, dinlerini de birlemedikçe, Allah'ı birlediklerini söylemelerinin Kur'an'a göre bir geçerliliği yoktur. Allah'ı "birlemek", tek başına bir anlam ifade etmez; Allah'ı birlemiş olmak için dini de Kitap'ı da birlemiş olmak gerekmektedir. Dinin "bir"lenmesi ise onun dayandığı kaynağın "bir"lenmesi ile mümkündür. Kim ki dinde kaynak olarak Kur'an'dan başka veya Kur'an'ın yanı sıra başka bir kaynak daha edinirse; tıpkı Allah'a eş koşmuş gibi dinine eş koşmuş sayılır. Allah'a eş koşmak, nasıl ki eş koşanı müşrik yapıyorsa, dininde Kur'an'dan başka kaynak edinen de müşrik olmuş olur:

"Biz, bu Kitap'ı sana Hakk ile indirdik. Öyleyse dini yalnızca O'na özgü kılarak¹ Allah'a kulluk et." (39:2)

"Dikkat edin! Halis² din yalnızca Allah'a aittir. O'nun yanı sıra veliler edinenler: "Onlara, bizi Allah'a daha fazla yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz." diyorlar. Allah, hakkında tartıştıkları şey için hükmünü verecektir. Allah, yalancı olan ve gerçeği yalanlayan azılı nankörleri doğru yola iletmez." (39:3)

1. Şirkiz, hurafesiz, katksız, küfürden arınmış; saf, arı-duru ve erdemli bir benlikle. Yalnızca Allah'ın buyruklarına uymak. **2.** Doğru. Şirkiz, hurafesiz, katksız, küfürden arınmış; saf, arı-duru ve erdemli.

Yukarıdaki ayetlerde, gerçek dinin Allah'a özgü olduğu, dinin sahibinin yalnızca Allah olduğu belirtilmekte ve dini Allah'a özgü kılarak O'na kulluk etmemiz istenmektedir. Dini Allah'a özgü kılarak O'na kulluk etmek demek; vahyin dışında hiçbir şeyi dinde kaynak olarak kabul etmemek ve sadece vahye bağlı kalarak, vahyin belirlediği şekilde Allah'a yönelmek demektir. Diğer bir ifade ile dinin tek kaynağı Kur'an'dır demektir. Allah

ne diyorsa o, ne kadar diyorsa o kadar, nasıl diyorsa öyle O'na kulluk etmek demektir.

Sanki Allah eksik bırakmış gibi, dine bir şey ilave etmek veya fazlalık varmış gibi ondan bir şeyler eksiltmeye kalkışmak, Allah'ın dinine müdahale etmek demektir. Keza, din konusunda vahyin yani sıra başka belirleyici kaynaklar öngörmek, vahyin yetersiz olduğunu söylemekle aynı anlama gelmektedir. Dinde vahiyden başka kaynaklara gereksinim duymak; vahiy, tek başına doğru yola iletemez ve hakikati yalandan, iyiyi kötünden, adaleti zulümden ayırt edemez, insanı karanlıklardan aydınlığa çıkaramaz demek anlamına gelir. Diğer bir ifade ile onu gönderen insana doğru yolu göstermede yeterli değildir demektir. Böyle bir düşünce Kur'an'a göre küfürdür. Dolayısı ile dinde Kur'an'ın yanı sıra başka kaynakları da zorunlu görmek Kur'an'a göre büyük bir sapkınlıktır.

Bir Mü'min için din yalnızca Kur'an'da olmalıdır. Kur'an'ın dışında din yoktur. Nebi'nin de O'nun yakın arkadaşlarının da ve ilk dönem Mü'minlerin de dinde Kur'an'dan başka bir kaynakları yoktu. Vahin ilk döneminden hemen sonra, çok erken sayılabilecek bir dönemde Kur'an'ın yanı sıra hadis, icma, kıyas, siyer gibi kaynaklar dinin kaynakları olarak görülmeye başlandı. Oysaki yalnızca "bilgi değeri olan" ve "imana konu olmayan" bu kaynakları, dinde kaynak olarak görmek, dini Allah'ın dini olmaktan çıkarmak demektir. Diğer bir ifade ile, dini insan kaynaklı yapmaktır; tıpkı Yahudiler ve Hristiyanlar gibi dini tahrif etmektir. Gönderilen dinin yerini, uydurulan dinlerin alması demektir.

"Kur'an'ın dini" dışında başka "hak din" yoktur. Nebi de dahil olmak üzere, o ve ondan sonra gelen arkadaşlarının kişisel

olarak söyledikleri ve yaptıkları şeyler din değildir. Dini referans alarak, onu ölçü yaparak, ona uygunluğu esas olarak söyledikleri ve yaptıkları şeyler, kişisel şeylerdir ve yalnızca onları ilgilendir. Kim vahye teslim olmak istiyorsa, dinini ve kulluğunu Allah'a özgü kılmak istiyorsa, tıpkı Nebi ve ilk Mü'minlerin yaptıkları gibi inancını, düşüncesini, görüşünü ve yaşamını vahyi esas alarak, yani dine uygunluğu esas olarak belirlemelidir. Nebi'nin yolunu sürdürmek; tıpkı onun yaptığı, gibi dinin tek kaynağı olarak yalnızca Kur'an'a tabi olmakla olur.

Müslüman için bir şeyin din sayılabilmesi için, onun muhakkak Kur'an'da yer almış olması gerekir. Diğer bir deyimle, Kur'an'da yer almayan hiçbir şey din değildir. Din olmadığı için de yapıp yapılmaması kişisel kabullere bağlıdır. Zira dine ait olan bir şeyde kişisel tercih söz konusu değildir. Bir Mü'min için dinin her dediğinin kabul edilmesi ve uygulanması hususunda seçenek yoktur.

Yinelersek, dinin tek sahibi Allah ve tek kaynağı da Kur'an'dır. Tarihi süreç içinde din olgusu üzerinden oluşmuş kültürel külliyyatın elbette ki bilgi değeri vardır. Bu külliyyatın değerlendirilmesi tabii ki gereklidir. Ne var ki ne kadar önemli olurlarsa olsunlar, bu bilgiler din olarak kabul edilemezler. Bunları kabul etmek veya etmemek, uygun görüp görmemek kimseyi kâfir yapmaz. Ancak "din" böyle değildir. Din olan bir şeyi uygun görmemek, görmeyeni kâfir yapar.

Dinin kaynağının tekliği konusunda önemli bir sorun da "dinin tek kaynağı Kur'an'dır" kabulüne sahip oldukları halde, bu konuda yeterli "netliğe" sahip olmayanlarca ortaya çıkan çelişiklerdir. Yeterli netliğin olmayışına bağlı olarak, bu konuda gerekli özen ve duyarlılık gösterilememektedir. Böyle olunca

da teoride ve pratikte şirkten ve küfürden tam bir ayrışma gerçekleşmemektedir.

Bugün de geçmişte de insanlığın yaşadığı acıların, sömürünün, savaşların, katliamların, yok oluş ve tükenişlerin ana nedenlerinden biri de vahiy dininin yerini uydurulan dinlerin almış olmasıdır. Din ne kadar bozulmuşsa acı ve yokluk, sömürü ve zulüm o denli büyük olmuştur. Zira, insanın köleleştirilmesi, onun “kula kul olması” durumu, vahiy dininden sapma olmaktan asla söz konusu olamaz. Vahiy dini ile uydurulan dinlerin arasındaki fark, “yaşatmak” ile “yok etmek” arasındaki fark gibidir. Birisi afyon gibi uyuşturarak yok ederken diğeri sorumluluk bilinciyle dirilterek yaşatmaktadır.

Dinin bağlayıcılığı zaman ve mekân üstüdür. Sabittir ve değişmezdir. Ancak geçmiş toplumların din adına uydurdukları da tıpkı din gibi zaman ve mekân üstü olarak görüldüğünden; belli bir zaman diliminde ve koşulların gereği olarak, gerekli görülen şeyler daha sonraki zamanlar ve koşullar için de gerekli sayıldı. Geçmiş bugünde yaşamak gibi bir dayatma ile karşı karşıya kalan Müslümanlar(!) bugünün dünyasıyla, diğeri bir deyimle yaşamla bağlarını koparmak zorunda kaldılar.

Oysaki zaman ve mekân üstü olan din; Mü'minlerden, yaşamlarını ve yaşamı düzenlemeyi ihtiyaçlara ve zamanın koşullarına göre kendilerinin yapmasını istemektedir. Yani din, Mü'minlere, demektedir ki: İnsanın doğasına uygun, zamanın ve koşulların gereklerini de dikkate alarak, vahye uygunluğu esas almak koşuluyla, kendi hayatınızı ve dünyanızı kendiniz düzenleyin; yasalarınızı ve kurallarınızı kendiniz belirleyin. Müslümanlar(!) ise bunu yapmak yerine dine bağlılık adına,

atalarının geçmişte yaşamlarını düzenleme biçimlerini din edindiler. Ve bundan dolayı yeryüzünün mağlupları, mağdurları, yoksulları, ezilenleri, aşağılanan, hor görülen güçsüzleri olmaları kaçınılmaz oldu.

Kur'an, kendisinin din konusunda yeterli olduğunu ve dinin tek kaynağının yalnızca kendisinin olduğunu; kendisinden başka bir kaynağa yönelenin, kendisini terk etmiş sayılacağını; dinlerini parçalayıp gruplara ayrılarak müşrikler gibi olunacağını söylemektedir:

“O halde hanif¹ olarak dine yüzünü² ikame et³. İnsanları, üzerinde yaratmış olduğu Allah'ın fitratına.⁴ Allah'ın yaratmasında değişme olmaz. Kayyum⁵ olan din budur. Fakat insanların çoğu bilmiyorlar.” (30:30)

1. Şirk koşmaksızın, birleyerek. **2.** Bütün varlığıyla. **3.** Doğrult. (Şirk koşmaksızın, bütün varlığıyla dine sımsıkı sarıl). **4.** Ki Allah, insanları bu benlik üzerinde yaratmıştır. **5.** Dosdoğru, gözetici, emniyete alıcı.

Kur'an Nedir?

Kur'an: Allah'a nasıl inanacağımızı ve inancımızı nasıl yaşayacağımızı; Allah'a, kendimize, topluma ve yaşadığımız dünyaya karşı sorumluluklarımızın neler olduğunu ve bunları nasıl yerine getireceğimizi bildiren; Allah'ın Resûlü aracılığıyla insanlara gönderdiği yol göstericidir. Kur'an; amacı, konusu, muhatabı yalnızca insan olan ilahi bir mesajdır. İnsanlar yaşamlarını, yönetimlerini, sistemlerini düzenlemede ölçü alsınlar diye, Allah tarafından gönderilen Kur'an; insanları kurtuluşa, doğru yola, gerçeğe ileten; kendi deyimi ile "kurtuluşun yollarını gösteren, karanlıklardan aydınlığa çıkaran" bir yol göstericidir.

Müslümanlar için yol gösterici olarak gönderilen Kur'an; tarihi süreç içinde yol göstericiliğine uyulmadığı için; yaşantımızın kitabı olmaktan çıktı. Yaşamla ilgisi olmayan bir inancın, pratik değer taşımayan, içeriksiz, yüzeysel ve şekilci olan, yalnızca manevi duyguların tatminini sağlayan bir kitaba dönüştü. Yaşayanların bu dünyadaki yolculuklarına eşlik etmesi gereken Kur'an, bez kılıflar içinde duvarlarda tutsak yapılarak, ölülerin ve çıkar sağlayan dini törenlerin kitabı yapıldı.

Kişisel ve toplumsal yaşam kendisine göre düzenlensin diye gönderilen; Müslümanların siyasal, ekonomik, etik, yasal, sosyal ve kültürel yaşamlarını, kısacası yaşamın tamamını düzenlemede referans alınması gereken Kur'an; kutsanma adı altında bid'at ve hurafelere dolgu malzemesi olarak kullanıldı.

Müslüman olduğunu söyleyen bir kimseye, "Kur'an nedir?" diye soru sormanın bir anlamı olabilir mi? 'Kur'an'ın ne olduğunu bilmeyen bir kimsenin Müslüman olması mümkün olabilir mi? denilebilir. Müslümanım diyenlerin tercihlerine, yaşamlarına ve Kur'an'ın hayatlarındaki yerine bakıldığında; Müslüman olduğunu söyleyen büyük bir çoğunluğun, Kur'an'ın ne olduğunu ya bilmediklerini ya da yanlış bildiklerini çok açık bir şekilde görmek mümkündür. Oysaki Kur'an'ın hayatımızda yeniden yer alması, kendisine tabi olanları kurtuluşa erdirmesi, insanlığın kurtuluşuna öncülük etmesi ve kulu hidayete kavuşturması için ne olduğunun, niçin gönderildiğinin doğru bilinmesi gerekmektedir.

Kur'an'ın ne olduğu anlaşılmadan, buyruklarının doğru anlaşılması; buyrukları doğru anlaşılmadan da ona göre inanmak ve yaşamak mümkün olamaz. Kur'an anlayışları, Kur'an'a uygun olamayanlar, ancak Kur'an'a göre oluşmuş bir yaşantıyı yaşamakla Allah'a kul olunabileceğini kavrayamazlar. Kulluğunu "Allah'a özgü" kılmak isteyen bir insanın, bunu gerçekleştirebilmesi Kur'an'ın ne olduğunu bilmesine bağlıdır.

Kur'an'ın konusunu, mesajını, amacını, kısacası ne olduğunu doğru tanımlamayan birisi Allah'ın mesajını da doğru anlayamaz. Doğru anlaşılmamış Kur'an'ın, kendisini izlediğini söyleyen doğru yola iletmesi mümkün değildir. Zaten Kur'an'dan

sapmanın en önemli nedenlerinden biri de Kur'an'ın ne olduğunu anlaşılmamasından kaynaklanmaktadır. Kim Kur'an'a ne anlam veriyorsa, yani onu nasıl tanımlıyorsa, içindekilerini de bu tanımlamaya göre anlamaktadır. Dolayısıyla Kur'an'ın ne olduğunu doğru tanımlayanlar, içindekilerini de doğru anlamakta; tanımı yanlış yapanlar, içindekilerini de yanlış anlamaktadırlar. Böyle olunca da Kur'an'ın yerine, Kur'an adına kendi yanlış anlayışlarına uymaktadırlar. Müslümanlarla Kur'an arasında derin uçurumların oluşmasının temel nedeni budur.

Kur'an'ı doğru anlamak dil sorunu değil, anlayış sorunudur. İsterseniz Arapça dilinin bir numaralı uzmanı olun, eğer Kur'an anlayışınız Kur'an dışı kaynaklarla şekillenmişse, sizin onu doğru anlamanız mümkün olamaz. Ana dili Arapça olan ve Arapça dil yapısını çok iyi bilenler okudukları ayetlere neden aynı anlamı vermiyorlar? Arap kökenli müfessirlerin tefsirlerine bakıldığında görülmektedir ki her biri başka bir şey söylüyor. Neden? Çünkü anlayışları farklı. Çünkü anlayışları, bağlı oldukları mezhepleri, tarikatları, ekolleri tarafından belirlendiği için her biri kendi anlayışına göre anlam vermektedir. Onun için anlayış doğru olmadan anlam doğru olamaz.

Kur'an hangi amaç için gönderilmişse, o amaca uygun bir şekilde yararlanılmazsa hiçbir yararı olmaz. Onun için Kur'an'ın gönderiliş amacının doğru bilinmesi olmazsa olmaz bir koşuldur. Kur'an'ın ne olduğunu ve niçin gönderildiğini bilmek, ona göre yaşamak ve ondan yararlanabilmek için zorunlu bir bilgidir.

Diğer yandan, Kur'an, kendisine hiçbir şey ilave olunmadan ve hiçbir şey eksiltilmeden tabi olunacak kitaptır. Aksi halde

Kur'an, Kur'an olmaktan çıkar. Kimilerinin, sanki Allah'ın kitabında bir eksiklik varmış gibi, dine kendi yanlarından birtakım şeyleri ilave etmeye kalkışmaları veya fazlalık varmış gibi birtakım eksiltmeler yapmaya çalışmaları da doğrudan Kur'an'a müdahaledir ve bu müdahale Kur'an'dan sapmak demektir.

Sanki Allah'ın kitabı tek başına yeterli değilmiş ya da Allah'ın belirlediği ölçüde fazlalık veya eksiklik varmış gibi, kendi yanlarından; kuruntu, arzu ve tutkularından dinde hüküm koyanlar; koydukları hükümlerle onu tamamlamaya veya fazlalık varmış gibi, onu eksiltmeye çalışanlar, hangi niyet ve amaçla bunu yapıyor olurlarsa olsunlar, Allah adına yalan uydurmaktadırlar. Kur'an, Allah adına yalan uydurmayı en büyük zulüm olarak tanımlıyor ve lanetliyor:

“Artık bundan sonra kim Allah adına yalan uydurursa, işte onlar zalimlerin ta kendileridir.” (3:94)

“Deveden iki, sığırdan iki. De ki: “İki erkeği mi, yoksa iki dişi mi veya iki dişinin rahminde bulunanı mı haram etti?” Yoksa Allah, size bunları tavsiye ettiği zaman siz orada mıydınız? Bir bilgiye dayanmadan, insanları saptırmak için Allah adına yalan uydurandan daha zalim kim olabilir? Allah, zalim olan bir halki hidayete erdirmez.” (6:144)

“De ki: “Allah hakkında yalan uyduranlar kurtuluşa eremezler.” (10:69)

“Uydurduğu yalanı Allah'a dayandırandan daha zalim kim olabilir? Onlar, Rabb'lerinin huzuruna çıkarılacaklar ve tanıklar da: “Rabb'lerine karşı yalan uyduranlar işte bun-

lardır.” diyeceklerdir. İyi bilin ki Allah’ın laneti zalimlerin¹ üzerinedir.”(11:18)

1. Uydurdukları yalanı Allah’a dayandıranların. **2.** Kur’an’ın yanı sıra başka kaynakları da din edinenler, bu kaynaklarla (hadis, sünnet, icma, kıyas, içtihat, esbab-ı nüzul, siyer ve fıkıh) din adına uydurdukları yalanları Allah’a dayandırmaktadırlar.

Aslında soru değeri olmamakla birlikte, kendilerini İslam’la tanımlayanlara şu soruları sormak zorunda kaldığımız bir gerçekliği yaşıyoruz:

Kur’an;

- * Ölüye okumak,
- * Kutsal gün ve gecelerde okuyarak sevap kazanmak,
- * Güzel okuma yarışmaları düzenlemek,
- * Hastaya şifa olmak,
- * Muska yapmak,
- * Bez kılıflar içinde duvarlara asılmak,
- * Bilim kitabı olmak,
- * Yalnızca belli başlı ibadetleri düzenleyen bir ilmihal kitabı olmak,
- * Doğumda, ölümdede, sünnette, evlilikte vb. okunarak kazanç kapısı olmak,

İçin mi gönderilmiştir?

Yoksa;

- * İnsanlığa doğru yolu göstermek,
- * İnançta ve yaşamda ölçü olmak,

- * Doğrulukla sapkınlığı ayırmak; iyi ile kötüyü, yanlış ile doğruyu, yararlı olanla zararlıyı ayırmak,
- * Müslüman'ın kişilik ve kimliğini oluşturmak,
- * Kendisine inananlara, yeryüzünde adaleti, özgürlüğü, barışı ve güveni egemen kılma sorumluluğuna sahip kılmak,
- * Varlığını ve hayatını; adalete, infak etmeye, merhamete, kardeşliğe adanmasını sağlamak,
- * Yeryüzünde baskı ve zulüm sona erinceye kadar her türlü zorbalık ve kötülükle mücadele etmek,
- * Firavun'a (yani ilahlık, saltanat, şahlık, padişahlık, diktatörlük, krallık, despotluk) Karun'a (yani kapitalizme, burjuvaziye, sömürüye) Mele ve Belam'a (yani halkın ileri gelen seçkinlerine ve din adamları sınıfına) karşı mücadele etmeyi, onlara kulluğu ve boyun eğmeyi reddetme inanç ve bilincine sahip kılmak,
- * İnsanı; her türlü gücün, kurumun, kişinin köleliğinden kurtararak, yalnızca Allah'a kul yaparak özgür kılmak; -ki Allah'ın, şirki en büyük zulüm olarak tanımlamasının nedeni şirk düzenlerinin insanı köleleştirici bir yapıya sahip olmalarıdır-
- * Müslümanların; toplumsal, siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel ve ahlaki yaşamlarını; diğer bir deyimle, doğumları ile ölümleri arasındaki yaşamlarını bütün yönleri ile kendisine göre düzenlemeleri,
- * Tek ilahın Allah olduğuna, ondan başka bütün ilahları, İslam dışı bütün sistem ve düzenleri reddetmek için mi gönderildi?
Evet, bunlardan hangisi için gönderildi?

“Elif, Lâm, Râ. Bu, Yasa Sahibi, Her Şeyden Haberdar Olan tarafından, ayetleri sağlamlaştırılmış ve ayrıntılı olarak açıklanmış bir Kitap'tır.” (11:1)

“Allah'tan başkasına kulluk yapmayın. Ben, O'nun tarafından size gönderilmiş bir uyarıcı ve haber vericiyim.” (11:2)

Allah'tan başkasına kul olmamak; ancak O'nun Kitap'ına uymakla mümkündür. Kur'an'dan başka dinde “belirleyicisi” olanlar, belirleyici yaptıkları şeyin kulu olurlar. Kur'an'a denk veya onun yanı sıra belirleyici bir kitap olabilir mi? Ya da daha doğru ve iyi olanı? Olamaz diyorsak ve bunda samimi isek ne diye yaşantımızı düzenlemede onu belirleyici yapmıyoruz? Kur'an'ın en üstün, en doğru ve en iyi kitap olduğuna inanıyorsa, yaşamımızı ona göre düzenlememiz gerekmez mi? Yalnız bu dünyanın değil, ebedi dünyanın da kurtuluşunun teminatı olan Kur'an varken, nasıl oluyor da yaşamımızın düzenleyici kurallarını belirlemede başka kitaplara da uymayı kabul ediyoruz? Kur'an:

“De ki: “Eğer ins¹ ve cinn¹ bu Kur'an'ın benzerini getirmek için bir araya gelseler ve birbirlerine yardımcı olsalar da kesinlikle onun benzerini ortaya koyamazlar.” (17:88) demiyor mu?

1. Görünen, görünmeyen, bilinen- bilinmeyen, tanınan-tanınmayan, yerli-yabancı; her kim varsa, insanların tamamı.

Kur'an'ın yanı sıra başka düşünce ve ekollerin dinde söz sahibi olduğunu kabul edenler, onunla birlikte başka kaynakları da referans alanlar, kendi hevalarını ilah edinmektedirler:

“Kuşkusuz bu Kur'an, en doğru yolu gösterir. Sâlihâtı yapan¹ Mü'minlere kesinlikle büyük bir ödül olduğunu müj-

deler.” (17:9)

1. Bozuk olan şeyi düzeltmeye çalışmak, düzeltici olmak, yapıcı olmak, düzeltmeye teşvik etmek, iyiye yönlendirmek.

İnsanlığı kurtuluşa erdirecek, gerçek ve doğru olana iletecek, izzetli ve şerefli kılacak, gerçek özgürlüğe kavuşmasını sağlayacak, “karanlıklardan aydınlığa çıkaracak, doğru yola iletecek” tek kılavuz Kur’an’dır:

“Allah, Kur’an’la, rızasına bilerek tâbi olanları esenlik yollarına iletir. Onları, izniyle karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Ve onları dosdoğru olan yola iletir.” (5:16)

Ya Kur’an’ın yol göstericiliği ya da başka yol göstericiler! Dileyen dilediği yol göstericiyi seçebilir. Dikkat edilmesi gereken husus şudur: ya Kur’an ya da başka kılavuzlar. Kur’an’dan başka veya Kur’an’la birlikte bir kılavuz seçme hakkımız yok. Çünkü, böylesi bir seçim sahibini “müşrik” yapar.

Kitaplaştırılmamış hiçbir fikir, düşünce, sistem, düzen ve dünya görüşü/ideoloji yoktur. Her düşünce ve görüş bir kitaba dayanmaktadır. İnsanlar yaşamlarını seçtikleri kitaplara göre düzenlerler. Her kitabın, ana ilkeleri ve değiştirilemez sabiteleri vardır. Her kitabın dayandığı kaynak ve sahip vardır.

Kim hangi kitabın görüşüne göre inanıyor ve yaşıyorsa, o kitabın dininden sayılır. Tıpkı sahibi Allah, kaynağı vahiy olan Kitap’ın dinine göre inanıp yaşayana Müslüman dendiği gibi.

Müslümanlığın ana ilkesi Tevhid’dır. Yani, Allah’a ve O’nun Kitap’ına/dinine hiçbir şeyi eş koşmamaktır. İnsan, seçtiği kitabın dinindedir. İslam’ın kitabını seçenler İslam dinine, diğer kitapları seçenler de seçtikleri kitabın dininden olurlar. Bu

gerçeğe rağmen, insanların kendi yanlarından uydurdukları, hevalarına dayalı kitapların dinine uydukları halde, kendilerini Müslüman olarak görüyor olmaları, kendilerini aldatmaktan başka bir şey değildir. Onlar sadece zanlarına uymaktadırlar. Çünkü Müslüman olmanın şartı sadece Allah'ın Kitap'ını esas almaktır. Zira Rabb'imiz:

“Rabb'inizden size indirilene uyun. Ondan başka velilere¹ uymayın. Ne kadar az öğüt tutuyorsunuz!” (7:3)

1. Koruyucu, yardımcı, gözeten, destekleyici, yandaş; lider, şeyh, mürid, hoca, hoca efendi, ağabey, üstat, cemaat, mezhep.

Buyurmaktadır.

Şu bir gerçektir ki: Din adına karmakarışık, çarpık ve “hak” ile “batıl”ın iç içe olduğu, birbirine karıştığı bir hayatı yaşıyoruz. İslam'ın Kitap'ına, egemen sistemlerin izin verdikleri, uygun gördükleri oranda yer verilmektedir. Bu durumu kabullenenlerin, Kur'an'ın etken olmadığı, ölçü alınmadığı bir sistemi, düzeni benimseyenlerin; bu seçimlerine rağmen, kendilerini Müslüman sanmaları kesin bir yanılgıdan başka bir şey değildir. Bu çelişkinin sahipleri, kendilerini Allah'a karşı nasıl savunacaklar? Allah'a: “Biz, senin kitabını beğenmedik” veya “Senin kitabında birtakım eksikler ve yanlışlar vardı onları tamamlamak ve yanlışları düzeltmek için başka kitaplara da uymak zorunda kaldık” mı diyecekler?

“Ey insanlar! Rabb'inizden size bir öğüt; göğüslerde olana bir şifa, müminler için bir hidayet ve rahmet gelmiştir.” (10:57).

Çağrısı apaçık ve anlaşılır bir çağrı iken, Allah'ın Kitap'ı yanında başka kitaplara da uyanlar, bu tutumları ile Allah'a karşı yalan uydurmaktadırlar; bunların sonları hüsrandır:

“De ki: “Allah hakkında yalan uyduranlar kurtuluşa eremezler.” (10:69)

“Bu Kur’an, kendisiyle uyarılmaları, Allah’ın bir tek ilah olduğunun bilinmesi ve sağlıklı düşünen akıl sahiplerinin öğüt almaları için insanlara bir mesajdır.” (14:52)

“O âlemler için öğütten başka bir şey değildir.” (81:27)

“Sizden doğru yoldan gitmek isteyenler için.” (81:28).

“O, inananlar için yol gösterici ve rahmettir.” (27:77)

“Bu; akıl sahiplerinin, ayetlerini düşünüp öğüt almaları için, sana indirdiğimiz kutlu bir Kitap’tır.” (38:29)

“O, ancak bütün insanlık için bir öğüttür.” (38:87)

“Ant olsun ki Kur’an’da insanlar için her konudan örnekler verdik. Umulur ki böylece öğüt alırlar.” (39:27).

“Biz, insanlar arasında, Allah’ın sana gösterdiği gibi hükmedesin diye, Kitap’ı hakikat olarak indirdik. Hainlerin savunucusu olma.” (4:105).

Yukarıdaki ayetler ve buna benzer çokça ayet, bize Kur’an’ın niçin gönderildiğini açıkça bildirirken; yaşanmak için gönderilen bir kitabın, sadece Arapçasından ve o da ne dediğini anlamadan okunmakla yetinilen bir kitap haline dönüştürülmesi, onu hayatımızdan, hayatımızı da ondan uzak tutmaya neden olmaktadır. Yukarıdaki ayetler bir kez daha ve akledilerek okunursa, Kur’an’ın ne olduğu, Kur’an’ın kendisinden öğrenilmiş olunur. İnsanoğlu, başıboş bırakıldığını mı sanmaktadır ki dediği gibi kendisine bir yol tutsun ve tuttuğu yoldan sorumlu

olmasın. Dileyen dilediği yolu tutacaktır elbet. Fakat sonucuna da katlanmak zorunda kalacaktır.

Allah'ın Kitap'ı mı, yoksa başka bir kitap mı? Evet: Seçim, kitaplar arası bir seçimdir. Din, kitaplarda kayıtlı olandır. Ve kim hangi kitabı seçerse o kitabın dinindedir: İyiyi ve kötüyü, helali ve haramı, doğruyu ve yanlış, faydalıyı ve zararlıyı her ne belirliyorsa veya her neye göre belirleniyorsa işte din/kitap odur. Bütün dinlerin kitaplarında, bunlar kendi doğrularına/değerlerine göre kurallara bağlanmıştır. Önemli olan, kitaplardan hangi kitabın doğru olduğuna karar vermektir. Yani, hangi kitaba göre bunları belirleyeceğimizdir. Veya hangi kitabın gösterdiği yola uyacağımızdır? Kur'an'ın mı, diğer kitapların mı? "Kur'an'ın" diye yanıt vermekle her şey bitmiyor. Müslümanların karşı karşıya oldukları asıl sorun, Kur'an'ı gereğince anlayamamış olmaları; Kur'an'ın yerine, Kur'an adına uydurulmuş şeyleri "kitap/din" edinmiş olmaları ve Kur'an'ı anlamada kendi akılları yerine sadece bu kitapları referans almalarıdır. Kur'an, doğru tanımlanmadıkça, doğru anlaşılmadıkça bu sorunun çözülmesi imkansızdır. Bunun için de Kur'an'ı doğru anlamada oluşan engellere kısaca değinmeye çalışalım.

Kur'an'ın Anlaşılmasını Engelleyen Nedenler

Kur'an'ı doğru anlamamızı zorlaştıran birçok engel bulunmaktadır. Ve bu engeller, tamamıyla ona inandığını söyleyenler tarafından oluşturulmuş engellerdir. Öncelikle şu gerçek çok iyi kavranmalıdır ki: Kur'an'ın bizatihi kendisinden kaynaklanan bir engelin olması söz konusu değildir. Zira Kur'an, doğası gereği anlaşılır olmak zorundadır. Ve onu anlamak için hiçbir ön koşul söz konusu olamaz. Çünkü Kur'an; deneye, laboratuvara konu olacak bilimsel; anlaşılması için ek kaynaklara gereksinim olan bir metin değildir. O, bir hitaptır ve muhatabı yalnızca akıldır. Üst düzey bir zekâya da ihtiyaç yoktur. Ortalama, orta düzeyde bir akla hitap etmektedir.

O, yalnızca yol göstericidir ve yol göstericiliği konusunda akıl sahibi olmayı yeterli görmektedir. Bilgi ve eğitim düzeyi ne olursa olsun, her seviyeden insanın anlayabileceği bir "hitaptır." Anlaşılması için hiçbir yardımcı kaynağa; fıkıh, siyer, hadis, kelam, fizik, astronomi, kimya vb. ek bilgilere ve "âlim" ünvanlı din adamları sınıfına ihtiyaç yoktur.

Haklı olarak şu sorulabilir: “Madem hiçbir yardımcı kaynağa ihtiyaç yok, neden anlaşılması konusunda bunca sorun yaşanmaktadır ve birçok engelden söz edilmektedir?” Bunun yanıtı şudur: Kur'an'ın anlaşılması ile ilgili sorunların tamamı, bizatihi kendisinden değil, tarihi süreç içinde, izleyenlerince oluşturulan sorunlardır. Ana dilleri Arapça olan kimselerde de aynı sorunlar yaşanmaktadır. Her bir Arabin Kur'an'ı farklı farklı anladığını; hangi ekole, cemaate, mezhebe ve oluşuma bağlıysa (ya da bağımlıysa) okuduğunu ona göre anladığını yukarıda ifade etmiştik. Ve esas sorunun “dil sorunu değil,” “anlayış sorunu” olduğunu belirtmiştik.

Kur'an'ı anlamada oluşturulan bazı engeller şunlardır:

1. Anlayış/Zihniyet sorunu.
2. Kur'an'ın gönderiliş amacını bilmemek.
3. Kur'an ve bilim ilişkisi.
4. Kıssalar
5. Örnekleme yolu ile anlatım.
6. İndirgemeci anlayış.
7. Kur'an'ı, anlamada başka kaynakları referans almak.
8. Alim denilen kimselerin görüş ve düşüncelerini ölçü saymak.
9. Geleneksel kültür.
10. Allah ile insan arasında aracı edinmek.
11. Nebi ve Resûl kavramlarını doğru bilmemek.
12. Kur'an'ı anlayamayız anlayışı.
13. Kur'an'ın kullandığı dili dikkate almamak

14. Muhkem ve müteşabih ayetler.
15. İlllet/gerekçe/nedensellik.
16. Doğru olmayan Tevhid inancı.
17. Kur'an Kavramların Önemi.

Daha birçok engel sayılabilir. Ancak bunların hiçbiri Kur'an'ın kendisinden kaynaklanan engel değil. Yanıtlanması gereken soru şu olmalıdır: Yaratıcı, hitap ettiği kuluna, anlayamayacağı bir düzeyde hitap eder mi? Ederse, neden anlamadın ve gereğini yerine getirmediğin diye, hesap sorar mı? Kulunu anlamadığı bir şeyden sorumlu tutar mı? Böyle bir durumda kulun, yaratıcıya: "Buyruklarını anlamadığım için uymadım." Deme hakkı olmaz mı? Anlama, daha doğrusu anlayamama ile ilgili sorunların tamamı vahiy dışı, yapay, dışsal engellerdir.

1. Anlayış Sorunu

Kur'an'ı anlayıp anlamamak bir dil sorunu değil, anlayış sorunudur. Allah, resûl, nebi, Kur'an ve tevhid anlayışı doğru olmayan bir kimsenin Kur'an'ı doğru anlaması olanaksızdır. Allah'ın Allah'lığını doğru kavramadan, resûllüğün ne demek olduğunu, Resûlün görev, yetki ve sorumluluğunun ne olduğu, Kur'an'ın nasıl bir kitap olduğu ve niçin gönderildiği doğru bilinmeden; Allah, Resûl ve Kitap anlayışı üzerinden tevhid inancı gerçekleştirilmeden Kur'an anlaşılabilir.

Anlayış konusu o denli önemli bir konudur ki, anlayışı doğru olmayan bir kimse, hangi bilgiye, hangi bilgi düzeyine sahip olursa olsun, Kur'an'ı doğru anlaması imkansızdır. İsterse dünyanın en iyi Arapça bilen olsun, dünyadaki en önemli bilgi

kaynaklarına sahip olsun, anlayışı doğru olmadıktan sonra Kur'an'ı doğru anlayamaz

Biliyoruz ki önyargısı olmayan akıl yoktur. Ancak önyargısı Kur'an'la oluşmuş bir akıl, Kur'an'ı, Kur'an'ın istediği gibi anlayabilir. Önyargısı hadis, icma, kıyas, siyer ve diğer kültürel kaynaklarla oluşmuş bir aklın, Kur'an'ı doğru anlaması mümkün değildir.

2. Kur'an'ın Gönderiliş Amacını Doğru

Bilmemek

Kur'an, bu dünyanın ve bu hayatın kitabıdır. Ve o; insanlar, inançlarını ve yaşamlarını kendisine göre belirlesinler diye gönderildi. Onu, yol gösterici edinsinler, hayatlarının her alanını onunla düzenlesinler diye gönderildi. O, ne dediğini anlamadan, yalnızca sevap(!) kazanmak için belli gün ve gecelerde, ölünün ardından, hastalara şifa ve hatim indirme amaçlı okunsun diye değil; ona iman edenlerin yaşamlarını ona göre düzenlemeleri için gönderildi. O, kendi deyimi ile ölümler için değil, "diriler için" (36:70) gönderilmiştir.

Kur'an, neden gönderildiğini kendi anlatımı ile şöyle ifade etmektedir:

"Rabb'inizden size apaçık bir beyyinat bir hidayet ve bir rahmet geldi." (6:157)

"Bu Kitap, kesin gerçeğin ta kendisidir. O, iyiler için doğru yolu göstericidir." (2:2)

"Müminler için bir hidayet ve müjdedir." (2:97)

“İnsanlar için hidayet rehberi, doğru yola iletendir. Doğru ile yanlışı birbirinden ayırır.” (2:185)

“İnsanlar için bir açıklamadır. İyi kimseler için doğru yola iletici ve öğüttür.” (3:138)

“Allah’tan bir nur ve apaçık bir Kitap’tır. (5:15)

“Allah, Kur’an’la, rızasına bilerek tâbi olanları esenlik yollarına iletir. Onları, izniyle karanlıklardan aydınlığa çıkartır. Ve onları dosdoğru olan yola iletir.” (5:16)

“Ulaştığı herkesi uyarmak için vahyedildi.” (6:19)

“Mücrimlerin yolu besbelli olsun diye âyetleri ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.” (6:55)

“Allah’ın hidayetidir.” (6:88)

“Rabb’imizin dosdoğru yoludur. Öğüt alan bir toplum için ayetleri ayrıntılı olarak açıklanmıştır.” (6:126)

“Kutsal bir Kitap’tır. Ona uyun. Takvalı olun. Umulur ki bağışlanırsınız.” (6:155)

“Bilgiye göre açıklanmış; yol gösterici ve rahmet olan bir Kitap’tır.” (7:52)

“Uydurulan bir söz değildir. İnanan toplumlar için bir yol gösterici ve bir rahmettir.” (12:111)

“İnsanları karanlıklardan aydınlığa çıkarandır. Mutlak Üstün Olan’ın, Övgüye Değer Yegâne Varlık “Olan’ın yoluna iletir.” (14:1)

“İnsanları Aziz ve Hamid olan Allah’ın yoluna çıkarır.” (14:11)

“Bu Kur’an, kendisiyle uyarılmaları, Allah’ın bir tek ilah oldu-

ğunun bilinmesi ve sağlıklı düşünen akıl sahiplerinin öğüt almaları için insanlara bir mesajdır.” (14:52)

“Biz, sana her şeyin açıklayıcısı olan bu Kitap'ı, teslim olanlara bir kılavuz, bir rahmet ve bir müjde olarak indirdik.” (16:89)

“En doğru olana iletir.” (17:9)

“Kur'an'dan indirdiğimiz şeyler, mü'minler için şifadır, rahmettir. Zalimlerin ise yalnızca hüsrânını arttırır.” (17:82)

“Hakkı gerçekleştirir.” (17:105)

“Huşu duyan kimselere öğüttür.” (20:3)

“Gerçeği apaçık göstermektedir. Takva sahipleri için öğüttür.” (24:34)

“Gerçeği yanlıştan ayırır.” (24:34)

“İnananlar için doğru yola iletici ve müjdeleyicidir.” (27:2)

“O, inananlar için kesinlikle yol gösterici ve rahmettir.” (27:77)

“İyiler için yol gösterici ve rahmettir. (31:3)

“O, yalnızca bir öğüt ve apaçık bir Kur'an'dır. (36:69)

“Öğüt sahibi Kur'an'a ant olsun.” (38:1)

“Bu; akıl sahiplerinin, ayetlerini düşünüp öğüt almaları için, sana indirdiğimiz kutlu bir Kitap'tır.” (38:29)

“Bu bir öğüttür.” (38:49)

“O, ancak bütün insanlık için bir öğüttür.” (38:87)

“İşte bu, Allah'ın doğru yolu gösteren kılavuzudur.” (39:23)

“İnsanlara öğüt vermektedir.” (39:27)

“İnsanları uyarıcıdır.” (39:41)

“Bilen bir toplum için, ayetleri detaylandırılmış, Arapça kuran¹ bir kitaptır.” (41:3)

1. Arapça okunan.

“Kur’an, inananlar için bir yol gösterici ve bir şifadır.” (41:44)

“İşte Biz, onu senin dilinle kolaylaştırdık. Umulur ki onlar öğüt alırlar.” (44:58)

“Bu Kur’an, insanlar için gerçeği görme, gerçekten inanan toplum için doğru yolu gösterme ve bir rahmettir.” (45:20)

“Zalimleri uyarıcı, güzel davrananları müjdeleyicidir.” (46:12)

“Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için kuluna kanıt içeren açıklayıcı ayetleri indiren O’dur.” (57:9)

“Bu bir öğüttür. Artık dileyen onunla Rabb’ine varan bir yol edinir.” (76:29)

“O âlemler için öğütten başka bir şey değildir.” (81:27)

Görüldüğü gibi Kur’an, niçin gönderildiğini gayet açık bir şekilde bildirmektedir. Kur’an’ın bu gönderiliş amacını dikkate almadan onu anlamak mümkün olabilir mi?

Kur’an, Allah’ın insana sunduğu bir insanlık yasasıdır. Allah’ın, yaşanmasını istediği hayatın kitabıdır. Yalnızca bu dünyaya ve bu hayata aittir. Konusu da muhatabı da yalnızca insandır. Kur’an’ı bu şekilde anlamayan, “yaşayan ölüye”, Kur’an’ı da “yaşayan ölüne” dönüştürür. Ve geçmişten günümüze Kur’an’la insan arasındaki bağlantıya bakıldığında, onun

hayatla bağının koparıldığını, “ölüler kitabına” dönüştüğünü görüyoruz. Kur'an, Allah tarafından korunduğundan, (15:9) literal olarak hiçbir değişikliğe uğramamışsa da önemli oranda sözcüklerinde anlam değişikliği yapılarak anlam yönünden büyük bir tahrifata uğramıştır. Orijinal metnini/aslını değiştirmeye güç yetiremeyenler, sözcüklerinde anlam değişikliği yaparak onu kendi anlayışlarına uydurdular. Anlam değişikliği üzerinden din ruhbanlaştırılarak “din adamları sınıfının” dine dönüştürüldü.

Kur'an nedir sorusuna doğru yanıt veremeyen, onun ne olduğunu ve niçin gönderildiğini kavramamış bir kimse, Kur'an'a uygun bir hayat yaşayamaz. Bu konu, yukarıda ele aldığımız “Kur'an nedir?” bölümü ile birlikte değerlendirilmelidir. Çünkü “Kur'an nedir?” Sorusuna verilen yanıt, aynı zamanda Kur'an'ın niçin gönderildiğinin de yanıtıdır.

3. Kur'an Bilim İlişkisi

Doğum ile ölüm arasındaki hayatımızı ilgilendiren, hayatın genel kurallarını belirleyen ve yol gösterici olarak gönderilen Kur'an'ın, bir yönü ile bilim kitabı; tarih, biyoloji, uzay bilimi, doğa bilimi vb. olarak görülmesi; Kur'an'a, gönderilme amacı dışında anlam vermenin somut bir örneğidir. Çünkü Kur'an'ın gönderiliş amacını bilen birisi, onu bilim kitabı olarak görmez. O'na, aynı zamanda bilim kitabı diye anlam vermek, o'nun mesajının anlaşılmadığını gösterir. Bu yanılgıya düşmenin nedeni, Kur'an'da tarihten, doğadan, ontolojiden, biyolojiden vb. birçok konudan söz edilmiş olmasıdır. Oysaki Kur'an'ın bunlardan söz ediyor oluşu ya da bu bilimlere yer vermesi; kendi gerçek-

liğini ve dayandığı gücü anlatmada bir işaret, bir gösterge veya kanıt olsun diyedir. Yani bu göstergeleri kullanarak, insanı; vahyin sahibine ve mesajının yüceliğine, gücüne ve gerçekliğine ikna etmeyi sağlamaya çalışmaktadır.

Allah, kendisinin ve mesajının iyice anlaşılması için bilimsel ve tarihsel birçok veriyi kullanmıştır. Söz konusu bilimlere konu edilen ayetlerin anlattığı şeyler amaç değil, araçtır. Güneş'ten, yıldızlardan, insanın yaratılışından, arıdan, sivrisinekten ve buna benzer birçok konudan söz eden Allah; bunları araç olarak kullanıp, kulların kendisini tanımalarını, gerçeği kavramalarını ve kitabına emin olarak inanıp ona göre yaşamalarını amaçlamıştır:

“Ant olsun biz öğüt alsınlar ve sakınsınlar diye insanlara bu Kur'an'da her türlü örneği verdik.” (39:27)

Evrenin yaratılışı ve evrende olan her şey, kendisine konulan yasaya, diğer bir ifade ile yaratılış fıtratına, “takdir edilen kadeere” bağlıdır. Her şey yaratılış özelliğine bağlı olarak varlığını sürdürür. Yer çekimi kuvveti, gezegenlerin, Ay'ın ve Güneş'in yörüngelerindeki hareketleri, Güneş'in ısıtması ve aydınlatması, suyun belirli bir derecede donması veya kaynaması, gece ile gündüzün art arda gelişi, ölümünden sonra doğanın yeniden canlanması, gök kubbenin direksiz yapısı, arının bal yapması, kimi hayvanların yediklerini süte dönüştürmesi vs. kısaca ne varsa, Allah'ın koyduğu yasalara bağlı olarak hareket ederler. Ve yaratılan her şey, yaratılışına konan yasaya uyma zorunluluğuyla yaratılmıştır. Güneş ısıtmaya ve aydınlatmaya, arı bal vermeye, bitkiler ölümlerinden sonra yağmurla yeni-

den dirilmeye, su belirli bir derecede kaynamaya, ateş yakmaya zorunludur.

Hiçbir şey kendisine konulmuş olan yasayı (kaderi) değiştirme veya aykırı bir şey yapma gücüne sahip değildir. İşte Kur'an; insana, her şeyin bağlı olduğu yaratıcı ve yasa koyucu gücü, o yaratıcı gücün eserlerinden yola çıkarak, asıl yaratıcı bulmasını ve O'na teslim olmasını, O'nun gücüne karşı konulamayacağını, dilediği her şeyi yapabileceğini, her şeyin gerçek sahibinin O olduğunu, insanın sahip olduğu ne varsa O'nun tarafından verildiğini, her şeyin O'na muhtaç olduğunu bilmesi ve anlaması için çeşitli örnekleri vererek açıklamaktadır. Geçmiş hikâye eden ve bilime konu edilen ayetlerin amacı budur:

“Göklerin ve yerin yaradılışında, gece ile gündüzün birbirlerini ardı sıra takip etmesinde; insanların yararlanmaları için denizde yüzen gemilerde, Allah'ın gökten indirip, onunla ölü toprağa hayat vererek, orada her türlü canlının yaşamasını sağladığı suda, rüzgârın yönlendirilmesinde, emre hazır bulutların yer ile gök arasında hareket ettirilmesinde aklını kullanan bir toplum için birçok kanıt vardır.”
(2:164)

Kur'an'ın konusu bilim değildir: Kur'an'ın tek konusu vardır, o da insandır. Kur'an'ın konusu da muhatabı da yalnızca insandır. Onun için Kur'an'da insanın dışında başka bir şey aramak doğru değildir. Ancak özellikle düşünmeye, akletmeye, aklı kullanmaya yönelik yüzlerce ayet, insana bilimi ve bilgiyi öğretiyor. Akıl en büyük ve önemli güçtür. En büyük nimettir. Ve bu güç, Allah'ın bir lütfu olarak insana verilmiştir. Ve onu kullan-

mayanın her türlü kötülüğü, her türlü eziyeti, yoksunluğu hak edeceğini söylemektedir. Örneğin:

“...Ve aklını kullanmayanları rics¹ ile karşı karşıya bırakır.
(10:100)

1. Ahlaki kirlilik. Karakteristik kirlilik; ikiyüzlü, çıkarıcı ve yalancı bir kişilik. Üzen, sıkıntıya sokan, rahatsız eden, acı veren, çirkin ve ahlaksızlık olan, azaba yol açan her şey “rics”tir.

4. Kıssalar

Kur’an, geçmişte yaşamış nebilere ve halkların yaşantısından kesitler sunmaktadır. Bu öykü olsun veya tarih bilgisi olsun diye sunulan bir bilgi değildir. İlgili bir konuyu nebilere ve halkları örnek vererek bize anlatmaktadır. Bize, onların yaşantılarını, tercihlerini ve bu tercihlerin nedenini, kabul ve reddetmeleri durumunda onlara ne kazandırıp ne kaybettirdiğini örnekleyerek mesajını iletmektedir. Kısaca; insanlık tarihinden kesitler sunarak, tercihlerimizi nasıl yapmamız konusunda bize yön vermek istemektedir.

Kimi kıssalar da tarih sahnesinde karşı karşıya gelen iki inancın bağlılarını karşılaştırarak, aralarında kıyas yapmamızı ve onlardan ders almamızı istemektedir. İslam’a dayalı inançla, küfre dayalı yani İslam dışı inancın karşılaştırılmasını yapıp, gerçek imanın insana vereceği gücü ve başarıya giden yolu bize göstermektedir. Allah’ın desteğini elde edenlerin, bu desteği nasıl hak ettiklerini kıssalarla anlatmaktadır.

Kıssaların üzerinde düşünerek, elde edeceğimiz tarih bilinci bizi nasıl olmamız gerektiği konusunda doğruya iletacaktır.

Kur'an'da anlatılan her şeyin bir amacı ve hikmeti vardır. Amacı göz ardı ederek araçları (kişileri ve olayları), amaç yerine koyarak Kur'an'a yaklaşırsa, verilmek istenen mesaj doğru anlaşılabilir. Kıssalar, tarihin yorumlanmasında araç olarak kullanılmıştır. Önemli olan kıssaların bize aktarılmasının amacını doğru kavramaktır. İnsanlık tarihinin ilahi bir yorumu olan kıssalarla geçmişi yorumlayan Allah; şimdiki ve geleceği, bu yorumun ortaya koyduğu gerçeklere göre değerlendirmemizi istemektedir. İnananlarla, küfredenlerin özelliklerini, tutumlarını, karakterlerini ve tercihlerini neye dayandırdıklarını; değer yargılarının ve yanlışlarının neler olduğunu, Rabbani mücadelede ödünsüz olmanın tevhide ilke olduğunu; gerçek üstünlüğün izzetli ve şerefli olmakta olduğunu örneklerle ortaya koyarak, inananlarla küfredenlerin, insanlıkla bağlantılarını açık ve net bir biçimde gözler önüne sermektedir. Ve biz, küfredenlerin özelliklerini ortaya çıkarırız. Bu bize büyük bir avantaj sağlar. Çünkü: Özelliğini bildiğimiz şeye karşı ne yapacağımızı, onu nasıl kullanacağımızı veya kendimizi ona karşı nasıl koruyacağımızı ve ondan nasıl yararlanacağımızı da biliriz. Keza iman ile küfrün mücadelesinde, kazanmanın yolu; zafere ulaşmanın şartları ve nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini Kur'an bize yaşamış örneklerle (kıssalarla) anlatmaktadır.

Örneğin Nuh Nebi ile oğlu arasında yaşanan olay, bize bir babanın, oğlunun yaptıklarından, evladın da babasının yaptıklarından sorumlu tutulamayacağını, kötü evlattan dolayı, baba ve annenin kötü görülemeyeceğini, kötü anne ve babadan dolayı da evladın kötülenemeyeceğini anlatmaktadır. Diğer bir anlatımla iyi veya kötü olmak kişiseldir; hiç kimse başkasının yaptığından dolayı suçlanamaz veya takdir edilemez. Toplum-

da, anne ve babası kötü olan çocuklar kötü görülmekte, çocukları kötü olan anne ve baba kötü sayılmaktadır. Buna sıkça tanıklık ediyoruz. Bunun ne kadar haksız ve yanlış olduğu Nuh Nebi kıssası çok güzel anlatmaktadır:

“Gemi dağlar gibi dalgalar arasında akıp gidiyordu. Nuh, bir kenarda bekleyen oğluna: “Yavrurum bizimle beraber sen de bin; gerçeği yalanlayan nankörlerle beraber kalma.” diye seslendi.” (11:42)

“O: “Dağa sığınırım, beni sudan kurtarır.” deyince; “Bugün Allah’ın rahmetine erişenden başkasını, Allah’ın emrinden koruyacak hiçbir şey yoktur.” dedi. Aralarına dalga girdi ve o da boğulanlardan oldu.” (11:43)

5. Örnekleme Yolu ile Anlatım

Allah; kendisini ve mesajını kavrayalım diye, yaşanılmış ve yaşamakta olduğumuz hayattan, bize örnekler sunmaktadır. Verdiği örneklerle, gücünü ve büyüklüğünü anlamamızı istemektedir. Yarattıklarının nasıl bir gücün eseri olduğunu düşünmemizi ve o güce teslim olmamız gerektiğini söylemektedir. Bunun dışında bir yol olmadığını, yoluna girenleri ödüllendireceğini, asilik edenleri cezalandıracak güçte olduğunu bilmemizi; O’ndan kurtuluşun mümkün olmadığını anlamamızı istemektedir. Evet, örnekler bir anlatım yöntemidir. Herkes anlatmak istediği şeyi kendisine uygun gördüğü bir yöntemle anlatır. Çünkü anlatılmak istenen şeyin anlaşılması bakımından bu gereklidir. Bizler de başkasına anlatmak istediğimiz şeyin daha iyi anlaşılması bakımından çeşitli örnekler vererek anlat-

maz mıyız? İşte, Allah da anlamamız ve bilmemiz gereken bazı şeyleri örnek verme yöntemi ile anlatmaktadır.

Başta kıssalar ve bilimi konu edinen ayetler, anlatılmak istenilen şey için araç olarak kullanmıştır. İnsanın yaratılış evreleri, ölümünden sonra bitkilerin yeniden canlandırılması, Güneş ve Ay'ın konumu ve bunların hareketleri, kısaca canlı ve cansız ne varsa bütün bu evren hakkında verilen bilgiler, bize Allah'ın nasıl bir yaratıcı olduğunu anlamamızda örnek olarak kullanılmıştır.

Birçok kıssa ve olay da bu anlamda dikkatlerimize sunulmuştur. Örneğin Fil Sûresi bu örneklerden birisidir:

Rahmeti Bol ve Kesintisiz Olan Allah'ın Adıyla

105:1. Görmedin mi? Rabb'inin fil sahiplerine ne yaptığını?

105:2. Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı?

105:3. Onların üzerlerine sürü sürü kuşlar gönderdi;

104:4. Onlara çamurdan sertleşmiş taşlar atan.

105:5. Böylece onları yenmiş ekin yaprağı gibi yaptı.

Bu surede verilmek istenen mesajın önemli bir yönü de Allah'ın gücünün karşı konulmaz oluşunu ortaya koymaktır. Ve bu sure bir örnek olarak, Nebi'nin ve Mü'minlerin dikkatine sunulmaktadır. Allah'ın destek ve yardımının her türlü gücü yok edecek büyüklükte olduğunun bilinmesi istenmektedir. Burada mesajın asıl amacının bu olduğunu kavramayan kişiler, işin esasını yani bu örnekle anlatılmak istenen amacı kavramak yerine, verilen örneğin kendisi üzerinde gereğinden fazla durarak onu uzun uzun hikâye etmişlerdir. Ebrehe'nin

Kâbe'yi yıkmak için fillerden nasıl bir ordu kurduğundan tutun da ordunun başında bulunan filin büyüklüğünden ve Ebrehe'nin nasıl herkesi yenip esir aldığından, Kureyş'in başı ve lideri olanın develerini geri almak için Ebrehe ile görüşmeye gittiğinden, Ebrehe'nin Kâbe'yi yıkacağını söylemesine karşın onun, "yeter ki develerimi ver; ben develerin sahibiyim, evin sahibi değil. Evin sahibi var; onu korur" dediğini ve bunun üzerine develerini geri aldığı, Kâbe'yi yıkmak isteyen Ebrehe'nin Mekke'ye giremediğinden ve Allah'ın onu nasıl perişan ettiğine varıncaya dek uzun uzun hikayeler anlatılmaktadır. Oysaki bu olay, Allah'ın gücüne karşı konulamayacağına ve Allah'ın yardımını hak edene, yardımcı olacağına, destek vereceğine dair verilmiş/anlatılmış bir örnektir. Örneğin bu boyutunu idrak edemeyenler ise, bunun üzerinde uzun uzun hikâyeler uydurarak, asıl verilmek istenen mesajın anlaşılmasına engel olmuşlardır.

Kur'an'ın gönderilmesindeki asıl amaç, insanların inançlarını ve yaşamlarını düzenlemektir. Yarattığı varlık âlemine işleyiş yasaları koyan, düzen veren yüce Rabb'imiz; insanı yeryüzüne halife kılmıştır. Ve yeryüzünün halifesi olarak yarattığı insanı sahipsiz bırakmamış; halifeliği gereğince temsil etmemiz için elçiler ve kitaplar göndermiştir:

"Âlemlere uyarıcı olması için, kuluna Furkan'ı indiren ne mübarektir!" (25:1)

"O ki, göklerin ve yerin egemenliği yalnızca O'na aittir. Ve O, hiçbir çocuk edinmemiştir. Egemenlikte O'nun ortağı yoktur. Her şeyi yaratan, işleyiş ve varoluş yasalarını belirleyen O'dur." (25:2)

“Bu Kur'an, en doğru olana iletir. Sâlihâtı yapan müminlere kesinlikle büyük bir ödül olduğunu müjdeler.” (17:9)

“Elif, Lam, Râ. Bu; sana indirdiğimiz bir kitaptır, insanları, Rabb'lerinin izni ile karanlıklardan aydınlığa çıkarman ve onları, Mutlak Üstün Olan'ın, Övgüye Değer Yegâne Varlık Olan'ın yoluna iletmen için.” (14:1)

“Allah, iman edenlerin velisidir¹. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkâr edenlerin velileri ise tâğûtlardır; onları aydınlıktan çıkarıp karanlıklara sokar. İşte onlar ateş ehlidir ve orada sürekli kalacaklardır.” (2:257)

1. *Koruyucu, yardımcı, gözeten, destekleyici, yandaş. Kur'an'da yer alan, “veli” ve velinin çoğulu olan “evliya” dost, dostlar olarak çeviriye konu edilmektedir. Oysaki bu sözcükler, etik anlamda dostluğu değil; siyasi bağlamda, yönetmeyi, korumayı, gözetilmeyi ifade etmektedir. Kur'an, “dost” deyimini için halil sözcüğünü kullanmaktadır. (Örneğin: 2:254; 4:125; 17:73; 25:28)*

“Allah, onunla, rızasına bilerek tâbi olanları esenlik yollarına iletir. Onları, izniyle karanlıklardan aydınlığa çıkartır. Ve onları dosdoğru olan yola iletir.” (5:16)

Yaratdığı her şeyi bir yasaya göre yaratan ve bir ölçüye göre düzenleyen Allah, kullarının hayatlarını düzenlemeleri için de Kur'an'ı vahyetmiştir. Tıpkı Güneş'e, Ay'a, suya, ateşe konan yasa gibi, Kur'an da insanın yaratılış özelliklerine, benliğine uygun olan hayatın belirlendiği yasadır. Bu yasaya uyan herkes yaratılış özelliklerine, yani fitratına uygun olan hayatı yaşamayı gerçekleştirir. Nasıl ki Güneş'e konan yasa, onun belli bir yörüngede dönmesi, ısıtması ve aydınlatması ise, nasıl ki suya konan yasa onun belli bir derecede donması veya kaynaması

ise ve her eşya kendisine konulan yasalarla var olabiliyor ve ancak o yasalarla varlığını sürdürmesi mümkünse, bu yasalar olmasa her şey çözülecek ve bir hiç olacaksa, insan da insanlığın yasası olan Kitap'a, yaradılışsal özelliklerine uymakla gerçek insan olur.

Yarattığı insanı en iyi tanıyan, onun için en iyi, en doğru, en yararlı ve gerekli olanı en iyi bilen Allah, onun için en uygun olan, en doğru olan yol gösterici yasayı da göndermiştir. İnsanı ve ihtiyaçlarını Allah'tan daha iyi bilen olabilir mi ki, insan için daha doğru yolu gösterebilirsin? Bu bakımdan elbette ki en iyi yol gösterici Allah'ın yasasıdır. Ancak Allah, yasasına uyup uymama konusunda insana seçme özgürlüğü vermiştir. Zaten ceza da ödül de bu özgürlüğün bedelidir. Cennet ve Cehennem bunun için vardır:

“De ki: “Hakk Rabb’inizdendir. O halde dileyen iman etsin, dileyen küfretsın.” “Kuşkusuz Biz, zalimler için bir ateş hazırladık. Çadır gibi onları kuşatan. Eğer yardım isterlerse, erimiş maden gibi yüzleri haşlayan bir su yağdırılır. O ne kötü bir içecektir! Ve ne kötü bir barınma yeridir.” (18:29)

“Biz, sana bu Kitap'ı insanlar için “Hakk” ile indirdik. Artık kim doğru yolu seçerse bu kendi yararınadır. Kim de sapkınlığı seçerse kendi zararına sapsın olur. Sen onların üzerine vekil değilsin.” (39:41)

Kendisine yakma özelliği verilen ateş, ben yakmam diyebilir mi, onun yakmama gibi bir hakkı var mı, yakıcı olmasından dolayı bir sorumluluğu olabilir mi, elbette ki hayır. Çünkü onun görevi yakmaktır. Ya insan...! Evet, insan yaptıklarından sorumludur.

Kur'an'ın içerdiği mesaj özü itibarıyla, Allah'ın insanlık yasasıdır. İnsan bu yasaya uymazsa Cehennemle cezalandırılacak, uyarı Cennetle ödüllendirilecektir.

6. İndirgemeci Anlayış

Kur'an, 6236 ayetten oluşan bir bütündür. Doğal olarak, parçalar bütüne göre, bütünün kapsamı içinde gerçek anlamını kazanır. Çünkü Kur'an, bir bütün olarak kendine özgü bir anlam alanına sahiptir. Ve Kur'an'ın ayetleri bu bütünlükteki anlama göre asıl anlamını ifade eder. Bu bakımdan ayetleri anlamaya çalışırken, öncelikle ayeti, Kur'an'ın bir bütün olarak taşıdığı anlamı dikkate alarak, "bütünden parçaya doğru" bir yöntemle anlamaya çalışmalıyız.

Ayetleri anlamaya çalışırken, Kur'an'ın bir bütün olarak ifade ettiği anlamın süzgecinden geçirirsek daha doğru sonuç elde ederiz. Örneğin: Kur'an'daki anlamıyla "tevhid" inancını kavramamış bir kimsenin, Kur'an'ı doğru anlaması imkansızdır. Çünkü: Kur'an'dan tevhidi çıkardığınız zaman, Kur'an hiçbir anlam ifade etmeyen, bomboş bir kitap haline gelir. Tevhid inancının yanlış bilinmesi de aynı neticeyi doğurur. Zaten tevhid inancının doğru anlaşılmamış veya gereğince kavranmamış olması nedeniyle Müslümanlar Kur'an'ı doğru anlama konusunda, Kur'an'la derin bir çelişki ve çıkmaz içindedirler.

21:87'nci ayete Yunus Nebi'nin, "Allah, kendisine güç yetiremeyeceğini sandığı" şeklinde anlam verenler bulunmaktadır. Oysaki bu, tevhid inancına açıkça aykırıdır. Bir Nebi'nin, Allah'ın kendisine güç yetiremeyeceğini düşünmesi mümkün

olabilir mi? Bu tevhid inancına aykırı olmaz mı? Bir nebinin Allah'ın her şeye gücünün yettiğini bilmemesi söz konusu olabilir mi? Bu gerçeğe rağmen, örneğin Süleyman Ateş, Kur'an çevirisinde bu yanlışlığa düşmüştür. Muhtemelen dikkatinden kaçmış olmakla birlikte, Süleyman Ateş, Yeni Ufuklar Neşriyat yayınevinin yayınladığı "Kur'an'ı Kerim ve Yüce Meali" isimli Kur'an çevirisinde, Enbiya Sûresi 87'ci ayetine şu şekilde anlam vermektedir: "Zünnun'u (balık karnına girmiş olan Yunus İbn Malta'yı) da an; zira (o, kavmine) kızarak gitmişti, bizim kendisine 'güç yetiremeyeceğimizi', (kavminin arasından çıkmakla kendisini kurtaracağını) sanmıştı. Nihayet karanlıklar içinde (kalıp): senden başka tanrı yoktur. Senin şanın yücedir, ben zalimlerden oldum! diye yalvardı." Şimdi biraz düşünelim: Bir nebinin, Allah'ın kendisine güç yetiremeyeceğini düşünmesi mümkün mü? Elbette değil. Değil bir nebi, hiçbir Müslüman böyle bir şey düşünmez. Bu yanlış başka çevirilerde de bulunmaktadır. Oysaki ayetin doğru anlamı şöyle olmalıdır: "... Bizim kendisini 'güç durumda' bırakmayacağımızı sanmıştı..." Bu gayet doğal bir beklentidir. Çünkü, bir kimsenin Allah'ın kendisini zor durumda bırakmayacağını düşünmesi (Ki bu nebi içinde geçerlidir.) yanlış değildir. Bizler de zorda ve darda kaldığımızda Allah'ın bizi kurtaracağı beklentisi içine gireriz. Yunus Nebi de öyle yapmıştır. Aksini iddia etmek şirk olur. Nebiler de asla şirk koşmazlar.

Konuyu şöyle bir örnekle açıklamaya çalışalım: Ahşap ayaklı bir masa düşünün. Ayaklardan birisini masanın altından çıkarıp, bu nedir diye sorsak; alacağımız yanıt, kalas ya da tahta parçası olacaktır. Aynı parçayı masanın altında iken kime sorsak soralım, "masanın ayağı" diye yanıtlayacaktır. Kur'an'ın

ayetlerini de Kur'an bütünlüğü içinde anlamaya çalışırsak daha doğru anlayabiliriz.

Gerçek böyle olduğu halde, Kur'an'dan bir ayet alarak, ona verdiği anlamla kendi düşüncesini Kur'an'a onaylatmaya çalışmak veya düşüncesini Kur'an'a söyletmeye çalışmak en yalın deyimini ile Kur'an'ı anlam olarak tahrif etmektir. Bu kimseler kabul etmeseler de aslında Kur'an'a uymak yerine Kur'an'ı kendi anlayışlarına uydurmaya çalışmaktadırlar.

7. Kur'an'ı, Anlamada Başka Kaynakları

Referans Almak

“Kur'an'ı ancak ilim sahipleri anlar. Kur'an, ancak Kur'an'ın en kapsamlı açıklaması olan hadisler, esbâb-ı nûzul ve siyer kaynakları ile anlaşılabilir. Hadisler Kur'an'ın tefsiridir, Kur'an'ı anlamak ancak bu kaynaklar üzerinden mümkün olabilir.” Anlayışı kesin doğru olarak kabul edildiğinden, Kur'an çevirmenleri ve müfessirlerin tamamına yakını bu kaynakları esas alarak ayetlere anlam vermektedirler.

Kur'an'a, Kur'an'dan başka kaynakları esas alarak anlam vermeye çalışanlar, o kaynaklarda bulunan yanlışları Kur'an'a taşıdılar. Bu yanlışlarla Kur'an'ın metninde değil ama anlamında büyük tahrifatlar yaptılar. Kur'an, anlam bakımından tıpkı Tevrat ve İncil gibi tahrif edildi.

Din konusunda, dinin tek kaynağı olan Kur'an'ı, başka bilgi kaynaklarını ölçü alarak açıklamak, Kur'an'la o ölçü alınan kaynakların yerini ve işlevini değiştirmek olur. Hiçbir kaynak, Kur'an gibi doğru veya Kur'an'a denk olamaz:

“De ki: “Eğer in^{s1} ve cinn¹ bu Kur’an’ın benzerini getirmek için bir araya gelseler ve birbirlerine yardımcı olsalar yine de onun benzerini ortaya koyamazlar.” (17:88)

1. *“İns ve cinn”, Kur’an’da birleşik bir ifade olarak kalıp şeklinde kullanılmaktadır. Bu terkibe, “insanlar ve cinler” şeklinde anlam verilmesi doğru değildir. İns ve Cinn terkip olarak: gördüğümüz-görmediğimiz, yerli- yabancı, tanıdık- tanımadık, bilinen-bilinmeyen kimseler; diğer bir ifade ile her kes, her kim varsa demektir.*

Kur’an’ı anlamada başka kaynakları belirleyici ölçü olarak görmek ve Kur’an’ı bu kaynaklarla açıklamaya çalışmak; kaçınılmaz olarak Kur’an’ı o kaynaklara uydurmayı da beraberinde getirmektedir. Bu yanlış, Kur’an’ı anlamaya değil, ondan sapmayı neden olmuştur.

Kur’an’ı anlamada; esbâb-i nüzûl (ayetlerin indirilmesinin nedeni olduğuna inanılan olaylar), hadis, siyer, tasavvuf ve mezhepler, âlimler, geleneksel kültür gibi kaynakların referans olarak alındığını görüyoruz. Elbette ki bu kaynakların bilgi değerini yok saymak mümkün değildir. Bu kaynakları reddetmek veya yok saymak demek, kültürü ve bilgiyi yok saymak demektir. Ancak sorun, onları yok saymak veya var saymak sorunu değildir. İman değeri olmadığı halde, yalnızca bilgi değeri olan bu kaynakları, iman değeri olan bir kitabı anlamada esas almaktır. Onları mutlak ve genel geçer doğrular düzeyinde görerek, Kur’an’ın anlaşılmasında onları belirleyici olarak esas almaktır. Oysaki onlardan yararlanılmalı ancak bu yararlanmayı bilgilenme düzeyinde tutarak, Kur’an’ın üzerinde ve önünde değil; bilgimize bilgi, görüşümüze zenginlik, bakış açımıza genişlik kazandırıcı olarak görülmelidir.

Kur'an'ı, bu kaynaklara göre anlamlandırmak, o kaynaklardan yararlanmak demek değil; o kaynaklarla Kur'an'ın vahiy olma özelliğini yok etmektir. Kur'an'ın yerine doğruyu bulmada onları ölçü almaktır. Kur'an'dan sapmanın, Kur'an'ın artık hidayet etmemesinin, doğru yolu gösteremeyişinin, kurtuluşun yollarına erdiremeyişinin, karanlıklardan aydınlığa çıkarmayışının nedeni bu sapkın anlayıştır. Bu anlayışı onaylamak, insanın sözünü Allah'ın sözünün önüne geçirmek, insani bilgiyi, ilahi olandan üstün tutmak demektir.

Kur'an, mutlak üstün olandır, mutlak doğru olandır ve dinin tek kaynağıdır. Korunmuştur: Allah'ın sözüdür ve kendisine uyanları kurtuluşa götürecek yegâne yol göstericidir. Ondan yararlanmak için ona uymak zorunludur. Kılavuzun gösterdiği yolu terk edenler, onu yanlış anlayanlar, asla doğru olana ulaşamazlar.

Referans olarak alınan kaynaklarla, Kur'an kıyasladığında yapılacak tercihle hangisinin hangisine uyması gerektiğine, neyin ölçü ve esas olduğuna da karar verilmiş olunur. Bu durumda Kur'an diyenler mi diğer kaynaklar diyenler mi, doğru demiş olacaklar? Kur'an diyenler doğru demiş olacaklarsa o halde; Kur'an'ı anlamada diğer ölçüleri nasıl esas alabilir ve onları için esası sayabiliriz? Onları, için esası saydığımızda kendisinde hiçbir eksiklik ve çelişki bulunmayan, dosdoğru olan Kitap'a onlardaki çelişki, yanlışlık ve eksikliği bulaştırmış olmayacak mıyız?

Kur'an'ı; zamana, insana ve diğer koşullara göre sürekli değişen kaynakları referans olarak açıklamaya çalışmak, yöntem olarak kesinlikle doğru değildir. "Zikri Biz indirdik ve kesinlikle onun koruyucusu da Biziz." (15:9). Kur'an'ı; güven, bilgi, doğ-

ruluk ve gerçeklik değeri yönünden, kesinlikle üstün olduğu diğer kaynaklarla eşleştirmeye çalışmak, onları referans olarak görmek akıl ve mantıkla izah edilemez.

Burada şu itiraz yapılabilir, denilebilir ki: “Kur’an’ı Nebi’den daha doğru anlayan ve uygulayan bir kimse olabilir mi? Onun için Nebi nasıl anlamış ve yaşamışsa bizim de onun gibi anlamamız ve yaşamamız gerekmez mi? Bunun için de Kur’an’ı sünnet ve hadisten yararlanarak anlamaya çalışmamız gerekmez mi?” Bu itiraz ilk bakışta haklı sayılabilir. Ancak gerçek olan şudur: Hadis ve sünnetten yararlanmak adı altında, aslında hadis de sünnet de olmayan; hadis ve sünnet adına uydurulmuş olan yalanlardan yararlanmayı nasıl hadis ve sünnetten yararlanma olarak görebiliriz. Nebi’nin ölümünden iki yüz, üç yüz yıl sonra derlenmiş rivayetleri Nebi’nin sözleri olarak kanıtlayacak hiçbir bilgi kaynağına sahip değiliz. Bu derlemelerde yer alan bilgilerin Nebi’ye ait sözler olmadığı da Kur’an’la karşılaştırıldıklarında kesinlikle anlaşılmaktadır. Hadis külliyatındaki sözlerin büyük bir çoğunluğu Kur’an’la açıkça çeliştiği halde ve onların yüz binlerce uydurulmuş hadisin içinden derlendikleri dikkate alındığında, onları nasıl kaynak olarak kabul edebiliriz. Bunların da, tıpkı uydurma oldukları gerekçesi ile atılan diğer yüzbinlerce hadis gibi uydurulmadıklarının hiçbir kanıtı yoktur. Derleme yöntemi üzerinden kimse bunların hadis olduklarını kanıtlayamaz. Kaldı ki Kur’an açık ve anlaşılır olduğunu söylemekte ve anlaşılması konusunda bizi hiçbir kaynağa muhtaç etmemektedir.

Şu gerçek göz ardı edilmemelidir: Şayet, Kur’an başka kaynaklara göre açıklanmaya muhtaç bir kitap olsaydı, kendisi gibi

açıklaması olanın da koruma altına alınması gerekmez miydi? Kur'an, apaçık ve anlaşılır bir kitap olduğunu söylediği halde, başka kaynaklara gereksinim duymak, Kur'an'ın bu açık beyanına itibar etmemek olmaz mı?

“Mücrimlerin¹ yolu besbelli olsun diye âyetleri ayrıntılı biçimde açıklıyoruz. (6:55);

1. *“Suçlu/Hakikat ile bağını koparmış” demek olan bu sözcük, “basit suçlu” anlamında değil; “gerçeği yalanlayan nankör, müşrik, sapkın” anlamına gelmektedir.*

“Rabb'inin dosdoğru yolu işte budur. Gerçekten öğüt alan bir toplum için ayetleri ayrıntılı olarak açıkladık.” (6:126)

Allah'a ait olduğuna kesin olarak iman ettiğimiz bir metni, Nebi'ye ait olduğu rivayet olunan – adı üzerinde rivayet olan- ve doğru olduklarına dair bir kesinlik bulunmayan sözlere göre anlamaya çalışırsak, yapılacak yanlışlarla Kitap'ı anlam olarak tahrif etmiş olmayacak mıyız? Eğer ayeti kendisine göre açıkladığımız hadis, Nebi'ye ait değilse; Nebi sözüdür diye, hadis böyle açıklıyor diye inanırsak, o zaman gerçekte Allah'ın sözüne değil, ona verilen yanlış anlama iman etmiş olmayacak mıyız? Allah, elçisini yalnızca apaçık ve anlaşılır olan ayetlerini insanlara iletmekle görevlendirmiştir. Nebi bu iletmede, bunlar Allah'ın sözleri bunlar da bu sözlerin açıklamalarıdır diyerek iki ayrı şey söylememiştir. Eğer öyle olsaydı, yalnızca vahiy değil, onun açıklaması da korunmuş olurdu.

Kur'an, muhkem ve müteşâbih olmak üzere iki tür ayetlerden oluştuğunu; Kitap'ın aslı, özü ve esasının da muhkem ayetler olduğunu söylemektedir. (Bu konu muhkem ve müteşâbih ayetler başlığı altında kitabımızda ayrıca yer aldığından, bu-

rada ayrıntıya girmeyeceğim.) Muhkem ayetler tek anlamlı ve anlamada güçlük yaşamamız söz konusu olmayan ayetlerdir. Bu bağlamda kendimiz için gerekli olup da anlamını bilemeyeceğimiz hiçbir ayet yoktur. Şu gerçek unutulmamalıdır, bir kimsenin muhkem ayetler üzerinden edindiği din; tefsirlerden veya diğer kültürel kaynaklardan öğreneceği dinden kesinlikle daha doğru ve yeterli olur! Kur'an'dan öğreneceği doğruları hiçbir âlimin eserinden, hiçbir bilgi kaynağından öğrenemez. Muhkem ayetleri herkes anlar ve bu ayetler herkesin doğru yolu bulmasında kesinlikle yeterli olur:

“Kendilerine okunan Kitap’ı sana indirmemiz onlara yetmedi mi? Kuşkusuz bunda¹ inanan bir halk için bir rahmet² ve zikir³ vardır. (29:51)”

1. Kur'an'da. **2.** İnsanlığa kurtuluşun yollarını gösteren, onları karanlıklardan aydınlığa çıkaracak olan. **3.** Öğüt.

8. Âlimler/Din Adamları Sınıfı

Âlimlere biçilen rol, Kur'an'ı belirleyici olmaktan çıkarmıştır. Zira onların, söylenmesi gereken her şeyi söyledikleri ve her şeyi derinlikli bir bilgi ile bildikleri kabul edilmektedir. Âlimlerin, daha doğru ve daha iyi bildikleri var sayılarak, onlara göre Kur'an'ı anlamak gerektiği anlayışı, bu kimseleri Kur'an'ın üzerinde bir konuma yükseltmiştir. Bu önyargı ve kabul, dini Kur'an'a göre değil, âlim denilen kimselerin görüşlerine göre anlamaya neden olmuştur. Aslında bu inanç; Kur'an'ı değil, onların düşüncelerini, anlayışlarını ve görüşlerini din edinmek demektir. Diğer bir yönden de âlimlerin yanılırları Kur'an adına inancımızda ve yaşamımızda belirleyici bir fonksiyona dönüş-

rek, o yanılırları din diye yaşamamıza neden olmaktadır. Âlimlerin görüşünü ölçü almak ve Kur'an'ı onlar nasıl anlamışsa, onların her dediğini doğru varsayarak öyle anlamaya çalışmak, âlimlerin görüşlerini din edinmekten başka bir şey değildir.

Kur'an'ı anlamak ve yaşamak için din adamları sınıfına ihtiyaç yoktur. Şu gerçek kesinlikle bilinmelidir ki Kur'an, din adamları sınıfını kesinlikle reddetmektedir. İslam dininde diğer inançlarda olduğu gibi "âlim" adı altında din adamları sınıfı yani ruhban sınıf yoktur:

"Onlar, Allah'ın yanı sıra hahamlarını¹, rahiplerini² ve Mer-yem oğlu Mesih'i³ Rabb'ler edindiler. Oysa bunlar, bir tek olan ilâh'a kulluk etmekle emrolunmuşlardı. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. O, bunların ortak koştuklarından münez-zeh'tir⁴." (9:31)

1. Yahudi din adamları. 2. Hristiyan din adamları. 3. İsa'yı. 4. Tıpkı Ehl-i Kitap gibi günümüz Müslümanları(!) da mezheplerini, tarikatlarını, cemaatlerini, hocalarını, şeyhlerini, ağabeylerini Rabb'ler edinmiş durumdadırlar.

"Ey iman edenler! Doğrusu, hahamların¹ ve rahiplerin¹ birçoğu, insanların mallarını haksız şekilde yerler. İnsanları Allah'ın yolundan çevirirler. Altın ve gümüşü biriktirip de onları Allah yolunda harcamayanlar var ya işte onları can yakıcı bir azaptan haberdar et." (9:34)

1. Din adamları sınıfı.

"İslam âlimleri" denilen kimselerin, görüşlerinin din olmadığını, imana konu edilemeyeceğini, yalnızca bilgi değerine sahip olduğu gerçeğini göz ardı edenler, Allah'ın dini diye onların görüşlerini din edinmektedirler. Düşünceleri dinin yerini alan bu

kimselerin görüşleri, bağlularınca –zaman içinde- büyük oranda değişikliğe uğradığı da bilinen bir gerçektir. Başlangıçta nispeten Kur’an’a uygun olan düşünceler, zamanla büyük bir oranda değişikliğe uğramış; bidat ve hurafeler yığına dönüşmüşlerdir.

Yaşanan süreç içinde “hidayet/doğruluk” ve “sapkınlık” yer değiştirmiştir. Öyle ki gerçekte sapkın olanlar, Allah’ın gösterdiği yolu önerenleri, diğer bir deyimle “Kur’an’ı yeterli görenleri” sapkınlıkla suçlar hale gelmişlerdir. Kur’an’ın gösterdiği yola uyma konusunda yapılan çağrıya; “siz kimsiniz ki”, “sizin ilminiz ne ki”, “siz âlimlerden daha mı iyi biliyorsunuz”, “bunca büyük âlim yanılıyor da bir tek siz mi doğruyu biliyorsunuz?” şeklinde itiraz etmektedirler. “Bu söylediklerimiz bize ait şeyler olsa haklı olabilirsiniz, bunlar Allah’ın ayetleri, yani bunlar Allah’ın sözleri. Bizimle alimleri değil Allah’ın sözleri ile alim dediklerinizin sözlerini kıyaslayarak tercihte bulunmanız gerekir. Âlim eddiğiniz kimseler Allah’tan daha mı doğru söylüyorlar?” “Sizin reddettiğiniz şey bizim düşüncemiz değil Allah’ın ayetleridir. Dolayısı ile elbette ki Allah’ın sözleri büyük âlim denilen kimselerin sözlerinden daha doğrudur. Onun için gelin Allah’ın sözlerine uyun.” Uyarısını dikkate almayacak kadar, Kur’an’ın tanımıyla kör, sağır ve dilsiz hale gelmişlerdir.

Kendilerini, izledikleri kişilere/âlimlere tabi kılanlar; bu kişilerin akıllarıyla düşünmekte ve kendi akıllarını devre dışı bırakmaktadırlar. Böylece vahyin gerçeğine kapalı hale gelmektedirler. Doğru yolu Kur’an’da değil de birtakım kimselerin düşüncelerinde arayan kimseler; onların düşüncelerini onlar bizden daha iyi ve doğru biliyorlar gerekçesi ile Allah’ın sözleriymiş gibi önemseyerek; din adına onlara uymayı Allah’a uyma olarak görmektedirler. Bu tutum, büyük oranda Müşrik

Arap Cahiliye toplumunun durumuyla benzeşmektedir. Onlar da Kur'an'a uymaya çağrıldıklarında "atalarımız yanılmış olamazlar" diyerek Allah'ın yolunu değil, atalarını üzerinde buldukları yolu tercih ediyorlardı.

Tabii olunan "âlim" denilen kimseler, insanlara; "Allah'ın tek yolu var, o da Kur'an'dır. Kur'an'a uyun, doğru yol ancak ona uymaktır" demek yerine, "dini bizden daha iyi bilen olamaz onun için din adına konuşma yalnızca bizim hakkımızdır, doğruyu ancak biz biliriz, doğru bizim düşündüğümüz ve bildiğimiz gibidir; siz ancak bizim dediklerimize uyarsanız doğru yola uymuş olursunuz." demektedirler. İnsanlık tarihinde bu hep böyle olmuştur ve insanlar da her zaman alimler bizden daha iyi biliyorlar düşüncesi ile vahye değil bunlara uymuşlardır. Bunların durumunu Kur'an şöyle tanımlamaktadır:

"Onlardan¹ bir kısım kimseler de Kitap'ta olmadığı halde, Kitap'tan sanasınız diye Kitab'ı dillerini eğip bükerek okurlar. Oysa o Kitap'tan değildir. "Bu Allah katındandır." diyorlar, oysa o, Allah'tan değildir. Allah adına bile bile yalan söylüyorlar." (3:78)

1. Din adamları sınıfı. (*Ruhban sınıfı, cemaat liderleri, tarikat şeyhleri, ilahiyatçılar, mezhep kurucuları, dini geçim kaynağı yapanlar, insanları kendilerine çağırınlar.*)

Bu durum, kaçınılmaz olarak din adamları sınıfının anlayış ve düşüncesini dinleştirmektedir. Kendi görüşünü din haline getiren, alim veya hoca denen bu kimseler, bunu insanlara kabul ettirmek için de bunları Allah'a aitmiş gibi, Kur'an ve İslam'mış gibi bir yakıştırma yapıyorlar. Bu yakıştırma ile Allah adına yalan uydurmaktadırlar. Kur'an bunların Allah'ın lanetine uğrayacaklarını söylemektedir:

“Bizim indirdiğimiz apaçık kanıtları ve hidayeti,¹ insanlara Kitap’ta açıkça gösterdikten sonra, onları gizleyenler var ya! Onlara hem Allah lanet eder hem de bütün lanet edebilenler lanet ederler.” (2:159).

1. *Doğru yolu gösteren bilgileri.*

“Kur’an’a uyun! O’nun gösterdiği yol en doğru yoldur.” Demek yerine, insanları kendilerine çağırınlar, Kitap’ın gösterdiği yolu gizleyen kimselerdir.

Gerekçesi ne olursa olsun ister iyi niyetle ister insanları doğru yola iletmek ve insanları uyarmak düşüncesiyle; ister İslam’a hizmet amacıyla olsun hiç kimsenin kendi yanından Allah’ın dinine bir şey ilave etmeye hakkı yoktur. Doğru olan: Din ne diyorsa onu dinin dediği kadarı ile kabul etmektir:

“Yazıklar olsun o kimselere ki: az bir kazanç elde etmek için elleriyle yazdıklarına, “Bu Allah’ın katındandır.” derler. Yazıklar olsun onlara, elleriyle yazdıklarından dolayı. Yazıklar olsun onlara, kazandıklarından dolayı.” (2:79)

Şu gerçeği kimse yadsıyamaz, gerek Kur’an’ın anlamındaki tahrifat gerek Müslümanların Kur’an’dan sapmalarının en önemli nedeni âlim denilen din adamları sınıfıdır.

Kur’an, anlaşılması güç bir metin değildir, onu anlamak için ayrıca yardımcı bir kaynağa veya kişiye ihtiyaç yoktur. Onda derin anlamlar olduğu varsayımı ile ek bilgiye dolayısı ile âlime ihtiyaç olduğu düşüncesi açıkça Kur’an’ın amacına, mesajına ve yol gösterici olma iddiasına aykırıdır.

Din, bir ilim dalı olmadığı için “din âlimi” diye bir şey de olmaz. Din âlimi denilen “din adamları sınıfını” Kur’an kesin bir

dille reddetmektedir. Şu gerçeği göz önünde bulundurursak nasıl yıkıcı ve sapıtrıcı bir olguyla karşı karşıya kaldığımızı anlamış oluruz. Günümüzde dini öğrenmek ve anlamak için var olan okul ve medreseler, milyonlarca kitap ve binlerce âlimin varlığı, dinin anlaşılması yerine ortaya binlerce dinin çıkmasına neden olmaktan başka bir işe yaramamıştır. İlk nebiden son nebiye kadar vahiyden sapmaların tamamı din adamları denen bu ruhban sınıfının eliyle olmuştur. “İndirilen dinler”, bunların eliyle “uydurulan dinlere” dönüşmüştür.

Zira uydurulan din, din adamları sınıfının geçim ve itibar kaynağıdır. Din, dini geçim kaynağı yapanların elinden alınmadıkça Allah'a kulluk yerine, din adamları sınıfına kulluk değişmeyecektir. Dinden beslenen kimseler insanları Allah'la aldatmaktan başka bir şey yapmazlar. Siyasi, ticari ve sosyal rant elde etme aracına dönüşen din; insanı uyuşturan, köleleştiren bir yapıya dönüşmüştür. Bu yapının ana unsurları, dinden beslenen din adamları sınıfıdır. Bu gerçek anlaşılmadan Allah'a kulluğu gerçekleştirmek mümkün olamaz.

Bu nasıl bir kısır döngüdür? Bu nasıl bir akıl tutulmasıdır: Allah kullarına yol göstermek için bir kitap gönderecek, ancak kulları onu anlamayacak. Doğası gereği anlaşılır olmak zorunda olan bu kitabın anlaşılması için din adamları sınıfı yüzbinlerce, kitap yazacak! Bunların eliyle Allah'ın dini “uydurulan dine” dönüşecek; insanlar Allah'ın dinini bırakıp, Allah adına uydurulan dinlere iman etmeye başlayacaklar. Ortaya binlerce “din” çıkacak. Ve herkes kendisini hak, diğerlerini batıl görecek. Şimdi şu soruyu yanıtlamalıyız: Âlim denilen din adamları, dinin doğru anlaşılmasına mı yoksa bir sürü sapkın dinlerin ortaya çıkmasına mı yaramıştır?

Müslüman için en doğru bilgi de en büyük âlim de gerçek ve yanlışsız yol gösterici de yalnızca Kur'an'dır. Kur'an'ı âlim eden bir kimse en doğru ve büyük âlime tabi olmuş olur zaten. Kuluna yeterli olan Allah'ın, kuluna gönderdiği kitabı yetersiz olur mu? Başta âlim, müşid denilen kimseler olmak üzere; Diyanet, İlahiyat ve din eğitimi veren modern ve geleneksel kurumlar ve dinde ana kaynak olarak kabul edilen kaynaklardan, mezheplerden, cemaatlerden, tarikatlardan kurtulmadıkça, Kur'an'la baş başa kalmak ve dini Allah'a özgü kılmak mümkün olamayacaktır.

Kur'an'ı anlamak ve yaşamak için ortalama bir akıl düzeyine sahip olmak yeterlidir. Allah, dinini anlamamız için bizi hiçbir yardımcı kaynağa, ek bilgiye ve hiç kimseye muhtaç etmemiştir. Kitabı açık ve anlaşılırdır. Ondan ne anladıysak o, ne kadar anladıysak o kadarı bize yetecektir.

Din adamları sınıfı denen sınıfın imtiyazında olan, meslek edilen, geçim kaynağı yapılan bir din Allah'ın dini olamaz.

Bilgiden ve âlimden söz edilecekse; bu sosyolojinin, biyolojinin, psikolojinin, felsefenin, fiziğin, kimyanın, siyasetin, hukukun, tıbbın, ekonominin, müzik, sanat vb. âlimliği olmalıdır. Bu bilimlerin alimi olur. Din; bir ilim dalı değil, yoldur. Yola yolcu gerek, âlim değil. Allah'ın kuluna, Allah'ın Kitap'ı yeter. Dinin tek âlimi var, o da Allah'tır.

Nebi'nin döneminde din adamları sınıfı yoktu. Bu sınıf, Emevîler'le birlikte oluşmaya başladı. Emevî saltanat ideolojisi ile imamet mitolojisinin oluşturduğu din adamları sınıfı; varlığına gereklilik ve meşruluk kazandırmak için çoğunlukla uydurdıkları hadislerden kısmen de Kur'an'dan yararlandı. Özellik-

le kimi ayetlerde yer alan âlim ve ilim sözcüklerine çıkarları doğrultusunda anlamlar verdiler. Emevî saltanatının sağladığı imkanlarla imtiyaz sahibi oldular. İktidarın sunduğu nimetlerin hatırına din zulme dayanak yapıldı. Adı engizisyon olmasa da içerik olarak tam bir engizisyon mantığı ile düşünce ve inanç özgürlüğü büyük bir baskı altına alındı. Din, iktidarların hizmetine sunuldu. Ne yazık ki bu süreç on dört asırdır kesintisiz devam etmektedir.

Bu engizisyon zihniyetine göre Allah, anlaşılması mümkün olmayan bir din göndermiş. Öylesine zor bir din göndermiş ki sadece Türkiye özelinde bile bu zorluğu aşmak için iki yüz binden fazla din görevlisi, milyonlarca İmam Hatip ve İlahiyat Fakültesi mezunu, binlerce akademisyen, on binlerce Medrese hocası ve bunlara ait yüzbinlerce yazılı metinle bu engeli aşmaya çalışıyorlar. Gerçekte ise olan şudur: Bunların çabalarının sonucu, Kur'an'ın anlaşılması engellenmektedir. Bu durum da dini bir kazanç kapısına çevirmektedir. Kur'an'ın tek başına da anlaşılabilceği kabulü gerçekleştiği gün, zulmü besleyen din yok olacak; din, bu imtiyazlı din adamları sınıfının kazanç kapısı olmaktan çıkacaktır. Kur'an, onlar olmadan da anlaşılabilir söylemi onlar için en tehlikeli söylemdir. Zira tekellerinde olan dini kaptırmak istemiyorlar. Oysaki kazanç kapısı olması dini zulme dönüştürür. Geleneğin Kur'an'la buluşma çabasında olanları sapkınlıkla suçlamasının gerçek nedeni budur.

Kur'an, onlar olmadan da anlaşılabilir söylemi "din adamları sınıfı" için en tehlikeli söylemdir: Zira, Kur'an'ın anlaşılabilceği kabulü gerçekleştiği gün, din; zulmü besleyen din olmaktan çıkacaktır. Dini kazanç kapısı edinen din adamları sınıfı yok olacaktır. Unutulmamalıdır ki bir dinin Kazanç kapısı olması

demek onun zulme dönüşmesi demektir. Geleneğin Kur'an'la buluşma çabasında olanları sapkınlıkla suçlamasının gerçek nedeni kazanç kapılarından olma endişeleridir.

Kur'an'la buluşmadan, "Kur'an'ın dinini" din edinmek, tevhid gerçekleştirilmek, şirkten arınmak ve Mü'min olmak asla mümkün olamaz. Kur'an'la buluşmak için de Kur'an adına, din adına kendilerini yetkin ve yetkili görenlerin imtiyazlarına son vermek gerekir. Allah'ın kulları ile Allah'ın Kitab'ı arasında kendisine rol biçenler devre dışı bırakılmadan, Kur'an'la buluşmak imkansızdır. Din üzerinden geçinen, onu meslek edinen, çıkarlarına alet eden ve onunla imtiyaz sağlayan kimseler, Kur'an'la buluşmanın önündeki en büyük engeldirler

Yer yüzünde işlenen zulümlerde din adamları sınıfının büyük bir katkısı vardır. Zira her düzende ve sistemde bu sınıf, Firavunların ve Karunların iktidarlarını sürdürmelerinde en önemli dayanak ve güç olmuştur. Onun için onlar, her zaman Firavunlar tarafından korunur ve himaye edilirler.

İnanç, insan için yaradılışsal bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç üzerinden oluşan din, ister tek tanrılı ister çok tanrılı olsun, ister ilkel toplumlar olsun en önemli değer ve güçtür. Bu gücü kontrol edenler de din adamları sınıfıdır. Karunlar ve Firavunlar din adamları sınıfı aracılığı ile bir yandan halkı kontrol altında tutarlarken, diğer yandan da halkı iliklerine kadar sömürürler. Dolayısı ile insanlık tarihinde din adamları sınıfı her zaman sömürüye aracılık etmiştir. Vahyin en azılı düşmanı da bu sınıftır. Kurulu düzenin yaşaması için resûllere en şiddetli karşı koyuşlar da hep din adamları sınıfı tarafından olmuştur. Bu açıdan Ali Şeriatî'nin de dediği gibi "tarih dine karşı dinin savaşıdır".

Bu savaş, ilahi din ile din adamları sınıfının uydurdukları dinler arasındadır.

İster İlahiyatlı ister Medreseli olsun, din üzerinden yaşamlarını sürdürenlere, dinden beslenip semizlenenlere lütfen itibar etmeyin. Etmeyin ki din onların geçim, çıkar ve itibar kaynağı olmasın. Din, zulme aracılık etmesin. Dindeki tekelciliği, kartelciliği yok edin.

Din adına oluşturulan öğretim kurumlarında; okul ve medreselerde yetişen ve kendilerini âlim olarak tanımlayan din adamları sınıfı, Allah'ın bir olan dinini binlerce din yaptı. Kur'an ve İslam anlaşılсын diye yazılan kitapların, yüz binlerce cilde ulaşılan devasa eserlerin, dini anlaşılmaz yapmaktan başka bir işe yaramamış olması, bu ruhban sınıfının ne kadar gereksiz olduğunun açıkça göstergesidir.

Konuyu, din adamları sınıfının kendilerinin gerekli olduklarına ve sınıfsal meşruiyetlerine referans olarak gösterdikleri âlim ve ilim sözcüklerine yer veren ayetlerdeki âlim sözcüğünün doğru anlamını vermeye çalışarak sonlandıralım. Din adamları sınıfının en çok referans olarak gösterdikleri ayetler şunlardır: 35:28; 9:39; 9:122.

“İnsanlardan, hayvanlardan ve diğer canlılardan da çeşitli renkte olanları vardır. Allah'ın kullarından yalnız “ilim sahibi” olanlar haşyet¹ ederler. Kuşkusuz ki Allah, Mutlak Üstün Olan'dır, Çok Bağışlayıcı'dır.” (35:28)

1. *Derin saygı ve içten sevgi duyarak canı gönülden, içtenlikle bilinçli olarak Allah'a yönelmek. Bu sözcüğün korku, korkmak anlamına gelen “havf” sözcüğü ile bir ilgisi yoktur. (13:21'de her iki sözcük birlikte yer almakta ve biri içtenlik diğeri de korku anlamında kullanılmaktadır.)*

Ayette yer alan “ilim sahipleri” nitelemesi ile kast edilen şey bilinen anlamı ile ilim ve bilgi değildir. Yani hadis, siyer, tefsir, fıkıh veya fizik, kimya, astronomi... bilenler değildir. Ayette yer alan “ilim” yani “bilme” sözcüğü ile kast edilen şey: Allah’a karşı içtenlikle derin saygı duymaktır. O’nun yaratılıştaki gücünü, yüceliğini görmek, anlamak, idrak etmek ve kavramaktır. Yani Allah’ın nasıl bir Allah olduğunu idrak etmek, ayırında olmak ve kavramaktır. Ayetteki “ilim” sözcüğünün bilgi değil de kavramak anlamına geldiğini anlamak için ayetin ilk cümlesini dikkate almak yeterlidir: İlk cümlede, “İnsanların, hayvanların ve diğer canlıların çeşitli renkte olanları vardır.” denmektedir. Bu renk farklılığını ve yaratılış çeşitliliğini ancak Allah’ın Allah’lığını, O’nun nasıl büyük bir güce sahip olduğunu, O’nun gücünün ne denli muazzam bir güç olduğunu kavrayanlar, anlayanlar ve idrak eden kimseler görür, anlar ve bilir. Ve ancak bu “bilmenin” bilgisine sahip olanlar, bunun bilincinde olanlar “haşyet” ederler. Bunu anlamak ve kavramak ise ilim ile değil, akıl ve gözlemlerle gerçekleşir. Bunun için okur yazar olmak bile gerekmez. Aklı kullanmak yeterlidir.

“Gece saatlerinde secde ederek, kıyam durarak itaatkâr olan, ahireti hesaba katan ve Rabb’inin rahmetini uman kimse, bu nankörlerle bir tutulur mu hiç? De ki: “Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Kesinlikle yalnızca temiz akıl sahipleri öğüt alırlar.” (39:9)

Bu ayette de ayetin ilk cümlesi dikkate alındığında “bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? cümlesinde neyin kast edildiği açıkça görülmektedir: Ayette diyor ki “gece saatlerinde secde eden, kıyama duran, itaatkâr olan, ahireti hesaba katan ve Rabb’inin rahmetini uman kimse, bunları yapmayan nankörlerle bir tu-

tulamaz. Yani, bunları yapanlarla, yapma bilincine sahip olanlarla, neleri yapması gerektiğini bilenlerle, bilmeyenler bir olur mu deniyor. Ve bunu da ancak temiz akıl sahipleri, yani sağ duyu sahipleri, sağlıklı düşünenler anlar. Bu diğer ilimleri bilmeyi gerektiren bir konu değildir. Özetle söylenen şudur: Allah'a kulluk yapma bilgi ve bilincine sahip olanla, bu bilgi ve bilinçten yoksun olan bir değildir.

Kur'an'da yer alan ilim ve âlim sözcükleri; büyük çoğunlukla Allah'ın, nasıl bir Allah olduğunu idrak etmek; kesin, doğru ve gerçek bilgi kaynağının vahiy olduğuna inanmak, tevhide bilince sahip olmak; gerçeği görmenin, bilmenin ve kavramanın ayırıcılığı ve bilincinde olmak anlamındadır. Bu nedenle, Kur'an'da yer alan her âlim sözcüğüne "bilgin", her ilim sözcüğüne de "bilgi" anlamı vermek kesinlikle doğru değildir.

"Mü'minlerin toptan sefere çıkmaları uygun değildir. Her gruptan birkaç kişi dinde bilgi sahibi olmaya çalışmalı ve kavimlerine döndüklerinde onları uyarmalıdır. Umulur ki onlar sakınırlar. (9:122)

Bu ayet din adamları sınıfının, âlim olmanın ne denli önemli bir mevki olduğunu anlatmak için referans gösterdikleri bir ayettir. Onlara göre âlim olmak savaşmaktan, Allah yolunda şehit olmaktan daha önemlidir. Âlim olmak o kadar önemli bir şeydir ki Allah alimleri savaşmaktan muaf tutmuştur. Güya âlimler gitmeyecek, Müslümanlar savaştan döndükten sonra onlara ve diğer insanlara dini anlatacaklar. Biraz akleden birisi ayeti asla böyle anlamaz. Çünkü bu ayetin indiği zaman savaş kim gitmiş, Nebi ve onun yanında yer alan Müslümanlar. Âlimler savaşa gitmeyip de Nebi ve seçkin arkadaşları döndük-

lerinde onlara mı dini anlatacaklar? Oysaki ayette savaştan söz edilmemektedir: Ayette sefer sözcüğü ile kast edilen şey, savaşa çıkmak değil yolculuktur. Nebi Medine'dedir. Mekke'de kalan Mü'minler Nebi'den yeni vahyedilen ayetleri öğrenmek için Medine'ye gelip gitmektedirler. Aslında bu çok tehlikeli bir yolculuktur. Zira her an yakalanıp öldürülebilirler. Bu geliş gidişler çok tehlikeli olduğundan, Allah, Mekke'den Medine'ye gidenleri: "Dininizi öğrenmek için hep birlikte Medine'ye gitmeyin, her grubu temsilen birkaç kişi gitsin, dinlerini öğrensin ve döndüklerinde de gitmeyenlere anlatsın" diye uyarmaktadır.

Kim dinde "âlim" veya başka bir sıfatla birilerini belirleyici yaparsa onu rab edinmiş olur. Konuyu şu ayetle sonlandıralım:

"Onlar, Allah'ın yanı sıra hahamlarını¹, rahiplerini² ve Merjem oğlu Mesih'i³ Rabb'ler edindiler. Oysa bunlar, bir tek olan ilâh'a kulluk etmekle emrolunmuşlardı. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. O, bunların ortak koştuklarından münezzehtir.⁴ (9:31)

1. Yahudi din adamları. 2. Hıristiyan din adamları 3. İsa'yı. 4. Tıpkı Ehl-i kitap gibi günümüz Müslümanları(!) da mezheplerini, tarikatlarını, cemaatlerini, hocalarını, şeyhlerini, ağabeylerini Rabb'ler edinmiş durumdadırlar.

9. Geleneksel Kültür

İslam'ın ilk döneminden hemen sonra dinin ana ekseninden önemli sapmalar başladığına tanık oluyoruz. Emevîlerle birlikte başlayan ve daha sonra da kesintisiz olarak devam eden Kur'an'dan kopuş süreci yaşandı. Dinde belirleyici olma hususunda vahyin yanına sünnet, icma ve kıyas üçlüsü ilave edildi.

Kur'an'ın yanı sıra oluşturulan bu kaynakların dinde belirleyiciliği zamanla Kur'an'ın önüne geçti. Bu süreç kaçınılmaz olarak vahyin kültüre dönüşmesine neden oldu. Böylece inancın temel belirleyicisi olan “Edile-i Şerriye” olarak adlandırılan Kur'an, sünnet, icma ve kıyas denen dört kaynak üzerinden bilgi üretme yöntemi ile İslam tamamen kültüre dönüştü. Din adamları sınıfının kendi yanından uydurdukları şeyler din edildi.

Vahyin kültüre dönüşmesine diğer bir anlatımla Kur'an'dan kopuşa birçok neden sayılabilir. Biz önemli gördüğümüz birkaç nedene kısaca değinmekle yetinelim. Bu nedenler: İktidar mücadelesi, kabile asabiyeti, İsrâîliyyât, Mistsizm ve coğrafi sınırların genişlemesi ile birlikte yeni uygarlıklarla ve kültürlerle iç içe girme.

İktidar Mücadelesi:

Emevîlerle başlayan ve Abbâsîlerle devam eden süreçte, İslam saltanat ideolojisine göre uyarlanmaya başlandı. İktidarın, himayesinde oluşturduğu din adamları sınıfı aracılığı ile dinde tek kaynak olan Kur'an'ın yanı sıra yeni kaynaklar oluşturuldu. Bu kaynaklar aracılığı ile din iktidara dayanak yapıldı, iktidarın hizmetine verildi. Din adamları sınıfı, halkın iktidara tam bir bağlılık göstermeleri gerektiği ve bunu Allah'ın istediğini din adına halka kabul ettirdiler. “Ülû'l Emre itaat ve bi'at etme”, yöneticilere itaat etmenin koşulsuz olması, yönetim ne yaparsa yapsın, hangi günahı ve haramı işlerse işlesin, ne kadar zalim ve kötü olursa olsun yine de itaat edilmesinin şart olduğuna, halkı inandırdılar. Böylelikle sunnî saltanat ideolojisi ve anlayışı dinleştirildi. Bu yeni dinle; bütün nebilerin ana misyo-

nu olan haksızlığa ve zulme baş kaldırma, yer yüzünde baskı ve zulmü yok etme mücadelesi olan din, zulmün ve haksızlığın payandası yapıldı. Siyasi iktidarlar, uyddurdukları kadercilik anlayışı ile “Sultan” olmalarını kendi kaderleri, (alın yazısı) onlara itaat etmeyi de halkın kaderi (alın yazısı) olarak iman esası yaptılar.

Mistisizm/Tasavvuf:

İktidarın; baskıcı, despot yönetiminden; yapılan haksızlık ve zulümlerden hoşnut olmayanlardan bir kısım kimseler, işlenen kötülöklere ortak olmamak veya kendilerini korumak adına aktif hayattan pasif hayata geçmeyi tercih ettiler. Genellikle gözlerden ırak sayılacak, halktan soyutlanarak, adına “inzivaya çekilmek”, günahattan uzak durmak denilen yeni bir yaşam biçimi oluşturmaya başladılar. “Devlete biat etmek farzdır,” “devlete karşı çıkmak fitne çıkarmaktır” şeklinde hadisler üzerinden uyduulan inanç, haksızlığa ve zulme karşı mücadele etmeyi kadere karşı çıkmak olarak sayıldığı için, inzivaya çekilmek kaçınılmaz bir hal aldı. Ve bu inzivaya çekiliş giderek dünyadan da “el etek” çekmeye evrildi. “Bir lokma, bir hırka” yeter anlayışı benimsenmeye başlandı. Bu yaşam tarzı zamanla dini bütünüyle kendine göre uyarladı. Bu uyarlama, adına tasavvuf denilen yeni bir dini doğurdu. İslami literatürü kullandığı için İslam sanılsa da bu dinin İslam dini ile hiçbir ilgisi yoktur. Temel referansları ve değer yargıları ile dayandığı ilkelere itibarı ile Tasavvuf ayrı bir dindir. Ve Kur’an’dan kopuşta en büyük pay bu dine aittir. Ercüment Özkan’ın deyiimi ile, “şirk, tasavvuf postuna bürünerek İslam’dan intikamını aldı.”

Asabiyet:

Cahiliye Arapları, kabilelerden oluşan bir toplumdur. İslam'dan önce devletleri olmadığı için her kabile kendi hukukuna göre yaşıyordu. Kabileler arasında sürekli çatışma ve mücadele vardı. Emevî iktidarında, iktidarda yer alan kabileler, toplumsal yaşamda kabile törelerine, kabile kültürüne önemli bir yer vermeye başladılar. Kabile kültürüne din üzerinden meşruiyet kazandırdılar. Asabiyet duygusu, kabileleri kendi geçmişlerine yani cahiliyeye dönüş yapmaya özendirdi. Böylece şirk ağırlıklı cahiliye inancı giderek vahyin yerini almaya başladı.

İsrâîliyyât:

Cahiliye döneminde ehli kitap olan Müslümanlar, iktidar mücadelesinde geçmişlerini yakınlaştırıcı bir güç olarak kullandılar. Geçmişlerinde Ehli Kitap'tan olma unsurunun sağladığı bu yakınlaşma, bir yandan da onların yeniden eski inançlarına dönmelerine neden olmaya başladı. Ancak bu oluş, eski inançlarının İslam adı altında yeniden geri dönüşü ile gerçekleşti. Bu akım diğerlerinden daha baskın bir güce sahipti. O nedenle İslam büyük oranda İsrâîliyyât'a dönüştü. Öyle ki İslam olarak inanılan ve yaşanan din aslında İslam değil İsrâîliyyât'tır denebilir.

Kültürel Etki:

İslam, ilk yıllarında çok kısa bir sürede büyük bir coğrafyaya yayıldı. Yeni inanç ve kültürlerle karşı karşıya geldi. Bu da onlardan önemli ölçüde etkilenmesine neden oldu. Hudeybiye Antlaşması İslam'ın yayılmasında bir dönüm noktası olarak zikredilmektedir. Bu antlaşma bütün Arabistan kabilelerinin Müslümanların meşruiyetini kabul etmelerine neden oldu.

İslamiyet, Arap Yarımadası'nda hızla yayılmaya başladı. Mekte'nin fethi ile birlikte Arap Yarımadası'nın İslamlaşmasına kapı açılmış oldu. Öyle ki daha Allah'ın Resûlü hayattayken İslam, Arap Yarımadası'nda en büyük güç haline geldi.

İlk otuz yılda, Suriye, Filistin, Irak, Mısır, Tunus ve İran İslam topraklarına katıldı. İslam 705-715 yılları arasında Endülüs, Türkistan, Fransa, Kafkaslar ve Hindistan'a kadar genişledi. 642 yılında Mısır fethedildi. Hindistan ve Çin ile olan ticari ilişkiler nedeniyle Arap ve İranlı tüccarların çabaları sonucu İslam bu ülkelerde de yayılmaya başladı.

Özellikle Bizans ve Sasani inanç ve kültürü, İslam inancını büyük oranda etkiledi. Farklı din, dil, ırk, kültür gruplarına mensup insanlarla karşılaşma Müslümanlarda geniş çaplı bir dönüşüm ve değişime neden oldu. İşin doğası gereği yaşanan karşılıklı etkileşimde özellikle mistisizm inancı, İslam inancını mistisizme dönüştürecek bir boyutta etkiledi denebilir. Çok kısa sürede bu kadar büyük bir coğrafyaya yayılan bir olgunun kendisini, öz benliğini korumada yetersiz kalacağı kuşkusuzdur: Zira henüz kendisine ait bir kültür, kimlik, kişilik ve benlik de oluşturmamış bir düşünce için bu kaçınılmaz bir sonuçtu.

İslam'ın hızla yayıldığı dönemlerde farklı din ve inanç mensubu kimselerden kitleler halinde Müslümanlığı kabul edenler oldu. Ne var ki bu Müslüman oluş eski inançlarından vaz geçerek değil, İslam öncesi inanç ve kültürlerine ait değer yargılarını da kendileri ile birlikte İslam'a taşıyarak gerçekleşti. Böylece, geçmişlerine ait inanç, kültür, örf ve adetler; mana ve özde hiçbir değişikliğe uğramaksızın İslam olarak kabul görmeye

başladı. Bu durum, vahiyden kültüre dönüşü de beraberinde getirdi.

Yukarıda sayılan nedenlerin de etkisi ile Emevî ve Abbasî devletleri döneminde yani hicri ilk iki yüz yıl içinde din; “Sunnî saltanat ideolojisine” ve “İmamet mitolojisine” dönüştü. Özellikle Kur'an tefsiri adı altında Kur'an'ın ana mesajını içeren kavramların içi boşaltılarak, Kur'an büyük oranda anlam değişikliğine uğratıldı. İsrâîliyyât dini denebilecek yeni bir din oluşturuldu. İşte bugün, adına İslam Dünyası denilen dünyanın, inandığı ve yaşadığı din, Allah'ın vahyettiği din değil; Sünnî saltanat ideolojisi ile İmamet mitolojisinin uydurduğu dindir.

Sonuçta, bu yeni din, tarihi süreç içinde gelenekselleşen bir kültüre dönüştü. Bu geleneksel kültürün Müslümanlarda oluşturduğu zihniyetle, bakış açısı ve ön yargılarla Kur'an'ı anlamaya çalışma veya anlaşılır kılmaya çalıştığımız için, Kur'an'ı anlamak yerine kendi düşüncemizi Kur'an'a söyletmeye çalışıyoruz. İnanç ve düşüncemizi Kur'an'a göre değiştirmek veya düzeltmek yerine, onları Kur'an'a onaylatmaya çalışıyor ve böylelikle hak ile batılın birbirine karışmasına neden oluyoruz.

Kendisini Müslümanlıkla tanımlayanların büyük bir çoğunluğu, bu kültür ve değer yargılarının oluşturduğu bakış açısı ile Kur'an'la bağlantı kurmaktadır. Bu bağlantı şeklinde, anlayışların Kur'an'a uyumlu hale getirilmesi yerine, Kur'an anlayışlara uydurularak, iman ile küfür arasında büyük bir çelişkinin yaşanmasına neden olunmaktadır. Atalardan miras yolu ile devralınan geleneksel kültür, din olarak tanımlanmış ve kutsanarak “yüce değerler” halini almıştır. Bu kutsallara göre inançla-

rını oluşturanlar, atalarının yolunu sürdürmeyi, Allah'ın yolunu sürmek olarak görmektedirler. Gelinen noktada:

“Onlara, “Allah’ın indirdiğine uyun.” denildiği zaman, onlar: “Hayır! Biz, atalarımızdan gördüğümüz şeylere uyarız.” derler. Ya ataları akıllarını kullanmayan ve doğru yolu bulamamış kimselerse?” (2:170)

“Onlara, Allah’ın indirdiğine ve Resûl’e gelin dendiği zaman, “Atalarımızı üzerinde bulduğumuz şey bize yeter.” dediler. Peki ya ataları bir şey bilmeyen ve doğru yolda olmayan kimseler ise?” (5:104)

Ayetlerin hükmü gerçekleşmiş bulunmaktadır.

İslam’ın “Cahiliye” kültürleriyle kirlenmesi ilk dönemin özel koşullarından dolayı mümkün olamamıştı. Çünkü ilk yıllarda İslam’ı seçenler bilinçli olarak seçiyorlardı. Neye evet dediklerini biliyor ve kendilerini Cahiliye kültürüne ait olan değerlerden arındırarak İslam’a giriş yapıyorlardı. İlk yıllarda insanlar bireyler şeklinde Müslüman olurlarken, daha sonraları topluluklar halinde Müslüman olmaları başladı. İlk dönemin insanları, Müslüman olurlarken Cahiliye dönemlerine ait neleri varsa hepsini İslam’ın kapısında bırakıp, İslam’a öyle girerlerken; topluluklar halinde Müslüman olanlar ise bu hassasiyetten uzak bir şekilde, kendileri ile birlikte Cahiliye hayatlarına ait düşünce ve yaşam tarzlarının büyük bir bölümünü de İslam’a taşıdılar.

Vahyin ilk yıllarında Müslüman olmak demek; zulüm görmek, malından, canından, yurdundan ve sevdiklerinden olmak demektir. Daha sonraları Müslümanların devlet sahibi olmaları

ile birlikte Müslüman olmak avantajlı hale geldi. İnsanların bir kısmı avantajlı olmasından dolayı İslam'ı tercih etmeye başladı. Diğer bir anlatımla işlerine de geldiği için Müslümanlığı seçenler çoğalmaya başladı. Müslüman olmanın insana avantaj sağladığı, güç ve itibar kazandırdığı dönemde İslam'ı seçenler, mallarını ve canlarını ortaya koyarak seçenler gibi, İslam'a teslim olarak değil; aynı zamanda çıkarlarına da uygun olduğu için seçtiler. İlk zamanlar seçilen şey "zorlandı", sonraları "kolayı seçmek" oldu. Kitleler halinde İslam'a girenlerin büyük bir çoğunluğu çıkarlarına ters düşmeyen konularda İslam'a uyarlarlarken, çıkarlarına ters düşen konularda da İslam'ı kendilerine uydurdular.

İslam'ı kendilerine uyduranlar, bunu -Kur'an'ın orijinal metnini değil- sözcüklerin anlamını değiştirerek yaptılar. Konuyu özetlersek: İlk dönem Müslümanları, өзlerinde olanı İslam'la değiştirerek Müslüman olurlarken, daha sonra kitleler halinde İslam'a girenlerin birçoğunda bu değişiklik "sözde" bir değişiklik olmaktan öteye gitmemiştir. Böyle olunca da "dışta ve kabukta" İslam olanlar, "içte ve özde" kültürlerini ve geçmişe ait olan değerlerini "din" olarak yaşamaya devam ettiler.

10. Allah ile İnsan Arasında Aracı Edinmek

Din, Kur'an'ın yerine, Kur'an'ın "açıklaması" olarak varsayılan kitaplardan öğrenilmektedir. Âlim olarak kabul edilmiş kimse-lerin dedikleri kesin doğrular olarak kabul edilmektedir. Böyle olunca da Kur'an'ın dinine, Allah'ın sözlerine değil, âlimlerin sözlerine ve onların kitaplarına uyulmaktadır. Bunun adı, Allah ile kulu arasında aracılık etmektir. Aracı, kitap adına ortaya

ne koyuyorsa; kendisine uyan da konulan şeyin Kur'an'a uygun olup olmadığını sorgulamaksızın, aracı gibi anlıyor ve inanıyor. Bunun gerçeklikte karşılığı Allah'ın dini yerine aracının dinini din edinmektir.

Zamanla kutsanarak, toplum tarafından kendilerine dokunulmazlık hakkı verilen din adamları sınıfı, kendilerinde, dinde Allah adına kural koyma yetkisini görmeye başladılar. Yazdıkları yüzbinlerce tefsir ve kitapla dini içinden çıkılmaz bir hale getirdiler. Âlim, müşit, hoca, üstat, şeyh, veli, imam, molla, sayda, diyanet, efendi hazretleri... gibi isim ve sıfatlarla anılan bu araçlar; insanlara, -Allah'ın Kitabına tabi olmalarını önermek yerine- kendilerine tabi olunmasını öğütlediler. İnsanlardan, Allah'a ve Kur'an'a uyma bilgisine sahip olmadıkları için, kendilerine uymalarını istediler. Kendilerini İslam'la tanımlayanların büyük bir çoğunluğu da bunun doğru olduğuna inandığı için Kur'an'la bütün bağlarını kopardılar. Bunlar, deyim yerinde ise Kur'an'sız bir hayatı yaşamaktadırlar.

İsmi, unvanı ve sıfatı ne olursa olsun, kim kendisini dinde "şart" olarak görüyorsa, o "aracı" konumundadır. Bu tür araçların yollarına uyanlar, Allah'ın yolundan uzaklaşırlar:

"Gerçekten bu, Ben'im dosdoğru yolumdur. Ona uyun. Başka yollara uymayın. Zira o yollar sizi, O'nun yolundan uzaklaştırır. O, size bunları öğütledi, umulur ki takvalı olursunuz." (6:153)

"Ant olsun ki insanı Biz yarattık. Nefsinin ona neler fısıldadığını biliriz. Ve Biz ona "Habl-i verid"ten¹ daha yakınız." (50:16)

1. Bu sözcüğe "şah damarı" olarak anlam verilmektedir. Bunun insan "anatomisindeki şah damarı" ile bir ilgisi yoktur. Bu de-

yimle kast edilen şey, insana canlılık veren, onun yaşamasını sağlayan özdür. Bu mecazi bir anlatımdır. Yoksa Allah için me-safe söz konusu değildir. Allah'ın; insana, insanın kendisinden daha yakın olduğu vurgusu yapılmaktadır.

Diyen Allah ile kulu arasında aracılık görevine soyunanlar, kendilerine itaat etmenin ve saygı göstermenin, Allah'a itaat ve saygı gösterme sayılacağını ileri sürerek:

“Mescitler Allah içindir. O halde Allah'ın yanı sıra başka bir kimseye çağrıda bulunmayın.” (72:18).

Hükmüne rağmen, insanları kendilerine itaat etmeye çağır-maktadırlar. Bu çağrılara uyanlar; Allah'a kulluk yapalım der-ken, kula kulluk ediyorlar. Oysaki Mü'min:

“Yalnız Sana kulluk eder ve yalnız Sen'den yardım dileriz.”
(01.05)

Diyen kimsedir. Bu buyruğa, uyan kimsedir. Kur'an'ın koruyucu kanatları altına girmeden, ona sığınmadan, onun yol gösteri-ciliğine ve yoluna bağlanmadan, onu ahlak edinmeden, ona teslim olmadan “Kur'an'a bağlıyız” sözü boşa kalır. Arınmak isteyen, inancını ve kendisini korumak isteyen yalnızca Kur'an'a teslim olmalıdır.

Kur'an adına uydurulmuş şeylere uymayı, Kur'an'a uymuş gibi görmek, uyulanları Allah'a denk tutmaktır. Onlara, “haham, rahip ve Meryem'in oğlu Mesih ve mele” konumunu vermek demektir:

“Onlar, Allah'ı bırakıp, hahamlarını¹, rahiplerini² ve Mer-yem oğlu Mesih'i³ Rabb'ler edindiler. Oysa bunlar, bir tek olan İlâh'a kulluk etmekle emrolunmuşlardı. Ondan başka

hiçbir ilâh yoktur. O, bunların ortak koştuklarından münezzehtir.⁴ (9:31)

1. Yahudi din adamları. 2. Hıristiyan din adamları. 3. İsa'yı. 4. Tıpkı Ehl-i kitap gibi günümüz Müslümanları(!) da mezheplerini, tarikatlarını, cemaatlerini, hocalarını, şeyhlerini, ağabeylerini Rabb'ler edinmiş durumdadırlar.

Allah'a koşulan ortak; Lat, Uzza ve Menat olunca şirk oluyor da; mezhep, cemaat, tarikat, mürşit, âlim, şeyh, büyük, bey, lider, vb. olunca niçin şirk olmasın? Değil bunlara, dinde yasa koyma hakkı tanınan kimse Nebi de olsa bu şirk olur. Resûllerin izleyicileri, tıpkı resûller gibi, insanları yalnızca Kur'an'a çağırır ve Kur'an'a uyulmasını isterler; kendi düşüncelerine, görüşlerine değil. Ebu Cehil'in izleyicileri ise; kendilerine uymayı Kur'an'a uymak olarak görürler.

Bir yandan Kur'an'a çağırınlar, diğer yandan da Kur'an adına kendilerine çağırınlar! Hangi "çağrı" uyulmaya değer? Müslümanım diyen herkesin yanıtlanması gereken soru budur:

"Rabb'inizden size indirilene uyun. O'nun yanı sıra başka velilere uymayın. Ne kadar az öğüt tutuyorsunuz!" (7:3)

Diyen Allah, bize uyacağımız çağrının ne olduğunu göstermiyor mu? İnsanları doğrudan Allah'ın Kitap'ına çağırın; referans ve ölçü olarak onu sunan, kendisini dini anlamada ve uygulamada "işin şartı" olarak görmeyen; bilgi ve birikimi ile başkalarına yardımcı olmayı amaçlayan, insanları "güzel öğüt" ve "hikmetle" Allah'ın yoluna çağırınların çağrısı mı, yoksa din adına oluşturulmuş fakat din ile ilgisi olmayan; din dışı, şirke bulaşmış kurum, kuruluş ve cemaatlerine çağırınların çağrısı mı? Yüzlerinin ateşin içinde bir taraftan bir tarafa çevrileceği gün:

“Keşke biz, Allah’a ve Resûl’e itaat etseydik.” derler.”
(33:66)

“Ey Rabb’imiz! Biz büyüklerimize ve beylerimize uyduk,
onlar da bizi yanlış yola saptırdılar.” (33:67)

Allah, Nebi’den bile yönünü yalnızca kendisine çevirmesini isterken, araçılara ne oluyor ki insanları kendilerine çağırıyorlar?

“O halde hanif¹ olarak dine yüzünü² ikame et³. İnsanları, üzerinde yaratmış olduğu Allah’ın fitratına.⁴ Allah’ın yaratmasında değişme olmaz. Kayyum⁵ olan din budur. Fakat insanların çoğu bilmiyorlar. (30:30)

1. Şirk koşmaksızın, birleyerek. **2.** Bütün varlığıyla. **3.** Doğrult. (Şirk koşmaksızın, bütün varlığıyla dine sınıksız sarıl). **4.** Ki Allah, insanları bu benlik üzerinde yaratmıştır. **5.** Dosdoğru, gözetici, emniyete alıcı.

Kur’an’a uymak, uyanları doğru yola, Allah’ın razı olacağı yola götürmeye; onları kurtuluşa ve aydınlığa çıkarmaya yetecektir. Şu gerçek iyice bilinmelidir ki: Resûlullah yirmi üç yıl süren elçiliği boyunca insanları kendisine değil, yalnızca Allah’ın Kitap’ına davet etmiş ve bu daveti de yalnızca Allah’ın Kitap’ı ile yapmıştır. Yani insanları Kur’an’a Kur’an’la çağırmıştır. Sifatımız ne olursa olsun, kim olursak olalım bizler de insanları kendimize değil, Allah’ın Kitap’ına çağırmalıyız ve bu çağırışı da Allah’ın Kitap’ıyla yapmalıyız.

11. Nebi ve Resûlü Yanlış Tanımlamak

Nebi ve Resûl kavramlarının anlamını doğru bilmeden, Kur’an’ı doğru anlamak mümkün değildir. Bu konudaki bilgimizi Kur’an

üzerinden gözden geçirmek ve Kur'an'ın şaşmaz doğrularına uymayan yerlerini değiştirmek zorundayız. Nebi; Allah'ın, kendisine elçilik yapması için görevlendirdiği kimsedir. Nebiyi diğer insanlardan ayıran ve farklı kılan onun elçilik görevidir. Nebi ve Resûl kavramlarının neyi ifade ettiklerini anlayıp kavramadan Kur'an'ı da İslam'ı da doğru anlamak mümkün olmaz.

Nebi Muhammed, bizden farklı olmayan, bizim gibi acıkan, susayan, yorulan, üzülen, sevinen, öfkelenen, unutan, yanılan vs. bir insandır:

“De ki: “Ben de ancak sizin gibi bir beşerim. Sizden farkım; bana, ilâhınızın ancak tek ilâh olduğu vahyedilmiş olmasıdır. Onun için her kim Rabb'ine kavuşmayı umuyorsa, sâlihât¹ yapsın ve Rabb'ine kullukta hiç kimseyi ortak koşmasın.” (18:110)

1. Bozuk olan şeyi düzeltmeye çalışmak, düzeltici olmak, yapıcı olmak, düzeltmeye teşvik etmek, iyiye yönlendirmek.

Nebi ve Resûl'ün Kur'an'da neden ayrı ayrı anıldığını, bunun ne anlama geldiğini bilmeden, Allah'ın mesajını doğru anlamak ve kavramak asla mümkün olamaz. Nebi ve Resûl'ün arasındaki farkı bilmeden tevhidi bir inanca da sahip olunamaz. Nebi ve Resûl'e aynı anlamın verilmiş olması İslam'ın şirk dinine dönüştürülmesinde yararlanılan bir unsur olmuştur.

Allah'ın Resûlü, dinde kendi adına kişisel bir yol önermediği halde; yalnızca Allah'ın Kitap'ını yol edinip Müslümanlardan da yalnızca Allah'ın Kitap'ını yol edinmelerini istediği halde, “âlimler” denilen ruhban din adamları sınıfı, onun adına sünnet ve hadis adı altında şirk dinleri ürettiler. İslam'ın erken ilk

döneminden itibaren, kendilerini Müslüman olarak tanımlayanların büyük bir çoğunluğu Allah'ın dini diye bu "din adamları sınıfının" uydurduklarını din edindiler.

Öncelikle şu bilinmelidir ki Kur'an'da peygamber sözcüğü geçmez. Peygamber Farsça bir sözcüktür. Kur'an'da Nebi veya Resûl sözcükleri geçmektedir. Nebi, haber alan kimse, ayetlerin vahyedildiği kimse demektir. Görevli olarak da tanımlanabilir. Resûl ise "elçi", "vahyi iletme görevi" demektir. Yani "görevli" ve "görev". Bu ayırım ayetlerde açıkça görülmektedir: Kur'an'ın hiçbir ayetinde Nebi'ye itaat edilmesinden söz edilmez. İtaati konu edinen ayetlerin tamamı itaatin Resûl'e olmasından söz eder. Bu temel ayırım dikkate alınsa, tek başına bu bile, nebiliğin ve resûllüğün ne olduğunu anlamaya yetecektir.

Resûle itaat etmek ne anlama gelmektedir? Resûl'e itaat etmek demek, Resûl'ün şahsına değil, tebliğ ettiği, bize ilettiği vahye tabi olmak demektir. Dolayısı ile Resûl'e itaat etmek demek Allah'a itaat etmek demektir. Resûl'e bağlı olmak demek, Kur'an'a bağlı olmak demektir. "Kur'an, Allah'ın kelamı, Resûl'ün beyanıdır/sözüdür." Nebi'ye itaat ise Kur'an'a yani Allah'a olan itaat değil Nebi'nin şahsıdır. Resûl'ün sözleri Allah'a, Nebi'nin sözleri de kendisine aittir. Kavramsal ifade ile söylenecek olunursa Resûl'ün sözleri ayettir, Nebi'nin sözleri hadistir. Kur'an, bu hususu çok net bir şekilde bildirmektedir:

"Kuşkusuz o, şerefli bir Resûl sözüdür." (69:40)

Resûl, hiç yanlış yapmamıştır. Nebi'nin kimi zaman yanlış olduğu ve yanlış yaptığı olmuştur. Resûl ilahi koruma altındadır, Nebi değildir. Resûl'e itiraz edilemez, Nebi'ye edilebilir.

Allah, insandan Resûlü aracılığıyla ilettiği ayetlere tabi olmayı istemektedir. Keza Allah'a itaatin emredildiği ayetlerde, Resûl'e de itaat emredilmektedir. Zira Resûl'e itaat, Allah'a itaat anlamına gelmektedir. Bu şu demektir: Resûl'e itaat, O'nun Allah'tan bildirdiklerine dolayısı ile bu bağlamı ile Allah'a itaat etmek demektir.

Nebi görevli demek, Resûl de görevlinin yaptığı görev demektir. Tıpkı bir doktor gibi; doktorun hasta ile ilgilenirken yaptığı şey görevidir. Doktorun doktorluk dışındaki zamanlarda yaptığı şeyler ise insani işleridir. Tıpkı diğer insanlar gibi yalnızca bir insandır; evde eştir, babadır, çarşıda pazarda müşteridir, arkadaşdır vs. Ama hastasını muayene ederken doktordur. Nebi de elçilik görevini icra ederken Resûl, elçiliğin dışındaki zamanlarda da Nebi'dir.

Kur'an'da sıkça geçen "Allah ve Resûl'ü" terkibi ile iki ayrı şeyden, iki farklı şeyden söz edilmemektedir. Bu terkiplerle tek şey kast edilmektedir: O da yalnızca vahiydir. Allah ve Resûl'ü demek Allah'ın ayetleri, Allah'ın kelamı demektir. "Allah ve Resûl'ü" terkindeki "ve" bağlacı yalnızca "mugayeret (ayırma, aykırılık)" için değil, kimi zaman atf-ı beyan veya atf-ı tefsir için de kullanılır. Yani açıklama, tanımlama anlamındadır. Bu terkipteki "ve" bağlacı kendisinden önceki kelimeyi kendisinden sonraki kelime ile açıklayan bir bağlaçtır. Ve bağlacı Allah'a atıftır.

Resûl sözcüğünün Allah'a "ma'tûf olduğu, yani ilişkilendirildiği ayetler hükümde ortaklığı gerektirmektedir. Bir cümlede birbirine atfedilen iki sözcük (Allah ve Resûl'ü gibi) cümlenin ifade ettiği yargıda aynı görevi üstlenmek anlamına gelmektedir.

“Resûl” sözcüğü seksen dört yerde, Allah lafzına ma'tûf olarak geçmektedir. Bu ayetlerde Resûl'e itaat etme, ona iman etme, ona dost olma, çağrısına uyma veya ona karşı gelme, onu inkâr etme onu yalanlama aslında Allah'a yapılmış gibi olduğu ifade edilmektedir.

Kur'an, Resûl'ün ağzından çıkan hadisleridir; yani sözlerdir. Kavramsallaşmış anlamı ile “hadis” ise Nebi'nin söylediği söylenen sözlerdir. Diğer bir anlatımla Resûl'ün sözleri ayettir, Nebi'nin sözleri de hadistir:

“De ki: “Ben de sizin gibi bir insanım. Bana vahyolunuyor ki, sizin ilahınız, bir tek ilahtır. Öyleyse doğrudan O'na yönelin ve yalnızca O'ndan bağışlanma dileyin. Müşriklerin vay haline!” (41:6)

“Allah'ın kendisine kitap, hüküm ve Nebi'lik verdiği bir kimşenin, “Allah'ın yanı sıra bana da kulluk edin demesi yakışmaz. Ancak, okuyup öğrendiğiniz Kitap'ın gereği olarak, “kulluğunuz yalnızca Rabb'inize ait olsun.” demesi gerekir.” (3:79)

“Kim Resûl'e itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur. Kim de yüz çevirirse çevirsin; biz seni onlara bekçi olarak göndermedik.” (4:80)

“De ki: “eğer Allah'ı seviyorsanız, bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve suçlarınızı bağışlasın. Allah, Çok Bağışlayıcı'dır, Rahmeti Kesintisiz'dir.” (3:31)

“De ki: “Allah'a ve Resûl'e itaat edin!” Eğer yüz çevirirlerse, kuşkusuz, Allah, gerçeği yalanlayan nankörleri sevmez.” (3:32)

“Ant olsun ki, sizden Allah’a ve ahiret Günü’ne kavuşmayı uman ve Allah’ı çokça ananlar için, Allah’ın Resûl’ünde iyi bir örnek vardır.” (33:21)

“Kim de Allah’a ve Resûl’üne karşı asilik edip O’nun yasalarını çiğnerse, sürekli kalmak üzere ateşe konacaktır. Ve onun için alçaltıcı bir azap vardır.” (4:14)

Bu ve benzer ayetlerin tamamında itaat yalnızca Resûl’edir. Çünkü Resûl kendi adına bir şey söylemediği gibi, kendisine bildirilen mesaja bir şey ilave etme veya eksilme de yapamaz. Allah’tan ne almışsa onları olduğu gibi insanlara iletmiştir. Dolayısı ile Resûl olarak iletlediği her mesaj Allah’a aittir:

“Eğer bizim adımıza bazı sözler uydurmuş olsaydı” (69:44);

“Elbette onun bütün gücünü alırdık.” (69:45);

“Sonra kesinlikle can damarını koparırdık.” (69:46);

“Hiçbiriniz buna engel olamazdınız.” (69:47)

Hiçbir ayette Resûl uyarılmamıştır. Nebi ise onlarca ayete uyarılmıştır. Örneğin:

“Nebi ve mü’minlere; cehennemlik oldukları açıkça belli olduktan sonra, yakınları da olsa, müşriklere bağışlanma dilemeleri yaraşmaz.” (9:113)

“Ey Nebi! Eşlerinin hoşnutluğunu gözeterek, Allah’ın helal kıldığı şeyi niçin kendine haram kılıyorsun? Allah, çok Bağışlayıcı’dır, Rahmeti Kesintisiz’dir.” (66:1)

“Hiçbir Nebi’ye, yeryüzünde düşmana üstünlük sağlayınca kadar, esir almak¹ yaraşmaz. Siz geçici dünya malını

istiyorsunuz, oysa Allah ahireti istiyor. Allah, Mutlak Üstün Olan'dır, En İyi Hüküm Veren'dir." (8:67)

1. Müslümanların, fidye almak amacıyla esir edinme şeklindeki dünyalık kazanç peşinde olmaları kınanmaktadır.

"Allah seni affetsin! Doğru söyleyenler belli olmadan, yalancılar bilinmeden, onlara niçin izin verdin?" (9:43);

"O halde, Allah'tan başka ilah olmadığını bil. Kendi suçların için, inanan erkekler ve kadınlar için bağışlanma dile. Allah, dönüp dolaşacağınız yeri ve varıp duracağınız yeri bilir.¹⁷" (47:19)

1. Allah sizin kararlı olup olmadığınızı, zaaflarınızın ne olduğunu, her halinizi bilir.

Gerek "sünnetle", gerek "hadisle" ilgili değerlendirme yaparken, Nebi ve Resûl ayırımını dikkate almak zorundayız. Nebi'nin kişisel tercihleri ve yaptıkları, bizim için yapmamız ve uymamız gereken, dinen şart koşulan şeyler değildir. Örneğin Nebi renklere beyazı seviyor diye, bizim de beyazı sevmemiz; meyvelerden üzümü seviyor diye bizim de üzümü sevmemiz şart değildir. Nebi entari giyiyor diye bizim entari giymemiz, Nebi sakallı diye bizim de sakal bırakmamız dinden sayılmaz. Dinden sayılmadığı gibi "sünnet" olarak da görülemez. Dinden olan, uymamız zorunlu ve bağlayıcı olan şey onun Resûl sıfatı ile yapmamızı istediği şeylerdir. Yani ayetlerdir.

Nebi'lik konusu Müslümanlarca doğru değerlendirilmediğinden sünnet de yanlış anlaşılmaktadır. Öncelikle bilinmelidir ki: Nebi Allah'a ve O'nun gönderdiği dine ortak olmadığı gibi, kendiliğinden din adına hüküm koyma yetkisine de sahip değildir.

O sadece Allah'ın buyruklarını uygulayandır. İnsanları kendisine değil, Allah'a çağırandır. Zira hüküm koyucu yalnız Allah'tır.

Nebi'nin yolunu izlemek, onun gittiği yoldan gitmek demek, onun Kur'an'a uyduğu gibi Kur'an'a uymak demektir:

“De ki: “Ben size, Allah'ın hazineleri yanımdadır demiyorum. Gaybı da bilmem. Size, ben bir meleğim de demiyorum. Ben, sadece bana vahyolunana uyuyorum.” De ki: “Kör ile gören bir olur mu? Niçin düşünmüyorsunuz?” (6:50)

Nebi ve Resûl kavramları doğru anlaşılmadan, Kur'an'ın mesajının da doğru anlaşılması mümkün değildir. Bu kavramların doğru bilinmemesinin sonucunda, Allah'a ve Nebi'ye ait olmak üzere iki ayrı din ortaya çıkmış bulunmaktadır:

“Biz, seni bütün insanlığa yalnızca müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Ne var ki insanların çoğu bu gerçeği anlamıyor.” (34:28)

“Öğüt ver; sen yalnızca öğüt vericisin.” (88:21);

“Kimseyi zorla inandıracak değilsin.” (88:22);

“Biz elçileri ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Kim iman eder kendisini düzeltirse, onlara korku yoktur, onlar üzülmeyecekler de.” (6:48)

Bu ayetlerde de açıkça görüldüğü gibi, “...insanlara, kendilerine indirileni açıklamak için...” (16:44) görevlendirilen Allah'ın Resûl'ünü “açıklama”, “iletme” yerine kendi yanından “din” ile ilgili yasa koyma gibi bir konumda görmek ve buna da “sünnet” demek, Allah'ın dininin yanı sıra hem de Nebi adına başka bir din uydurmaktan başka bir şey değildir. “Kitap'ta hiçbir şeyi

eksik bırakmayan...”(6:38); ve “dininizi tamamladım” (5:3) diyen Allah, elçisine sadece bu mesajı iletme görevi vermiştir.

Ancak, Kur'an'ın mesajını doğru anlamayanlar aşağıda yazılı ayetleri delil göstererek sünneti Nebi'nin din adına koyduğu kurallar ve bu kurallara uymayı da Allah'ın emri olarak tanımlamaktadırlar. Bu anlayış ile tevhid inancı bozulmuş, bidat ve hurafeler sünnet ve hadis adı altında din edinilmiştir. Böylece Kur'an'a güç yetiremeyen şirk, sünnet/hadis postuna bürünerek İslam'a şirki bulaştırmıştır.

Resûl ve Nebi kavramları doğru bilinmediği için Allah'ın, sürekli olarak “kendisi ile birlikte Resul'üne itaat etmemizi, Resûl'ü bize neyi uygun görmüşse onu almamızı, sakındırdıklarından sakınmamızı, aramızdaki çekişmeleri Resûl'e götürmemizi, onun vereceği kararlara içtenlikle uymamızı” isteyen Allah'ın bu hükümleri sanki Resûl'üne dinde kural koyma yetkisi vermiş gibi anlaşılmaktadır. Oysaki Allah, kendisinden başka hiçbir varlığa, güce ve kişiye dinde hüküm koyma hakkı ve yetkisi vermediğini, Kitap'ında çok açık bir şekilde bildirmektedir. Nebi'ye dinde hüküm koyma yetkisi verilmiş gibi görülen bu ayetler, Kur'an bütünlüğü içinde değerlendirildiklerinde, Nebi'nin hüküm koyma hakkına sahip olduğunu belirten ayetler değil; Resûllük bağlamında Allah'a tabi olmamızı ifade etmektedir. Zira, Kitap ve Resûl “vahiy bütünlüğünü” oluşturan bir bütündür. Nasıl ki Kitap, Furkan, Hikmet sözcükleri vahiy demekse, Resûl de vahyin iletilmesi demektir. Resûle itaat etmemizi isteyen Allah, aslında vahye, diğer bir ifade ile kendisine itaat etmemizi istemektedir.

Rabbimiz demektir ki: Resûl'ün size bildirdiği buyruklar var ya, onlar benim tarafımdan ona iletilen buyruklardır. Kur'an'ın

ayetleridir. Siz o buyruklara uymakla, ona değil, bana itaat etmiş olursunuz. Resûl olarak onun açıkladıklarına, söylediklerine itaat etmezseniz, aslında ona değil Bana itaat etmemiş olursunuz. Ona uymak, şahsına değil onun söylediklerine uymaktır, onun söyledikleri de Benim kelimamdır. Siz ona uymakla, Bana uymuş olursunuz. Ve o, yaptığı çağrıda sizi kendisine değil, sizin de onun da Rabb'i olan Bana çağırılmaktadır. Ve Resûl size sadece Kur'an'ı iletmiştir.

Nebi ve Resûl'ü birbirinden ayırmadan vahyi anlamak ve tevhidi bir imana sahip olmak mümkün değildir. Tevhidin bozulmasında, hurafe ve bidatların dini kirletmesinde, şirkin inancımızda ve hayatımızda yer etmesinde Nebi, Resûl, sünnet ve hadis anlayışımızdaki yanlışlığın büyük bir payı vardır. İslam inancının şirke dönüştürülmesine kim ki ortak olmak istemiyorsa, bu konudaki yanlış inancını Kur'an'a göre sorgulamalı ve dini Allah'a has kılan, dinde Resûl'e tabi olmayı imandan sayan kimseleri "sünneti inkâr edenler" olarak suçlamayı bir kenara bırakıp, sünneti doğru anlamaya çalışmalıdır.

Aslında sünnetin yanlış anlaşılmasından dolayı içinde bulunduğumuz durumu anlamak için, günümüz Müslümanlarının yaşadığı İslam'a bakmamız yeterlidir. Küfür ve şirk İslam'ın üzerini öylesine örtmüş ki, yaşanan hayatın tamamına yakınında bidat ve hurafelerin belirleyici olmasına rağmen hiçbir rahatsızlık duyulmamaktadır. Daha da kötüsü vahyin buyruklarından mevcut anlayışa uyan kısmı kabul edilmiş, uymayan kısmı ise önemsizleştirilerek hayatın dışında bırakılmıştır.

Allah'a ve Resûl'e tabi olmayı, Allah'ın buyrukları ve Nebi'nin buyrukları olarak ikiye ayırıp, her birine ayrı ayrı uymak olarak

anlaşılması olmasının sonucu olarak, ortaya iki ayrı din çıkmıştır. Geleneksel kültürün temel kabulü haline gelmiş Allah ve Resûl'ün dinde ayrı değerler olduğu, dinde iki otoritenin olduğu anlayışı iman konusu yapılmıştır. “Kur'an ve sünnet” olarak dinin iki kaynağı ve dinin iki sahibi olduğu; dinde iki kural koyucunun olduğu inancı “ehli sünnet” olarak isimlendirilmiştir. Bu anlayış kendisini tek Allah, tek kitap, tek din olarak tanımlasa da bu dinde tam bir ikilik vardır. Oysaki tevhid yalnızca Allah'ı birlemekle değil, tıpkı Allah'ın “bir”lenmesi gibi dinin de kitabın da “bir”lenmesi ile gerçekleşir.

Denilebilir ki, Nebi kendi adına koyduğu kurallarda tamamen vahye dayanmaktaydı. Böyle olunca da bu kurallara uymak demek, Kur'an'a uymak demektir. İşte bir çoğumuzun yanıldığı ve çelişkiye düştüğü nokta burasıdır. Sevimli gibi görünse de bu görüşü doğru saymak demek, Nebi'yi dinde Allah'ın ortağı yapmak demektir. Dinin bir parçası olduğuna inanılan ve Nebi tarafından konulduğu iddia edilen buyruklara ve kurallara ait bilgilerin yer aldığı kaynaklara bakıldığında büyük bir kısmının Kur'an'a açıkça aykırı olduğu görülmektedir. Keza bu kaynaklarda açıkça şirk sayılabilecek yığınla bilgi mevcuttur. Bu kaynakların birçoğu birbirlerini de yalanlamaktadırlar. Allah'ı, kitabı ve dini bir olduğu halde İslam coğrafyasında binlerce dinin ortaya çıkmasının nedeni de bu kaynaklardır. Bu kaynakları dinde pay sahibi yapmak demek, Kur'an'ı yetersiz görmektir; Kur'an'ı eksik saymaktır. Din adına Kur'an yetersiz ve eksik değilse, o zaman dinde başka kaynaklara da ihtiyaç yok demektir.

Nebi'nin kendi adına ayrıca buyurduğu iddia edilen hükümler dinin bir parçası olsaydı, Kur'an gibi korunarak bize ulaşması

gerekmez miydi? Kaldı ki bu rivayet kaynaklarında Nebi'nin, arkadaşlarından kendisine ait sözlerin yazılmasını istemediğini, bunun kendi sözleri ile vahyin birbirine karışmasına neden olacağını, keza önceki ümmetlerin bundan dolayı dinlerini bozduklarını söylediği de yazılmaktadır.

Kur'an'a göre Resûl'e itaat etmekten de onun verdiği almaktan da yasakladıklarından sakınmaktan da maksat onun şahsına değil, onun tarafından bildirilen ayetlere uymaktır. Çünkü o bize vahyi aktarmakla görevliydi. Dolayısıyla Resûl'e itaat etmek demek bize bildirdiği ayetlerin buyruklarına uymak demektir. Nasıl ki "Müslümanların dinine uyun" dediğimiz zaman, Allah'ın dinine uyun demiş oluyorsak, "Resûle itaat edin" emri de vahye uyun demektir. "Allah'ın dini" de desek, "Nebi'nin dini" de desek, "Müslümanların dini" de desek, aynı şeyi üç farklı şekilde ifade etmiş oluruz. Nebi din adına kural koymak için değil, Allah'ın dinini insanlara iletmek için görevlendirilmiştir.

12. Kur'an'ı Anlayamayız Anlayışı

Kur'an doğası gereği anlaşılır olmak zorundadır. Eğer Kur'an insana bir hitapsa, muhatabının kendisini anlamasını gözetmek zorundadır. Allah, onun anlaşılması için hiçbir ön koşulu gerekli kılmamıştır. Kur'an'ı anlamak için başka şeylere ihtiyaç var demek, Allah'a iftira atmak demektir. Bu, dini kazanç aracına dönüştüren din adamları sınıfının oluşturduğu bir yalandır. Kur'an'ın anlaşılması için "âlimlere" ve diğer geleneksel kaynaklara ihtiyaç olduğunu söyleyen din adamları sınıfının amacı kendilerinin gerekli olduklarına halkı inandırmaktır. Bunu sağlamazlarsa dini geçim kaynağı, sefa ve konfor kaynağı ya-

pamazlar. Din adamları sınıfını oluşturan âlimler, hocalar, me-
leler, rahipler, hahamlar insanları vahye değil, kendilerine ça-
ğırırlar. Ve Vahye göre insanları “kendisine” şeytanlar çağırır.

“Kur'an'ı herkes anlayamaz” önyargısı tam anlamı ile şeytanca
bir önyargıdır. Bu şeytanın insanı vahiyden uzak tutması için
bulduğu en büyük silahıdır. Şeytan bu önyargı ile Müslüman'ı
inandığı kitaptan ayırmayı, uzaklaştırmayı ve Kur'an'la bağına
koparmayı başarmıştır. Bu önyargı, Kur'an'ın yol göstericiliği-
nin önündeki en büyük engeldir.

Allah'ın anlaşılabilir bir mesaj gönderip, sonra da insanı on-
dan sorumlu tutması nasıl kabul edilebilir? Bu kabul aslında
Allah'ı ne yaptığını bilmeyen bir yaratıcı durumuna düşürmez
mi? Kur'an'a karşı böyle bir anlayışa sahip olmaktan daha bü-
yük bir sapkınlık olabilir mi? Kur'an'ın anlamını, önemini ve
işlevini yok eden; insanla Kur'an arasındaki bütün bağları ko-
paran, akli devre dışı bırakan ve Kur'an'ı anlaşılammaya tutsak
eden bu anlayış değişmedikçe, Kur'an “ticaret aracı”, “geçim
ve çıkar kaynağı” olmaya devam edecektir.

Kur'an'ın anlaşılır ve açık bir kitap olduğunu söyleyen yüzlerce
ayete rağmen, “biz bu kitabı anlayamayız” düşüncesine sahip
olanlar şunu bilsinler ki aslında bilinçsizce Allah'a iftira etmek-
tedirler. Allah, onlarca ayette kendisine bu tür iftirada bulu-
nanları “zalim” olarak tanımlamaktadır.

Kur'an, açık ve anlaşılır bir kitap olduğunu bildiren ayetlerden
bazıları şunlardır:

“Böylece Biz onu, kendisi ile takva sahiplerini müjdelemen
ve inat eden bir halkı uyarabilmen için senin dilinde kolay-
laştırdık.” (19:97)

“Ant olsun Biz, Kur’an’ı öğüt alınsın diye kolaylaştırdık. Var mı öğüt alıp düşünen?” (54:17)

“Akledip anlamanız için onu Arapça bir kuran¹ olarak gönderdik.” (12:2)

1. Beyan. Okunan.

“Bilmeyen kimseler: “Allah’ın bizimle konuşması veya bize bir âyet¹ göndermesi gerekmez mi?” dediler. Onlardan öncekiler de onların sözlerine benzer sözler söylemişlerdi. Kalpleri birbirlerine benziyor. Bilmek isteyen kimseler için ayetleri iyice açıkladık.” (2:118)

1. Mucize, kanıt.

“Ant olsun ki Biz, bu Kur’an’da her türlü örneği farklı farklı açıklamalarla verdik. Ne var ki insan bilir bilmez her şeye karşı çıkmayı çok sevmektedir.” (18:54)

“Onu apaçık ayetler olarak indirdik. Allah, dileyen kimseye doğru yolu gösterir.” (22:16)

“Ve ant olsun ki size gerçeği apaçık gösteren ayetler, sizden önce yaşamış olan kuşaklardan örnekler ve takva sahipleri için bir öğütler indirdik. (24:34)

“Ant olsun Biz, sana apaçık ayetler indirdik. Ancak, onları, fâsık olanlar inkâr ederler.” (2:99)

“Elif, Lâm, Râ. Bu, Yasa Sahibi, Her Şeyden Haberdar Olan tarafından, ayetleri sağlamaştırılmış ve ayrıntılı olarak açıklanmış bir Kitap’tır.” (11:1)

“Bu indirip, farz kıldığımız bir suredir. Onda beyinat¹ ayetler ortaya koyduk. Umulur ki öğüt alırsınız.” (24:1)

“O senin için de halkın için de bir öğüttür. Siz ondan sorulacaksınız.” (43:44)

“İşte Biz, onu senin dilinle kolaylaştırdık. Umulur ki onlar öğüt alırlar.” (44:58)

“Mücrimlerin1 yolu besbelli olsun diye âyetleri ayrıntılı biçimde açıklıyoruz.” (6:55)

Rabb'inin dosdoğru yolu işte budur. Gerçekten öğüt alan bir toplum için âyetleri ayrıntılı olarak açıkladık.” (6:126);

“Elif, Lam, Ra. İşte bunlar, Kitap'ın ve gerçekleri apaçık ortaya koyan Kur'an'ın âyetleridir.” (15:1)

“Ant olsun ki apaçık âyetler indirdik. Allah, dileyen kimseyi dosdoğru yola iletir.” (24:46)

Kur'an'da bu âyetlere benzer yüzlerce âyet bulunmaktadır. Görüldüğü gibi Kur'an kendisinin anlaşılır olduğunu söyleyerek “biz onu anlayamayız” düşüncesinin yanlışlığını ortaya koymaktadır. Şu soruyu sormak gerekmektedir: Kur'an mı doğru söylüyor, yoksa onu anlayamayız diyenler mi? Kur'an'ın açık bir şekilde ifade ettiği, anlaşılır olduğu gerçeğine rağmen, “anlayamayız” diyenler için yine Kur'an'ın deyiimi ile söylersek bu “akletmemektir”. Diğer bir ifade ile aklını devre dışı bırakarak, başkasının aklı ile düşünmektir. Dolayısı ile bu “körü körüne” bir inanmadır. Böyle bir inancın, böyle bir imanın ve Müslümanlığın hiçbir değeri yoktur. Kur'an'a göre geçerli ve gerçek olan iman etme; bilerek, aklederek inanmadır. Akletmeden iman gerçekleşmez. İman; inanmayı, inanma bilmeyi, bilme de akletmeyi gerektirir.

Düşünmeli değil miyiz? Allah, anlayamayacağımız bir kitabı ne diye bize göndersin? Anlamadığımız bir kitabı gönderip de ne diye bizi ondan sorumlu tutsun? Bu Allah'ın adaletine yaraşır mı? Eğer öyle olsa o zaman bizim, "gönderdiğin kitabı anlamadığımız için ona uymadık" deme hakkımız olmaz mı? Kullarına zorluk dilemediğini söyleyen Allah ne diye anlayamayacakları bir kitabı göndersin?

Kur'an'ın ortaya koyduğu gerçek şudur: Allah, biz kullarına, Kitap'ını anlayacak düzeyde akıl vermiş; Kitap'ını da aklımız düzeyinde anlaşılır olarak indirmiştir. Kur'an'ı ancak akli olmayanlar anlamaz. Akli olmayanlar da zaten ondan sorumlu değildirler.

Kur'an'a tabi olunmadan Allah'a kulluk yapılamaz. Allah'a kul olmak isteyen O'nun gönderdiği kitabı bilmek zorundadır. Kitabı bilmek; anlamayı, anlamak da okumayı gerektirir. Allah'a giden yolda Kur'an'ı hayatına rehber edinmeyen kimse, serapları (din adına uydurulmuş bid'at ve hurafeleri) gerçek yerine koymuş olur. Serap ise sadece yanıltıcı bir görüntüdür. Serap ve gerçek birbirinden ne kadar uzak ve farklı şeylerse Kur'an'la, Kur'an'ın yerine önerilen şeyler de o kadar farklı ve uzaktır. Seraplarla aldatılan Müslümanlar(!), Kur'an'a yönelmedikleri sürece bu aldanışın içinde yaşamlarını sürdürme sapkınlığından kurtulamayacaklardır.

Kur'an adına ve fakat Kur'an'sız bir hayatı yaşamanın çelişkinisi anlamak/görmek ve bu gerçeği bütün bir insanlığa ulaştırmak ve Kur'an'ı yeniden Müslümanlara yol gösterici yapmak kurtuluşa ulaşmamız için tek yoldur. Müslümanları Kur'an'dan ayırarak Allah'ın dininden uzaklaştırdılar. Yeniden dine dönmek,

dini ve kulluğu Allah'a özgü kılmak için Kur'an'a dönülmelidir. Kur'an'dan daha doğru yol gösterici olamaz inancında olanlar, onun rehberliğine teslim olmak zorundadırlar. Bir yandan "yol göstericimiz Kur'an'dır" diyeceğiz, diğer yandan da onun içindekini bilme gereği duymayacağız. Onu okuyup anlama çabası içinde olmayacağız, böyle olunca da o bize asla rehberlik etmeyecektir.

"Kur'an'ı anlayamayız" düşüncesini insanların inancına yerleştirenlerin gerçek amacı insanları kendilerine bağımlı hale getirmektir. Uydurdukları; "her bir ayetin yüzlerce, binlerce anlamı olduğunu"; Hz. Ali'nin, "bir tek besmeleden yedi deve yükü kitap olacak kadar anlam çıkarabileceğini" söylediğini, Ebu Hanife'nin, "bilmediklerimi ayaklarımın altına koyarsam başım göklere değer" dediğini vb. gibi yalanlarla Müslümanları aldattılar. Müslümanlarla Kitap'ları arasına bu büyük tuzağı kuran din adamları sınıfı, bununla dini geçim kaynağı yaptılar. "Biz sizden daha iyi biliyoruz, siz bilmezsiniz," "sizin bize tabi olmanız gerekir" yalanına inandırarak, hiçbir emek harcamadan, hiçbir çaba göstermeden insanları kendilerine gelir kapısı yaptılar.

Din adına uydurdukları yalanlarla, güya İslam'ı yüceltmek ve ona hizmet etmek istediklerine inandırdıkları insanları maddi ve manevi her açıdan sömürdükleri bir tezgâh kurdular. Bunu da Müslümanları siz anlayamazsınız diyerek kitaplarından uzak tutarak yapıyorlar. Nasıl mı? Şimdi düşünün: Bir kimse, bütün yaşamını ilme vermiş olmasına rağmen yine de bilmediklerini ayaklarının altına koyduğu zaman başı göğe degeceğine göre; bir besmelenin yedi deve yükü kitap dolusu anlamı olduğuna göre; "biz kim, Kur'an'ı anlamak kim?" Diye düşünmez miyiz?

Büyük âlimler(!) bile “İslam bir deniz ise, bizim bildiğimiz ancak ondan bir damladır.” dediklerine göre, o âlimlerin(!) bile ancak denizden bir damla kadar onu bilebildiklerine göre; bizde İslam’ı öğrenebilmemiz, anlayabilmemiz mümkün değil önyargısı oluşmaz mı? Bu önyargı ile Kur’an’la bağlantı kurmaktan uzak durmaz mıyız? Bizde bu kabul olduğu zaman kendilerine âlim denilen din adamları sınıfına uymaktan, Allah adına onlara kulluk yapmaktan başka bir seçenek kalır mı?

“Onlar daha iyi biliyorlar; bize de onlara uymak düşer.” diyerek, aslında Kur’an’ın dini yerine, onların düşüncelerini ve anlayışlarını din edinmiş oluruz. Böyle bir düşünceye doğru demek, beraberinde şu soruları cevaplamayı da getirmektedir: Bu, İslam’ı kişilerin tekeline vermek değil mi? Bu âlimler sayınca din ve kitabın ortaya çıkması demek değil mi? Akletmemiz gerekmez mi ki hayatımızın tamamını ayırsak bile, bırakın tümünü, bir kısmını dahi anlama imkanımız olmayan bir dinden -üstelik tamamından- nasıl sorumlu olabiliriz?

Bütün hayatını İslam’ı öğrenmeye adanmış bir kimsenin bile öğrendikleri, öğrenmesi gerekenlerin yanında denizden bir damla olduğuna göre, bizim bu dini öğrenmek için milyonlarca yıllık bir ömre sahip olmamız gerekmez mi? Oysa ömrümüz bellidir. Bu durumda bize yeterince ömür vermediği için, Allah haksızlık mı etmiş? Öyle ya, milyonlarca yılda öğrenilebilecek bir dini anlamak için bize yeterince ömür vermeli değil miydi?

Eğer Kur’an’ı anlamada din adamları sınıfının dediklerini doğru sayarsak bu ve buna benzer daha birçok soru cevapsız kalmak zorundadır. Bu söylemde büyük bir çelişki var. Böylesi bir çelişkiyi Kur’an’a mal etmeyi aklını kullanan bir kimsenin kabul

etmesi mümkün değildir. Bu Kur'an'a da Allah'a da atılmış en büyük iftiradır. Allah'ın kullarına haksızlık yapabileceğini nasıl düşünebiliriz? Mutlak adil olan Allah, elbette ki haksızlık yapmaz.

Rahman ve Rahim olan Allah, Şerefli Kitap'ında demiyor mu ki: "Anlayasınız diye her şeyi açık açık izah ederek kolaylaştırdım." "Hiç kimseye taşıyabileceğinden fazla yük yüklemedim"; "Hiç kimseyi gücünün üstünde bir şeyle sorumlu tutmadım."

Kur'an, ilmi ve bilgisi ne olursa olsun, kendisine tutunan herkese doğru yolu gösterecek bir yol göstericidir. Ona teslim olan, Allah'ın kopmaz ipine tutunmuş olur. Kur'an, Allah'ın tutunsunlar diye kullarına uzattığı bir iptir. İpi Allah'ın ipinden daha sağlam olan kim vardır? O insanları "karanlıklardan aydınlığa çıkarmak", "onlara kurtuluşun yollarını göstermek" için gönderilmiştir. Bunun olabilmesinin yolu, onunla doğrudan bağlantı kurulmasıdır. Doğrudan ona tutunmaktır. Onun adına veya onun yerine kiminle bağlantı kurulursa kurulsun, aydınlığa çıkma, kurtuluşun yollarına ulaşma şansı olmaz.

Ne kadar garip bir şeydir ki Kur'an'ı, yüceltmek adı altında hayatımızdan çıkardılar. Kur'an'ı referans almayan bir yaşam nasıl İslam olarak tanımlanabilir? Bu sorunun yanıtı üzerinde çokça sorgulama yapılmalıdır.

Kitap'ının açık ve anlaşılır olduğunu söyleyen Allah'a rağmen; "siz anlayamazsınız; anlamanız da gerekmez, bilenlere, âlimlere, anlayanlara uyun yeter." diyenler, hesap günü onların dediklerine uyarak yaptığımız şeyler için bizim yerimize hesap verebilecekler mi? Veya biz hesaba çekilirken, bize yardımcı olabilecekler mi? Elbette ki yardımcı olmaya güçleri yetmeye-

cektir. Herkes kendisinden sorumlu olarak yalnızca Kur'an'dan hesaba çekilecektir. Bu gerçeğe göre; birtakım kimselerin Kur'an'ı anlayamazsınız diyerek, Kur'an'la aramıza girmelerine izin verirse sınavı kaybedenlerden olmamız kaçınılmaz olur. "Kimin kitabından sınav olacaksak, sadece o kitaba çalışmamız gerekmez mi?" Sınav kitabımız yalnızca Kur'an değil mi?

Bir yandan Kur'an'ın doğası gereği anlaşılır olduğunu, onu anlamak için hiçbir yardımcı kaynağa gerek olmadığını, bunun için bir engel bulunmadığını söylerken, diğer yandan da yukarıda onu anlamada engel olarak gördüğümüz birçok şeyi sıralamış bulunmamız bir çelişki gibi sanılmasın. Çünkü söz konusu engellerin hiçbirisi Kur'an içi engel değildir, bunların tamamı Kur'an dışı engellerdir. Kur'an'ın ilk muhatapları için bu tür engellerin olmadığını dikkate aldığımızda engellerin Kur'an'dan kaynaklanmadığını görmüş oluruz. Kur'an'ı anlamada sorun olan engellerin tamamı tarihi süreç içinde oluştu. Özellikle din adamları sınıfının Kur'an'ı kendi düşüncelerine uydurmak için Kur'an sözcüklerinde yaptıkları anlam değişikliği Kur'an'ın anlaşılmasında en önemli engelin oluşmasına neden oldu. Diğer yandan Müslümanların farklı kültürlerle karşılaşması ve onlarla karşılıklı etkileşime girmesi de önemli anlam değişikliğine neden oldu. Keza geçmişte Ehli Kitap olan Müslümanların çeşitli nedenlerle eski inançlarını İslam'a taşımaları da diğer önemli bir etkidir. Diğer önemli bir etken de siyasi iktidarların himayesinde oluşturulan din adamları sınıfının dini iktidarlara destek gücüne dönüştürme gayretleridir. Bu ve benzer engelleri ortadan kaldırdığımız zaman Kur'an'la doğrudan baş başa kalacak ve onu anlamada yaşadığımız güçlükten kurtulmuş olacağız.

“Anlamayız” önyargısı “şeytanın en büyük zaferidir.” Şeytan, bu düşünce üzerinden en büyük başarısını gerçekleştirmiştir. İnsanların Allah'ın yolundan bu önyargı sayesinde saptırmıştır. Akli başında olan herkesin Kur'an'ı anlayabileceğini söylemek yalnızca yalın bir iddia değildir. Bakın Kur'an Al-i İmran Suresi'nin yedinci ayetinde: Kur'an'ın muhkem ve muteşâbih ayetlerden oluştuğunu; kitabın anasının, aslının, özünün muhkem ayetler olduğunu söylüyor. Muhkem, tek anlamlı, yalın ve açıkça bilinen, apaçık ayetler demektir. Bu şu anlama geliyor: Akli olan herkes muhkem ayetleri anlar. Dolayısı ile muhkem ayetleri anlayan herkes Kur'an'ın anası, esası ve özünü anlamış olur. Bu da bir kimsenin Allah'ın gösterdiği yoldan gitmesi için tam anlamı ile yeterli olur.

Diğer önemli bir konu da “anlama” kavramına yüklenen anlamdır. Ne demek Kur'an'ı anlamak veya Kur'an anlaşılır demek? Bunun yanıtı doğru verildiği takdirde anlama sorununun olmadığı görülecektir. Kur'an'ın anlaşılır olduğu, herkesin onu anlayabileceği söylenirken kast edilen şey nedir? Bu şu demektir: Bilgi ve eğitim düzeyi ne olursa olsun, yeter düzeyde bir akla sahip olan ve düşünebilen herkes Kur'an'ı kendisine yetecek düzeyde anlar. Kur'an'ın esasını, anasını, özünü anlamada hiçbir güçlük yaşamaz. Herkesin anlama ve kavrama düzeyi farklı olsa da anladığı kendisi için yeterli olur. Öyle ki Kur'an çevirisi okuyarak edineceği bilgi, başka kişilerden veya kaynaklardan edineceği bilgiden çok daha doğru ve Kur'an'a uygun olur.

Kur'an'ı “anlamış” sayılmak için: Her harfini, her sözcüğünü, her cümlesini, her ayetini anlama koşulu yoktur. Kur'an, baştan sona okunduğunda ondan ne anlaşılırsa “anlamış sa-

yılmak” için kesinlikle yeterli olacaktır. Anlaşılmayan şeylerin olması Kur’an’ın anlaşılmadığı anlamına gelmez. Anlama düzeyi ne olursa olsun bir kimsenin Kur’an’dan anladıkları, onun Allah’ın gösterdiği yoldan gitmesine, Mü’min ve Müslüman olarak yaşamasına yetecektir.

Aradığını Kur’an’da bulamadığını söyleyen birisi öncelikle aradığı şeyin gerçekten Allah’ın buyruğu olup olmadığına bir baksın. Bulamadığı şey Allah’ın buyruğu mu insanların kendi yanlarından uydurdukları dinlerin buyruğu mu? Önce bilinçli olarak bunu sorgulasın. Zira genellikle Kur’an’da bulamadım denilen şeylerin büyük bir bölümü zaten Allah’ın buyrukları değil insanların kendi yanlarından uydurdukları dinlerin buyruklarıdır. İddia şudur: Kur’an okunsun; ondan ne anlaşıldıysa, anlaşıldığı kadarı ile insanların dinlerini ve kulluklarını Allah’a özgü kılmak için kesinlikle yeterli olacaktır. Bir kimse, hiçbir kiptan ve âlimden Kur’an’dan öğreneceği doğru bilgi ve hakikati öğrenemez.

Kur’an, bazı kimselerin kendisini anlamasına kapalıdır: Kuran, gerçeği aramayanların, gerçekliğe karşı çıkarlarını tercih edenlerin, kötülüğü içselleştirenlerin, bilinçli olarak kendilerini yeterli görenlerin, zalimlerin vb. kimselerin kendisini anlayamayacaklarını söylemektedir.

13. Kur’an’ın Kullandığı Dili Dikkate Almamak

Kimi ayetlerde, sembolik (simgesel), mecaz (benzetme), istiare (bir sözü başka bir söz yerine kullanma), kinaye (dolaylı anlatım)” dil kullanılmıştır. Kur’an’ın anlaşılmasında bu dile dikkat etmek önemli bir husustur. Kimi sözcükler literal anlam-

larından başka anlamlar taşımaktadır. Daha çok bilmediğimiz, kavrama imkanımız da bulunmayan konularda; gayba ait ve beş duyumuzla kavrama imkanı olmayan şeyler simge, mecaz, istiare ve kinaye anlamı ile bir anlatımın kullanılması zorunluluk arz etmektedir.

Benzetme ve simgesel anlatım daha çok “muteşâbih” ve “bilgi” veren ayetlerde söz konusudur. Muhkem ayetler ve yargı bildiren ayetlerin tamamına yakınında sözcükler yalın ve “literal” anlamlarıyla kullanılmıştır. Literal anlamı ile ifadesi imkânsız olan ve dilin erişemediği “dışımızdaki dünyanın” bilgisine ulaşmak, onu anlamak ve kavramak için kullanılan “simgesel” ve “benzetme” dil biçimi, aynı zamanda, yalın dilin ifade ederken ortaya koyamadığı güzelliği ve kapsayıcılığı da ortaya koymaktadır.

Simgesel dil, dil olarak da edebi olarak da güçlü bir anlatım imkânı sağlar. Anlattığı konuya can verir, ruh verir, duygu ve güzellik katar. Yalın anlamın donuk ve kısıtlı ifade ediş biçimine karşın; derin, kuşatıcı, esnek, geniş ve açık bir özelliğe sahip olan simgesel anlatım biçiminin kullanılması, bizim anlamamız açısından imkânsız olanı anlatmak için zorunlu olarak kullanılmıştır. Sembolik anlatım; konunun, sözcüklerin dar çerçevesi içinde kalarak kısıtlı bir alana hapsolünmesinden kurtulmasını sağlamaktadır. Simgesel anlatı, yalnız sözcüklerde ve sözlerde değil; inancımızda, kutsama ve tapınma biçimimizde ve ibadetimizde de önemli bir yere sahiptir.

İlahi alana ait birçok şeyi sembolize etmede, mecaza başvurmadan anlatmak ve algılamak mümkün değildir. Yalın anlamıyla anlaşılmayan şeyler, sembolize edilerek veya mecazla

anlatarak anlaşılır hale getirilmektedir. Dışımızdaki gerçekliğin yalın ifadelerle anlaşılması mümkün olmayan boyut ve unsurlarını sembolik anlatımın sağladığı imkanlarla kavrarız. Bu nedenle gerçeğin anlaşılması, sembollerin doğru kavranması ile doğru orantılıdır. Çünkü sembol, “kendi dışındaki bir gerçeği” temsil etmekte veya onun yerini tutmaktadır.

Gerek sembolik anlatı gerek mecazi anlatı yöntemi dikkate alınmadan, sembollerle ortaya konan veya mecazen ifade edilen gerçeklik hakkında doğru bilgiye ulaşmak, anlatılmak istenen şeyin özünü kavramak imkansızdır.

Sembolik anlatı ile sözünü ettiği “şey” üzerinden başka bir “şeyi” anlatan Kur’an, sık sık mecazi anlatıyı da yöntem olarak kullanmaktadır. Böylece bizim algımız açısından söylenemez olanı söyleyebilmek, anlaşılması zor olanı anlaşılır yapmak istemektedir. Mecazi anlatımla Allah, insan üstü âlemin dilini, insanın anladığı dile tercüme etmektedir. Bu bakımdan mecazi anlatım yöntemi dikkate alınmadan, Kur’an’ın kimi mesajlarını kavramak mümkün olmaz. Örneğin: “Allah Samed’dir.” (112:2) Cümlesinde bir benzetme söz konusudur: “Yağmur ve sel sularının aşındıramadığı, fırtınalara karşı dimdik ayakta duran bir kaya veya kayalık demek olan “samed”, hiç kimseye muhtaç olmayan ve her şeyin kendisine muhtaç olduğu, yüce ve güvenilir bir sığınak ve dayanak anlamında sembolik olarak Allah’ı tanımlamada kullanılmıştır.

“Ebû Leheb’in iki eli kurudu. Ve kendisi de yok oldu.” (111:1) Bu ayette “el” güç, zenginlik, imkân anlamında; “elin kuruması” da bu imkanların yok olması anlamındadır. Ayet, sözcükler

yalın anlamları ile düşünülduğünde Ebû Leheb'in elleri kuru-
sun demektir. Oysaki söz konusu edilen "el" her insanda bu-
lunan ve Ebû Leheb'te de bulunan iki elin kuruması değildir.
Şayet öyle olsaydı, Allah'ın dilemesi sonucu ellerin kurumuş
olması gerekirdi. "El" mecaz olarak kullanılmıştır. Sahip olunan
imkânı, gücü, otoriteyi..." ifade etmektedir.

"Sana bi'at¹ edenler, aslında Allah'a bi'at etmişlerdir. Al-
lah'ın eli² onların eli³ üzerindedir. Kim bağlılığını bozarsa
ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah'a verdi-
ği söze bağlı kalırsa, Allah, ona büyük bir ödül verecektir."
(48:10)

**1. Bağlılığını bildirmek, birlikte hareket edeceğine dair söz ver-
mek. 2. Allah'ın gücü, yardımı. 3. Onların gücü.**

Ayetteki "el" güç ve yardım anlamında kullanılmıştır. Yoksa Al-
lah'ın eli dendiğinde "biyolojik" anlamda tıpkı bizim ellerimize
benzer "el" olarak anlaşılması asla doğru değildir. Çünkü bili-
yoruz ki Kur'an'ın bildirdiğine göre Allah'a görünür görünmez,
maddi manevi, hiçbir şey izafe edilemez. Allah tanımlanamaz.
Allah'ın eli diye bir şeyden söz edilemez. Allah bilgisi, bizim için
gaybî bir konudur. Allah, tanımlanmaktan münezzehtir. Böyle
olunca da ayetten anlaşılması gereken şu olmalıdır: Allah'ın
desteği/yardımlı Mü'minlerle beraberdir. Allah, Mü'minlerin
gücüne güç katacaktır. "El" deyim olarak "güç" demektir, gücü
temsil etmektedir. Tıpkı Türkçedeki "eli güçlü" deyimini gibi.

Kur'an, bilgi düzeyi ne olursa olsun her insanın -kendisine
yetecek düzeyde- anlayabileceği bir dil kullanmıştır. Yaşamla
bağlantı kurulduğunda, mecaz ve sembolik anlatımın konunun
anlaşılmasında kolaylaştırıcı yönü belirgin olarak öne çıkmak-

tadır. Okuyan herkese yeterli gelecek şekilde bir açıklıkta olan Kur'an, aynı zamanda kendisine yönelen ilginin ciddiyetine göre daha fazla anlaşılma imkânı da sağlamaktadır. Verdiği bilgilerle kuşatıcı, yönlendirici ve etkileyici bir bağ kurmaktadır. Uyarıcı, bilinçlendirici, canlı ve diri kılıcı gücü ile insanı kuşatan bir kitap olan Kur'an, muhatabının samimiyetine göre ona kucak açmakta ve anlaşılma limiti yükselmektedir.

Allah, aklımızın ve bilimin sınırlarını aşan şeyler hakkında bilgilendirmede bulunurken, bunu bildiğimiz şeylere benzeterek anlatmaktadır. Bu anlatım türünde sözcükler, literal anlamları ile değil mecaz anlamada kullanılmaktadırlar. Görme ve bilme imkanına sahip olmadığımız şeyler, biz anlayalım diye bizim bildiğimiz şeylerle anlatılmaktadır. Örneğin, Cennet'i ve Cehennem'i görmedik ve bilgi yolu ile bilme imkânımız da yok. Allah, bizim, yeşillik, gölgelik, bal pınarları, üzüm bağları vb. bildiğimiz şeylere benzeterek, "mecaz bir dille" Cennet'i anlatmaktadır. Böylece Cennet'in nasıl bir yer olduğunu kavramış oluyoruz.

Örnekler:

Allah'ın Arşa istiva etmesi:

"O; gökleri, yeryüzünü ve ikisinin arasındakileri altı günde¹ yarattı. Sonra arş üzerine istiva etti.² O, Rahman'dır. Öyleyse ne dileyeceksen her şeyi bilenden dile." (25:59)

1. Altı devrede, altı bölümde, altı aşamada, altı günde. **2.** Evrenin egemenliğini ve yönetimini eline aldı.

Sözcükler, sözcük anlamları ile anlaşılırsa, bu "Allah arşa oturdu" demek olur. Ancak gerçekten de Allah arşa oturmuş

mudur? Böyle bir şey söz konusu olabilir mi? Allah her türlü mekândan münezzehtir olduğuna göre, O'nu herhangi bir mekâna oturtmak mümkün olabilir mi?' Bunun yanıtı elbette ki hayırdır. Ayette Allah'ın gücü mecazi olarak anlatılmaktadır. Çünkü tahta kral, hükümdar, kısaca yönetici oturur ve ne derlerse o olur. Allah da evrenin tek yöneticisidir. Tahtın sahibi olarak, tahta oturan olarak ne derse o olur. Söz de yetki de yalnızca O'nundur. Bu gerçeklik mecazi bir anlatımla bize sunulmaktadır. Bu sunuş biçimi, bizim kavrama ve anlama düzeyimize göre "benzetmeli" bir örnekleme anlatımdır.

Allah, kendisine yardım edene mutlaka yardım eder:

"Onlar, sadece "Rabb'imiz Allah'tır." dedikleri için haksız yere yurtlarından çıkarıldılar. Eğer Allah, insanların bazıalarını bazılarıyla savmasaydı, içinde Allah'ın isminin çokça anıldığı manastırlar, kiliseler, havralar, mescitler mutlaka yıkılırdı. Allah, kendisine yardım edene¹ mutlaka yardım eder. Kuşkusuz Allah, Mutlak Güç Sahibi'dir, Mutlak Üstün Olan'dır." (22:40)

1. Vahye içtenlikle uymayı esas alarak, Kendisine yönelene. Gösterdiği yoldan gidene.

Ayet sözcük anlamıyla bizim Allah'a yardım etmemizden söz etmektedir. Bunu sözcük anlamına göre anlam vermemiz demek, Allah'ı yardıma muhtaç görmemiz demektir. Oysaki Allah'ın mutlak ve sonsuz güç sahibi olarak hiçbir yardıma ihtiyacı yoktur. Zaten böyle bir şey olsaydı, Allah, Allah olamazdı. Ayetteki sözcüklerin sözcük anlamına bakarak Allah'ı yardıma muhtaç görmek, Allah'ı yok saymak veya O'na eş koşmayla eşdeğer bir kabul olur. O halde bu ayetten ne anlamalıyız?

Öncelikle bu ayetin “ne demek istediğine” bakmalıyız. Yüce Rabb’imiz bize demektedir ki: Siz, benim gösterdiğim yoldan giderseniz, benim buyruklarına uyarsanız; bu sizin hayatta karşılaşacağınız her türlü güçlüğü ve zorluğu yenmenizi ve her sahada başarıya ulaşmanızı sağlayacaktır. Benim yardımım: gösterdiğim yoldan gitmenizdir. Kim gösterdiğim yolu terk ederse, bilsin ki; benim yardımımdan yoksun kalır.

Ve elbiseni hemen temizle (74:4)

Kur’an, birçok şeyi deyimler ve nitelendirmelerle anlatmaktadır. Zira, deyimler bazen “anlatılmak istenilen” şeyi en iyi şekilde anlatırlar. Anlatılmak istenen şeyin, daha iyi anlaşılması ve özünün kavranması için bu daha uygun bir anlatımdır. Bu ayette de anlatılmak istenen şey; sözcüklerin sözcük anlamı ile değil, birkaç sözcükten oluşan ve sözcüklerin kendi başlarına ifade ettikleri anlamdan farklı anlam kazandığı yeni bir tanımlama ve anlam verme, bir ifade biçimi olarak deyimlerle anlatılmaktadır. Söylenen şeyi doğru anlamak için ifade edilmiş biçimini doğru bilmek gerekir. Yani söylenen şeyin, sözcük anlamı ile mi yoksa deyim anlamı ile mi “bir anlama” sahip olduğuna dikkat edilmelidir. Ayete bakıldığında sözcük anlamı ile elbisenin temiz olmasını istemektedir. Oysaki “istenilen şey” elbisenin temizlenmesi değildir. “Elbiseni temizle”den kasıt, insanın kendisini kaygılarından arındırmasıdır. Elbise insanı örten, bedenini örtmek için giydiği bir kıyafettir. Bu ayette Allah; zihninde seni üzen, endişelendiren, yaşamında sana ayak bağı olan, seni mücadeleden engelleyen ne varsa onların hepsini bırak. Tıpkı bedeni örten örtüler gibi olan bu örtüleri çıkar, bunlardan kurtul demektedir.

14. Muhkem ve Muteşâbih Ayetler

Bu iki kavrama anlayışlara göre farklı anlamlar verilmektedir. Yine de ana hatları ile ortak bir tanımlamadan söz edilebilir. Öncelikle muhkem ve muteşâbihin kavram olarak yaygın olan tanımlarına kısaca değinelim.

Muhkem ayetler:

- * Sağlam, anlamı açık, yorum götürmez, şüphesiz olan,
- * Anlamı yorum kabul etmez derecede açık olan,
- * Zamanın ve koşulların değişmesi ile anlam değişikliği olmayan,
- * Bir tek anlama gelen,
- * Anlamı kesinlik ifade eden,
- * Sağlam kılınan,
- * Hükmü sabit olan.

Ayetlerdir.

Muteşâbih ayetler:

- * Anlamı kapalı olan,
- * Birden fazla anlam verilebilen,
- * Anlamı kesinlik ifade etmeyen,
- * Birbirine benzeyen,
- * Beş duyu yolu ile bilinmeyen şeyleri, bilinen şeylere benzeterek anlatan,
- * Gayb ilgili şeyleri bildiren,

Ayetlerdir.

Muhkem ve muteşâbih için yapılan tanımlar kısaca böyle. Bu ön bilgidен yola çıkarak Kur'an'a göre muhkem ve muteşâbi-

hin ne olduğunu tanımlamaya çalışalım. Önce bu konuda yapılmış değerlendirmelere kısaca değinmekte yarar var. Özetle:

- * Hükümü sabit olanlar muhkem, hükümü sabit olmayanlar muteşâbihtir.
- * Helal ve haramları bildiren ayetler muhkemdir.
- * Anlamı bilinenler muhkemdir.
- * Tek anlamı olanlar muhkem, birden fazla anlamı olanlar muteşâbihtir.
- * Tek bir yoruma müsait olan ayetler muhkem, birden fazla yoruma müsait olan ayetler muteşâbihtir.
- * Amele konu olan ayetler muhkem, imana konu olan ayetler muteşâbihtir.

Şu gerçek çok iyi bilinmelidir ki: Muhkem ve muteşâbih konusuna takılarak, Kur'an'ı anlamayı, bu kavramları anlamaya bağlayanlar; bu "anlama işini" birilerine havale ederek, onların yardımı olmaksızın Kur'an'ı anlamamanın mümkün olamayacağına inanmaktadırlar. Anlayamadığı ve kavrayamadığı kimi ayetleri bahane ederek; Kur'an anlaşılmazdır düşüncesiyle onu anlamada "anlayan ve bilen birilerine" gitmeyi esas almaktadırlar. Bu düşünce onlarla Kur'an arasında engel oluşturmaktadırlar. Kavram olarak yapılan kimi tanımlar ve bu tanımlarla muhkem ve muteşâbihe yüklenen anlamların neticesinde oluşan yanlış anlayışlardan dolayı, Kur'an'ın bir bölümü işlevsiz hale getirilmiş bir bölümünden de sapmalar olmuştur. Böylelikle literal olmasa da anlam olarak Kur'an önemli ölçüde tahrip edilmiştir.

Amacımız, muhkem ve müteşâbih kavramlarını yeni veya değişik bir tanımla tanımlamak değildir. Çünkü sorun büyük oranda tanımlamada değil, tanımların gereğinden fazla öne çıkarılmasıyla gerçek anlamdan uzaklaşılmasınadır. Sahih bir Kur'an'î anlayışa sahip olmadan yapılan tanımların ifade gücüne dayanarak elde edilecek her türlü bilgi ve çıkarım ya yanlış ya da eksik olmaktadır. Muhkem ve müteşâbihe bakış açımızı belirlerken şu gerçek çok iyi bilinmelidir: Allah, bizim bilmediğimiz gereken ve bize gerekli olan her şeyi açık ve anlaşılır bir şekilde bildirmiştir. Bu konuda Kitap'ta müteşâbih olan hiçbir şey yoktur. Müteşâbih olarak nitelenen ayetler Kur'an'ın amacına ulaşmasına ve anlaşılmasına asla engel değildir. Gerçek bu olunca da müteşâbih ayetler, Kur'an'ı anlama ve kavrama konusunda bir engel teşkil etmezler.

Kur'an'î anlayışın belirleyiciliği içinde, müteşâbihten ne anlaşılmalıdır sorusuna cevap olarak şunları söyleyebiliriz:

* Kur'an'da müteşâbih ayetlerin bulunuyor oluşu, bizim gücümüzün ve bilgimizin üstünde olan gaybî şeylerin, bizim bilgi alanımıza uygun hale getirilerek, kavramamızı sağlamanın bir gereğidir.

* Kur'an, inancımızda ve yaşamımızda, gerekli oluşu ve bağlayıcılığı açısından tümüyle muhkemdir.

* Kur'an, bir bütün olarak bizatihi kendisi muhkemdir.

* Bir bütün olarak muhkem olan Kur'an'ın içinde, müteşâbih ayetlerin oluşu onun muhkemliğine engel değildir. Zira Kur'an bir bütün olarak imanın konusudur.

* Bizim için kapalı olan, bilinmeyen ve anlayamadığımız ayetlerin (anlam olarak) “bilgisinin” saklı olması, gücümüzün üstünde olanı, haber vermede kullanıldığından, bu ayetler, olduğu gibi ve bilindiği kadarı ile bizim için yeterlidir. Asıl sorun, yeterli olanı yetersizmiş gibi görerek, onu yeterli hale getirmeye çalışmaktır. Gören birisinin, doğuştan görmeyen birisine anlattığı bir şey, görmeyen için bildiği fakat özünü kavrayamadığı şey olur. Ancak görmeyen, özünü kavramadığı bu şeyi kabul eder ve ona inanır. O şeyin nasıllığının bilinmeyişi, var olanı bilmede, kabul etmede bir engel değildir. Müteşâbih ayetler de gören bir kimsenin, doğuştan görmeyen birine herhangi bir cismi anlatmasına benzer. Anlatılan cismin görmeyen için Muteşâbihe giriyor olması, anlatılan şeyin gerçekliğine, anlaşılmasına engel değildir. Elbette ki görenin, görmeyene bir şeyi izah etmesi, görmeyenin neyi, nasıl bildiğinden hareketle mümkün olabilir. Allah da tıpkı bunun gibi gücümüzü aşan, mevcut bilgimiz ve imkanlarımızla kavrayamadığımız, fakat gerçekte var olan şeyleri, bize benzetmelerle, simgelerle anlatmaktadır. Yani, kimi ayetlerin muteşâbih olması, gerçeği kavramamız için bir anlatım yöntemidir.

Şu tespitlerle konuyu açmaya çalışalım:

Kalplerinde eğrilik olanlar anlatılan şeye değil, anlatan şeye (sözcüklerin literal anlamına) yönelmekte ve onları “tevi” ederek, sapkınlığa düşmektedirler. Zira, ayetin kendisini literal olarak anlamasak da anlattığı şeyi yeterli görür ve ona iman ederiz.

Muteşâbih ayetlerle, “anlatılan şeyi” değil de bizatihi o şeyi anlatan sözcüklerin kendisini tanımlamaya kalkmak, görme-

yen birisinin fili tanımlamasına benzer. Görmeyen birisi filin neresinden tutarsa, onun için fil orasıdır. Zira görmeyen, kendisine izah edilen şeyi ne kadar iyi anlarsa anlansın, gören kadar iyi anlaması ve kavraması mümkün olamaz.

Muteşâbih ayetlerde geçen sözcüklerin kendisini tanımlamaya çalışmak ne kadar yanlışsa bu sözcüklerden gerçek anlamlarının bilinmeyişinden dolayı, ayetin kendisini dikkate almamak da en az onun kadar yanlıştır. Çünkü, muhkem olsun muteşâbih olsun, bizim için “anlamı olmayan” hiçbir ayet olamaz. Mevcut bilgimizle tanımını yapamadığımız ayetleri dikkate almamak veya yok saymak haddi aşmaktır.

Muhkem ve muteşâbih sözcükleri literal anlamları ile değerlendirmek ve bu tanımlara göre bir anlayış geliştirmek, Kur'an'ın muhkem ve muteşâbihe yüklediği anlamı daraltmak olur. Her ne kadar yapılan tanımları temel alsak da Kur'an'ın, bu sözcükleri Kur'an'î bir zeminde ele aldığını dikkate almalıyız. Yoksa yapılan tanımların dar anlamı içinde kalırsak yanlış bir sonuca varırız.

Kendi tanımlarının sınırları içinde kalarak, ayetlere yaklaşan bazı kimseler, ayetleri anlamada çaresizliğe düştükleri yerlerde, bu çaresizliklerini gidermek için sürekli 'tevil' yapmak zorunda kalmışlardır. Hatta bu çaresizlik yüzünden daha önce yapılan tanımlardan bile vazgeçme zorunluluğu doğmuştur. Tıkanma giderilemeyince, çözüm tanım değişikliğinde aranmıştır. Öyle ki kimi âlimler(!) muteşâbih ayetler mensûh(Hükümleri iptal edilmiş) ayetlerdir(!) diyecek kadar ileri gitmişlerdir. (Sanki Kur'an'da mensûh ayet varmış gibi.) Bazıları da kıyame-

tin kopmasına dair ayetleri müteşâbih saymışlardır. Oysaki kıyametle ilgili ayetler hüküm bildiren ayetler değil, gaibten haber veren ayetlerdir ve biz de görmediğimiz ve nasıl olduğunu bilmediğimiz halde iman ederiz.

Bilinmeyen ve görülmeyen şeyleri bilinen şeylerle izah etmek, müteşâbihin kapsamına girmektedir. Ve bu bilinmeyenin anlamı peşine düşmeyin, bildirdiği şeye inanın o size yeter anlamına gelmektedir. Ne var ki aşağıda yer alan 3:7'nci ayet yanlış yorumlanarak, kimileri bildirilen şeyden de uzak durmanın gereğine inanmaktadır.

Özetlersek, Allah, gücümüzün yetmediği ve bizim için bilinmez olanı anlatırken, anlamamızı sağlamak için, anlatımda kullandığı şeylerin anlamını (ki müteşâbih olan kısım burasıdır) bilmemizi değil, anlatılan şeyi bilmemizi istemektedir. Bunun böyle olduğunu Kur'an:

“Bu Kitap'ı sana indiren O'dur. O'nun bir kısım âyetleri muhkemdir ki bunlar Kitap'ın anasıdır. Bir kısım âyetler de müteşâbihtir. Böyleyken kalbinde eğrilik bulunanlar, fitne çıkarmak ve kendi anlayışlarına uydurmak için müteşâbih ayetlere yönelirler. Oysa onun te'vilini¹ ancak Allah bilir. İlimde derinleşmiş olanlar:² “Biz O'na iman ettik, bütün ayetler Rabb'imizdendir.” derler. Bunu ancak selim akıl³ sahibi olanlar düşünüp öğüt alır.” (3:7)

1. Hakikatini. 2. Gerçeği idrak etmiş olanlar. Gerçeğin vahiy olduğuna inananlar. Kur'an'da yer alan ilim ve âlim sözcükleri; Allah'ın, nasıl bir Allah olduğunu idrak etmek; kesin, doğru ve gerçek bilgi kaynağının vahiy olduğuna inanmak, tevhidi bilince sahip olmak; gerçeği görmenin, bilmenin ve kavramanın ayır-

dında ve bilincinde olmak demektir. Bu nedenle, Kur'an'da yer aldığı şekliyle âlim sözcüğüne “bilgin”, ilim sözcüğüne de “bilgi” anlamı vermek kesinlikle doğru değildir. 3. Sağlıklı düşünen, sağduyulu.

Örneğin: “Allah’ın eli onların elleri üstündedir” ayetinde müteşâbih olan kısım, Allah’ın eli” nitelemesidir. Çünkü Allah’ın eli, bizim somut olarak bildiğimiz el değildir. Ya nedir? İşte bu sorunun peşine düşmek hastalıktır; “kalpte eğrilik”, “fitne çıkarmak” veya kendi anlayışına uydurmaya çalışmaktır. Çünkü bizim için “Allah’ın elinin” nasıl/ne olduğunu bilmek gerekli bir şey değildir. “El” bizim için müteşâbihe girmektedir ve anlatımda bir araçtır. Asıl amaç, bu niteleme ile bize anlatılmak istenen şeydir: Allah bu anlatımla, Mü’minlerin gücüne güç katacağını ifade etmektedir. Bunu görmezlikten gelerek “el nasıldır?” Bizim elimiz gibi ellerden mi söz edilmektedir? Allah’ın eli mi var? gibi anlamsız soruların cevabını aramak bize hiçbir şey kazandırmaz.

Kur’an, her şeyin bir gerekçe ve amaca yönelik olduğunu bildirmektedir. Bu gerçekten şu sonucu çıkarmalıyız: Kur’an’da bizim için gereksiz olan hiçbir şey yoktur. İnsan bilgisini ve gücünü aşıyor olduğu için müteşâbihatı değerlendirmeye almak, Kur’an’ın bir kısmını işlevsiz kılmak olur.

Müteşâbihat konusunda ortak bir sonuca varabilmek; mevcut anlayışı düzeltmekle ve bu konuya verilen önemin, verilmesi gerekenden çok daha fazla olduğunun kavranmasıyla mümkündür. Tutarsız ve dayanağı olmayan söylemlerle, konuya izah getirmeye çalışmanın şimdiye dek bir yararı olmadığı gibi, bundan böyle de olması söz konusu olamaz. Söylenenlerin ço-

ğunun, daha önce söylenenlerin aktarılması veya tekrarı oluşu, başlangıçtaki yanlış anlayışın günümüze dek sürmesine ve bundan sonra da sürmesine neden olacağına benzemektedir.

Sonuç olarak: Kur'an'ın muhkem ve müteşabih ayetlerden oluşan iki gruba ayrıldığını (3:7) Ayetinde gördük. Anlaşmazlık Kur'an'ın müteşabih ayetleri üzerinde yoğunlaşmış ve bu konuda biri diğerini geçersiz sayacak, birbirinden farklı tanımlar konunun anlaşılmasına katkıda bulunmamış, daha da anlaşıl-maz kılmıştır. Bu bakımdan, önceki kabullerin ortaya koyduğu sonucun konuya yeterince açıklık getirmediği ortadadır. Varılan sonuçla, Kur'an'ın bir bölümü (müteşâbih olanı) anlaşıl-maz kabul edilip işlevsiz kılınmıştır. Oysa ki Kur'an, bizim için gereksiz ve anlaşıl-maz bilgilerin içinde bulunduğu bir kitap de-ğildir. O halde, bu anlayış temelde Kur'an'la çelişmektedir. Bu bakımdan müteşabihat da bizim üzerinde durmamız gereken kısım, sözcüklerin tek tek anlamının verilmesi yoluyla anlaşıl-masını sağlamak değil; müteşâbih sözcüklerle anlatılmak istenen şey neyse onu kavramaya çalışmaktır.

Müteşâbihat bir anlatım yöntemidir: Bir konuyu anlatırken kullanılan sözcükler anlam olarak müteşâbih olabilir, bu anlatılanı anlamamıza engel değildir. Bir şeyi tanımlayan sözcük-ler müteşâbih olsalar da bu sözcüklerle tanımlanan şey muhkemdir. Bizim bilmediğimiz, görmediğimiz, anlayamadığımız şeylerin, bizim bildiğimiz, gördüğümüz ve anladığımız şeylere benzetilerek anlatılması, bizim o şeyleri "görüyor", "biliyor" ve "anlıyor" gibi anlamamızı sağlar. Ve bu anlatım yöntemini Kur'an, müteşâbih olarak nitelemektedir.

15. İlet/Gerekçe/Nedensellik

“Amaç” ve “gerekçe” çok önemlidir. Ayetlerde yalın anlamda istenen şeye değil, amaca bakmalıyız. Ayeti gerekçelendirmeliyiz ve gerekçesini anlamaya çalışmalıyız. Çünkü gerekçe bilinmeden, ayetin yargısını doğru anlamak mümkün olmaz. Kimi ayetlerde literal olarak anlatılan şey ile gerekçe (illet) aynıyken, kimi ayetlerde sözcüklerin literal anlamlarından anlaşılana ile anlatılmak istenen şey birbirinden farklı olabilir. İşte bu tür ayetlerde literal anlamı ile anlatılan şeyin bir bağlayıcılığı olmayıp, asıl bağlayıcı olan, ayetin gerekçesidir, amacıdır. Örneğin:

“Siz de onlara karşı gücünüzün yettiği kadar güç ve savaş atları hazırlayın ki, bununla Allah'ın düşmanlarını, sizin düşmanınızı ve sizin bilmeyip, Allah'ın bildiği düşmanları korkutasınız. Allah yolunda her ne harcarsanız, size tam olarak ödenir. Ve hiçbir haksızlığa uğratılmazsınız.” (8:60)

Bu ayeti, literal anlamı ile anlamaya çalışırsak bu ayetten şunu anlarız: Her zaman ve her koşulda savaş için besili at bulundurmamız gerekir. Oysaki bu tanımlamanın gereğini yerine getirmek, bugünün koşulları içinde mümkün değildir. İmkansız olmasının ötesinde gereksiz ve anlamsız olur. Öyle ya savaş için at beslemenin, bugün yapılacak bir savaşta ne yararı olabilir? Bugünün teknolojisinin ürettiği savaş araçları yerine at edinmek, bir anlam taşır mı? O zaman, bu ayetin bugün için bir geçerliliği yok mudur? Zamanla sınırlı olmayan; bir gerçeklik olarak, bir yol gösterici olarak tüm zamanların kitabı olan bir kitabın kimi ayetlerini geçersiz, işlevsiz saymanın, Kitap'ın kıyamete kadar geçerli olduğu gerçeği ile çelişmez mi? Bu ve

buna benzer ayetler, o günün toplumunu bağılıyordu, bugün için geçerliliği yoktur, dersek; bu anlayış kendisi ile beraber Kitap'ı indiği zamanda bırakmak ve önemli bir kısmıyla onu geçersiz kılmak demek olmaz mı?

Eğer, bu ayeti sözcük anlamlarına bağlı kalarak anlamlandırılmak şarttır dersek, elbette bu ayetin bugün için hiçbir geçerliliğinin olmadığını kabul etmek zorunda kalırız. O halde bu ayeti nasıl anlamalıyız? Veya bu ayetten ne anlaşılmalıdır? Bu ayeti nasıl gerekçelendirebiliriz? Kur'an'la, onun mesajına uygun bir şekilde, onun mantığını kavrayarak bağlantı kurmayan kişi için onun mesajı karşılıksız kalır. Oysaki Kur'an, her zaman canlı, aktif ve hareket halindedir. Ondaki bu canlılık, şayet insanın anlayışına, yani ona verdiği anlama yansımazsa o, sadece indiği dönemin ve toplumun önünde canlı kalır. Onun dışındaki zamanlarda ve toplumlarda bu canlılığını yitirerek hayat sahnelerinden çekilir. Kur'an, kendisi ile bağlantı kurulmasını ister. Yani o her zaman ve her toplumda belirleyici olma, topluma değer katma gücüne sahiptir. Onunla bağlantı kurmak, onun mesajını, amacını ve özünü kavramakla olur. İşte bu anlamda Kur'an'la bağlantı kurabilen insan, yukarıdaki ayette verilmek istenen mesajın bütün zamanları ve toplumları kapsadığını görecektir.

Ayetin mesajı şudur: Savaş için gerekli olan her türlü silah, araç ve gereci yapın, her türlü önlemi alın. Savaşa, düşmanı caydırarak bir güçle hazırlıklı olun ki; düşmanınız size saldırmasın. "Söylenen" şey sözcük olarak at beslemek olsa da "söylenmek istenen" şey at beslemek değil, savaş için ne gerekiyorsa onları yapmaktır; savaşa hazırlıklı olmaktır. Bu ayet o günün toplumuna seslenirken, bugüne dönük ne mesaj verdiğine bakılmazsa, ayeti doğru anlamış olamayız. Yani "ne dediğine"

değil, “ne demek istediğine” bakılmazsa Kur'an önemli ölçüde geçmişte kalan bir mesaja dönüşür.

Elbette ki o günün toplumunu doğrudan muhatap alan vahiy, o günün koşulları içinde sahip olunacak en iyi araç olan attan söz ederek “gücünüzün yettiği kadar savaşta yararlanmak için at bulundurun” diyecekti. Dikkat edilirse amaç savaşa hazırlıktır. At ise araç olarak önerilmektedir. Onun için ayetin gerekçesi (illeti) savaş için hangi araçlar gerekliyse onları bulundurmanın, temin etmenin gerekliliğidir. Eğer ayet, savaş için tanklar, toplar, savaş uçakları, füzeler edinilirdi bu istek o günün toplumu için garip ve anlamsız bir istek olurdu. Elbette ki bu tür teknolojik silahların bulunmadığı ve ne anlama geldiklerinin bilinmesinin mümkün olmadığı bir toplumda, bu araçlardan söz edilmesi hiçbir anlam ifade etmeyecekti. Doğru olan, elbette ki, o günün insanların kullandıkları savaş aracı olan attan söz etmektir. Araç her zaman değişebilir: Araç, dün at, deveydi, kılıçtı; bugün tank, top, füzedir. Yarın da şu an bizim bilemediğimiz çok başka silahlar olabilir. Şayet ayet bugün vahyediliyor olsaydı, at yerine tank, uçak, füze diyecekti. Fakat gelecek toplumlarda, yani tankın ilkel ve kullanılmaz olduğu bir toplumda, o toplum da aynı gerekçe ile, yani ayet tanktan söz ettiği için bu ayeti işlevsiz sayacak ve anlamsız bulacaktı. Onun için sözcüklerin literal olarak ifade ettiği anlamlara takılıp kalmayarak, asıl verilmek istenen mesajı yani gerekçesini anlamak gerekir. Böyle olunca, illet (gerekçe, nedensellik) bütün zamanlarda geçerli ve kapsayıcı olduğundan, Kur'an her zaman ve koşulda bize yol göstermeye devam edecektir. Araçlar her zaman değişebilir. Ancak, amaç değişmez. Araç dün at, bugün tank, yarın da başka bir şey olacaktır.

16. Tevhid İnancının Yanlış Olması

Tevhid, Allah'ı birlemektir. Allah'ı birlemek ise yalnızca sayı olarak bir olduğuna ve ondan başka ilah olmadığına inanmak demek değildir. Kendilerini Müslüman olmakla tanımlayanların büyük çoğunluğu, Allah'ı sayı olarak birlediği halde, bu birlemeyi birçok konuda bozmaktadır. Allah'ı yalnız sayısal birleme ile "Tevhid" gerçekleşmez. Allah, sayıda olduğu gibi, nitelikleri ile de birlenmedikçe tevhitten söz edilemez. Zira tevhid, Allah'ı sayı ve nitelikleri ile birlemektir; Allah'a özgü bir niteliği/özelliği başka bir varlıkta görmemektir. Allah'a ait bir özelliği başka bir varlığa da ait kılmak, tanımak, vermek şirktir. Örneğin: İnsan da bir şeyler bilir, fakat her şeyi bilemez. Her şeyi bilen yalnızca Allah'tır. Kim Allah'ın yanı sıra başka bir varlığın da her şeyi bildiğine inanırsa o müşrik olur. Keza gaybî bilmek yalnızca Allah'a ait bir husustur. Kim, nebiler de dâhil, Allah'ın yanı sıra başka birilerinin de gaybi bilebileceğine inanırsa Allah'a eş koşmuş olur. Yani müşrik olur. Zira, Kur'an gaybi Allah'tan başka kimsenin bilemeyeceğini söylüyor. Dine ait yasaları belirleme hakkı yalnızca Allah'a aittir. Kim ki Allah'a ait olan bu hakkı bir başkasında görürse, şirk işlemiş olur.

Sayı olarak Allah'ı birlediği halde niteliklerinde Allah'a birçok ortak koşan ve böylelikle Allah'la birlikte birçok ilah edinmiş olan geleneksel inanç mensupları; tevhid inancını doğru kavramadıkça, Kur'an'ı doğru anlayamazlar. İstedikleri kadar Kur'an'ı okusunlar, Arapçayı bütün detayları ile biliyor olsunar yine de Kur'an'ı gereği gibi anlayamazlar. Çünkü Kur'an'ı doğru anlamak dil sorunu değil anlayış sorundur. Eğer bir kimsenin Allah inancı, Nebi inancı, Kur'an inancı Kur'an'a göre şekillenmemişse doğru değilse Ana dili Arapça da olsa Arapça

dilinde dünyanın en yetkin uzmanı da olsa, Kur'an'ı doğru anlama şansı olamaz. Kur'an, tevhid esası üzerine kurulmuştur. Kur'an'dan tevhid inancını çıkardığımız zaman Kur'an, hiçbir şey ifade etmeyen ve bomboş bir kitaba dönüşür.

Tevhidin zıddı şirkdir. Şirk; bir kimsenin Allah'ın varlığını, yaratıcılığını ve yüceliğini kabul ettiği halde, O'na ait özellikleri başka bir güç veya kişilerde de görmesidir. Mekkeli müşrikler, Allah'ın varlığını ve yaratıcılığını kabul ettikleri, sayıca birledikleri halde, O'nun yanı sıra başka ilahlar, araçlar da edinmişlerdi. Allah'ın yasaları yerine kendi yanlarından uydurdukları yasaları geçerli sayıyorlardı. Oysa ki dine ait yasaları koyma hakkı yalnızca Allah'a aittir. Keza, helal ve haramı belirleme hakkı yalnızca Allah'a aittir. Müşrikler Allah'ı yaratıcı olarak kabul ettikleri halde; ilah olmada, helal ve haramı belirlemede başka varlıkları da yetkili ve hak sahibi olarak görüyorlardı. Bundan dolayı da Kur'an onları müşrik olarak tanımlamaktaydı:

“Gerçek şu ki, onlara: “Gökleri ve yeri kim yarattı, Güneş'i ve Ay'ı yararınıza sunan kimdir?” diye sorsan, kesinlikle “Allah.” diyecekler. O halde nasıl başka varlıklara yöneliyorlar!” (29:61)

Bu ve benzer yüzlerce ayette ifade edildiği gibi Kur'an, Allah'ı yaratıcı olarak kabul ettikleri halde, O'na ait birtakım nitelikleri başka varlıklarda da görenleri müşrik olarak tanımlamaktadır.

Bu gerçek apaçık ortada olduğu halde; günümüzde Sunnî ve Şii geleneği din edinen; dinleşen geleneği inanç olarak benimseyen ve yine de kendisini Müslüman sayanlar tıpkı Mekkeli müşrikler gibi, Allah'a açıkça eş koştukları halde, Müslümanlıklarına söz söyletmiyorlar. Bu kimselerin “biz Kur'an'ı anla-

yamayız” demelerinin nedeni aslında inançlarındaki şirktir. Tevhidi inancı bozulmuş, akli ve gönlü şirkle kirlenmiş bir kimşenin Kur’an’ı anlaması zaten söz konusu olamaz. Onun için, tevhidi gereğince anlamadan, tevhidi bir inanca sahip olmadan Kur’an’ı gerektiği gibi anlamak mümkün değildir.

17. Kur’an Kavramlarının Önemi

Kavramlar tıpkı bir dilin harfleri gibidir. Nasıl ki okumak ve yazmak bir dilin harflerini bilmeye bağlıysa; harfler bilinmeden okumak ve yazmak mümkün değilse; tıpkı bunun gibi Kur’an’ın ana mesajını oluşturan kavramları bilmeden de Kur’an’ı gerektiği gibi anlamak mümkün değildir. Her düşünce ve inancın, kendisini en doğru ve anlaşılır olarak ancak kendi kavramları ile ifade ettiği bir gerçektir. Bu bakımdan, bir düşünceyi ve inancı anlamak ve kavramak için en önemli şey onun kavramlarını bilmektir.

Kur’an’ın mesajının üzerine bina edildiği kavramlar da Kur’an’ın harfleridir. Kim ki Kur’an’ı gereğince anlamak istiyorsa, bu kavramları bilmelidir. Örneğin: Tevhid, ilah, salat, ibadet, din, rabb, sabır, tağut, şirk, veli, zulüm, şefaata, şükür, zikir, takva, infak vb. kavramların anlamları doğru bilinmeden, Kur’an’ı anlamak, Kur’an’ı Kur’an’ca kavramak ve ölçü edinmek mümkün olmaz.

Kavramları bilmek öylesine önemlidir ki örneğin bir tek tevhid kavramının bile anlamını doğru bilmediğimiz zaman, Kur’an hiçbir anlamı olmayan, bomboş bir kitap haline dönüşmüş olur. Kur’an’la ilk muhatap olan toplumun, kavramların anla-

mını bilme gibi bir sorunları yoktu. Zira, Kur'an, onların anlamlarını bildikleri kavramlarla vahyedilmişti. Onlar kendilerine söylenen şeyin anlamını biliyor ve Kur'an'ın kendilerinden ne istediğini anlıyorlardı. Ne var ki Kur'an'ın kavramları, daha ilk dönemden itibaren anlam değişikliğine uğradı. Böylece, Kur'an'ın kavramlara yüklediği anlamlar değiştirildiği için literal olarak aynı fakat anlam olarak farklı bir Kur'an ortaya çıktı. Bunun neticesinde Kur'an muhatabında istenilen inanç ve anlayışı gerçekleştirememektedir. Deyim yerinde ise, Kur'an, bu şekilde susturularak anlamsız hale getirildi.

Tarihi süreç içinde gerçekleşen kavramlardaki anlam değişikliği Kur'an'ın anlamına yansıdığı için, Kur'an literal olarak, metin olarak hiçbir değişikliğe uğramadığı halde, anlamında, anlaşılmasında önemli değişikliğe uğrayarak uydurulan dinleri onaylayan bir metne dönüştürüldü. Yer yüzündeki baskı ve zulmü yok etmek, adaleti, kardeşliği, barışı, güveni ve özgürlüğü gerçekleştirmeyi varlık nedeni sayan Kur'an, Sunnî ve Şii geleneğin kavramlarda yaptıkları anlam değişikliği ile Kur'an, yok etmek istediği şeylerin yaşamasına destek yapıldı. Konunun daha iyi anlaşılması için örnek birkaç kavramı ele atmakta yarar var:

Sabır:

Sabır, Kur'an'da; direnme, karşı koyma, yılmama, dayanma; zulme karşı koymada her türlü zorluğa ve zulme göğüs germe; kötülüğe karşı dayanma, karamsarlığa ve umutsuzluğa düşme; harama ve günaha sürükleyecek arzu ve isteklere karşı koyma anlamında kullanılmaktadır.

Ne var ki dinden beslenen, onu kendi çıkarlarına aracı yapan iktidar sahipleri ve din adamları sınıfı bu kavramın anlamında yaptıkları değişiklikle, zulme izleyici olmayı, haksızlıklara rıza göstermeyi, baskılara boyun eğmeyi, her türlü kötülüğe ve fitneye karşı sessiz, ilgisiz ve duyarsız kalmayı, onurunun ayaklar altında çiğnenmesine tepki göstermemeyi, susmayı sabır yaptılar.

Oysaki Müslüman'dan istenen sabır; baskı, zulüm ve haksızlığa karşı verdiği mücadelede; adaleti yer yüzünde hâkim kılmak için gerekli özveriyi göstermek, her türlü zorluğa karşı direnmek; başına gelecek her türlü belaya karşı yılmadan, usanmadan yoluna devam etmede kararlı olmak ve her türlü çileye karşı dayanmaktır.

“Sonra, Rabb’in, zulme uğrayıp hicret etmek zorunda kalan, ardından da cihat edip, sabredenlerin yanındadır. Rabb’in, onlara karşı Çok Bağışlayıcı’dır, Rahmeti Kesintisiz’dir.” (16:110)

Sabır; korkaklık ve ürkeklik değil, cesaret ve yiğitliktir. Sabır; umutsuzluk değil, her koşulda umuttur. Kur’an’da sabır; genellikle “sabretmek ve dua etmek”, “cihad edip sabretmek”, “sabredip takva sahibi olmak” kalıpları ile kullanılmaktadır. Bu tamlamalar bize sabrın; duayla, mücadele etmeyle, takva ile iç içe ve birlikte olduğunu göstermektedir. Sabrın Kur’an’daki anlamı budur. Ancak bu kavram günümüzde anlam değişikliğine uğradığından, Müslümanlar sabır adına zulme rıza gösteren, kötülüğe seyirci kalan pasif, suskun ve neme lazımcı insanlar olmuşlardır. Acizlik ve uyuşukluk sabır sayılmıştır. Zillete rıza göstermek sabır adını almıştır.

Kur'an'a baktığımızda yüce Allah, kulunu sürekli sabırla sınav etmektedir. Sabretmeyenler, sınavı kaybedenler olarak tanımlanmakta ve Cennet'ten yoksun bırakılacakları bildirilmektedir. Kim ki direnir: cesaretle, umutla, hakka sarılır, zulme baş kaldırışında uğradığı bütün belalara karşı koyar. Hak yolunda her türlü zorluğa katlanır ve sabırla Allah'a yönelirse sınavı kazanmış olur:

“Yoksa siz; Allah, içinizdeki cihad¹ edenleri ve sabredenleri² belirlemeden Cennet'e gireceğinizi mi sanıyorsunuz?”
(3:142)

1. *Allah yolunda mücadele eden, çabalayan, canla başla çalışan.*
2. *Sıkıntılara göğüs gerenleri.*

Her konuda olduğu gibi, sabır konusunda da resûller bizim için en iyi örneklerdir. Onlar, Kur'an'ın rehberliğinde Allah'ın yolunda yürürlerken, karşılaştıkları her türlü engeli, zulüm ve işkenceyi sabırla, sabırdan aldıkları güçle nasıl ki aşmışlarsa; onların yolunu sürdürme iddiasında olan Müslümanlar da kötü olana, harama, günaha, zorluğa, zulme karşı direnmede sabra sığınmalıdırlar.

Zikir:

Sözcük olarak; öğüt, anma ve anımsama anlamına gelmektedir. Kur'an, zikir kavramını çoğunlukla “öğüt” anlamında kullanmaktadır. Kur'an'ı anlama, Allah'a yönelme; akılda tutma gibi anlamları bulunan zikir kavramı, aynı zamanda Kur'an'nın isimlerindedir. Zikir sözcüğü türevleri ile birlikte Kur'an'da üç yüz'den fazla yerde geçmektedir. Kur'an bize Allah'a yönelmenin yolunu göstermekte, O'nu tanımamız ve bilmemiz konusunda yardımcı olmak amacıyla evrende olan canlı ve cansız

birçok şeyi dikkatimize sunmakta ve onlarla bize hatırlatmalarda bulunmaktadır.

İman sahibi olduğunu söyleyen bir kimsenin sürekli Allah'ı zikretmesi gerekir. Allah'ı zikretmek Allah'la kurulan bağın adıdır. Zikir, sanıldığı gibi tesbih çekilirken söylenen belli sözcükler değildir. Bu tarz bir zikir olsa olsa uydurulmuş dinin bir aldatmasıdır.

Zikir; Allah'ın mesajını, düşüncemizde ve yaşantımızda belirleyici yaparak, O'nun yasalarına göre hareket etmek ve O'nun koyduğu ölçülere göre yaşamakla gerçekleşir. Zikir; Allah'ı yüceltmektir. Ki o yüceltme, yaşantımızı düzenlemede, tercihlerimizde ortaya çıkar. O'nun verdiklerine karşı nankörlük etmek ve verdiklerini rızasına uygun şekilde değerlendirmektir.

Zikir; ey Allah'ım! Senin olmadığın hiçbir yer, senin görmediğin hiçbir şey, senin duymadığın hiçbir söz olamaz. O halde ben bu bilinçle, yani seni bu şekilde, sürekli aklımda tutarak, devamlı benimle birlikte olduğunu düşünerek, bütün davranışlarımda senin buyruklarına göre hareket etme bilincinde olmalıyım, anlayışında gerçek anlamını bulur. Allah'ı bu şekilde anan(zikreden) bir kimsenin, bu anışı gönlünde ve zihninde yaşattığı sürece, Allah'ın gösterdiği yoldan sapması söz konusu olamaz.

Zikir, Allah'ı sürekli akılda tutarak, onun gösterdiği yoldan gitmektir. Zikir, Allah'ı sözcüklerle anmak değil, gönülden onaylayarak ve bilinçli bir şekilde O'nun öğütlerini dinlemektir, tutmaktır. Yoksa yüzlerce kez "La ilahe illallah", "Elhamdülillah", "Suphanallah", "Allahuekber" vb. sözcükleri tekrarlamakla Allah'ı zikretmiş olmayız. Allah'tan başka ilah yoktur (La ilahe illallah) deyimini yüzlerce, binlerce kez tekrar etmeyi zikir

sayanlar; sözde bir saygınlıkla Allah'a saygıda bulunanlar, bütün hayatı kapsaması gereken bir gerçeği, bazı sözlerin tekrar edilmesine hapsederek, amacından uzaklaştırmış bulunuyorlar. Kaldı ki bu çevreler, zikrin sözcük olarak geçtiği üç yüzün üzerindeki ayeti dikkate almamakta, bu konuda kullandıkları kimi ayetlere de yanlış anlam vermektedirler. Doğru anlamı ile değil, anlamak istedikleri şekilde anlam vererek, yanlarından uydurdukları dine uyarlamaktadırlar.

“Onlar, iman edenler ve kalpleri¹ Allah'ın zikri² ile tatmin olanlardır. Kalpler, ancak Allah'ın zikri ile tatmin olur.”
(13:28)

Bu ayet, sapkın zikir anlayışı konusunda en çok referans gösterilen ayettir. Ne var ki çevirilerin tamamına yakınında bu ayete yanlış anlam verilmektedir. Ayette, “Kalplerin Allah'ın zikri ile” yani Allah'ın öğütleri ile tatmin olacağı söylendiği halde, çevirilerde “Kalpler Allah'ı zikretmekle tatmin olur” şeklinde anlam verilmektedir. Oysaki ayet çok açık ve net bir şekilde “zikri ile” demektir. “Zikretmek” ile “zikri ile” arasında çok fark vardır. Zikretmek demek, söz tekrarı ile anmak demektir. “Zikri ile” demek ise Allah'ın öğütlerine uymak demektir. Zikir kavramına Allah'ın çeşitli sıfatlarını tekrarlamak olarak anlam vermek tasavvuf dinin yaptığı değiştirmedir.

Konunun daha iyi anlaşılması için zikir kavramının geçtiği bazı ayetlere bakmakta yarar var. Zikir, Kur'an'ın isimlerinden birisidir. Kur'an, kendisinin zikir olduğunu belirtmektedir:

“Zikri Biz indirdik ve kesinlikle onun koruyucusu da Biziz.”
(15:9)

Görüldüğü gibi bu ayette zikir, “vahyin” yerine kullanılmıştır. Demek ki zikir kavramı günümüzde sanıldığı gibi Allah’ı bazı söz ve hareketlerle anmak anlamında değil vahiy anlamına gelmektedir.

Zikir, bazı ayetlerde Allah’ı anmak anlamında da kullanılmıştır. Allah, bizden kendisini anmamızı istemektedir. Ancak bu istek de tasavvuf dininin bir uyarlaması olarak yanlış bilinmektedir. Yanlışlık Allah’ı anmak değil; anma biçimindedir. Elbette ki Allah’ı zikretmek gerekir. Ama bu zikir nasıl olmalıdır? Allah’ı anmak, tesbih çekme olarak bilinen, aynı sözlerin defalarca tekrar edilmesi ile mi olmalıdır? Yoksa, infak, sadaka, destek ve yardımlaşma, baskı ve zulme karşı koyma; bilim, felsefe, sanatla vb. şeyleri yapmakla mı? Kısaca bütün buyruklarına tabi olarak, ne yaparsak yapalım yaptığımız her şeyi Allah’ın gördüğünü ve bildiğini aklımızdan hiç çıkarmayacak bir bilince sahip olmakla mı? Ne yaparsak yapalım Allah’ın bizimle beraber olduğu düşüncesine sahip olmakla mı?

Elbette ki Mü’minler ancak inanmakla ve gönülleri Allah’ın zikri ile huzur bulur. Buna iman eden hiç kimse itiraz etmez. Ancak, gönüllerin Allah’ın zikri ile huzur bulması nasıl olacaktır? Önemli olan bu soruya doğru yanıt vermektir: Herkes eline tespihi alsın ve günde beş yüz veya bin kez “La ilahe illallah” desin ve bu şekilde gönü huzur bulsun diyebilir miyiz? Böyle yapan bir kimse gerçekten de bu ayetin buyruğuna uymuş olur mu? Yoksa din ile zihinleri uyutmuş mu olur?

Bu ayetin doğru anlamını kendisinden önceki ve sonraki ayetlere bakıldığında daha açık bir şekilde anlaşılmaktadır:

“Gerçeği yalanlayan nankörler: “Rabb’inden ona bir âyet indirilseydi ya!” diyorlar. De ki: “Allah, dileyen kimseyi dalâlette bırakır, kendisine yönelen kimseyi de doğru yola iletir.” (13:27)

“Onlar, iman edenler ve kalpleri Allah’ın zikri ile tatmin olanlardır. Kalpler, ancak Allah’ın zikri ile tatmin olur.” (13:28)

“İman eden ve sâlihâtı yapanlara ne mutlu. Dönüş yerinin iyisi onlarındır.” (13:29)

Bu ayetler, kendisinden önceki ve sonraki ayetlerle birlikte değerlendirildiğinde, ortaya şu gerçek çıkmaktadır: Müşrikler her fırsatta Allah’ın Resûlünden, Resûl olduğunu kanıtlamaya çağırıyorlardı; ondan Resûl olduğuna dair mucizeler istiyorlardı. Eğer Allah’ın Resûlüyse diğer resuller gibi mucize göstermeliydi. “Ona gökten yardımcı melekler inmeli”, “kendisine Rabb’inden hazineler verilmeli”, “ölüleri diriltmeli”, “altından ırmaklar akan bağları, bahçeleri olmalı” değil mi? diyorlardı. Allah da inanmamakta direnmelerine böylesi bahaneler arayanlara cevaben: Bu bahanelerle doğru yoldan saptıklarını; bu tür bahanelere kanmayıp Kitap’a yönelenlerin de doğru yolu bulduğunu ve onları kendisine ileteceğini söylemekteydi.

13: 27’nin devamı 13:28’ de de Yüce Allah şöyle demektedir: “Allah’ın zikrine -ki burada zikir Kur’an anlamında kullanılmıştır- inananlar bu inançlarında kuşku duymadıklarından, gönülden Allah’ın buyruklarına uyduklarından huzurludurlar. Çünkü kuşkusuzca inanmaları onlara huzur vermektedir. Allah’ın zikri, Allah’ın sözü demektir. Kim ki bu zikre/öğüde gönülden inanırsa en güzel işi yapmış ve o, Allah’a yönelmiş olur. Yani Mü’min,

Allah'ın zikrine inanmakla en güzel işi yapmış, mutluluk ve güzel geleceği hak etmiştir. Görüldüğü gibi, zikir: Kur'an'ın diğer bir ismi anlamında kullanılmıştır.

Allah'ın zikri ile, yani Allah'ın öğüdünü kuşku duymadan kabul etmekle gönüller huzur bulur anlamına gelen ayeti; her gün belli bir sayıda bazı sözleri tekrar etmeye dayanak göstermek, yanlış anlam vererek onu uydurduğu dine uyarlamak istemekten başka bir şey değildir.

Diğer bir ayette:

Öyleyse Beni zikredin ki Ben de sizi zikredeyim. Bana şükredin, sakın nankörlük etmeyin.” (2:152)

Diyen Rabb'imiz'in bu ayetini mistisizm inancı ile açıklarsak, o zaman Allah; “siz bana tesbih çekerek, beni zikrederseniz ben de size tesbih çekerek karşılık veririm (zikrederim).” diye mi anlayacağız? Yoksa: “Siz benim öğütlerimi dinleyerek bana kulluk yaparsanız, ben de bunun karşılığında yaptığınızı unutmayarak (zikrederek) size nimetler veririm.” mi anlamalıyız? Elbette ki bizim Allah'ı zikretmemiz demek, kulluğumuzu ona has kılmamız demektir; Rabb'imiz'in bizi zikretmesi de bize ödül olarak vereceği nimetlerdir.

İbadet:

İbadet; çok genel anlamda yer yüzünü imar etmektir; yararlı işlerin tamamıdır. Özelde, Allah'ın buyruklarının pratiğe dönüşmesidir. Kişinin inancı adına, inandığı değerler adına yaptığı her şey ibadettir. Kur'an'ın çerçevesini çizdiği ibadet, düşünce ve yaşama dair yapılan bütün iyi şeyleri kapsayan, kuşatan bir kavramdır. Bir kimse, yaptığı şey veya iş ne olursa olsun onu

nasıl daha iyi yaparım düşüncesi ve bilinci ile yaparsa ibadet yapmış olur.

Yaşamın tamamını kuşatması gereken bu kavram, alabildiğine dar bir alana indirgenerek; sadece kimi dini ritüellerle sınırlandırılmıştır. Bu kavram, Kur'an'ın buyruklarının tamamını pratiğe geçirmek anlamında olduğu halde, kapsama alanı daraltılarak sadece namaz, oruç, hac, zekât, nafil ibadetler vb. indirgenmesi ile İslam işlevsizleştirilerek ruhbanlaştırıldı.

İbadet kavramı doğru anlaşılmadıkça, İslam'ı doğru anlamak imkansızdır. İbadet, insanı var eden, yaşatan varlığını sürdürmesi için rızıklandıran diğer bir deyimle her şeyini borçlu olduğu varlığın, kendisine çizdiği rotada yürümesidir. İbadet, kulun yaratıcının ipine tutunmasıdır. Ve bu tutunma sadece belli başlı konularda değil, yaşama dair ne varsa hepsinde olmalıdır. Yaşamını Allah'ın belirlediği yasalara göre sürdürmeyi amaç edinen bir kulun yaptığı ve iyi olan her şey ibadettir; çalışması, okuması, yemesi, içmesi, gezmesi...

İslam'ı bir yaşam biçimi olarak almayan, İslam'ı hayata ege-men kılmayı yaşamının amacı olarak görmeyen bir kimsenin de yaptığı hiçbir şey, namaz, oruç, hacc vb. ibadetler de dâhil, hiç birisi ibadet sayılmaz. İslam adına yapıyor olsa da bu durum değişmez. Allah'ın yanında ne namazı, ne orucu, ne haccı ne de diğer ibadetleri ona bir yarar sağlamaz. Zira, yaptığı ibadetler gerçekte ibadet değil, âdettir.

Müslüman olduğunu söyleyen bir kimsenin yaptığı bir işin ibadet sayılabilmesi için, "Yeryüzünden baskı ve zulmün kaldırılmasını" amaç edinmiş olması şarttır. Bir davranışın ibadet sayılabilmesinin temel ölçüsü budur. Sevap, bu ibadet ölçüsü

içinde yapılan işe verilen karşılıktır. Ölçüsü bu olmayan işe sevap olarak verilecek bir karşılık yoktur.

Diğer önemli bir husus da yapılan bir işin ibadet sayılabilmesi için riyadan uzak olması gerekir. Zira riya ibadeti öldürür, hatta şirke kapı açar. Amaçsız, ruhsuz ve özsüz davranışlar/hareketler şekil olarak ibadet görülse de aslında alışkanlıkların körü körüne sürdürülmesinden başka bir şey değildir. İşin “dindarlık” ve “Allah adına” yapılıyor olması bu gerçeği değiştirmez.

Her şeyde olduğu gibi, ibadette de tevhidin korunması zorunludur. Yani ibadet yalnızca Allah’a ait olmalıdır. Allah’ın dışında veya Allah’ın yanı sıra başka bir varlığa ibadet yapılamaz. Kurallarını vahyin belirlediği esaslara göre yapılmayan ibadet, ibadet değildir:

“Ben, cinni¹ ve insi¹ yalnızca bana kulluk etsinler diye yarattım.” (51:56)

1. Bilinen-bilinmeyen, tanınan-tanınmayan, yerli-yabancı kim varsa. **2.** Ayette, Kendisini bırakıp başka varlıklara kulluk yapanlara kulluğun yalnızca Kendisine yapılması uyarısında bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle “Ben sizi başka varlıklara kulluk yapasınız diye yaratmadım.” denmektedir.

İbadet kavramı, sadece bazı dini ritüellere karşılık kullanıldığı ve anlamı doğru bilinmediği için, Müslüman da kapsamı daraltılmış alan içinde ibadet olarak nitelenen işleri yapmakla kendisini yeterli görmüş ve böylece Allah’ın dinini heva ve hevesine dayalı bir inanca; uydurulmuş bir dine dönüştürmüştür. Görünüşte Allah’a yönelmiş gibi görünse de gerçekte “atalar dininin” izleyicisi olmuştur.

İbadet, İslam'a ait ne varsa, Allah'ın ne kadar buyruğu varsa, bunların davranışa dönüşmesi demekken; onu sadece namaz, oruç, hac, zekât vb. şeylerden ibaret görenler, bu anlayışın gereği olarak kendilerini dinin tamamına uymuş gibi görmekte-dirler. Oysa ki ibadet: Allah'ın kitabında belirttiği buyrukların tamamına iman etme ve bu imanın pratiğe dönüşmesi ve bu pratiğin içtenlikli olmasıdır.

İbadetin kime yapıldığının bilincinde olunması çok önemli bir konudur. Kime ibadet yapıyorsun sorusunun yanıtı tereddüt gösterilmeksizin Allah'a yapıyorum dense de çoğunlukla pratikte tersi bir durum olmaktadır. İbadetin gerçek anlamını bilmeyenlerin, Allah'ın yanı sıra geleneğin kutsadığı birçok varlığa, kişiye ibadet ettikleri görülmektedir. Hangi gerekçe ile olursa olsun, bir kimsenin Allah'ın yanı sıra başka bir şeye bağlanması, ona hizmet etmesi, onun belirlediği kurallara göre ibadet etmesi şirk kapsamında bir günahtır.

Bir kimse, din adına kimin koyduğu kuralları davranışa dönüştürüyorsa ona ibadet etmiş sayılacağını bilmelidir. Bunun bilincinde olan bir kimse, Allah'tan başka hiç kimseye ve hiçbir şeye ibadet etmez. Maalesef kendilerini İslam'la tanımlayanların büyük bir çoğunluğu, ibadetin doğru anlamını bilmedikleri için Allah'ın yanı sıra başkalarına da ibadet etmektedirler.

Şu gerçek çok iyi bilinmelidir ki: Allah'a ibadet etmek demek, Allah'a itaat etmek demektir. Allah'ı her şeyden üstün görenler ve O'nu her şeyden üstün sayarak yüceltenler, O'nun koyduğu yasalara boyun eğerek ve o yasaları içtenlikle uygulayarak, ibadetlerini Allah'a; bunun dışında kalanlar, yani kendi yanlarından uydurdukları kuralları benimseyip, onları pratiğe geçirenler de kurallarına uydukları varlıklara ibadet etmiş sayı-

lırlar. Bu da onların Allah için ve din adına yaptıkları her şeyin geçersiz sayılmasına neden olacaktır:

“Bu, gerçeği yalanlayan nankörlerin, “Batıl’a” uymaları, inananların ise Rabb’lerinden gelen “Hakk’a” uymaları nedeniyledir. İşte Allah, insanlara kendi durumlarını böyle örnek verir.” (47:3)

Kur’an’da ibadet sözcüğü, kulluk, itaat ve dolaylı olarak ilahlık iddiasında bulunma anlamında kullanılmaktadır. Her ne amaçla olursa olsun, insanın başkasını ibadete değer görmesi veya Allah’a ibadette başka bir varlığı aracı yapması, yapacağı ibadetin şirke dönüşmesine neden olur. Zira, insanların, kimi kişilere, değerlere, güçlere bağlanması, onların din adına koyduğu yasalara itaat etmesi, onlara ibadet etmesi anlamına gelmektedir.

İbadet sözcüğünü itaatten, ilahlık iddiasından soyutlayarak, dar bir alana sıkıştırmak Kur’an’ı anlamada ve yaşamada aynı daralmaya neden olmaktadır. Bunun sonucunda İslam yanlış anlaşılakta, insanlar delalete ve sapkınlığa düşmektedirler. İbadet, yalnızca Allah’a has kılınmalıdır. İbadeti Allah’a has kılmak ise yalnız ve yalnız onun koyduğu kuralları geçerli sayarak pratiğe geçirmeyi gerektirir:

“De ki: Ben, dini yalnızca Kendisine özgü kılarak, Allah’a kulluk etmekle emrolundum.” (39:11)

Veli:

Veli, sözcük olarak; koruyucu, yardımcı, gözeten, destekleyici, yandaş anlamına gelmektedir. Kur’an’da yer alan, “veli” sözcüğü; “dost,” olarak çeviriye konu edilmektedir. Oysaki bu söz-

cük, etik anlamda dostluğu değil; siyasi bağlamda, yönetmeyi, korumayı, gözetilmeyi ifade etmektedir. Kur'an'da veli sözcüğü Allah'a atfen kullanıldığı gibi insanlar için de kullanılmaktadır. Evliya sözcüğü ise velinin çoğuludur.

Veliyullah Mü'min için kullanılan bir terimdir. Allah'ın kendisine veli ve mevla olduğu kişi demektir. Mevla sadece Allah için kullanılır. Allah kulun mevlasıdır. Fakat, kul Allah'ın mevlası olamaz. Allah kulun velisi olduğu gibi, kul da Allah'ın velisi olabilir. Velilik kavramına gerçek anlamından başka anlamlar yüklenilerek, amacından saptırılmış ve onunla İslam inancına şirk bulaştırılmış, birçok bid'at ve hurafe sokulmuştur. Bu kavrama yüklenen anlamdan dolayı içine düşülen şirk, bid'at ve hurafelerden kurtulmak için kavramın gerçek anlamına uygun bir inanca sahip olmak gerekmektedir.

İslami kavramların anlamı değiştirilmeden İslam inancının değişmesi, şirke dönüşmesi, ondan sapılması mümkün değildir. Bunun yanı sıra İslami kavramlar doğru anlaşılardan da İslam'ın doğru anlaşılması imkansızdır. İslam inancının ana yapısını oluşturan kavramların büyük bir çoğunluğu mensuplarınca tarihi süreç içinde –birçok faktörün de devreye girmesiyle- öylesine anlam değişikliğine uğradı ki, vahyin ortadan kaldırdığı Cahiliye inancı, sapkınlık, bid'at ve hurafe İslam sanılarak yeniden Müslümanların inancında ve yaşamında dine dönüştü.

Kim kimin koruyucusu, destekleyicisi ve yandaşıysa onun velisidir. Keza isteyen istediğine veli olabilir. Ancak İslam'ın kavramlarının anlamlarını değiştirerek tahrif eden zihniyet, veli kavramının anlamını da değiştirerek veliliğe bir sıfat olarak Allah'ın kendisine yakın gördüğü, değer verdiği, diğer kullarından üstün tuttuğu ayrıcalıklı kimseler anlamını verdiler. Bu

anlama bağılı olarak veliliği Allah'ın dost edindiği kimselere verdiği bir makam olduğunu iddia ettiler. Bu anlayış üzerinden kendilerinin veli olduklarına insanları inandıranlar, kendilerine dini geçim ve itibar kaynağı yaptılar. Kendilerinin veli olduklarına inandırarak, insanları Allah ile aldattılar. Allah ile kul arasında "vesile" olmayı ve aracılık olgusunu dini bir inanç haline dönüştürdüler. Aslında öz itibarıyla Cahiliyenin ilahlarına benzer bir ilahlık sisteminden başka bir şey olmayan "velilik kurumu" şirkin en yoğun yaşandığı bir yapı olarak ortaya çıkmıştır.

Allah'ı seven ve onun buyruklarına gönülden, isteyerek boyun eğen, desteği, yardımı, korunmayı yalnızca O'ndan bekleyen her Mü'min Allah'ın velisidir. Kur'an'a göre velilik, belli kişilere ait bir şey olmayıp her Mü'min'in sahip olabileceği bir değerdir. Veliliği bazı kişilere özel bir özellik olarak görmek ve bu özelliği taşıdıklarına inanarak onları üstün kimseler olarak görmek, söz ve davranışlarında onları öncü edinmek şirktir.

Allah'ın sevdiği bazı kullarına olağanüstü özellikler verdiğini ve bu kulların da gelecekte haber verme, günahsız olma, şifa dağıtma, yanlıgsız olma, günahları bağışlatma, şefaathetme vb. üstün niteliklere sahip oldukları inancı kesinlikle şirktir. Bu tür iddialar Kur'an tarafından lanetlenerek reddedilmektedir. Allah, Nebi de dahil hiç kimseye gaybi bilme özelliğini vermediğini, kimseyi gaybına ortak etmediğini Kitap'ında açıkça bildirmektedir. Bu gerçeğe rağmen veli olduğu söylenen/sanılan bazı kimselerin geleceği bilebildikleri iddiası bu kavramın ne kadar yanlış anlamlandırıldığının en somut örneğidir.

Yine Allah, yalnızca Kur'an'a bağlanmayı; kurtuluşun yalnız bu bağlanmayla mümkün olabileceğini açıkça bildirmektedir.

Buna rağmen bazı kimselerin “veli” olduklarına inandıkları ölü veya diri insanlardan, şeyh ve mürşit dedikleri kimselerden; falcılardan, muskacılardan, sihirbaz ve kâhinlerden yarar ummaları ve onlara umut bağlamaları kör bir inançtan, Kur'an'ın ifadesiyle Cahiliye inancından başka bir şey değildir. Bu kimseler “deve iğnenin deliğinden geçmedikçe” bu umduklarına kavuşamayacaklardır.

Evet, Allah Mü'minlerin velisidir:

“Allah, Mü'minlerin velisidir. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkâr edenlerin velileri ise tâğûtlardır¹; onları aydınlıktan çıkarıp karanlıklara sokar. İşte onlar ateş halkıdır ve orada sürekli kalacaklardır.” (2:257)

1. Tağût: *Allah'ın koyduğu yasaları çiğneyen, asilik eden, azgınlık ve zorbalıkta bulunan, Allah'ın yerine kendisine uyulmasını şart koşan, zorba, zalim olan ve şiddet kullanarak insanları egemenliği altına almak isteyen tüm kişi ve güçlerdir.*

Mü'minler, Allah'ı, Resûlü ve Mü'minleri veli edinirler:

“Sizin veliniz; ancak Allah, O'nun Resûlü ve “salatı ikame edip rukû halinde zekât veren” Mü'minlerdir.”

Öyle ki İslam'ı dışlayan, ona karşı koyan, Allah'ın düşmanlarına veli olan kimse, baba veya kardeş de olsa, yine de veli edinilmez:

“De ki: “Eğer babalarınız, çocuklarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, sülaleniz; kazandığınız mallarınız, kötüye gitmesinden korktuğunuz ticaretiniz, hoşunuza giden evleriniz, size; Allah'tan, O'nun Resûlü'nden ve O'nun yolunda cihad¹ etmekten daha sevimli geliyorsa, o halde Allah'ın hükmünün

gerçekleşmesini bekleyin. Allah, fâsık olan kimseleri hidayete iletmez.” (9:23)

1. *Özveri ile gayret göstermekten, çalışıp çabalamaktan. İmkânlarını seferber etmek.*

Gerek yukarıda andığımız ayetlerde, gerek yüzlerce ayette, “veli” kavramının ne anlama geldiğini Kur’an gayet açık bir şekilde ifade etmektedir. Buna rağmen, başta tasavvuf inancını benimsemiş olanlar olmak üzere geleneğin din anlayışına sahip kimseler, dine ait birçok konuda yaptıkları “ifsadı” bu kavramda da yaparak, veli olmayı Allah tarafından “seçilmiş, atanmış” kişilerin özelliği olarak tanımladılar. Onlara göre Allah, seçtiği bu kullarını, bütün kötülüklerden koruyor ve bütün isteklerini kabul ediyor. Bu anlayışın veliliğe yüklediği anlam, neticede onların Allah’ın ‘tasarruf’ alanına girmesine yol açmaktadır. Sonuçta bu insanlar oradan edindikleri güçle de yağmur yağdırma, kötülükleri savma, dünyanın batmasına engel olma, gökten başımıza taş yağmasına engel olma, isteyenin yardımına ulaşarak onu kötülerden ve kötülüklerden koruma/kurtarma gibi üstün özellikleri olan, bilim kurgu filmlerindeki “Süpermenlere” bile taş çıkartan, süper kullardır. Tasavvufun bu velileri(!) öylesine süpermendirler ki öldükten sonra bile kurtarıcılığa devam etmektedirler. Birçok kimse bu ölümlere dua ederek onlardan yardım dilemektedir.

Kur’an’ı anlamak ve yaşamını ona göre düzenlemek Müslüman olabilmenin yegâne koşuludur. O anlaşılmadan, Müslümanlık adına hiçbir şey doğru anlaşılmaz. Kuşkusuz, bu konuda kavramların doğru anlamını bilmek olmazsa olmaz bir koşuldur. Kavramların doğru anlamları ile bilinmesi, doğruyla yanlışın birbirinden ayrılmasına, “hak” ile “batıl”ın net bir şekilde belli olmasına önemli katkı sağlayacaktır.

Kur'an'ın Anlaşılmasına Dair Bazı Öneriler

Kur'an'ın doğası gereği anlaşılır olmak zorunda olduğunu asla aklımızdan çıkarmamalıyız. Keza Kur'an'ı anlamayız anlayışının sapkın bir anlayış olduğunu, Kur'an'ı anlamamızın önündeki en büyük engel olduğunu bilmek zorundayız.

a. Allah'ın Bizimle Konuşmasıdır:

Kur'an, Allah'ın bizimle konuşmasıdır. Bize sahip çıkıp, yardımcı olmasıdır. O bakımdan Kur'an okurken Allah'ın bizimle konuştuğunu asla unutmamalıyız. Allah ile bağlantı kurmanın en iyi yolu Kur'an okumaktan geçmektedir. Allah ile bağlantı kurmak insanın imanını artır ve insanı yanlış yapmaktan korur. Bu nedenle her gün mutlaka Kur'an çevirisi okumalıyız.

b. Aklın Kitabıdır/Akla Hitaptır:

Kur'an'ın muhatabı da konusu da insandır. Kur'an, bilim kitabı değildir. Kur'an, bilimin değil aklın dilini kullanmaktadır. Akla dönüşmeyen vahiy imana dönüşmez. Onun için kendi akli ile iman etmeyenin, kendi akli ile inkâr edenden çok da bir farkı

yoktur. Kur'an okuyan herkes kendi akli ile okumalıdır. Kendi aklını devre dışı bırakıp, başkasının akli ile onu okuyan, Allah'la değil başkası ile konuşmuş olur.

c. Ortalama Bir Aklın Anlayacağı Düzeydedir:

Kur'an sözcüklerinin yalın ve basit anlamları ile yetinerek; sözcüklerde derin ve gizemli anlamlar aranmamalıdır. Bir sözcüğün binlerce anlamının olduğu yalanına kanmadan; sözcükten en yalın şekli ile ne anlaşılıyorsa o yeterli görülmelidir.

d. Kur'an Bilgi Kitabı Değil, Yaşam Kitabıdır:

Kur'an, bilgi kitabı değil, hayat kitabıdır. Onu bilgilenmek için değil yaşamak için okumalıyız. O hayatla bağlantı kurulmaksızın anlaşılmaz. Okuduğumuz her ayetin hayatla bağlantısını kurmaya çalışmalıyız. Böylece anlaşılır olduğunu da görmüş oluruz.

e. Kur'an'nın Dili, İnsan Dilidir:

Kur'an, doğal olarak gönderildiği toplumun dilini kullanmıştır. Yani Arapçadır. Dil ile ilgili dikkate almamız gereken hususlardan birisi de şudur: Kur'an'ın kullandığı dil, o günün aktüel dilidir. Bu bakımdan kimi sözcüklerin zaman içinde anlam değişikliğine uğramış olabileme ihtimali dikkate alınmalı, varsa bu tarz sözcüklerin semantik tahlili yapılmalı ve sözcüğün kök anlamı dikkate alınarak gerçek anlamı tespit edilmelidir. Örneğin, riba, takva, ilah, zikir, veli, salat vb. "O günkü toplumda hangi anlama sahipti, şimdi de aynı anlamı koruyor mu?" diye bakılmalıdır.

f. Birkaç Çeviri Karşılaştırılarak Okunmalıdır:

Yapılan çevirilerin genellikle çeviri yapanların inanç ve görüşlerinin etkisi ile kimi sözcüklerin anlamlarının bilerek değiştirilmiş olabileceğini; bazı kimselerin Allah'ın dediğini demek yerine kendi düşüncelerini Kur'an'a söyletmeye çalışabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Onun için de birkaç çeviri karşılaştırarak okumakta büyük yarar vardır.

g. Öncelikle Bizi Doğrudan İlgilendiren

Ayetlere Odaklanılmalıdır:

Kur'an'da öncelikle doğrudan bizi ilgilendiren ayetlere odaklanmalıyız. Doğrudan bizi ilgilendiren ayetleri mutlaka anlarız. Zaten bizim için önemli olan, doğrudan bizi ilgilendirip ilgilendirmedir. Şayet bize hitap etmiyorsa, yani bizden bir şey istemiyorsa onu anlamak zorunda değiliz. Ve eğer bizden bir şey istiyorsa, o zaman ne demek istediğini, bizden neyi istediğini muhakkak anlarız. Örneğin: “Yalan söylemeyin, haram olanı yemeyin, hırsızlık yapmayın, infak edin, dürüst olun, iyilik yapın, cömert olun, sözünüzde durun, Allah'a eş koşmayın, zayıfların ve kimsesizlerin yanında yer alın, zulme ve kötülüğe karşı mücadele edin, Allah'tan başka kimseye boyun eğmeyin...” gibi. Ayetlerin muhatabı bizim ve Allah'ın bize vermiş olduğu akıl, göndermiş olduğu mesajı anlamamız için yeterlidir. Akıl verenin de Mesajı gönderenin de Allah olduğunu unutmamalıyız. “Akli,” kendisine gönderilen mesajı anlamamakla itham etmek, aslında Allah'ı suçlamak demektir.

Müslüman Kimdir?/ Müslüman Olmak Nedir?

Yaşamında İslam'a yer vermediği, onu hiçbir eyleminde dikkate almadığı, hiçbir duyarlılığı olmadığı ve varlığını önemsemediği veya buyruklarına değer vermediği, kurallarına uymadığı halde; yalnızca söz olarak kendisine "Müslümanım" demekle bir kimse Müslüman olmaz. Zira her şeyin olduğu gibi, Müslüman olmanın, Allah'ın belirlediği "olmazsa olmaz" koşulları vardır. Bu koşullara uymayan, onları yerine getirmeyen bir kimsenin kendisini Müslüman görmesi onu Müslüman yapmaz.

Müslüman olmanın en başat koşulu, kişinin Allah'a ve Kitap'ına iman etmektir. İkinci koşulu da bu inanış biçiminin Allah'ın belirlediği şekilde olmasıdır. Yani hiç kimsenin ben "istediğim gibi inanırım" deme hakkı yoktur. Bir kimsenin inancı, Allah'ın Kitap'ında belirlendiği şekilde olmadıkça onun bir değeri yoktur.

Yaşama dönüşmeyen inancın, tıpkı doğru olmayan inanç gibi Allah'ın yanında bir değeri yoktur. Örneğin okula kayıt yaptırmak tek başına yeterli değildir; öğrenci olmak için okula, öğ-

renime devam etmek de şarttır. Tıpkı bunun gibi yalnızca inanmak da tek başına yeterli değildir. İnanıyorum demekle inanç gerçekleşmez. İncanın gerçekleşmesi için inanılan şeye “nasıl” inanılması gerekiyorsa öyle inanmak ve yaşama geçirmek gerekir. Müslümanlığın öngördüğü koşulları yerine getirmek gerekir.

Bu değerlendirme doğrultusunda kendilerine Müslümanım demelerine rağmen İslam’la ilgisi olmayanları üç gruba ayırabiliriz:

- * İslam’ı bilmeyenler veya yanlış bilenler yani hak ile batılı birbirine karıştırırlar;
- * Münafıklar; görünürde ve sözde inanmış veya kabul etmiş görünenler,
- * İnançlarını pratiğe dönüştürmeyenler.

Yaşamını İslam’a göre belirlemeyi amaç edinmeyen ve bu amacı gerçekleştirmek için çaba harcamayan bir kimsenin, incancının buyruğu olarak yaptığı bütün işler geçersizdir. Ne var ki her Müslüman’ın incancında samimi olmada ve incancını hayata geçirmede farklılıklar olabilir. Hatta Mü’min bir kimse bazen günah olan bir eylemi yapabilirken, başka bir Mü’min de takvada öncülük yapabilir. Bu bakımdan, Müslüman’ın kimi zaman hata yapması, günah işlemesi onun Müslüman olmasını ortadan kaldırmaz. Ancak bir Müslüman’ın günahında ısrarcı olması ve günah işlemeyi alışkanlık haline getirmesi onu “mücrim” yapar.

Günümüzde çok garip bir durumla karşı karşıyayız: İslami kuralları geçersiz ve gereksiz saydığı halde, İslam’ın bir kısmını

çağdışı gördüğü halde, İslam'ı yeterli ve akılcı bulmadığı halde yine de Müslüman olduğunu söyleyenler var. Bu durumun nasıl bir çelişki olduğunu sorgulamak adına Müslümanlığı ve Müslüman'ı tanımlamak gerekmektedir. Müslüman olmak nedir? Müslüman olmak veya Müslüman sayılmak herkese göre değişen bir şey midir? Bunun kendine özgü bir tanımı, kendine göre koşulları yok mudur? Elbette ki vardır ve bu zorunlu olarak olmalıdır zaten. Peki Müslümanın tanımını ve Müslüman olmanın koşullarını kim belirleyecek? Bunun yanıtı, Allah'tan başka kimse olamaz, değil midir? Tabii ki "Allah"tan başkası olamaz. Bu gerçekliğe rağmen yine de Müslümanlığı herkesin istediği gibi belirlediği bir durumla karşı karşıyayız.

Müslüman olmanın koşulları Allah'ın Kitap'ında en ince ayrıntısına kadar belirlenmiştir. Bir kimse Müslüman olup olmadığını Allah'ın Kitap'ında yapılan tanıma bakarak değerlendirmek zorundadır. Şimdiye değin yapılan Müslümanlık tanımlarının yetersiz veya yanlış oluşu ve dileyenin dilediği gibi anlamasına neden olduğu için kendilerini Müslüman olarak tanımladıkları halde, Kur'an'daki İslam'ı bilinçsizce reddedenler bulunmaktadır. Bir karşılaştırma yapacak olursak:

- * Dinini Allah'a özgü kılarak O'na kulluk yapmayı yaşamının amacı olarak gören de Müslümanım diyor;
- * Allah'ın yanı sıra Mürşid, Şeyh, Evliya, Alim, Mezhep, Cemaat, Tarikat vb. birçok kişi veya kurumu ilah edinen, yaşamını onların kendi yanlarından uydurdukları dinlere göre düzenleyen, hevasına tabi olan da.
- * Allah'ın Kitap'ına uymayı Müslümanlığının esası sayan da;
- * Kitap'a sözde bir saygı duymanın ötesinde onunla ilişkisini tamamen kesmiş olan da.

- * İslam en mükemmel yaşam biçimidir diyen de;
- * İslam'ın günümüzde geçerli olmadığını söyleyen de.
- * İçinde bulunduğu hayatı İslam'a uygun kılma mücadelesi veren de;
- * Yaşadığı İslam dışı hayatı benimseyen, hatta onu İslam'a karşı korumaya çalışan da.
- * Küfre rıza küfüdür diyen de;
- * Küfre rıza gösteren de.
- * Dine ait doğru ve yanlış ancak Allah'ın Kitap'ı belirlemelidir diyen de;
- * Bidat ve hurafeleri din edinen de.
- * Kur'an'ın öngördüğü şekilde inanan ve yaşayan da;
- * Mürşidinin, şeyhinin veya cemaatinin öngördüğü şekilde inanan ve yaşayan da.
- * Veli olarak Allah yeter diyen de;
- * Allah'la kendi arasında tayin ettiği araçları veli edinen de.
- * Mürşid Kur'an'dır diyen de
- * insanları mürşid edinen de.
- * Rehber Kur'an'dır diyen de;
- * Biz Kur'an'ı anlayamayız, bize büyüklerimizin, alimlerimizin, şeyhlerimizin... dedikleri yeter diyenler de.
- * Allah'tan başka şefaet edici yoktur diyen de;
- * Allah'tan başka şefaetçileri olanlar da.

Peki bu kadar zıt kutupların hepsinin Müslümanlık olması mümkün olmadığına göre, Müslümanlık hangisi? Yanlışlık nerede? Kuşkusuz ki İslam'da değil. Yanlışlık İslam'ı kaynağından öğrenmemekten, Müslümanlığı doğru bilmemekten veya he-

vasına uydurmayasından kaynaklanmaktadır. Maalesef kendisine “Müslümanım” diyen birçok kimse, İslam’ı gerçek anlamı ile bilmemektedir.

Geleneksel kültürde yer etmiş, bütün yanlışların başı veya başlangıç noktası olarak görülen batıl bir inanıştan başlayarak bu konuyu açıklamaya çalışalım. Şimdiye değin Müslüman olmakla kendisini tanımlayanların büyük bir çoğunluğu “La ilahe illallah” sözünü söyleyen ve kabul eden herkes “Müslüman’dır” yalanı ile aldatıldı. İyi niyetle ortaya konmuş olsa da ilk bakışta doğru gibi algılansa da sonuçta nasıl bir yanlışın ve sapmanın alt yapısını oluşturduğunu, Müslüman’ın doğru tanımını yapıldığında ortaya çıkmaktadır.

Müslüman:

- * Allah’a eş koşmadan inanandır.
- * Kur’an’ı inancının ve hayatının ana belirleyicisi olarak görendir.
- * İslam’ı sadece inanılan bir şey değil, aynı zamanda bir yaşam biçimi olarak benimseyendir.
- * Kur’an’ın değerlerini hayata egemen kılmanın mücadelesini verendir.
- * İsmi ne olursa olsun, İslam’a karşı olan bütün sistemleri ve düzenleri reddetmeyi Allah’a olan kulluğunun gereği olarak sayandır.
- * Dinini ve kulluğunu Allah’a özgü kılandır.
- * Din adına ortaya çıkan bid’at ve hurafeye dayalı araçları (veli, şeyh, mürşit vb.) ilahlaştırmayı şirk sayandır.

*Nebi'nin nasıl yediğini, içtiğini, nelerden hoşlandığını değil, ahlakını ahlak edinmeye çalışandır; O'nun İslam'ı nasıl yaşadığını, baskı ve zulme karşı nasıl mücadele verdiğini örnek alandır.

Kur'an'a göre Müslüman olmanın iki boyutu vardır; biri itikadî/teorik boyut, diğeri ameli/pratik boyut. Müslümanlık yalnız inanmakla yetinmeden ibaret değildir. Teori ve pratik birbirini tamamlar; biri olmadığı zaman, diğeri de bir değer ifade etmez. Müslüman sayılmada "sözde" inanmanın bir önemi yoktur; hayatı Kur'an'ın ilkelerine göre düzenlemeyi benimsemeyen, istemeyen, bütün nitelikleri ile yani dinde tek hüküm koyucu olmada, helal ve haramı belirlemede, rızık vermede, kullukta vs. Allah'ı birlemeden Müslüman olunmaz. Müslüman, yalnız "şehadet getirmekle" değil, Kur'an'ın tamamından sorumludur. Kur'an'ın tamamına muhataptır. İslam'ın şartı yalnızca beş değil, Kur'an'ın tamamıdır. Teoride Müslüman olmak yetmez. Teoride Müslüman olan bir kimse pratikte de Müslüman olmadıkça Müslümanlığının bir geçerliliği olmaz.

Kur'an, gösterdiği yoldan gidenleri kurtuluşun yollarına ulaştırtacağını, onları karanlıklardan aydınlığa çıkaracağını ve onlara, ebedi hayatlarında Cennete gideceklerine dair söz vermektedir. Kur'an'ın dışında hiçbir yol sahibini Cennete götürmez. Cennet, Kur'an'a göre inanmanın ve yaşamanın karşılığıdır. Kim ki Cenneti istiyorsa Müslüman olmalı, kim ki Müslüman olmak istiyorsa Allah'ın Kitap'ında gösterdiği yoldan gitmeli ve o yolun dışındaki bütün yolları reddetmelidir. Yani, bir kimse hem Müslüman hem de başka bir "düşüncenin, görüşün benimseyeni olamaz. Hem Allah'ın yolunu hem de insanların

kendi yanlarından uydurdukları yolları gidilebilir yol olarak göremez. Böyle yapanlar ya sapkın ya da münafıklardır.

Müslümanlık, herkesin işine geldiği gibi anladığı, tanımladığı ve uyguladığı bir din değil; Kur'an nasıl istiyorsa öyle inanmak ve yaşamaktır. Müslüman, İslam'ı bir bütün olarak benimseyen ve ona göre yaşamak isteyen kimsedir. İslam bir bütündür, o bütünlüğü parçalara ayırmak ve bir kısmını kabul edip bir kısmını yok saymak dinden çıkmak demektir. Böyle yapan bir kimse günde binlerce kez "La ilahe illallah" da dese hiçbir yararı olmaz. Yalnızca "La ilahe illallah" demekle Müslüman olunmaz

İman Etmek

İmân, eminlikle birlikte tasdik etmek demektir. Gönül huzuru ve korkunun bertaraf edilmesidir. İman edene Mu'min denir. Mu'min, aynı zamanda Allah'ın sıfatlarından biridir. Allah, El-Mu'min'dir. Güven verici, güven kaynağı anlamına gelmektedir. İnsanın mu'minliği ise El-Mu'min'e güvenmeyi ifade eder. İman Allah ile insan arasında karşılıklı güvenin işleyiştir. Allah'a güvenmek O'nun buyruklarına teslim olmayı gerektirir. Bu teslimiyet gerçekleşmezse iman gerçekleşmez:

“Yanınızdakini “tasdik edici” olarak gönderdiğimizize inanın. Onu küfredenlerin ilki siz olmayın. Ayetlerimi az bir değere değışmeyin. Ve Bana karşı takvalı olun.” (2:41)

İman bir bütündür. Altı şarttan ibaret değildir, Kur'an'ın tamamı, imanın şartıdır. Bir kısmını kabul etmek, bir kısmını kabul etmemek Allah'a olan güvenin ve bağlılığın samimi olmadığı'nın bir göstergesidir.

“... Kitap’ın bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz. Sizden böyle yapanların cezası dünya hayatında aşağılanma, Kıyamet Günü’nde de en şiddetli azaba uğramaktır. Zira Allah, yaptıklarınızdan habersiz değildir.” (2:85)

İnanma yaradılışsal bir ihtiyaçtır. Yaradılışında insanın benliğine yerleştirilmiştir. İnanma, güvenme, bağlanma insanın yaradılışında bulunan önemli hislerdendir/duygulardandır. Bu duygular olmadan hayatı anlamlı kılmak mümkün değildir. Bu aslında insanın varlığının anlamını bulmasıdır.

“Kıyamet günü, “Biz bundan habersizdik.” demeyesiniz diye Rabb’in, âdemoğullarının bellerinden soylarını çıkardı ve onları kendilerine tanık yaptı. Ben sizin Rabb’iniz değil miyim? dedi. “Evet, Rabb’imizsin, tanıklık ediyoruz.”¹ dediler.” (7:172)

1. Bu ayet, mecaz/alegorik bir anlatımla; Allah’ın, insanı yaratırken onun benliğine, yaratıcıyı idrak etme eğilimi yerleştirildiğini ifade etmektedir.

Kendi akli ile iman etmeyenin, kendi akli ile inkâr edenden bir farkı yoktur. Akıl ve akletme, türevleri ile birlikte yedi yüze yakın ayette yer almaktadır. İman akletmeden gerçekleşmez. Vahyin muhatabı akıldır, vahiy akla dönüşmeden imana dönüşmez. Öyle ki akli olmayanın imanı olmaz. Diğer bir ifadeyle iman etmekle sorumlu tutulmaz. Akletmenin başlıca türevleri şunlardır:

Taakkul: Akletmek demektir. Bilgi ile insanı korumayı ifade etmektedir. Tutmak, sımsıkı kavramak, geçmiş ve gelecek arasında bağ kurmak demektir. Zira akıl bağ demektir.

Tezekkür: Kur'an'da zikir, mezkûr, tezkir, tezkire, zikra, tezekkür ve zakire formlarıyla yer almaktadır. Öğüt, hatırlamak, uyarı, haber, vahiy; geçmişe yönelik düşünceyi hatırlama gibi anlamları bulunmaktadır.

Tedebbur: Yönetmek, derinlemesine düşünmek, söylenen şeyden, söylenmek istenen şeyi anlamaktır. Bir şeyin sonucuna bakmak olarak da ifade edilir. Ayrıca geleceğe dayalı düşünce demektir. Olayların ve eşyanın arkasına geçmek, dubur demektir.

Tefekkuh: İnce anlayış demek olan fıkıh sözcüğünden türemiştir. Geçmiş, gelecek ve bunlar arasındaki bağlardan yola çıkarak bugüne ilişkin sonuçlar çıkarmaktır. Fıkıh da budur.

Tefekkür: Derin düşünme anlamına gelmektedir. Yukarıda sayılan bütün bu süreçlerin tümünü kapsayan düşünme melesidir.

Akletmenin, insanın başkasının değil kendi aklı ile düşünmesinin, kendi aklını kullanmasının önemini vurgulayan yüzlerce ayet bulunmaktadır. Bu ayetlerden bazıları şunlardır:

“Siz hala aklınızı kullanmayacak mısınız?” (21:67);

“Aklını kullanan bir halk için birçok kanıt vardır.”; “Umulur ki aklınızı kullanırsınız.”; “Ancak sağlıklı düşünen akıl sahipleri öğüt alıp gerçeği kavrarlar.”(14:52)

“Allah katında, yeryüzündeki canlıların en değersiz, aklını kullanmayan sağırlar ve dilsizlerdir.” (8:22)

“İşte Allah, size ayetlerini böyle açıklar. Umulur ki aklınızı kullanırsınız.” (2:242)

“Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbirlerini ardı sıra takip etmesinde; insanların yararlanmaları için denizde yüzen gemilerde, Allah’ın gökten indirip, onunla ölü toprağa hayat vererek, orada her türlü canlının yaşamasını sağladığı suda, rüzgârın yönlendirilmesinde, emre hazır bulutların yer ile gök arasında hareket ettirilmesinde aklını kullanan bir halk için birçok kanıt vardır.” (2:164)

“Ey halkım! Bunun için sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim, yalnızca bana bu benliği verene aittir. Siz hala aklınızı kullanmayacak mısınız?” (11:51)

“Yoksa onların çoğunun gerçeğe kulak verdiğini veya akıllarını kullandıklarını mı sanıyorsun? Onlar tıpkı hayvanlar gibidir. Hatta doğru yolu seçmede hayvanlardan daha yetersizlerdir.” (25:44)

“Sözü dinleyip, en iyisine uyarlar. İşte onlar, Allah’ın doğru yola ilettiği kimselerdir. İşte onlar sağlıklı düşünen akıl sahipleridir.” (39:18)

İman, emanet sözcüğü ile aynı kök anlama sahiptir. Emanet güvene bırakılmış şey demektir. Kur’an, insanın büyük sorumluluğundan söz ederken onu emaneti yüklenen varlık olarak tanıtır. İman edene Mü’min denir. Mü’min’in bir anlamı da emanet taşıyan kişi demektir. Bir kimse ben iman ediyorum, yani ben Mü’minim dediği andan itibaren iman etmenin sorumluluğunu yüklenmiş olur. İman bir emanettir, onun gereğini yapmayan emanete ihanet etmiş olur:

“Ey iman edenler! Allah’a ve Resul’üne ihanet etmeyin. Yoksa bile bile emanetlerinize ihanet etmiş olursunuz.” (8:27)

“Biz, emaneti¹ göklere, yere ve dağlara sunduk. Onu taşımaya yanaşmadılar². Ondan korktular.³ Onu insan taşıdı. O, çok zalim ve çok cahildir.⁴(33:72)

1. Vahyin sorumluluğunun üstlenilmesi. Akıl ve özgür irade sahibi olmayı, iradesiyle hareket etmeyi, dilediğini yapabilme özgürlüğü. **2. İrade sahibi olmaktan çekindiler.** **3. Emanetin, göklere, yerlere ve dağlara sunulması mecazi bir ifadedir.** Bununla, vahiy sorumluluğunun üstlenilmesinin, akıl ve irade sahibi olmanın ne denli önemli bir sorumluluk olduğu anlatılmak istenmektedir. **4. Bu niteleme, insanların tamamını kapsamamaktadır.** İnsan sözcüğünün başında belirlilik takısı var. Dolayısı ile bildik, bilinen, belli bir kesim insandan söz etmektedir. Bu nitelermeler, yüklenildiği sorumluluğun gereğini yerine getirmeyen insan içindir. Bu insan, büyük bir cehaletle hem kendisine hem de dışındaki âleme büyük bir haksızlık yapmaktadır.

“Eğer Biz, bu Kur’an’ı dağa indirseydik, onu; huşu¹ duyarak, Allah’a olan huşudan parça parça olmuş görürdün.² Bu örnekleri insanlar için veriyoruz ki belki düşünüp gerçeği kavrarlar.” (59:21)

1. İçtenlikle, saygıyla. **2. Kur’an’ın konusu ve muhatabı insandır.** Dolayısı ile mesajı da insanadır. Bu mesajın ne denli önemli olduğu, mesaja ne denli itibar edilmesi gerektiği bir benzetme ve bir örnekleme ile anlatılmak istenmiştir. Gerçeği yalanlayan nankörlerin ne kadar katı karakterli olduklarını ifade etmektedir. Ayette yer alan ve çevirilerde “korkmak” olarak anlam verilen bu sözcüğün; korku, korkmak anlamına gelen ‘havf’ sözcüğü ile bir ilgisi yoktur. Dolayısı ile korkma anlamı doğru değildir.

İman Allah’ın kuluna lütfettiği en büyük nimettir. Ancak iman amele dönüşmedikçe, kişi salihâtı yapmaya yöneltmedikçe bir değer taşımaz. İmanı değerli kılan şey ameldir. Allah, imanı ile amel etmemeyi emanete ihanet olarak görmektedir. Onun

için iman eden bir kimsenin sözüne değil, yaşamına bakılmaktadır. Eğer imanı pratiğe dönüştürmüyorsa imanında sorun var demektir.

Kur'an'da iman kavramı neredeyse tek başına hiç anılmaz. "İman eden ve sâlihâtı yapanlar" şeklinde birlikte anılmaktadır. Bu da sâlihâtı yapmadan yalnızca iman etmenin bir değerinin olmadığını açıkça göstermektedir. Amel olmadan yalnızca iman etmekle kimse Cennet'e gidemez:

"İman edip, sâlihâtı yapanlar¹ Cennet ehlidirler. Ve onlar orada kalıcıdır." (2:82)

"İman eden ve salihati¹ yapan kimseleri Rabb'leri rahmeti ile kuşatacaktır. İşte bu, büyük kurtuluşun ta kendisidir." (45:30)

1. Bozuk olan şeyi düzelten, düzelticilik yapan, yapıcı olan, düzeltmeye yönlendiren, teşvik eden.

Allah'a Kul Olmak/ Özgürlük

Özgürlüğün mümkün olmasının bir tek yolu vardır: O da Allah'a kulluktur. Diğer bir ifade ile Allah'a kulluk gerçekleşmeden özgürlük gerçekleşmez. Özgür kimse, başka bir gücün egemenliği altında olmayan, duyguların, ihtirasların, beklentilerin ve ihtiyaçların bağımlısı olmayan kimsedir. Duyguların, ihtirasların, açgözlülüğün ve ihtiyaçların köleliği sonsuz köleliktir. Allah'a kulluğu reddeden bir kimse, aslında kulluğu değil; gerçek özgürlüğü reddetmiş olur. Zira, kulluk değişmezdir ve kaçınılmazdır: Ya Allah'a ya da başka güçlere; arzu, ihtiyaç ve isteklere kul olmak zorunlu bir durumdur.

Allah'ın yaratılış yarasında; kullarına inanç, düşünce ve seçme özgürlüğü vermiş olması özgürlüğün kaynağının Allah olduğunun en güzel göstergesidir. Ve Allah, kulunu değerli bir varlık olarak yaratmıştır. Bu değerın korunmasını sağlamak için de şirki en büyük zulüm olarak tanımlamaktadır. Zira şirk, kula kulluğu doğuran en büyük faktördür. Kur'an'ın en büyük zulüm olarak şirki göstermesinin nedeni, "insanın yeryüzünün halife-

si olma görevini” koruma altına almak içindir. Allah’tan başka ilah tanımamak, uydurulan bütün ilahların reddedilmesi insanın üzerinde yaratıldığı benliğinin korunması içindir. O bakımdan Allah’a kul olmayı reddeden bir kimse benliğini bozmuş olur ve en üstün varlık olma niteliğini yitirmiş olur.

Allah insanı inanç konusunda da özgür bırakmıştır. Hatta insan dilerse yaratıcıyı bile reddetme hakkına sahip olarak yaratılmıştır:

“De ki: “Gerçek, Rabb’inizdendir. O halde dileyen iman etsin, dileyen küfretsin.” (18:29)

“Resulleri dedi ki: “Göklere ve yere işleyiş yasaları koyan, sizi suçlarınızı bağışlamak için çağıran ve belirlenmiş bir süreye kadar sizi erteleyen Allah hakkında mı kuşkudasınız?” dediler. “Siz de ancak bizim gibi sadece bir beşersiniz. Atalarımızın kulluk ettiklerinden bizi çevirmek istiyorsunuz. Öyleyse açık bir sultan¹ getirin!” (14:10)

1. Yetki belgesi, görev pusulası.

Tutkuya kulluk:

“Buna rağmen eğer sana uymazlarsa, bil ki onlar tutkularına uymaktadırlar. Allah’tan bir yol gösterici olmaksızın kendi hevasına uyandan daha sapkın kim olabilir? Kuşkusuz Allah, zalim bir toplumu doğru yola iletmez.” (28:50)

“Ve yalanladılar. Kendi tutkularına uydular. Oysa her şey kararlaştırılmıştır.” (54:3)

“... Allah’ın emri gelinceye kadar¹ tutku ve kuruntularınız

sizi aldattı. Ve o ğarur² da sizi Allah ile aldattı.” dediler.” (57:14)

1. Ölüm gelip çatıncaya dek. 2. Aldatanlar: İns ve cinden şeytanlar.

Allah'a Kulluk:

“De ki: “Ey Kitap Ehli! Gelin aramızda ortak olan bir kelime-de anlaşalım: Allah'tan başka hiçbir şeye kulluk etmeyelim, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım ve Allah'ın yanı sıra kimimiz kimimizi Rabb'ler edinmeyelim.” Eğer yüz çevirirlerse deyin ki: “Tanık olun, biz Allah'a teslim olanlarız.” (3:64)

“Ne Mesih ne de mukarrabin¹ melekler Allah'a kul olmaksızın kaçınmazlar. Kim büyülenerek O'na kulluk etmekten kaçınırsa, bilsin ki O, yakında onların tamamını huzuruna toplayacaktır.” (4:172)

1. Yakınlaştırılmış.

“De ki: “Allah'ı bırakıp, size bir yarar sağlamaya da bir zarar vermeye de gücü yetmeyen şeylere mi kulluk yapıyorsunuz? Allah, Her Şeyi Duyan, Her Şeyi Bilen'dir.” (5:76)

“De ki: “Ben, Allah'ın yanı sıra yalvardıklarınıza kulluk etmekten men olundum.” De ki: “Kuruntunuza tabi olmam, yoksa kesinlikle sapmış olurum da o zaman hidayete erenlerden olmamış olurum.” (6:56)

“De ki: “Ben, dini yalnızca Kendisine özgü kılarak, Allah'a kulluk etmekle emrolundum.” (39:11)

Sünnet ve Hadis Anlayışı

Sünnet: Sözcük olarak yol veya davranış demektir. Önceki insanların izlediği yolu izlemek demektir. Kavramsal anlam olarak; Nebi'den aktarılan söz, fiil ve takrirler anlamındadır: Söz, Nebi'nin hadislerdir. Fiil, Nebi'nin yaptıklarıdır. Takrir, Nebi'nin huzurunda sahabe tarafından söylenen veya yapılan şeylere karşı Nebi'nin itiraz etmemesidir. Yani susmasıdır.

Hadis, sözcük anlamı itibariyle söz demektir. Ancak kavramsal anlamda Nebi'nin sözleri olarak tanımlanmaktadır. Aslında bu tanım yanlıştır. Doğru tanım şu olmalıdır: Hadis, Nebi'nin söylediği söylenen sözlerdir. Yani rivayettir.

Geleneksel düşüncede Sünnet, Nebi'nin Kur'an'ı açıklaması veya Kur'an'da olmayan konularda koyduğu hükümlerdir. Haramı ve helalı belirleme konusunda Kur'an ile sahih sünnet eş değer olarak görülmektedir. Şu hadis meşhurdur: "Size iki şey bıraktım, bunlara sınıksız sarıldığınız müddetçe sapıklığa düş-

mezsınız. Bunlar Allah'ın kitabı ve benim sünnetimdir." (Ebû Dâvûd, Sünnet, 5; İbn Mâce Mukaddime, 2; Tirmizi, İlim, 10)

Yaygın olarak bilinen ve genel kabul görmüş tanıma göre, Nebi'nin "söz, fiil ve takriri" demek olan sünnet, sözcük anlamı olarak; alışılmış yol, tutulan yol, izlenen örnek, adet gibi anlamlara gelmektedir.

Sünnet ve hadis konusu, bin dört yüz yıldır İslam inanç ve düşünce dünyasında üzerinde en çok tartışılan ve konuşulan bir konudur. Ne yazık ki yapılan çalışmalar, konunun açıklığa çıkmasına katkı sağlamak yerine, konunun daha da anlaşılmaz ve içinden çıkılmaz bir hal almasına neden olmuştur. Düşünce ekollerinin ve inançsal oluşumların tamamında, sünnet ve hadis konusunda herkes kendi görüşünün doğru olduğuna inanmaktadır.

Aslında bu duruma şaşmak ve yadırgamak doğru bir şey değildir. Çünkü geleneksel anlayışın dinde referans aldığı kaynaklar sıralamasında birinci olan fakat değerlendirme yapılırken hiçbir zaman kendisine sıra gelmeyen Kur'an, doğru anlaşılmadıkça ve sıralamada olduğu gibi belirleyici olmada da birinci sıraya konulmadıkça bu kargaşanın yaşanması kaçınılmazdır. Ne zaman ki Kur'an esas belirleyici olur, yalnızca o ölçü alınır; doğru ve yanlış ona göre belirlenmeye başlanırsa, ancak o zaman sünnet ve hadis konusunda yaşanan kargaşa da asgariye iner ve de dinde sahip olması gereken konumu doğru anlaşılabilir.

Sünnet ve hadis, İslam'ın ilk yıllarında; Nebi ve ilk dönem Müslümanlar zamanında gündemde olan kavramlar değildi. Bu kavramlar çok sonraları özellikle Emevîlerin Sunnî saltanat

ideolojisinin din anlayışını kurumsallaştırma çabasının ortaya çıkardığı kavramlardır. Emevî ve Abbasiler döneminde İslam üzerinden oluşturulan dini inanç ve düşünce sisteminde sünnet ve hadis adında kaynaklar oluşturuldu. Bu kaynaklar üzerinden de birçok mezhep ve düşünce ekolü ortaya çıktı. Bu mezhep ve ekoller kendilerini haklı çıkarmak ve kabul ettirmek için bu iki kaynağa istedikleri ilaveleri yaptılar ve olanı da istedikleri gibi değiştirdiler. Her bir ekolün kendisine özgü sünnet ve hadis tanımı yapıldı. Bu iki kavram üzerinden oluşan inanışlar arasında yaşanan kargaşa başka hiçbir alanda yaşanmadı. Sünnet ve hadisin kavramsal tanımları üzerinde hemen hemen aynı şeyler söylenirken; ortaya birbirlerinden farklı ve hatta birbirine zıt birçok inanç ortaya çıktı.

Ortaya çıkan mezhepler ve düşünce ekolleri kendilerini kabul ettirmek için sünnet ve hadis üzerinden Kur'an'ın sözcüklerinin anlamlarında ve ayetlerin yorumlarında büyük oranda anlam değişikliği yaptılar. Bunun sonucunda Kur'an, Lafız olarak hiçbir değişikliğe uğramazken anlam olarak daha önceki kitapların, Tevrat'ın ve İncil'in uğradıkları tahrifattan daha fazla tahrif edildi.

Günümüzde ise, on dört yüzyıl aradan sonra, İslam coğrafyasında yeniden Kur'an'la buluşma çabası büyük bir gelişme göstermektedir. Tarihi süreç içinde anlamları ya tamamen değişmiş veya kısmen İslami olan geleneksel inançlar, Kur'an'a göre sorgulanmaya başlamış bulunmaktadır. Bu sorgulama; Müslümanların, dinlerini ve kulluklarını Allah'a özgülemelerini ve Kur'an'la buluşmalarını sağlamaya önemli bir katkı sunmaktadır.

Kur'an belirleyici yapılıncı, İslam adı altında İslam'a sokulan bid'at ve hurafelerin İslam olmadıkları anlaşılmış ve Müslümanlar Kur'an'ın öngördüğü bir anlayışa, bir bakış açısına kavuşmuşlardır. İsminden başka İslam'la hiçbir ilgisi kalmamış olan geleneksel din anlayışını benimseyenler, diğer bir ifade ile geleneği dinleştirenler tıpkı Mekkelî müşriklere benzer bir tutumla Kur'an'ı dinin tek kaynağı olarak gören Müslümanları sapkınlıkla suçlamaktadırlar. Bu çevreler, İslam'a sahip çıkma adına gerçek İslam'a ve Müslümanlara olmadık hakareti yapmaktadırlar.

Sünnet ve hadis konusu doğru anlaşılmadıkça, İslam'ın doğru anlaşılması, inancın Kur'an'a uygun olması mümkün olamayacaktır. Gerçek İslam ile sünnet ve hadis adına uydurulmuş geleneksel İslam olmak üzere, birbirinden farklı iki ayrı din varlığını sürdürmeye devam edecektir.

Sünnet ve hadis Kur'an'a göre ne ifade etmektedir? Bunun Kur'an üzerinden tanımı doğru yapılırsa, dine bulaştırılan yanlışlığı ayıklamak mümkün olur: Nebi Muhammed'in şahsına yönelik yaptıkları din olmadığı için onları yapmakla sorumlu değiliz. Fatıha suresi bu konuda tek başına yeterli bir açıklamadır. Allah, Nebi de dâhil, hiç kimseye dininde söz hakkı ve yetki vermemiştir. Kulluğun, ibadetin, yönelmenin, yalnızca kendisine yapılmasını, dinin tek sahibinin yalnızca kendisinin olduğunu en net ve anlaşılır şekilde söylemektedir. Diğer önemli bir husus da din günü denilen hesap gününde vahyin dışında hiçbir şeyden sorgulama olmayacağını Kur'an çok açık bir şekilde bildirmektedir. Yalnızca Kur'an'a uyup uymadığımızdan hesap vereceğiz. Sünnet adına yapılması istenen şeylerin hiç birisini

yapmamış bir kimse, neden yapmadın diye bundan sorumlu tutulmayacak ve bu konuda hesap sorulmayacaktır. Örneğin ömründe bir rekât dahi sünnet namazı kılmamış birisine hesap günü neden kılmadığı sorulmayacaktır.

Nebi'nin kendisine ait eylem ve sözleri ile yaşam tarzı "din" değildir. Nelerden hoşlandığı, nasıl giyindiği, günlük yaşamını nasıl sürdürdüğü vb. konularda yaptıkları kişiseldir. Kişisel olanlar din değildir, dolayısı ile uyulma zorunluluğu ve sorumluluğu yoktur.

Nebi'nin sözleri de din değildir. Nebi dine ait yasa, kural koymamıştır; koyma hakkı ve yetkisi de yoktur zaten.

Hadisler, rivayet yolu ile bize intikal etmiş "Nebi'nin söylediği söylenen sözlerdir." söylenen sözü duyan veya bir başkasından öğrenen kimse o sözü başkasına aktarırken birebir sözün kendisini değil, sözden ne anlamışsa, aklında ne kalmışsa, onu aktarır. Çünkü, insanın duyduğu bir sözü olduğu gibi aklında tutması ve bir başkasına olduğu gibi aktarması mümkün değildir. Bir kimse duyduğundan veya kendisine söylenen şeyden ne anlamışsa ancak onu aktarır. Onun için "hadisler, "Nebi'nin sözleri" değil, Nebi'nin "söylediği söylenen sözler"dir.

Hadislere, olsa olsa Nebi'ye ait olma ihtimali olan sözler olarak bakılabilir. Zira, gelenekselci anlayışın Kur'an'dan sonra İslam'ın ikinci derecede kaynağı kabul ettiği "Kutub-i Sitte" diye anılan hadis kitaplarına bakıldığında, bu kitapların hicri ikinci yüz yıldan sonra yazıldığı ve derlendiği görülmektedir. Ayrıca kitapları derleyenlerin kendi ifadelerine göre bu derlemeyi yüzbinlerce hadis içinden seçerek yapmışlar. Bir açıdan esas hadis inkârcıları hadis derleyicileridir de dense yeridir. Zira

yüzbinlerce hadisi, hadis diye kabul etmemişler. Bunu belli bir yöntemle yaptıklarını söylemeleri bu gerçeği değiştirmez. Yöntemin kendisi de zaten ciddiye alınmayı hak etmekten çok çok uzaktır. Aşağıdaki tablo hadis denilen kaynağın ne kadar güvenilir bir bilgi değerine sahip olduğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır:

Hadis Ravileri:

1. Buhârî: (Ö. 256). Tekrarları ile birlikte 9082 Hadis bulunmaktadır. Tekrarlar çıkarıldığında 2761 hadis kalmaktadır. 16 yılda derlenmiş ve 600.000 hadis arasından seçilmiştir. 1080 Muhadisten hadis aldığı söylemektedir.

2. Muslim: (Ö. 261) Tekrarları ile birlikte 7275 Hadis bulunmaktadır. Tekrarlar çıkarıldığında 3033 hadis kalmaktadır. 15 yılda 300.000 hadis arasından seçilmiştir.

3. Nesaî: (Ö. 303) Tekrarları ile birlikte 5724 hadis.

4. Ebu Dâvut: (Ö. 275) Tekrarları ile birlikte 5274 hadis.

5. Tirmizî: (Ö. 279) Tekrarlarıyla birlikte 3951 hadis.

6. İbnu Mace: (Ö. 273) Tekrarlarıyla birlikte 4341 hadis.

Ahmed İbnu Hanbel, el-Musned isimli hadis kitabını 1.000.000 ile 750.000 hadisten seçerek oluşturduğunu söylemektedir.

Hadislerin iman ve amel değeri:

Ehl-i Sünnet inancında dinin Edille-i Şerriye denilen dört temel kaynağı vardır: Kitap, Sünnet, İcma ve Kıyas. Edille, delil kelimesinin çoğuludur, şerri deliller demektir. İcma, âlimlerin söz birliği demektir. Kıyas ise fıkıh âlimlerinin görüşü demektir.

Ne var ki sıralama bu şekilde yapılsa da birinci kaynak her koşulda ve her zaman hadisler olmuştur. Kur'an, hadisler için dolgu kaynağı olarak kullanılmıştır. Hadisler, Kur'an'ın açıklamasıdır denilerek, Kur'an hadislerle uydurulmuştur. Hadislerin Kur'an'dan daha önemli sayıldığına dair birkaç örnek:

* Hadisler ayetleri nesheder. (Mekhul- Ö. 113)

* Sünnetin Kur'an'a ihtiyacından fazla, Kur'an'ın sünnete ihtiyacı vardır. (Darimi Sünen 1/44) * Suyuti diyor ki: Bakara 180. Ayetin hükmü Nebi'nin "Varise vasiyet yoktur" hükmü ile nesh edilmiştir. (Buhari, el-Vesâyâ, 6; Ebu Dâvud, el-Vesâyâ 6)

* Resûlün haram kıldığı da Allah'ın haram kıldığı gibidir: "Bana Kur'an ve onunla beraber onun gibisi (Sünnet) verildi. Yakında karnı tok, koltuğuna kurulmuş birisi "Size Kur'an yeter, O'nda neyi helal buluyorsanız, onu kabul ediniz, O'nda neyi haram buluyorsanız onu da haram biliniz" diyecek. Şunu iyi biliniz ki Allah Resûlünün haram kıldığı da Allah'ın haram kıldığı gibidir." (Ebû Dâvûd, es-Sunne, 5; et-Tirmizî, el-İlim, 10; İbn Mâce, el-Mukaddime, 2.)

Resûle itaat etmenin anlamı:

Resûl'e itaat etmeyi emreden ayetler, hadislerin gerekli olduğuna, dinde kaynak olma değeri taşıdığına kanıt olarak gösterilmektedir. Bu yanlışlığı Nebi ve Resûl arasındaki farkın dikkate alınmamasından kaynaklanmaktadır. Yukarıda "Nebi ve Resûl'ü Yanlış Tanımak" başlığı altında alındığından burada ayrıntıya girmeye gerek görmüyorum.

Nebi Muhammed'in, Nebi ve Resûl olarak iki farklı yönü vardır. Nebilik ve Resûllük aynı şey değildir. Nebi Muhammed;

Resûl olarak vahiyden başka bir söz söylememiştir, Nebi olarak söyledikleri ise kendi sözleridir. Ki kendi sözlerine kavramsal anlamı ile "hadis" denmektedir. Dinin tek sahibi yalnızca Allah'tır. Böyle olunca da zorunlu olarak dinin tek kaynağı da Allah'ın Kitap'ıdır. Nebi Muhammed, din belirleyen değil resûllüğünü yaptığı dine uyandır. Onun için Nebi kimliği ile söyledikleri de yaptıkları da din değildir. Diğer bir ifade ile Nebi Muhammed'in sözleri olan hadislerin din olarak bir bağlayıcılığı yoktur. Dinde bağlayıcı olan Resûl Muhammed'in sözleridir. Yani Allah'tan bildirdikleridir.

Hadis külliyatı denilen kitaplarda yer alan hadislerin çoğu Kur'an'la açıkça çelişmektedir. Adeta Kur'an'a atılan iftiralar yığıdır. İşte birkaç örnek:

* "Ebû Said el-Hudrî'nin rivayetine göre; ashabı kiramdan biri, bir sefer sırasında yılan tarafından sokulmuş bir kabile reisini, Fatıha Sûresini okuyarak tedavi eder, karşılığında da bir miktar koyun alır. Arkadaşları "koyunları paylaşalım" derler. Tedaviyi yapan "hele durun Resûlullah'a bir soralım" der. Dönüşte durumu arz ederler. Resûlullah: "Fatıha'nın şifa vereceğini nereden biliyorsunuz? (İyi etmişsiniz) Koyunları bölüşün, bir pay da bana ayırın." Buyurmuştur. Onun bu sözü Kur'an'la tedavi karşılığında ücret almayı, açık tasvip ve tecvizdir. (El-Bûhârî, Et-Tıp 33,39; El-İcare, 16; Müslim, Es-Selam, 66)

* Hz. Aişe Rivayeti, (İbnu Mace Kitab'un Nikah 1944) "Ant olsun ki recm ayeti ve on defa emzirenle nikahlanmanın haram olduğuna dair ayet indi. Ve and olsun ki bu ayetler yatağımın altındaki bir sahifede yazılı idi. Resûlullah vefat ettiğinde biz

onun vefatıyla meşgulken bir keçi (veya koyun) içeri girdi ve o sahifeyi yedi.

* İbnu Abbas: Hz. Ömer, indirilen ayetler arasında recm ayetleri de vardı. Biz okuyup ezberledik. Ayrıca Resûlullah bu ceza-yı tatbik etti ve daha sonra biz de tatbik ettik. Ben şu endişeyi taşıyorum. Aradan uzun zaman geçti. Bazıları çıkıp da Kitabullah'da recm cezasını görmüyoruz diyerek Allah'ın indirdiği bir farzı terk ederek delalete düşebilecektir. Allah'a yemin ederim ki Ömer Allah'ın kitabına ilavede bulundu demeyecek olsalar recm ayetini Kitabullah'a yazardım. (Kutub-i sitte: 1589; Buhari hudut 30-31, Muslim hudut, 15, Tirmizi hudud 7, Ebu Davud hudud 23, Muvatta, hudud 823- 824)”

* “Hz. Aişe: Resûlullah'a Yahudiler tarafından sihir yapıldı. Öyle ki Resûlullah yapmadığı bir şeyi yaptım vehmine düşüyordu. Kendisine biri baş ucunda diğeri ayak ucunda oturan iki kişi bana büyü yaptı. Bir taraktaki saç döküntüsüne ve hurma tomurcuğunun içine. Zervan kuyusuna bırakılan. Bunu bulup yere gömülmesini istedi. (Buhari, Tıp 50- 74, Edep 56, Müslim, Selam 43, İbn-i Mace, Tıp 45, Nesai 66/30; ibni Hanbel 4/367)”

* “Aişe: Resulullah büyülendi. Bir şey yapmadığı halde yaptığı-nı sanıyordu. (Buhari cizye 14)”

Bütün temel kaynaklarda savunusu yapılan ve doğru olduğu üzerinde tam bir birliktelik olan bu sözleri doğru saymak, Kur'an'ı geçersiz ve anlamsız kılmaz mı? Keçinin kimi ayetlerini yediği bir kitabın korunduğuna nasıl inanabiliriz. Büyülenen ve ne dediğini bilmeyen bir kimsenin sözlerine nasıl güvenebiliriz? Ücret karşılığında tedavi kitabı olan bir kitabın ticari bir metin olmasını nasıl izah edebiliriz. Hadis külliyyatında bunlara

benzer yüzlerce yalan ve iftira var. Kaçınılmaz olarak ya yalnızca Kur'an diyeceğiz ya da yalanı, iftirayı din edineceğiz.

Kesin doğru olduğuna inanılan bir bilginin(vahiy), doğruluğu kesin olamayan bir bilgiye (hadise) göre açıklanması doğru olabilir mi? Böyle bir şey ayetleri yanlışla ve yanlışla mecbur etmez mi? İnsan, kendi hatasını bir şekilde düzeltir, ancak hadise göre diye verilen anlamla yapılan yanlış düzeltme imkanı ortadan kalkar.

Nebiden yaklaşık iki yüz yıl sonra ve hadis olduğu söylenen yüz binlerce sözün içinden seçilen altı, yedi bin sözün Nebi'ye ait oldukları iddiasının doğruluk derecesi açısından hiçbir geçerliliği yoktur. Bu konuda çok önemli bir usulün/yöntemin olduğu söylene de esas sorun yöntemin kendisindedir zaten. Bu yöntemin kabulü ancak körü körüne bir kabulle olabilir. İki yüz yıl önce söylenmiş bir sözün duyum yolu ile aktarılacak iki yüz yıl sonrasına ulaşmasının mantıklı bir izahı olamaz. Kaldı ki hadisler bunları toplayanların iddiasına göre yüz binlerce hadisin içinden seçilmiş. Örneğin Buhari ulaştığı altı yüz bin hadisin beş yüz doksan altı binini uydurma diye kabul etmemiş. Bu durumda aslında en büyük hadis inkârcısı Buhari'dir. Bu oran bile hadislere güven konusunda önemli bir göstergedir. Şu kişinin bir gerçektir ki hiçbir hadisin Nebi'ye ait olduğu konusunda kesinlik yoktur. Bütün hadisler rivayetlere dayanmaktadır.

Kur'an dışındaki hiçbir kaynak imana konu edilemez. Kur'an dışındaki kaynakların; hadis, siyer, icma, kıyas vs. tamamının yalnızca bilgi değeri olabilir. Bilgilenmek amacıyla onlardan yararlanıla bilinir. Bir bilginin imana konu olabilmesi için kuşku içermemesi, doğru olduğundan emin olunması gerekir. Bu

eminlik özelliğine ise yalnızca Kur'an'ın sahip olduğuna iman ediyoruz. Kur'an Nebi tarafından yazılı olarak kayda geçmiş, binlerce kişi tarafından ezberlenmiştir. Hadislerin yazımı ise bu hadis kitaplarında yer alan rivayetlere göre bizzat Nebi tarafından kayda geçirilmesi yasaklanmıştır. Nebi'nin, vahiyle karıştırılabilir endişesi ile kendisine ait sözlerin kayda geçirilmesini yasakladığını söyleyen de yine bu rivayet kitaplarıdır.

Dinin tek kaynağının Kur'an olduğuna inanmak, diğer kaynakları yok saymak anlamına gelmez. Ancak hangi konuda nelerden yararlanılması gerektiğinin ayırında olmak şarttır. Kur'an'ın dışındaki kaynakların tamamı bilgi değeri olan kaynaklardır. Bir şeyin daha önce nasıl yapıldığının bilgisine sahip olmak en azından bilime, bilgiye verilen değer bir gereğidir. Bir şey düşünürken veya yaparken onun daha önce nasıl yapıldığının bilgisine ulaşmaya çalışmak ve öncelikle Nebi'nin, arkadaşlarının ve eser sahibi kimselerin eserlerine bakmak; onlardan da yararlanmak bilgiye önemli bir katkı sağlar. Değil nebi ve sahabe, en sıradan birisinin bile ne düşündüğünden yararlanmak akli başında herkesin baş vuracağı bir yoldur.

Burada dikkat edilmesi gereken şey, bu yararlanmada elde edilen bilginin kesinlikle din olmadığını, din adına bir bağlayıcılığın olamayacağını, dileyenin doğru veya yanlış bulabileceği gerçeğinin göz ardı edilmemesidir. Zira imana konu olmayan bir şey din edinilemez. İmana konu olan tek kaynak vardır o da Kur'an'dır. Diğer bilgilerden yararlanmak ile onları ölçü almak aynı şey değildir. Kur'an'dan sapmalar da İslam'ın yozlaşması da geleneğin dinleşmesi de yararlanılması gereken bilgilerin ölçü yapılmasıyla olmuştur. Cahiliyenin, tevhid inancı

içine sızması, yararlanılması gereken bilginin “ölçü” yapılmamasıyla olmuştur.

Geçmişin bilgisine her zaman ihtiyaç vardır. O bakımdan Nebi’den de hadisten de ashabından da bilginlerden de yararlanılmalıdır.

Tarihi kaynakların aktarımı Nebi’nin bize ulaşan yaşamı, yaptıkları, söyledikleri, tercihleri, tavırları ve kararları kesin bilgiler olmadığı gerçekliği üzerinden değerlendirilmelidir. Yararlanılacak bir şeyler varsa da yararlanılmalıdır. Ancak bu bilgilerin din olmadıkları kesinlikle bilinmelidir.

Mezheplerin Konumu

Mezhep, sözcük olarak; “gitmek, izlemek ve gidilen yol anlamına gelmektedir.” Kavram olarak, dinin ayrıntılarına dair görüş ve düşüncelerin bir bütün olarak oluşturduğu inanç ve hukuk sistemi anlamına gelmektedir. Görüş, inanç ve düşünce anlamlarını da içeren mezhep; müçtehit denilen kimselerin, dinle ilgili belirledikleri kural ve tespitlere denmektedir.

Mezheplerin doğuşu, doğuş nedenleri, çeşitleri, hak mı batıl mı oldukları, tarihi süreçleri ve geçirdikleri evreleri ile ilgili binlerce kitap yazılmış yine de bir sonuca varılamamıştır. Mezhep konusunu bu yönleri ile ele alacak değiliz. Zaten bu kitabın hacmine sığacak bir konu değil. Bizce asıl üzerinde durulması gereken konu, Müslümanların mezhep konusunu doğru değerlendirip değerlendirmedikleridir, bu konuda sağlıklı bir bakış açısına sahip olup olmadıklarıdır. Çünkü, bu konuda doğru bir bakış açısına sahip olmadan mezhepleri tartışma konusu yapmak gereksiz bir uğraştır.

Mezhep, tanımında da ifade edildiği gibi, bir konuyu yorumlamak, bir kanıtı dayandırmak, açıklamak ve görüş bildirmektir. Böyle olunca da herhangi bir konuda görüş belirtmek, düşünce üretmek bilgi değeri açısından çok önemli bir etkinliktir. Yanlış olan ve insanın başına gelebilecek en büyük bela olan şey, bu görüş ve düşünceleri din gibi görmektir. Dahası, bu görüş sahiplerini kutsamaktır. Onları yanlışsız görmektir. Bir konuda değerlendirme yapma bir sonuca ulaşmaya çalışma, anlama, tanımlamaya çalışma ve çözüm bulma çabasından daha doğal bir şey olamaz. Yanlışlık, elde edilen sonucu dinin sabiti -kesin kuralı- haline getirerek, onu din edinmek; bunun dışında kalan görüş ve yorumları da dinden sapma olarak görmektir. Kendisini yanlışsız ve mutlak doğru görmektir. Oysaki İslam inancına göre mutlak doğru yalnızca vahiydir. Vahyin dışında mutlak doğru yoktur. Kim düşüncesini mutlak doğru görürse o müşrik olur.

Kur'an'dan sapmanın neticesinde, dinin önünde ve üstünde bir yer verilen mezhepler; yorum yapma, akletme, düşünce üretme ve günün ihtiyaçlarına uygun çözümler önermeye dair bütün kapıları kapatmıştır. Öyle ki insana kendi akli ile değil başkasının akli ile düşünmesi dışında başka bir seçenek bırakmamıştır.

Kim olursa olsun; konumu, ünvanı, bilgi düzeyi ne olursa olsun, bir kimsenin dine ait görüş ve düşüncesi hiçbir zaman din gibi görülemez. İnsanların görüş ve düşüncelerini, dinmiş gibi görenler onu dinin yerine geçirenler; onların dediklerini kesin doğru olarak kabul edenler, böylelikle onları yol/mezhep edinenler, İslam'ın yolundan çıkarlar. Yani İslam adına belirlendiğine inanılan yollarla (mezheplerle) insanlar Kur'an'ın yolun-

dan ayrılmaktadırlar. Diğer bir ifade ile anlama çabası olarak görülmesi gereken mezhepler, amaç haline dönüştüklerinden, dinin yerini almış bulunmaktadır. Bu da Allah'ın dininin yanı sıra onlarca, yüzlerce dinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

“Âlimler daha doğru ve daha iyi bilir” anlayışı, onların görüşlerini vahyin üzerinde bir konuma yükseltmiştir. Öyle ki: Bir konuda Allah'ın sözü söylendiğinde bile, “Bunca âlim yanılıyor da sen mi doğru söylüyorsun, bunca büyük âlim varken sen de kim oluyorsun.” denerek, Allah'ın sözüne itibar edilmiyor. “Bu benim sözüm değil, Allah'ın sözüdür, âlimlerle beni değil, Allah'ın sözüyle kıyasla, mutlak alim Allah'tır; O'nun sözü mutlak doğrudur, O varken başka bir söze itibar etmek, o sözü Allah'ın sözünden üstün görmektir.” dense de bunun hiçbir etkisi olmamaktadır.

Sonuç olarak, “mezheplerin birer yol oldukları” inancını, pratik realite açısından değerlendirdiğimizde vardığımız sonuç şu olmaktadır: Doğrudur, mezhep yoldur; ancak din gibi algılandıklarından, Hakk'a götüren değil, Hakk'tan sapıran yollardır.

Şefaaf İnanrı Doğru mu?

Şefaaf, aracılık yapmak demektir. Bir kimsenin bağışlanmasını dilemek, yardım etmek, başkasına yardımcı olmak için aracı olmak, başkasının işini görmek için aracılık yapmak, suçlunun affi için aracılık yapmak anlamlarına gelmektedir. Ancak en genel ve kabul gören yaygın anlamı ile şefaaf: Bir kimsenin bağışlanması için “Allah’ın veli kulları” olduğuna inanılan kimselerin Allah ile kul arasında aracılık yapmasıdır.

Şefaaf, geleneksel inançta, başta nebiler olmak üzere velilerin, şeyhlerin, mürşitlerin, ermişlerin vb. kimselerin; günahlarının bağışlanması için Allah’tan ricacı olmaları ve Allah’ın da bu şahsiyetlerin hatırına, günahkârların günahını bağışlaması demektir. Bu aynı zamanda, Allah’ın değer verdiği kuluna bir ikramı; günahkâr kuluna da rahmetidir. Bu anlayışa göre Allah, hesap günü nebilerine ve seçkin kullarına, günahı olan kimselerin bağışlanması için yetki verecek; onlar da uygun gördükleri kimselerin günahlarının bağışlanmasına ve Cennet’e gitmesine şefaafçi/yardımcı olacaklardır.

Vahyin şefaate yüklediği anlamın değiştirilmesi neticesinde, kendilerini Müslüman olmakla tanımlayanların büyük bir çoğunluğu, Allah'ın yanında değeri ve itibarı olduğuna inanılan kimselere umut bağlamaktadırlar. Bu kimseler, kendilerine şefaatçi olacaklarına inandıkları şahıslara, maddi yardımlar yapmakta (Bir nevi Cennet'ten yar almaktadırlar.) ve onlara hizmet etmektedirler. Takva sahibi ve Allah'ın yanında özel yerleri olduğuna inandıkları bu "Allah'ın veli kullarının" dünyada da onları birçok beladan ve kötülüklerden koruduklarına, işlerinin ve isteklerinin olmasına yardımcı olduklarına inanmaktadırlar. Bu kimselere gösterilen bağlılıkla aynı zamanda Allah'ı da hoşnut ettiklerine inanmaktadırlar. Onların sözlerine uymayı Allah'ın sözlerine uymak olarak görmektedirler.

Her sözcük ve kavram, ancak Kur'an'ın bir bütün olarak belirlendiği inanç yapısı içinde doğru anlamı ile anlaşılabilir. Bir kavramı, Kur'an'ın bütünlüğünde ortaya konan inanç sistemi ile bağlantısını kurmadan, bu bağlam dikkate alınmadan verilecek anlam önemli sapma ve yanlışlara neden olabilir. Allah, adildir. Allah torpil ve kayırmacılık yapmaz. Ceza da ödül de kişiseldir. Kur'an, Cennet ve Cehennemlik olmayı, bir kimsenin neyi hak ettiğine göre belirleneceğini yüzlerce ayette açıkça söylemektedir. Kim neyi hak etmişse yalnızca onun karşılığını alacağını, bunun dışında başka hiçbir şeyin belirli olamayacağını kesin bir dille ifade etmektedir. Şefaate konusu bu bağlamda ve Kur'an bütünlüğü içinde değerlendirilmelidir.

Şefaate konusuna, Kur'an'ın anlam bütünlüğü içinde anlam verileceğine, bu bütünlük dikkate alınmadan anlam verilmektedir. Aslında şefaate konu edinen ayetlerin tamamı birlikte ele alınırsa o da konunun anlaşılması için yeterli olacaktır. Ne var ki

bu yapılmadığı için şefaât sözcüğü yer alan bir iki ayete yanlış anlam verilerek şefaât konusunda şirke kapı aralayan bir sapma inanç halini almıştır.

Müslümanların büyük bir çoğunluğu Kur'an'a aykırı şefaât anlayışına sahiptir. Hesap günü şefaât edeceklerine inandıkları kimselere muhtaç olacakları inancıyla; onlara saygı duymakta, büyük bir bağlılık içine girerek Allah'a yaptıkları kulluktan daha fazla onlara kulluk eder hale gelmektedirler.

Diğer yandan da nasıl olsa "Nebi ümmetinin tamamına şefaât ederek, bağışlanmalarını sağlayacak" inancı, Müslümanlarca dinde temel anlayış haline geldiğinden; birçok kimse "nasıl olsa şefaât edilerek bağışlanacağız" düşüncesi ile şeytanın yönlendirmesine açık hale gelmektedir. Bunlar, işledikleri günahlardan dolayı görecekları cezadan Muhammed Nebi'nin ümmeti oldukları için; Nebi'nin şefaati ile kurtulacaklarına inanmaktadırlar.

Bu tür yanlış inançlardan dolayı İslam, yaşanan hayatın belirleyicisi olma imkanını yitirmiş; yavan, ruhsuz, "sağır-kör- dilsiz" bir inanca dönüşmüştür.

Bütün dinlerde, inanç ve anlayışlarda bulunan şefaât inancı, Mekke dönemi müşriklerinin de çok önemseyip öne çıkardığı bir anlayıştı. Müşrikler, Resûl'ün yaptığı şirksiz iman çağrısını reddediyor, inandıkları ve kutsal varlıklar olarak gördükleri Lat, Uzza, Menat... gibi ilahların kendilerine şefaâtçi olduklarını/olacaklarını söylüyorlardı. Allah da onlara verdiği cevapta: Şefaât etmenin yalnızca kendisine ait olduğunu; kendisinden başka hiçbir varlığa şefaât etme hakkı vermediğini ve vermediğini açıkça söylüyordu.

Allah'ın "dilediğine şefaata etme hakkı vereceği" şeklindeki ibarenin yer aldığı ayeti öne sürerek bundan sanki Allah'ın bazı kimselere şefaata etme hakkı vereceğini ileri sürenler, Allah'ın kimseye şefaata etme hakkı vermeyeceğini apaçık şekilde ifade eden ayetleri dikkate almıyorlar. Kur'an'da çelişki olmayacağına göre o halde bu ayetle ne demek istenmektedir? Aslında ayette söylenmek istenen şudur: Ey müşrikler! Hiçbir varlık ve güç kendiliğinden şefaata etme gücüne ve hakkına sahip değildir. Çünkü böyle bir hakkı sadece Ben verebilirim. Sizin şefaata etmeleri için yöneldiklerinizin kendiliklerinden böyle bir güce sahip olmayacağını bilin. Ben, nebiler de dâhil, şefaata etme hakkını hiçbir varlığa vermedim. Bu, müşriklere, şefaatin Allah'ın dilemesine bağlı olduğunu, Allah'ın da böyle bir dilemede bulunmadığına dair müşriklerin şefaata anlayışını yalayan bir yanıt ayetidir:

"O Allah ki; gökleri, yeri ve ikisinin arasındakilerini altı günde yarattı. Sonra arşa istiva etti. Sizin O'ndan başka veliniz ve şefaatiniz yoktur. Hala öğüt almaz mısınız?" (32:4) Yukarıda kısmen alıntılıdığımız ayet bu gerçeği ifade etmektedir.

Kur'an'a bakıldığında: İyi kötü, az çok zerre kadar da olsa kim ne yaptıysa karşılığını göreceğini en açık ve anlaşılır bir dille söylemektedir. Hiç kimseye ayrıcalık tanınmayacağını, torpil yapılmayacağını, ödülün de cezanın da herkesin kendi yaptığıının karşılığında verileceğini açıkça söyleyerek "şefaata" inancını açıkça yalanlamaktadır:

"Artık kim zerre ağırlığınca iyilik yapmışsa onun karşılığını görür." (99:7)

“Ve kim zerre ağırlığına kötülük yapmışsa onun karşılığını görür.” (99:8)

Kur’an, nebiler de dâhil, hiç kimsenin bir başkasının günahını yüklenmeyeceğini, hiç kimsenin başkasına fayda sağlamayacağı açıkça söylemesine rağmen, şefaatin olacağına inanmak şirk koştuktan başka bir şey değildir. Allah bu gerçeği şöyle haber vermektedir:

“Hiç kimsenin başkası adına bir şey ödeyemeyeceği, hiç kimseden şefaatin kabul edilmeyeceği, hiç kimseden bir fidyenin alınmayacağı ve hiç kimseye yardım edilmeyeceği günden korunup sakının.” (2:48)

“O, kimsenin kimseye yardım etmeye gücünün yetmeyeceği bir gündür. İzin Günü, karar vermek bütünüyle Allah’a aittir.” (82:19)

“Herkes kazancının karşılığında bir rehinedir.” (74:38)

Allah adildir, adaletinin gereği olarak herkese yaptıkların karşılığını verecektir. Aynı günahı işleyen iki kişiden birisini “şefaâtçisi” var diye af edip, şefaâtçisi olmayanı cezalandırması söz konusu olamaz. Allah, hesap günü tartların kurulacağını, tartısı ağır gelenlerin Cennetlik, hafif gelenlerin Cehennemlik olacağını söylemektedir:

“Kimin tartısı ağır gelirse”, (101:6)

“O hoşnut edici bir yaşayış içindedir.” (101:7)

“Kimin tartısı hafif gelirse,” (101:8)

“Artık onun anası haviyedir.” (101:9)

“Onun ne olduğunu sen nereden bileceksin?” (101:10)

“O, kızgın bir ateştir.” (101:11)

Allah, kimlerin Cehennemlik, kimlerin Cennetlik olacağını açıkça belirtmektedir:

“Hayır! Kim kötülük yapar da kötülük kendisini kuşatırsa, onlar Cehennem ehlidir ve onlar, orada kalıcıdır.” (2:81);

“İman edip, sâlihâtı yapanlar Cennet ehlidirler. Ve onlar orada kalıcıdır.” (2:82)

Bir şeye hak ettiğinden fazla vermek de hak ettiğinden az vermek de zulmetmektir; Allah asla zulmetmez, Allah adildir, mutlak adalet sahibidir:

“Kim salihâtı yaparsa kendisi için yapmış olur. Kim de bir kötülük yaparsa, kötülüğü kendi aleyhinedir. Senin Rabb’in kullarına asla haksızlık yapmaz.” (41:46)

Şefaet inancı her şeyden önce adalet anlayışına aykırıdır. Adaletin zıddı ise zulümdür. Yani şefaet anlayışı zulmü meşrulaştırarak Allah’a iftira atmaktır. Allah’ın torpil yapması söz konusu olamaz. Herkese hak ettiği neyse zerre kadar bir sapma olmaksızın tam verilecektir. Allah, Cehennem’i hak edenlerin Cehennem’e gireceklerini söylemektedir:

“Hayır! Kim kötülük yapar da kötülük kendisini kuşatırsa, onlar Cehennem ehlidir ve onlar orada kalıcıdır.” (2:81)

Onları hiç kimse kurtaramaz:

“O, kimsenin kimseye yardım etmeye gücünün yetmeyeceği bir gündür. İzin Günü, karar vermek bütünüyle Allah’a aittir.” (82:19)

Herkese yaptığığının karşılığı vardır. Cennet de Cehennem de bu dünyada yaptıklarımıza karşılıktır. Adam kayırma, torpil yapma, Allah'ın razı olacağı bir hal değildir. Kim neyi hak ediyorsa, ancak hak ettiği kadarını alacaktır; tam bir adaletle ne bir eksik ne bir fazla.

Bu gerçeğe rağmen, şefaât konusu geleneksel inancın ana kaynaklarında şu şekilde yer almaktadır: “Muhammed (sav): Her peygamberin bir duası vardır. Ben ise, inşallah duamı kıyamet gününde ümmetime şefaât etmek için saklamak istiyorum.” buyurmuştur. (Buhari, Davut-1, Tevhid, 31); “Her peygamber kendi ümmetine şefaât edecektir” (Buhari) “Hz. peygamber (s) hadislerinde büyük günah işleyenler de dahil mü'minlerin şefaatine nail olacaklarını söylemiştir.” (Buhari- Rikak, 51 / Ebu Davut – Es Sunne, 20 / Tirmizi- II- 66)

“Peygamberler içinde ilk defa şefaât edecek ve şefaati kabul olunacak peygamber, Hz. Muhammed (sav)'dır. (Müslim- Fedail, 2) Hadis kitaplarında şefaât konusunda bu hadislere benzer yüzlerce hadis yer almaktadır. “Ahirette, Hz. Muhammed (sav)'in bu ilk şefaati, mahşer halkının muhakemeye başlanması hakkındaki umumi ve büyük şefaattir. Hz. Peygamber (sav)'in birçok hadis kitabında zikredilen bu büyük şefaatinin ana hatları şöyledir: Allah, insanların hepsini düz ve geniş bir sahada hüküm ve hesap için toplayacaktır. Orada insanların meşakkat ve gamı dayanılmayacak bir dereceye varacaktır. Bu sırada insanların bir kısmı, diğer bir kısmına “size erişen şu faciayı görüyor musunuz, rabbinize size şefaât edecek birisine gidiniz” derler. Sırasıyla Âdem (as), Nuh (as), İbrahim (as), Musa (as) ve İsa (as) peygamberlere gelirler. Bu peygamber-

lerden her biri onları diğere gönderir. Nihayet Hz. İsa, onları Hz. Muhammed (sav)'e gönderir. O vakit peygamber (sav) arşın altında secdeye kapanır. Allah o'na secdesinde yapılacak hamdlerin en güzelini ilham eder. O Allah'a hamd ettiği sırada "başını kaldır, iste, verelim. Şefaate eyle, şefaatin kabul olunur" cevabını alır. Muhakemeye başlanır. Bundan sonra Hz. peygamberin şefaati ile imanlılardan bir miktar cehennemden çıkarılır. Resûlullah birkaç defa daha secdeye kapanarak Allah'a hamd ve dua eder. En nihayet o'nun şefaatiyle, Allah'ın izin ve takdiri dahilinde Mü'minlerden büyük bir çoğunluk cehennemden çıkarılacaktır. İşte Hz. Peygamberin haiz olduğu bu şefaate makamı "makam-ı Mahmut'tur". (El-İsra 79, Buhari- tevhid 24, Müslim- iman 84)" (Şamil İslam ansiklopedisi /Şamil yayınevi. 6. cilt sh: 18)

"Allah ancak seçkin kullarına, peygamberlerine ve velilerine şefaate izni verecektir. Çünkü onlar Allah'ın razı olduğu seçkin kullarıdır. Hiç kuşkusuz, bunların başında da Hz. Muhammed (sav) gelir. Ama oradaki şefaatin bizim anladığımız anlamda bir şefaate olması da mümkün değildir. Çünkü bildiğimiz şefaate, aracılık yaparak birine hak etmediği bir çıkar sağlamak demektir ki Allah böyle bir şey yapmaktan uzaktır, yücedir. O şefaatin niteliğini Allah bilir. Zira ahiret ahvali dünyaya benzemez." (Süleyman Ateş. Kur'an-i kerim tefsiri. Milliyet yayınları/ cilt 1/ Sh: 365)

Başta hadis kitapları olmak üzere, diğere birçok kaynak kitapta, şefaate ilgili yukarıda aktardığımız türden yığınla bilgi verilmektedir. Şefaate kavramına Kur'an'a aykırı anlam vererek, onu Müslümanların inancına soker mantık, "La ilahe illallah diyen cennete gidecektir" uyduruk hadisini ölçü olarak, bir tek sözle

herkesi cennete göndermektedir. Bu yalanı Nebi'ye söyletelerine şunu sormak gerekir: Madem ki bu söz hadistir, o zaman şefaate ne gerek var? Nasıl olsa "La ilahe illallah" diyen herkes Cennete gidecek.

Oysaki yukarıda verdiğimiz ayetlerde de görüldüğü gibi hiç kimseye şefaati etme hakkı verilmemiştir. Şefaati yalnızca Allah'a mahsustur. Bunun da torpil ve kayırmacılık şeklinde olmayacağı kesindir. Zira Kur'an kimlerin Cennet'e, kimlerin Cehennem'e gideceğini hiçbir tartışmaya yer vermeyecek bir açıklıkla bildirmektedir. Ne büyük sapkınlıktır ki Allah'ın Cehennem'e gönderdiği kimseyi Nebi kurtarıyor: Ne demektir bu? Bu Nebi Allah'tan daha merhametlidir demektir.

Şefaatin olmadığını anlamak için, şefaati konu edinen ayetlere bakmak kesinlikle yeterlidir. Şefaati ile ilgili ayetlerde çelişki varmış gibi bir yanılsa düşmemek için aslında yapılması gereken şey bu konuyu Kur'an bütünlüğü içinde ele almaktır. Bu yapılmadığı için Kur'an'da çelişki olduğu sonucuna götüren değerlendirmeler yapılmaktadır. Özellikle şefaatin olduğuna dair kimi ayetler referans olarak gösterilmektedir. Şimdi Kur'an bütünlüğü içinde bu ayetlere bakalım:

"Allah: O'ndan başka ilâh yoktur. O, sürekli diridir, koruyup gözetendir. O'nda ne bir dalgınlık olur ne de O'nu bir uyku tutar. Göklerde ve yerde olan her şey O'nundur. İzni olmaksızın O'nun katında şefaatte bulunabilecek kimmiş? Onların önlerinde ve arkalarında olan her şeyi bilir. Onlar, O'nun ilminden ancak dilediği kadarını kavrayabilirler. O'nun ege-menliği yeri ve göğü kuşatmıştır. Bunları korumak O'na ağır gelmez. O, Çok Yüce ve Çok Güçlü'dür." (2:255)

Ayette geçen “İzni olmaksızın şefaatte bulunabilecek kimmiş” ile kast edilen şey; şefaata etmek için birilerine izin verileceği değildir. Böyle bir anlam kesinlikle doğru olamaz, zira Kur’an’a göre “şefaata inancı” kesinlikle şirktir. Bu ayette, müşriklere cevap verilmektedir; onların kendilerine şefaata edeceklerine inandıkları ilahları kast edilerek, onlara böyle bir izin ve yetkinin verilmediği bildirilmektedir. Denmektedir ki: Birilerinin şefaata edebilmesi için, Allah’ın izin ve yetki vermesi gerekir, Allah da izin ve yetki vermediğine göre, hiç kimsenin şefaata etmesi söz konusu olamaz; boşuna kuruntu yapmayın.

Geleneğin şefaatin olduğuna dair referans gösterdiği diğer bir ayette şudur:

“İzin Günü, şefaata fayda vermez. Rahman’ın kendisine izin verdiği ve sözünden hoşnut olduğu kimse hariç.” (20:109)

Öncelikle şu bilinmelidir ki ayetteki sözcüklerin anlamı çarpıtılmaktadır. Sözcük oyunu yapılmaktadır. Sözcüklere kendi anlayışlarına uygun anlam verilmektedir. Ayette çok açık ve yalın olarak: “Rahman’ın kendisine izin verdiği ve sözünden hoşnut olduğu kimseye şefaata/yardıma edilecek.” denmektedir. Bu cümleye dikkat edilirse denen şey şudur: Ayette, kimlerin “şefaata edeceklerinden” değil, kimlere “şefaata edileceklerinden” söz edilmektedir. Diğer bir anlatımla şefaata edilecek, yani bağışlanacak olan kimselerden söz edilmektedir. Bunlar, yüzlerce ayette de ifade edildiği gibi “iman eden ve salihâti yapan” kimseler olacaktır. Ayette sözü edilen, “Rahman’ın kendisine izin verdiği ve sözünden hoşnut olduğu kimseler,” dünya hayatlarında inanan ve salihâti yapan kimselerden başkası değil-

dir. Ayette, “torpilin” olacağından değil, olmayacağından söz edilmektedir.

Bu ayete, şu şekilde yanlış anlam verilmektedir: “O gün, Rahman (olan Allah)’ın kendisine izin verdiği ve sözünden hoşnut olduğu kimseden başkasının şefaati bir yarar sağlamaz.” Ayette, “birilerinin şefaati edeceği” şeklinde anlam vermek kesinlikle bir ön yargının sonucudur. Lafız olarak da anlam olarak da ayet, kimlerin şefaati edeceğinden değil; Allah’ın kimlere şefaati edeceğini, yani kimlerin işlerini kolaylaştıracağını, kimlere yardım edeceğini bildirmektedir.

Şefaate ilgili çokça dillendirilen bir ayet de şudur:

“Allah, “onların” bütün yapıp ettiklerini bilir. Ve onlar, rızasına ermiş olanlardan başkasına şefaati edemezler. Onlar, O’na duydukları derin saygıdan titrerler.” (21:28)

Ayette yer alan “onlar” sözcüğü ile kastedilen şey meleklerdir. Onlardan kastın Melekler olduğu bu ayetten önceki ayetlere ve konu bütünlüğüne bakıldığında açıkça anlaşılmaktadır. Ayetteki şefaati sözcüğü de “yardım etme” anlamındadır. Zaten şefaati sözcüğü “yardım etme” anlamına gelmektedir. Ve ayet meleklerin, yalnızca Allah’ın rızasını hak etmiş olanlara yardım edeceği söylenmektedir.

Şefaate konu edinilen diğer ayetler de şunlardır:

“O’nun yanında şefaati, yalnızca izin verdiği kimseye fayda verir. Kalplerindeki korku giderilince: “Rabb’imiz ne buyurdu?” derler. “Gerçeği.” derler. Ve O, Çok Yüce’dir, Çok Büyük’tür.” (34:23)

Bu ayet de genellikle yanlış çeviriye konu edinilen bir ayettir. Ayet; “şefaata edecek kimselerden” değil, “şefaata edilecek kimselerden” söz ettiği halde; ayete, genellikle birilerine şefaata etme hakkı verilecekmiş gibi anlam verilmektedir. Oysaki ayette, kimlerin şefaata edeceği değil, kimlere şefaata edileceği bildirilmektedir. Ne var ki; gerçeği saptırmak için veya bilme-yerek bu ayete, “Kendisine izin verdiği kimseden başkasının şefaati fayda vermez.” şeklinde anlam verilerek, İslam inancında “şefaata” varmış gibi gösterilmek istenmektedir. Görüldüğü gibi, sorun dil sorunu değil, anlayış sorunudur. Şefaatin varlığına inan zihniyet, ayetlere de bu anlayışa göre anlam vermiştir. Diğer bir ifade ile Kur’an’ın söylediğini söylemek yerine kendi inancını Kur’an’a söyletmiştir. Bu davranış bize şunu hatırlatıyor: “Siz, bir şeye önce inanırsanız bunun için istediğiniz kadar kanıt bulursunuz.”

“Onların, O’ndan başka dua ettikleri kimseler şefaate güç yetiremezler. Bunu ancak gerçeğe tanıklık edenler kavrar.”
(43:86)

Çevirilerde genellikle ayetin son cümlesine, “gerçeğe tanıklık edenler hariç,” yani bu kimseler şefaata edecekler şeklinde yanlış anlam verilerek; Kur’an’ın şirk saydığı “şefaata inancı” meşru gösterilmeye çalışılmaktadır. Oysaki ayet, “gerçeğe tanıklık eden kimselerin, Allah’ın dışında dua edilenlerin kimseye şefaata edemeyeceklerini bildiklerini, onların bu gerçeği kavradıklarını söylemektedir. Yani gerçeği kavrayanlar, gerçeğin ne olduğunu idrak edenler, gerçeğin ne olduğundan emin olanlar, Allah’ın yanı sıra dua edilen ve şefaataçı olacakları umulan kimselerin şefaate güç yetiremeyeceklerini bilmektedirler.

Yukarıda yer alan ayetlerden yola çıkarak, Allah'ın bazı kimse-
lere/varlıklara şefaât etme hakkı, yetkisi vereceğine inananlar
yanılmaktadırlar: Bunlar, Kur'an'ı bir bütün olarak göz önünde
bulundurmadan; şefaati konu edinen ayetlerin mesajını dikka-
te almamaktadırlar. Kur'an'ın deymi ile atalarını üzerinde bul-
dukları yola uymaktan başka bir şey yapmıyorlar. Geleneksel
inancın etkisinde kalarak, din adamları sınıfının uydurdukları
yalanlara kanarak, şefaât etme hakkının Allah'tan başka varlık-
larda da olacağına inanmaktadırlar. Oysaki bu inanç doğru ka-
bul edilirse Allah'ın zalim olduğu sonucuna varılır. Kur'an'da-
ki yüzlerce ayet ve Kur'an'ın bir bütün olarak ortaya koyduğu
inanç sistemi ile açıkça çeliştiğinden bu Kur'an'da çelişki oldu-
ğu anlamına gelir. Bu kabul Kur'an'a atılmış büyük bir iftiradır.

Kıyamet, hesap, amel, ödül, ceza, yargılanma gibi konular-
da, insanların muhatap olacakları hesaba çekilme konusunda
Kur'an'ın verdiği bilgiye göre Allah'tan başka şefaât edicinin
olmadığı gerçeği ortaya çıkmaktadır. Allah'ın yanı sıra başka
bir varlığın şefaâtçi olamayacağı gerçeğini, şefaatin söz edildiği
diğer ayetlerde de açıkça görüyoruz:

“O Allah ki; gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri altı günde
yarattı. Sonra arşa istiva etti. Sizin O'ndan başka veliniz ve
şefaâtçiniz yoktur. Hala öğüt almaz mısınız?” (32:4)

“O, kimsenin kimseye yardım etmeye gücünün yetmeye-
ceği bir gündür. İzin Günü, karar vermek bütünüyle Allah'a
aittir.” (82:19)

“Hiç kimsenin bir başkasının yerine bir şey ödeyemeyece-
ği, hiç kimseden fidye kabul edilmeyeceği ve hiç kimseye

şefaatin fayda vermeyeceği ve hiç kimseye yardım edilme-
yeceği gündən sakının.” (2:123)

“Ey iman edenler! İçinde hiçbir alışverişin, hiçbir dostlu-
ğun ve hiçbir şefaatin olmadığı gün gelmeden önce size
rızık olarak verdiklerimizden infak¹ edin. Gerçeği yalanlayan
nankörler, zalimlerin ta kendileridir.” (2:254);

1. Karşılıksız yardım etmek.

“Artık bugün kişi, hiçbir haksızlık görmeyecek. Sadece yap-
tıklarınızın karşılığını göreceksiniz.” (36:54).

Bir kimseyi, yapacağı kötü bir şeyden vazgeçirmeye, ona engel
olmaya çalışmak, onu ikna etmek bir nevi ona şefaatektir.
Bu iman sahibi bir kimsenin görev ve sorumluluğudur. Kur’an:

“Her kim, iyi bir işte şefaate ederse, ona o işten bir pay var-
dır. Her kim de kötü bir işte şefaate ederse, ondan da ona bir
pay vardır. Allah Her Şeyi Gözetendir.” (4:85)” demektedir.

Diyelim ki bir kimse cinayet işledi, başkasına ait bir şeyi zorla
elinden aldı vs. suç işledi, hâkim de ona ceza verecek. Yalan
tanıklık yaparak veya başka yollardan hâkimin ona vereceği
cezayı engellemeye çalışmak, yani şefaate edip onun ceza al-
masına engel olmaya çalışmak ne kadar yanlışsa; tıpkı bunun
gibi, hesap gününde, birtakım kimselerin suçlu ve günahkarlara
aracı (şefaateçi) olarak Allah’ın onları bağışlanmalarına yardımcı
olmaları da o denli yanlış olur. Bu anlayış, hem aracılardan hem de
Allah’ın haksızlık yapmasını istemekten başka bir şey değildir.

Allah’ın:

“Hiç kimsenin başkası adına bir şey ödeyemeyeceği, hiç
kimseden şefaatin kabul edilmeyeceği, hiç kimseden bir

fidyenin alınmayacağı ve hiç kimseye yardım edilmeyeceği gündən korunup sakının.” (2:48)

Hükmüne rağmen nasıl oluyor da Müslüman olduğunu söyleyen bir kimse, kendisine şefaâtçi edinme gereği duyabilir. Bu Allah’a rağmen, Kur’an’a rağmen bir kabul değil mi?

“De ki: “Ben, kendime dahi Allah’ın dilediğinden başka ne bir yarar sağlama ne de bir zarar verme gücüne sahibim. Her ümmetin bir süresi vardır. Süreleri gelince ne bir saat öne alınırlar ne de geriye bırakılırlar.” (10:49)

Allah dilemedikçe kendisine yarar veya zarar vermeye gücü yetmeyen Nebinin bütün mü’minlere şefaâtçi olacağını ve onları kurtaracağını varsayan anlayış, Kur’an’a itibar etmeyen bir anlayıştır. Yarattığı kullarının içinden seçerek, vahye elçi yapma şerefine erdiren Rabb’imiz, eğer ona şefaât etme hakkı tanısaydı veya böyle bir yetki verseydi, bunu tek bir ayetle olsun belirtmez miydi? Resûl’ün “alemlere rahmet olması, insanlığın kurtuluşu için gönderilen hidayet yolunun ortaya konması, taşıdığı mesaj ve elçilik anlamındadır. Yoksa kötülük yapanların, günah işleyenlerin, suçluların bağışlanmasına aracılık yapması değildir.

Gerçekten de Resûlullah insanlara doğru yolu gösterdiği ve bu dinin nasıl yaşanacağı konusunda örnek olduğu için, bu yönüyle büyük bir rahmettir. Resûl’ün rahmet olması bundan dolaydır. Yoksa günahkâra torpil yapması değildir:

“Onlar için ister bağışlanma dile ister dileme. Onlar için yetmiş defa bağışlanma dilesen de yine Allah onları bağışlamayacaktır. Bu, onların Allah’ı ve Resul’ünü küfretmele-

rindendir. Allah, fâsık olan toplumu doğru yola iletmez.”
(9:80)

Allah elçisine, mesajına uymayanları, vahyin buyruklarını dikkate almayıp ihlal edenlerin bu seçimleri yüzünden hak edecekleri cezayı göreceklerini ve bu konuda Nebi’ye dahi söz hakkı vermeyeceğini açıkça bildirmektedir. Allah, yaptığı ve yapacağı hiçbir şeyi başka bir varlığa danışmaz; zaten bu Allah’a yaraşmaz da.

Allah: “Bu Kitap’ta asla çelişki bulamazsınız” demiyor mu? O halde bunca ayete rağmen şefaate ilgili delil getirilen -ki bu ayetler yukarıda da izah ettiğimiz gibi yanlış anlamlandırılmaktadır- bazı ayetlerle Kur’an bütünlüğüne ve onun gerçeğine aykırı bir neticeye nasıl varılabilir? Bir yandan “zerre miktarı da olsa, kim ne yaparsa karşılığını görecek” diyen Allah, diğer yandan da insanların işledikleri günahları/kötülükleri, başkalarının aracılığı ile affedecek. Bunun mantıklı bir izahı olabilir mi?

“Din gününün ne olduğunu sen nereden bileceksin?”
(82:17)

“Evet, din gününün ne olduğunu sen nereden bileceksin?”
(82:18)

“O, kimsenin kimseye yardım etmeye gücünün yetmeyeceği bir gündür. İzin Günü, karar vermek bütünüyle Allah’a aittir.” (82:19)

Evet, din günü yani hesap günü kimsenin kimseye yardım edemeyeceği bir gündür. Yüce Rabb’imiz böyle diyor. Buna rağmen, nasıl oluyor da başkalarının yardım edebileceğine dair bir inanç benimsenebiliyor?

Kur'an'a göre nebiler de dahil, hiç kimse bir başkasına bağışlanması konusunda aracılık edemeyecektir. Allah, günahların bağışlanması konusunda hiç kimseye yetki ve hak vermemiştir. Herkes hak ettiğinin karşılığını alacaktır. Ödül de ceza da kişiseldir:

“O gün herkes, iyilik ve kötülük olarak ne yaptıysa onu karşısında bulur. Yaptığı kötülükle kendi arasında uzak bir mesafe bulunmasını ister. Allah, sizin kendisine karşı gelmekten sakınmanızı ister. Allah, kullarına karşı Çok Şefkatli'dir.” (3:30)

“Dinlerini oyun ve eğlence edinen, dünya hayatının aldattığı kimseleri bırak. Hiç kimsenin kazandığı şeyle bir felaket yaşamaması için onunla¹ uyar. O kimse için Allah'tan başka ne bir veli ne de bir şefaâtçi vardır. O, bütün varlığını fidye olarak verse de ondan kabul edilmez. Onlar, kazandıklarından dolayı mahvolan kimselerdir. Onlar için kaynar sudan bir içecek ve can yakıcı bir azap vardır.” (6:70)

“Ant olsun, sizi ilk yarattığımız gibi yine tek başınıza Bize geldiniz. Sizi hayaline daldırdığımız şeyleri arkanızda bıraktınız. Hani! Ortaklarımız sandığınız şefaâtçılarınızı yanınızda görmüyoruz. Ant olsun ki, aranızdaki bağlar artık kopmuştur. Umduklarınızın tamamı sizden kaybolup gitmiştir.” (6:94)

“De ki: “Allah, her şeyin Rabb'iyken, ben O'ndan başka bir Rabb mı arayayım?” Herkesin kazandığı yalnız kendisine aittir. Hiç kimse bir başkasının yükünü taşımaz. Sonunda dönüşünüz Rabb'inizedir. O, size ayrılığa düştüğünüz şeyleri haber verecektir.” (6:164)

“İzin Günü tartı tam doğrudur. Kimin tartısı ağır gelirse, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.” (7:8) “Kimin de tartısı hafif gelirse, işte bunlar da âyetlerimize karşı haksızlık etmeleri nedeniyle kendilerini mahvetmiş olanlardır.” (7:9)

Bu ayetler, insan için, yaptıklarından başka hiçbir şeyin yararının olmayacağını göstermektedir. Yaptıkları iyi şeyler, kötü şeylerden fazla olanlar Cennet’e; yaptıkları kötü şeyler iyi şeylerden fazla olanlar da Cehennem’e gidecektir. Tartı ile kastedilen şey, terazi ile ölçmek değil, iyilikler ve kötülüklerin birbiri ile kıyaslanmasıdır. Ayetten de anlaşılıyor ki iman etmiş de olsa, kötülüğü iyiliğinden fazla olanlar kesinlikle Cehennem’e gideceklerdir. Allah, adaleti tam olandır. Hiç kimseye torpil yapılmayacaktır. Bu ayetler, “şefaât” inancını kesin bir dille yalanlamaktadır.

“Kıyamet Günü hak edileni eksiksiz belirleyen tartıları kurarız. Hiç kimse, hiçbir biçimde haksızlığa uğratılmaz. Haddi kadar da olsa her şeyi hesaba katarız. Hesap gören olarak Biz yeteriz.” (21:47)

“Kimlerin tartısı ağır gelirse, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.” (23:102)

“Ve kimlerin tartıları hafif gelirse, işte onlar kendilerine yazık edenlerdir; Cehennem’de sürekli kalıcıdır.” (23:103)

“Kim iyi şeylerle geldiyse, onun için getirdiğinden daha iyisi vardır. Onlar, İzin Günü dehşetten güvende olanlardır.” (27:89)

“Ve kim kötü şeylerle gelirse, onlar da yüzüstü ateşe atılır. Yaptıklarınızın karşılığından başka bir şeyle mi cezalandırılıyorsunuz?” (27:90)

“Kim bir iyilik ile gelirse; ona, ondan daha hayırlısı vardır. Kim de bir kötülük ile gelirse; yaptığı kötülük kadar cezalandırılır.” (28:84)

“Artık bugün kişi, hiçbir haksızlık görmeyecek. Sadece yaptıklarınızın karşılığını göreceksiniz.” (36:54)

“De ki: “Şefaât etme tamamıyla Allah’ın elindedir. Göklerin ve yerin egemenliği yalnızca O’na aittir. Sonra O’na döndürüleceksiniz.” (39:44)

“Herkes yaptığının karşılığı tam olarak verilir. O, onların yaptıklarını en iyi bilendir.” (39:70)

“Bugün her kişi kazandıklarıyla hesaba çekilecektir. Bugün, haksızlık yoktur. Kuşkusuz Allah hesabı çabuk görendir.” (40:17)

“O gün, hiçbir yakının, yakınına bir yararı olmaz. Onlar, yardım da olunmazlar.” (44:41)

Bu kadar açık ve net bir biçimde ifade edilmesine rağmen, bunca açık ve anlaşılır ayete rağmen şefaât vardır demek şirkten başka bir şey değildir.

Kabir Azabı Var mı?

Özellikle bir iki ayet referans alınarak ve uydurulmuş hadislere dayanarak kabir azabının olduğuna inanılmaktadır. İslam inancında kesin bir şekilde kabul görmüş olan “kabir azabı” önemli bir yanılgıdır. Kur’an’ın temel inanç değerlerine aykırı olduğu kesin olan bu konunun İslam inancının temel kabullerinden biri olmasının nedeni hadis külliyatında yer alan rivayetler ve geleneksel kültürün önemli kaynaklarında yer almasındandır. Ehli Sünnet’in ve Ehl-i Şia’nın bütün mezheplerinde, bütün tefsir kitaplarında kabir azabının var olduğu çok önemli bir inanç olarak yer almaktadır. Öncelikle bu kaynaklarda yer alan ve kanıt olarak ileri sürülen ayet ve hadislere kısaca bir bakalım:

Referans olarak gösterilen ayetler şunlardır:

“Ateş! Sabah akşam ona arz olunurlar. O saatin gerçekleşeceği gün: “Firavuncuları azabın şiddetlisine sokun!” (40:46)

Kabir azabının olduğunun kanıtı olarak en fazla bu ayet ileri sürülmektedir. Oysaki ayetin kabir azabı ile hiçbir ilgisi yoktur:

Ayette yer alan “Sabah akşam” terkibi “sabahtan akşama kadar”, diğeri bir ifade ile “devamlı” anlamına gelen; süreklilik ifade eden bir deyimdir. Buna; günün iki ucu, yani sabah ve akşam vakitleri olarak anlam vermek doğru değildir. Ayet ahiret hayatından söz etmektedir. Firavun ve taraftarlarının Kıyamet Günü azabın en şiddetlisine sokulacakları ve bunun kesintisiz bir şekilde devam edeceği bildirilmektedir.

Çoğu çevirmen ve müfessir bu ayette sözü edilen ateşin, kabir ateşi ve kabirde görülecek ceza olduğunu söylemektedir. Ne var ki bu geleneğin baskın anlayışının tekrarından başka bir şey değildir. Bu biraz da “büyük âlim” ön yargısının ve geleneğinin, ilmin adabı ve edebi anlayışının oluşturduğu bir genel kabuldür. Âlim unvanına sahip kimselerin kendilerinden önceki âlimin söylediklerini “büyük âlimlerin düşüncesi daha doğrudur ön kabulüne” sahip olması, onlara verdiği önem ve duyduğu saygının bir sonucu olarak ve sorgulamadan onları bilinçsizce taklit etmekten kaynaklanmaktadır. Her âlim kendisinden bilgi edindiği âlimlerin akli ile düşünmektedir. Geçmişini tekrarlayan bir ilim geleneğinin kurduğu disiplin içinde ilim, geçmişini aşmak değil ona ulaşmak olarak kabul edildiğinden akletme devre dışı bırakılmıştır.

Kabir azabının olduğunu iddia edenler kanıt olarak Tekasur Sûresi’ni de ileri sürmektedirler:

“Çoğaltma isteği sizi oyaladı.” (102:1)

“Ta ki ölüp kabirlere girinceye kadar.” (102:2)

“Hayır, asla bildiğiniz gibi değil; yakında bileceksiniz.” (102:3)

Bu ayetlerin kanıt olarak gösterilmesinin nedeni ayette yer alan kabir sözcüğüdür. Ayetin kabir azabı ile ilgisi yoktur: Sûre; mal, mülk, servet edinme hırsını eleştirmektedir. Bütün hayatlarını mal mülk edinme peşinde harcayan kimseleri uyarmaktadır. Neye sahip olunursa olunsun, ölümün her şeyi sıfırlayacağını, hiçbir şeyin önemini kalmayacağını bildirmektedir. Bu ayetler, mal edinme hırsından dolayı her şeyleriyle kendilerini dünyaya adayanların bu tutumlarında ne denli aşırı gittiklerinden, ölünceye kadar, -ölüm gelip çatıncaya kadar, mezara girene kadar- bu tutumlarından vazgeçemediklerinden söz etmektedir. Mezarı ziyaret etmek, ölüleri ziyarete gitmek değil, ölüp mezara konma anlamındadır. Kaldı ki bu ayetler, başka hangi anlamda anlaşılırsa anlaşılınsın, kabir azabını ifade eden bir anlam vermek mümkün değildir. Bu ayetlerin, kabir azabına referans gösterilmesi geleneğin ne denli Kur'an'ı kendi anlayışına uydurmaya çalıştığını açıkça göstermektedir.

Bir diğer ayet de şudur:

“Çevrenizdeki Bedevî Araplardan münafık olanlar vardır. Ve Medine halkından da nifakta ileri gidenler vardır. Sen onları bilemezsin. Biz onları biliriz. Onlara iki defa azap edeceğiz. Sonra onlar, daha büyük azaba uğratılacaklardır.” (9:101)

Ayette yer alan “onlara iki defa azap edeceğiz” ibaresine, azabın birsinin kabirde, diğerinin de Kıyamet Günü'ünde olacağı anlamı verilmektedir. Kur'an'da yüzlerce ayette bildirilen yarılanma, ödül ve cezalandırma ayetlerini yok sayma anlamına gelen bu anlayış, ayette yer alan iki defa” ile kast edilen şeyin “türlü türlü, kat be kat, azap üstüne azap” anlamına geldiğini idrak edememektedir.

Kabir azabının olduğuna dair ileri sürülen bazı hadisler:

1. “Hz. Enes (r.a.) anlatıyor: “Hz. peygamber (sav) şöyle istiaze ederlerdi: “Allah’ım! Aczden, tembellikten, korkaklıktan, düşkünlük derecesine varan ihtiyarlıktan, cimrilikten sana sığınırım. Keza, kabir azabından sana sığınırım, hayat ve ölüm fitnesinden sana sığınırım.” (Buhari, Da’avat- 38, 40, 42, Cihad -25; Müslim, Zikr -52, (2706); Tirmizi, Da’avat, 71, (3480, 3481); Ebu Davut, Salat -367, (1540, 1541) -Kutub-i Sitte -Akçağ y. 7. Cilt hadis No: 1874”

Resûlullah, Allah’a sığınılacak şeyleri sayarken, bunların arasında kabir azabından da söz etmektedir. Resûlullah’ın olmayan bir şeyden (kabir azabından) dolayı Allah’tan yardım dilemesi söz konusu olamaz. Hadisin kendisi doğru olarak kabul edilse bile, kabir azabı bölümü hadise sonradan ilave edilmiştir.

2. “Hz. Aişe Radiyallahu Anha’nın anlattığına göre, bir Yahudi kadın, yanına girdi. Kabir azabından bahsederek: “seni kabir azabından Allah korusun!” dedi. Aişe de Resûlullah (asv)’a kabir azabından sordu. Aleyhissalatu vesselam: “Evet, kabir azabı haktır. Onlar kabirde azap çekerler, onların azabını hayvanlar işitir!” buyurdu. Hz. Aişe der ki: “Bundan sonra peygamber (sav)’in namaz kılıp ta, namazında kabir azabından istiaze etmediğini hiç görmedim.” (Buhari, Cenaiz 89, Müslim, Mesacid 123, (584); Nesai, Cenaiz 115, (4, 104, 105) - Kutub-i sitte - Akçağ y., cilt 15, hadis No: 5494”

Hadiste birçok çelişki bulunmaktadır. Birincisi: Yahudi kadın söz edinceye kadar, Hz. Aişe’nin kabir azabından haberdar olmadığıdır. İkincisi: O güne kadar namazlarında kabir azabından “istiaze” etmeyen Resûlullah, neden bu olaydan sonra etmeye

başlıyor? Şayet o güne kadar da kabir azabından istiaze ediyorsa, o güne kadar bunu duymayan Hz. Aişe, neden o günden sonra her gün duymaya başlıyor? Üçüncüsü: Kabir azabı gören insanların sesini hayvanlar duyuyor da neden insanlar duymuyor? -Nasıl olsa hayvanların duyup duymadıklarını test etmek mümkün değildir, onun için bunun yalan olduğu anlaşılabilir. Hayvanların bu sesi duymasının ne amacı veya kime ne yararı olabilir ki?

3. “İbnu Abbas (r.a) anlatıyor: Resûlullah (sav) (bir gün) iki kabre uğradı ve: “(burada yatanlar) azap çekiyorlar. Azapları da büyük bir günahahtan değil” buyurdular. Sonra sözlerine şöyle devam ettiler: “Evet! biri, nemimedede (laf getirip götürmede) bulunurdu. Diğerleri de idrar sıçrantısına karşı korunmazdı.” Aleyhissalatu vesselam sonra yaş bir hurma dalı istedi, ikiye böldü. Birini birinin üzerine dikti, birini de öbürünün üzerine dikti. Sonra da: “Belki bunlar yaş kaldıkça azapları hafifler!” buyurdular.” (Buhari, Vudu 55,56, Cenaiz 82,89, Edep 46,49; Müslim, Taharet 111, (292); Tirmizi, Taharet 53, (70); Ebu Davud, Taharet 11, (20,21); Nesai, Taharet 27, (1,28,30). -Kutub-i Sitte- Akçağ y., 15. cilt, hadis No: 5496”

Hadiste şu çelişkiler söz konusudur: Birincisi: Resûlullah’ın kabirde azap görenlerin, neden dolayı azap gördüklerini bilmesi gaybi bir konudur. Allah’tan başka ve O’nun gabya ait bildirdiklerinin dışında hiç kimse gaybı bilemez. Zira Allah, Nebi de dahil gaybı hiç kimsenin bilemeyeceğini Kitap’ında açıkça bildirmektedir. İkincisi: Kabirde azap görenler varsa(!) bu Allah’ın takdiridir, O’nun kararıdır. Ve Allah’ın adaletinin bir tecellisidir. Resûlullah’ın bu duruma müdahale etmesi yanlıştır. Üçüncüsü: Bir hurma dalı ile azaba müdahale etmesi ise tamamen

mucize türünden bir şeydir ki, Allah böyle bir mucize meydana getirmemiştir. Nebiye ne böyle bir mucize, ne de başka bir mucizenin verilmediğini, Kur'an açıkça bildirmektedir. (Not: Bu kitabın mucize ile ilgili bölümüne bakınız.)

4. “Nesai, Hz. Enes (r.a)’tan Naklediyor: “Resûlullah (as) bir kabirden bir ses işitmişti: “Bu ne zaman öldü? (Bileniniz var mı?)” buyurdular. “Cahiliye devrinde!” dediler. Bu cevaba sevindi ve “eğer birbirinizi defnetmemenizden korkmasaydım kabir azabını size de işittirmesi için dua ederdim” buyurdular.” (Müslim, cennet 68, (2868), Nesai, Cenaiz 114, (4, 102)”

Hadis, kabir azabı görenlerin, hangi suçtan dolayı gördüklerini bile bilen(!) bir Nebi'nin, kabirden gelen sesin sahibinin kim olduğunu ve ne zaman öldüğünü bilememesi bir çelişki değil mi? ikincisi: Nebi'nin duyduğu sesi neden diğer insanlar duyamamaktadırlar? Şayet, bu sözü rivayet edenler (uyduraneler), Nebi'den başka kimselerin de duyduğunu söyleselerdi o zaman bu sözlerin aktarıldığı kimseler; “o halde biz de duymalıydık” derlerdi, böylece bu sözün yalan olduğu ortaya çıkardı. Bu haberin yalan olduğu ortaya çıkmasın diye, kabir azabı görenlerin sesini yalnızca Nebi duymuş oluyor.

5. “Hz. Enes (r.a) anlatıyor: “Resûlullah (as) buyurdular ki: “Kul kabrine konulup, yakınları da ondan ayrılınca -ki o, geri dönenlerin ayak seslerini işitir- kendisine iki melek gelir. Onu oturttup: “Muhammed Aleyhissalatu vesselam denen kimse hakkında ne diyorsun?” diye sorarlar. Mü'min kimse bu soruya: “Şehadet ederim ki, o, Allah'ın kulu ve elçisidir!” diye cevap verir. Ona: “Cehennemdeki yerine bak! Allah orayı cennette bir mekâna tebdil etti” denilir. (Adam bakar) her ikisini de gö-

rür. Allah da ona, kabrinden cennete bakan bir pencere açar. Eğer ölen kafir ve münafık ise (meleklerin sorusuna): “(sorduğunuz zatı) bilmiyorum. Ben de herkesin söylediğini söylüyordum!” diye cevap verir. Kendisine: “Anlamadın ve uymadın!” denilir. Sonra kulaklarının arasına demirden bir sopa ile vurulur. (Sopanın acısıyla) öyle bir çığlık atar ki, onu (insan ve cinlerden ibaret olan) iki ağırlık dışında ona yakın olan bütün (kulak sahipleri) işitir.” (Buhari, Cenaiz 68, 87; Müslim, cennet 70 (2870); Ebu Davud, Cenaiz 78 (3231); Nesai, Cenaiz 110, (4, 97, 98); Tirmizi, Cenaiz 70, (1071) -Ebu Hureyre’den-.) -Kutub-i sitte- Akçağ y., 15. cilt, hadis No: 5500”

Hadise, başka kaynaklarda melekler, münker ve nekir melekleri olarak isimlendirilerek, daha başka ilaveler de yapılmıştır. Ölüünün ayak seslerini işitmesi, sorulan sorulara cevap verebilmesi nasıl mümkün olur? Ayrıca oturtularak sorguya çekilmesi, soru olarak ta ona Allah, kitap veya dini değil de Nebi’nin hakkında soru sorulması; bilmeyince de insan ve cinden başka yakınında bulunan kulak sahibi her varlığın işitebileceği şiddette feryat etmesi, bu feryadın insanlardan gizli tutulması -diğer varlıkların duymasının ne yararı varsa-, çığlığın onlara duyurulması, Nebi’nin nebiliğinden önce yaşamış toplumlara mensup kimseler böyle bir soru ile muhatap olunca ne cevap verdiği, bu ve buna benzer daha birçok soru cevapsız kalmaktadır.

6. “Hasan İbnu Sabit (r.a) anlatıyor: “Resûlullah Aleyhissalatu vesselam kabirleri ziyaret eden kadınlara lanet etti.” (Kutub-i sitte muhtasarı 17. cilt 6476. Akçağ)”

Hadis, kabirleri ziyaret eden kadınlara ‘lanet’ edilmesi, hele hele bunu Nebi’nin yapması, İslam’a ve Nebi’ye atılan bir iftira

olmasının yanı sıra aynı zamanda kadına karşı yapılmış büyük bir hakaret değil mi? Bu ne biçim din, bu ne biçim Nebi ki, kabirleri ziyaret etmelerinden dolayı Müslüman bir kimseyi (kadını) lanetliyor? Böyle bir Nebi olabilir mi? Bu yalanı uyduranların, uydurdukları yalanla İslam'a ve Nebi'ye nasıl iftira ettiklerini, bunun ne büyük bir hakaret olduğunu düşünmelerini ne kadar şaşılacak bir şey ise; bunu hadis diye kitaplarına alanların yaptıkları da en az o kadar şaşılacak bir şeydir. Öyle anlaşılıyor ki, kadınların mezara gitmelerini istemeyen kimseler uydurdukları bu yalanı geçerli kılabilmek için Nebi'ye söyletmişlerdir. Müslümanım diyen birinin -deyim yerinde ise- bu yalanı yutması, onun körü körüne inandığını ve bilinçsiz bir inancın sahibi olduğunu gösterir.

7. “Hz. Ebu Hureyre (r.a) anlatıyor: “Resûlullah Aleyhissalatu vesselam buyurdular ki: “kim hasta halde ölürse şehit olarak ölmüştür ve kabir azabından korunmuştur, sabah – akşam cennetten rızıklandırılır.” (Kutub-i sitte 17 cilt 6499’ No’lu hadis. Akçağ)”

Hastalanıp ölen bir kimse nasıl şehit olabilir? Şehit olmanın nasıl olduğu ve şehit olma kavramının ne anlama geldiği konusu ayrıca değerlendirilmelidir. Konumuz şehitlik olmadığı için bunun üzerinde durmayacağım. Ancak şehit olmak bu kadar sıradan bir şey değildir. Hastalanıp ölen zalimler, caniler şehit mi sayacak? O bir değerdir ve hastalık böyle bir değere karşılık gelecek bir şey değildir.

Nebiye ait olduğu söylenen bu hadislerin uydurma oldukları aşağıda yer alan ayetlerden açıkça anlaşılmaktadır. Ayrıca hadis oldukları söylenen bu sözlerin akıl çerçevesinde değer-

lendirmeleri yapıldığında akla ve mantığa uygun olmadıkları açıkça görülecektir. Başta İsrâîliyyât olmak üzere başka inanç ve kültürlerden İslam inancına sokulan kabir azabı inancı İslam'a aitmiş gibi gösterilmek için uydurulan yalanlar Nebi'ye söylenmiştir. Ne yazık ki hadis denilen bu sözler hiçbir kritiğe tabi tutulmadan, sorgulanmadan, Kur'an'a uyup uymadıkları dikkate alınmadan, anlamlarına bakılmaksızın, "rivayet zinciri" yeterli görülüp hadis diye kabul edilmişlerdir. Bu uydurma hadislerin, bütün bir İslam Âleminde Kur'an'dan sonra ikinci derecede İslam'ın inanç kaynağı olarak görülen ve Kutub-i Sitte diye anılan ve aslında uydurma hadis külliyatından başka bir şey olmayan hadis kitaplarında yer almış olmaları doğru olmaları için yeterli görülmüştür.

Oysaki vahyin muhatabı akıldır. Akla dönüşmeyen vahiy imana dönüşmez. Akletmeden inanmanın bir değeri ve geçerliliği yoktur. İmanın gerçekleşmesi için "inandığı şeye bilerek inanmak" iman etmenin olmazsa olmaz koşuludur. Allah, bizden kendisine körü körüne değil; bilerek inanmamızı istemektedir. Aklimizla kabul ettiğimize, doğru ve gerçek olduğunu kabul ettiğimize inanmalıyız ki, imanımız geçerli olsun. Kendi akli ile inanmayanın, kendi akli ile inkâr edenden bir farkı olmaz.

Söz konusu ayetleri, kabir azabıyla bağlantı kurarak tevil eden âlimlerin, böyle bir yargıya varmaları, Kur'an'ı bir bütün olarak ele almadıklarını, İsrâîliyyâtı Kur'an'ın önüne geçirdiklerini ortaya koymaktadır. Kur'an, bir bütün olarak dikkate alındığında açıkça görülmektedir ki: Kur'an; hayatı, dünya hayatı, kabir hayatı ve ahiret hayatı olmak üzere, üç bölüme değil; dünya ve ahiret hayatı olmak üzere, iki bölüme ayırmaktadır. Bunun böyle olduğu hiçbir şekilde itiraza konu olmayacak kadar

açıktır. Bu iki hayatın dışında kesinlikle başka bir hayat yoktur. Ölümle yeniden diriltirme arasında yaşanacak başka bir yaşam yoktur. Sonra -kıyametin kopacağı, ahiret hayatının başlayacağı- kıyamet gününe kadar geçecek süre, yaşanmakta olan bir hayat değildir. Yani, insan öldüğü zaman yeniden diriltilinceye kadar -ki o gün kıyamet günüdür başka bir hayat yoktur.

Eğer, kabir âleminde insanlar yeniden diriltilecek olsalardı, Allah Kıyamet Günü ölüleri yeniden dirilteceğinden söz etmezdi. Kaldı ki “Kabir hayatı; ölünün, ölümünden sonra Kıyamet Günü’ne kadar geçireceği süredir.” deniliyorsa, böyle bir sürenin varlığından söz edilemez. Çünkü, ölünün yaşayacağı bir süre yoktur. Ölü zaten ölmüştür ve kıyamet gününe kadar da ölü olarak kalacaktır. Gerek Cennet ve Cehennem’le gerekse Kıyamet Günü ile ilgili bütün ayetler, hayatın iki bölümden ibaret olduğunu; Cennet ve Cehennemliklerin ise, hesap günü hesaba çekildikten sonra belirleneceğini söylemektedir. Örneğin:

“İzin Günü tartı tam doğrudur. Kimin tartısı ağır gelirse, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.” (7:8)

“Kimin de tartısı hafif gelirse, işte bunlar da âyetlerimize karşı haksızlık etmeleri nedeniyle kendilerini mahvetmiş olanlardır.” (7:9)

Ayrıca ölüm sonrasının Kıyamet Günü’ne kadar geçecek sürenin “nasıllığı” hakkında bir bilgi sahibi değiliz. Bu sürenin “nasıllığı” hakkında verilen bilgiler ve açıklamalar “tevil” ve uydurma hadislere dayanmaktadır. Kur’an’ın verdiği bilgiye göre kesin olan şey yeniden diriltilinceye kadar ölü olarak kalacağımızdır. Eğer yaşıyor olsaydık Allah tekrar diriltmekten söz etmezdi.

Yaşamayan yani ölü bir kimsenin hesaba çekilmesi söz konusu olamaz. Ölüm sonrasının gerçek bilgisi Allah'ın katında olup, bizim için gaybi bir konudur. Ölümün "bedenen" mi, yoksa "beden ve ruhen" mi olduğu ve ölümden sonra yeniden diriltileceğimiz güne kadar içinde bulunacağımız âlemin nasıl bir âlem olduğu konusunda Kur'an bir bilgi vermemektedir. Kur'an'ın verdiği bilgiye göre, biz öleceğimize, kıyamet koptuğu gün yeniden diriltileceğimize ve hesaba çekileceğimize; ondan sonra da Cennet veya Cehennemliklerin belli olacağına ve böylece ebedi hayatın başlayacağına iman etmekle yetinmek zorundayız. Bizim için esas olan budur. Öldükten sonra, yeniden diriltildiğimizde ise geçen sürenin ne kadar olduğu konusunda Kur'an bize şu bilgileri vermektedir:

"O gün, sura üfürülür. O gün, mücrimleri şaşkınlıktan gözleri donuklaşmış olarak toplayacağız." (20:102)

"Dünya hayatınız sadece on gün sürdü değil mi? diye aralarında fısıldaşırlar." (20:103)

"Biz, aralarında ne konuştuklarını çok iyi biliriz. Onlardan isabetli olanı, "Olsa olsa bir gün kaldınız." diyecek." (20:104)

"Allah: "Yeryüzünde kaç yıl kaldınız?" dedi." (23:112)

"Bir gün veya günün bir kısmı kadar kaldık. Hesabını tutanlara sor!" dediler." (23:113)

"Sadece az bir süre kaldınız. Keşke o zaman bunu kavramış olsaydınız." dedi." (23:114)

"Yoksa sizi boş yere yarattığımızı ve Bize döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?" (23:115)

“Kıyametin koptuğu gün, mücrimler dünyada bir saatten fazla kalmadıklarına yemin ederler. Onlar işte böyle dndrlyorlardı.” (30:55)

“Kendilerine bilgi ve iman verilenler: “Ant olsun ki, siz Allah’ın yerasındaki diriliş gününe kadar kaldınız. işte bu dirilme günüdür. Ne var ki siz bu gerçeği algılayamadınız.” (30:56)

“Sana o saatten soruyorlar; ne zaman gelip çatacakmış diye.” (79:42)

“Sen onun hakkında ne bilebilirsin ki?” (79:43)

“Onun sonu Rabb’inedir.” (79:44)

“Sen ancak ona huşu duyanlar için bir uyarıcısın.” (79:45)

“Onlar onu grecekleleri gün, dünyada bir akşam veya kuşluğundan başka kalmamış sanacaklar.” (79:46)

“Onları toplayacağımız gün; dünyada, ancak birbirleri ile tanışabilecekleri kadar kısa olan, gündüzün bir saati kadar yaşamış gibi gelecek kendilerine. Allah’a kavuşmayı yalanlayıp, doğru yola yönelmemiş olanlar, gerçekten hüsrana uğramışlardır.” (10:45)

şimdi yukarıda verdiğimiz ayetleri lütfen bir kez daha ve dikkatlice okuyalım ve aklederek düşünmeye çalışalım: şayet ölümden sonra kabir azabı olsaydı, kabir azabı görenler yeniden diriltildiklerinde, hiç ne kadar da kısa bir süre geçirdiklerinden söz ederler miydi? Azap gören, işkence edilen bir kimseye bir saat, bir yıl gibi uzun gelmez mi? Zamanın akışında bir değişiklik olmadığı halde, sıkıntıda olan bir kimse için zaman

sanki durmuş gibi olmaz mı? Kendisine işkence edilen bir kimseye; kendisine işkence edilirken zamanın nasıl geçtiğini sorun bakalım. “Her bir saniyenin bir gün kadar uzun sürdüğünü ve zamanın hiç ilerlemediğini” söyleyecektir. Bu gerçeği göz önünde bulundurarak bir kez daha düşünelim: Kabirde azap gören bir kimse yeniden diriltildiğinde “zamanın bir saat bile sürmeyecek kadar çabuk geçtiğini” söyleyebilir mi? Nasıl azap gördüğünden ve zamanın da bir türlü bitmek bilmediğinden söz etmesi gerekmez mi?

Diğer bir husus da ölen ilk insandan, Kıyamet Günü ölecek insan arasında geçecek süreyi düşünelim. İnsanlık tarihinin başlangıcında ölen günahkâr bir kimse, kıyametin kopacağı güne kadar azap görecekken; kıyametin kopması zamanında ölen birisi, hiç kabir azabı görmeyecektir. Yani kimisi binlerce yıl kabir azabı görecekken; kimileri de bir gün veya daha az azap görecek. Bu adaletsizlik olmaz mı? Allah böyle bir haksızlık yapar mı?

Kabir azabı ile ilgili hadis olduğu söylenen sözlere bakılırsa, kabrin bir metre derinliğinde eşilen çukura dendiğini görüyoruz. Şayet kabir, insanların bir metrelik çukurun içine gömülmesi ise, kabre konmayanlar kabir azabından kurtulmuş mu oluyorlar? Cesetleri yangında kül olanlar, suda boğulup kaybolanlar, vahşi hayvanlara yem olanlar veya bunlara benzer nedenlerle kabre konmamış olanlar, kabir azabı görmeyecekler mi? Veya bazı inanç sahipleri, örneğin Budistler ölülerini yakıyorlar, küllerini de nehirlere veya dağ başlarına serpiyorlar. Bu durumda bunlar kabre konmadıkları için kabir azabından kurtulmuş mu oluyorlar. Eğer kurtuluyorlarsa, biz de ölülerimizi kurtarmak için yaksak daha iyi olmaz mı?

Diğer bir çelişki de: “Kabir hayatından maksat berzah* âlemidir” demelerine rağmen, kabir azabı ile ilgili rivayet edilen hadislerin tümü ölülerin gömüldüğü mezarlardan söz ediyor oluşudur. Eğer kabir azabı berzah âleminde olacak deniyorsa bu konuda bir tek hadise rastlamamaktayız. Böyle olunca da “kabir azabından maksat berzah¹ âlemidir” inancında olanlar, konu ile ilgili rivayet edilen bütün hadisleri reddetmeleri gerekir.

** Berzah 23:100. ayette geçmekte olup, sözcük olarak perde anlamındadır. Ayette dünyaya dönüşü imkânsız kılan engel anlamında kullanılmaktadır.*

Nebi Muhammed'e Mucize Verilmiş midir?

Sözcük olarak “aciz bırakan, karşı konulmayan, benzeri yapılamayan, harika” anlamına gelen mucize, kavram olarak da: “İnandırmak ve ikna etmek amacıyla, “Allah’ın Resûlleri şahsında yaptırdığı, yarattığı, gösterdiği fiil” anlamına gelmektedir. Kur’an’da mucize geçmez. Mucize olarak bildiğimiz olaylardan “âyet” olarak söz edilmektedir. Aynı zamanda vahyi de ifade eden âyet sözcüğü: “Belli olan bir alamet, bir şeyi ispat eden delil veya işaret” demektir. Mucizenin gerçek yapıcısı Allah’tır. Yani, mucize, Allah’a ait bir fiildir. Kur’an, elçi gönderilen toplumlardan ve o toplumların azgın, inkârcı ve ileri gelenlerinin elçilere karşı çıkmaları nedeniyle, Allah’ın karşı çıkanları ikna ve elçinin Allah tarafından görevlendirildiğini kanıtlamaya yönelik birçok mucizeden söz etmektedir. Kur’an Nebilerin çeşitli mucizelerinden söz etmekte ancak gösterilen bu mucizelerin bir yararının olmadığını söylemektedir.

Ayrıca, Kur’an azgınlıkta, sapkınlıkta ve zulmetmede çok ileri giden halkların helak edilmelerinden de söz etmektedir. Bu

olaylar, oluş biçimleri itibarıyla, mucize olarak görülseler de bunlar, bir halkı “helak” eden cezalardır. Bu tür mucizeler ikna ve kanıtlama amacı ile gerçekleşen mucizeler değil, cezalandırmak için gerçekleşen olaylardır.

Diğer nebiler üzerinden gerçekleşen mucizelerden açık- seçik söz eden Kur'an, Nebimize mucize vermediğini birçok ayette söylemektedir. Bu ayetleri aktarmadan önce bazı hususları belirtmekte yarar var: Nebimizin gösterdiği mucizeler için ileri sürülen birkaç ayet ve yüzlerce hadis rivayet edilmektedir. Allah, Resûlüne mucize vermediğini açıkça bildirmiş olmasına rağmen; bunca tevil ve yalanın uydurulmuş olmasının önemli nedenlerinden biri de Nebimizi diğer nebilerle yarıştırmaktır. Diğer Nebilerin göstermiş oldukları mucizelerden daha büyük ve sayı olarak da daha fazla mucizeyi Nebimize mal ederek, onu diğer Nebilerin önüne geçirme gayreti, insanları mucize uydurma yarışına sokmuştur.

Oysaki mucizelerin Nebilerin şahıslarında gerçekleşmiş olması, onların üstünlüğü ile ve kendi güçleri ile bir ilgisi yoktur. Zira mucizeler, gerçekte Nebilere ait değil; Allah'a aittirler:

“Ant olsun ki, senden önce de birçok resûl gönderdik. Onlardan bir kısmını sana anlattık, bir kısmını ise anlatmadık. Hiçbir resûl, Allah'ın izni olmaksızın bir âyet¹ getiremez. Allah'ın buyruğu geldiği zaman adalet yerini bulur. Batıldan yana olanlar hüsrana uğrarlar.” (40:78)

1. Mucize, kanıt.

Gerçek bu olunca da binlerce mucize de göstermiş olsa; bu Nebilere bir üstünlük kazandırmaz. Resûlullah isterse hiç mucize göstermemiş olsun; isterse binlerce mucize göstermiş

olsun bu onun değerini, büyüklüğünü ve üstünlüğünü ne artırır ne de azaltır. Çünkü, mucize göstermiş olsa bile, mucize de onun -diğer Resûllerde olduğu gibi- bir katkısı yoktur. Zira, mucizenin kaynağı asla Resûller değildir. Mucizeler Resûllerin kendi yetenekleri ile gerçekleştirdikleri, kendi üstünlükleri ve güçlerinin eserleri olan şeyler değildir. Mucize: Ancak Allah'ın iradesi ve dilemesi ile insanın, eşyanın ve doğanın yapısında meydana gelen "olağanüstü" değişikliklerdir. Burada, "aracı" olmanın ötesinde Resûllerin hiçbir rolü yoktur. Önemli olan araç değil, araca hükmeden güçtür. Bu bakımdan mucize, şahsında gerçekleşene bir üstünlük vermez. Yaptıran olmazsa, yapanın hiçbir şey yapmaya, gerçekleştirmeye gücü yetmeyecektir.

Nebilerin şahsında gerçekleşen mucizeler, onların üstünlüklerini belirtmek için değil; onların elçiliklerinin Allah'tan oluşunu insanın idrakine sunmak içindir. Mucizeler, sanki onları gösteren Nebilerin eseriymiş; sanki onların şahsi özellikleriymiş gibi algılanarak, mucize gösteren Nebiler mucizeleri ile yüceltilerek sapkınca inanışlara malzeme yapılmıştır. Böyle olunca da Nebiler, getirdikleri mesajla değil; şahıslarında gerçekleşen mucizelerle anılmakta ve aralarında üstünlük yarışına girilmektedir. Her ümmet/toplum kendi Nebisini yaptığı mucizelerle öne çıkarmakta; onu diğer Nebilere üstün göstermeyi de yaptığı/gösterdiği mucizenin büyüklüğü ile sağlamaya çalışmaktadır.

Şu gerçeği göz ardı eden zihniyete hatırlatmak gerekir ki: Müslüman olmak, Nebilerin arasını açmadan, onları birbirinden ayırmadan hepsine iman etmeyi gerektirir. İlk Nebiden son Nebiye kadar bütün Nebiler bizim Nebilerimizdir. Onlarla gönderilen kitaplar da bizim kitabımızdır. Hepsinin Allah'ı birdir.

Hepsi aynı mesajı (dini) insanlığa sunmakla görevlendirilmişlerdir. Nebi Muhammed bizim Nebimiz olduğu gibi, İsa da Musa da İbrahim de Nuh da bizim Nebimizdir. Allah: (2:4) de Müslümanlardan bütün kitaplara ve Nebilere iman etmelerini istemektedir. Bu gerçeğe rağmen, Müslümanların Nebi Muhammed'i üstün gösterme ve öne çıkarma yarışına katılmaları ve öne geçirmek için Nebimize yapmadığı halde yüzlerce mucize yaptırılmaları doğru sayılsa bile; bu mucizelerin, Nebiye artı bir üstünlük sağlamayacağı gerçeğini değiştirmez. Çünkü, yukarıda da değindiğimiz gibi, mucizenin gerçek sahibi ve gerçekleştireni Allah'tır.

“Ona Rabb’inden ayetler¹ indirilmeli değil miydi?” dediler. De ki: “Ayetler¹ ancak Allah’ın yanındadır. Ben ancak açık bir uyarıcıyım.” (29:50)

1. Mucizeler.

“De ki: “Ben, kendime dahi Allah’ın dilediğinden başka ne bir yarar sağlama ne de bir zarar verme gücüne sahibim. Her ümmetin bir süresi vardır. Süreleri gelince ne bir saat öne alınırlar ne de geriye bırakılırlar.” (10:49)

Ayetlerde mucizenin kaynağı açıkça belirtilmektedir. Nebilerin kendiliklerinden bir şey gerçekleştirmeleri söz konusu değildir. Onun için yapılan olağanüstü işler onların adına bir üstünlük sayılamaz. Üstünlük ve güç Allah’ındır. Ayrıca biraz olsun aklını kullanan için, başta insan olmak üzere, evrende ne varsa hepsi birer ayettir (mucizedir). Bunca ayetle yetinmeyen ve Kur’an gibi bir mucize elimizde iken, uydurulan yalanları İslam’a yamamak kime ne yarar sağlayacaktır? İnanmayan; mucizeyi gözü ile gördüğü halde ikna olmayan insan, anlatılan -geçmi-

şe ait- şeylerle inanır mı? Elbette ki Rabb’imiz isteseydi, diğer nebilere verdiği gibi, Nebi Muhammed’de de mucize verirdi. Ancak vermemiştir; O’nun vermediğini, bizim vermeye gücümüz yetmediğine göre, geriye bir tek seçenek kalmaktadır: O da yalan uydurmak. Uydurulan bu yalanlara yaptığımız itirazlara, verilen cevaplarda alabildiğine çarpık ve sapkın bir inanç sergilenmektedir. “Nebimiz mucize göstermemiştir.” sözüne karşılık: “Ne yani Allah’ın her şeye gücü yetiyor da buna mı yetmiyor?” “Allah istese yapamaz mı?” türünden itirazlar yapılmaktadır. Sanki onlara: “Allah’ın gücü yetmez.” diyen varmış gibi... Allah’ın bir şeyi yapıp yapamayacağı değil, Nebi Muhammed’e mucize vermediğini söylemek Allah’ın gücü ile ilgili bir şey değildir.

Nebiden mucize göstermesini isteyen müşriklere karşı, Allah’ın Nebimize mucize verilmediğini ifade eden ayetlerden bazıları şunlardır:

“Eğer yüz çevirmeleri sana ağır geldiyse, yapabilirsen bir tünelle yerden veya bir merdivenle gökten onlara bir ayet¹ getir! Eğer Allah dileseydi, elbette onları doğru yol üzerinde toplardı. O halde sakın cahillerden olma!” (6:35)

1. Mucize.

“Hayır, bunlar karmakarışık düşlerdir. Hayır, belki onu uydurdu. Hayır, o bir şairdir. Öyleyse önceliklere gönderildiği gibi bize bir âyet¹ getirsin.” dediler.” (21:5)

1. Kanıt, mucize.

“Onlardan önce yok ettiğimiz hiçbir kent iman etmemişti. Şimdi bunlar mı iman edecekler?” (21:6)

“Gerçeği yalanlayan nankörler, “Ona Rabb’inden bir ayet¹ indirilmeli değil miydi?” diyorlar. Sen, yalnızca bir uyarıcısın. Ve her halk için hidayeteiletici vardır.” (13:7)

1. Mucize. Kanıt.

“Gerçeği yalanlayan nankörler: “Rabb’inden ona bir âyet¹ indirilseydi ya!” diyorlar. De ki: “Allah, dileyen kimseyi dalâlette bırakır, kendisine yönelen kimseyi de doğru yola iletir.” (13:27)

“Ona Rabb’inden bir ayet¹ indirilmeli değil mi!” diyorlar. De ki: “Gayb yalnızca Allah’a aittir. Artık bekleyin, ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim.” (10:20)

1. Mucize, kanıt.

“Ona Rabb’inden ayetler¹ indirilmeli değil miydi?” dediler. De ki: “Ayetler ancak Allah’ın yanındadır. Ben ancak apaçık bir uyarıcıyım.” (29:50)

“Kur’an’la dağlar yürütülseydi veya onunla yeryüzü yarılıp parçalansaydı veya onunla ölümler konuşturulsaydı yine de bir şey değişmezdi. Hayır! Bütün işler Allah’a aittir. İman edenler hâlâ anlamadılar mı ki Allah tercih edecek¹ olsa bütün insanları hidayete iletir. Yaltaklanmalarından dolayı gerçeği yalanlayan nankörler bela ile karşı karşıya kalıp duracaktır. Veya evlerinin yanı başına inecek. Allah’ın vaadi gelinceye kadar bu böyle sürüp gidecektir. Kuşkusuz Allah sözünden dönmez.” (13:31)

“Bizi âyet¹ göndermekten alıkoyan şey, öncekilerin onu² yalanlamış olmalarıdır. Semûd halkına göz göre göre o dışı deveyi verdik. Onunla kendilerine zulmettiler.³ Ve Biz, âyet-

leri⁴ uyardıktan başka bir şey için göndermeyiz.” (17:59)

1. Mucize. 2. Gönderdiğimiz mucizeleri. 3. Onu öldürmekle. (Bak 11:65). 4. Mucizeleri.

Yukarıdaki ayetler, Nebimize ait rivayet edilen sözlerin yalan olduğunu kuşkuya yer bırakmayacak şekilde ortaya koymaktadır. Kuşkusuz mucizelerle ilgili haberlerin dayandırıldığı sahabeleri bu nitelemeden tenzih ederiz. Onların bu işle hiçbir biçimde ilgileri yoktur. Ne var ki yapılan rivayetlerin bir yerlere dayandırılması gerekmektedir. Bu nedenden dolayı, başta Nebimiz olmak üzere, birçok sahabe adına yalanlar uydurulmuştur. İşin ilginç yanı, temel kaynak olarak kabul edilen İslami eserlerde bu konu kabul görmüş ve pekiştirilmesi konusunda birçok izahlar yapılmıştır. Haber baştan doğru kabul edilince, onu sağlamlaştırmakta Müslüman âlimlere düşmüştür. Mucizenin olduğuna dair uydurulan rivayetlerin, Kur’an’la sağlamasının yapılmamış olması, iyi niyetli birçok kimseyi yanılgıya düşürmüştür. İşin başında uydurulan yalan, fark edilmediğinden -iyi niyet yüzünden-, sonra gelenler tarafından da kabul görmüş ve inancımızda tartışmasız bir doğru gibi kabul görmüştür. Ancak Müslümanların yeniden Kur’an’a yönelmeleri ve onu kesin doğru olan tek kaynak olarak görmeleri, inancımızda yer etmiş yanlışların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Din yeniden doğruları ile buluşmuş, bid’at ve hurafelerden arındırılmaya başlanmıştır.

Resûlullah’a dair iddia edilen mucizelere Kur’an’dan delil olarak gösterilen ayetler, mucizenin olduğunu baştan kabul eden zihniyetin ayetleri yanlış tevil etmesinden başka bir şey değildir. Özellikle Ayın yarılması mucizesi, Miraç olayı, Necm Sûresi’nin 7. ayetinden 20. ayetine kadar olan ayetler (Nebi’nin

Sidretü'l Münteha'da Allah ile buluşması), Nebi'nin göğsünün yarılması olayı, Nebi'nin mucizeleri olarak gösterilmektedir. Bunların doğru olmadığını kısaca açıklamaya çalışalım:

Ayın Yarılması:

“Sa’at yaklaştı ve Ay yarıldı.“Onlar, bir ayet görseler, hemen yüz çevirirler. Ve “Bu süregelen bir büyüdür.” derler.” (54:1,2)

“Ay yarıldı” bir deyimdir, bir şeyin gerçek yüzünün ortaya çıkması demektir. Ayette yer alan “İnşikak/yarılma” sözcüğü bir şeyin iki parçaya ayrılması değil, bir şeyde meydana gelen çatlak anlamındadır. İnşikak, “şikak” sözcüğünden gelmektedir. Bu sözcük, herhangi bir nedenden dolayı hayvan veya insan cildinde meydana gelen çatlama, yarılma veya bir şeyin açığa çıkması anlamına gelmektedir. (Örneğin, 2:74, 19:90, 55:37, 84:1) “Ayın yarılma mucizesi” olarak inanılan ve bunun üzerinde geniş bir rivayet oluşturulan bu ayette, bir mucizeden söz edilmemektedir. Bu tamamen Kur’an’ın anlatım diliyle ilgili bir konudur: Ahiret ve Kıyamet sahnelerinin yer aldığı ayetlerdeki fiiller, geçmiş zaman formundadır. Böylece olacak olan şeylerin, kesinlikle olacaklarına vurgu yapılmaktadır.

Söylenen şey şudur: Gerçekten de Ay ikiye yarılmış olsa bile, onlar yine de gerçeği kabul etmezler. Ayetteki “in” edatı, “vasliyye” olup, Ay gerçekten ikiye ayrılrsa bile anlamı vermektedir.

Benzeri birçok ayette olduğu gibi, bu ayette de kıyametin kopacağı zaman olacak olan olaylardan birini anlatmaktadır. Kıyametin kopması ile ilgili ayetlere bakıldığında da görülecektir

ki: Birçok olay, ya olmuş gibi veya olmuştaymış gibi anlatılmaktadır. Yani, gelecekte olacak birçok şey, sanki olmuş gibi geçmiş zaman kipiyle veya şimdi oluyormuş gibi canlı ve kesin bir ifade kullanılarak verilmektedir. Özellikle, Cennet ve Cehennem sahneleri şu anda oluyormuş, gerçekleşiyormuş gibi anlatılmaktadır. Oysa biliyoruz ki, Cennet ve Cehennem’le ilgili olacak olanlar kıyamet koptuktan sonra gerçekleşecektir. Bu da gösteriyor ki, bu Kur’an’ın sık sık kullandığı bir anlatım yöntemidir.

Bu ayet, kıyamet kopacağı zaman gerçekleşecek olan ayın yarılması olayından söz etmektedir. Buna başka anlam vermek mümkün değildir. Zaten rivayetlerdeki çelişkiler de rivayetlerin ne denli gerçekten uzak olduklarını göstermektedir. Olayın oluş biçimi, oluş zamanı, tanıkları ve olayla ilgili verilen bilgiler incelendiğinde; rivayetlerin gerçeği yansıtmadığı gün gibi ortaya çıkmaktadır. Ayette, “Saat yaklaştı, Ay yarıldı” denmektedir. Yaklaşan şey kıyamettir. Saat kıyamete işaretler. Böyle olunca, ayet, Ay’ın yarıma hadisesini kıyametin kopacağı zamanda olacak bir olay olarak belirtmektedir. Yoksa, Ay’ın yarılmasını, saatin (kıyametin) yaklaşmasına bağlanmazdı. Olayı rivayet edenlerin olayın oluş tarihinde ya doğmamış veya henüz çocuk yaşta oldukları ve ravilerden yalnızca bir-iki kişinin uygun yaşta olduğu ve Nebi’nin çok yakınında yer alanlardan hiç kimsenin olaya tanık olmayışı da dikkate alınır, bu konudaki haberlere ne denli güvenilmesi gerektiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Bu konudaki birçok rivayet, olayın bir anda olup bittiğinden; Ay’ın iki parçaya ayrıldığından ve parçalarından birisinin dağın

bir tarafına, diğèrinin de diğèr tarafına indiğinden söz etmektedir. Bu rivayetler akla şu soruları getirmektedir: Mucize bir gerçeği ortaya koymak için yapılmaktadır; Kur'an'ın değindiği bütöün mucizelerde bu "işin şartı" olarak ifade edilmektedir. Ve mucize gösterileceği zaman bu açıktan ilan edilmekte ve inkarcıların görecekleri ve tanık olacakları şekilde ortaya konmaktadır. Çünkü, mucizenin gerçek muhatabı müşrikler ve kafirlerdir. Ve Kur'an'da meydana gelmiş mucizeler açıkça yer almakta ve neticeleri ilan edilmiş olmasına rağmen bu mucizeye(!) hiçbir açıklık getirilmemektedir. Mucizelerin neden olduğunu dikkate aldığımızda, izleyicisi olmadan, habersiz ve gizli olan mucize, mucize olarak anlamsız ve gereksiz olmaz mı? Mucizeler doğaları gereği açıktan yapılırken bu mucize neden gizli yapılmıştır? Bu bile bu mucizenin uydurma olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Ay'ın yarılarak ikiye ayrılması ve her bir parçasının dağın ayrı ayrı yanlarına inmesi ise işin ravilerce gözden kaçırdıkları başka bir yanlışları. Öyle ya, Ay her ne kadar gökyüzünde küçük bir şey olarak görülüyorsa da şu bilinen bir gerçektir ki; her bir parçasının değil dağın bir yanına sığması, bütöün bir Arap Yarımadası'na sığması bile mümkün değildir. Çünkü Ay, dünyanın dörtte biri büyüklüğündedir. Ne var ki anlaşılan, o günün şartlarında ayın gerçek büyüklüğünü bilmeyen raviler (daha doğrusu olayı o raviler adına uyduranlar) böyle bir yanlışa düşmüşlerdir. Mucizenin amacına ulaşması için yeterli bir süreyi kapsamaması gerekirken, olayın göz açıp kapayıncaya kadar bir sürede olduğunun rivayet edilmesi, yapılan rivayetin bir anlam taşımadığını ve gerçeği yansıtmadığını ortaya koymaktadır.

Göğsün Açılması:

Göğsün açılması/kalbin yarılması ile ilgili rivayet özetle şöyledir: Nebimizin dört kez göğsü açılarak kalbi temizlenmiştir. Bunlardan, birincisi, henüz çocukken sütannesi Halime'nin yanında, ikincisi on yaşlarında çölde, üçüncüsü Hira mağarasında ilk vahiy geldiğinde, dördüncüsü de Miraç esnasında meydana gelmiştir. Kutub-i sitte ve diğer İslam kaynaklarında bu konuda birbirinden farklı ve çoğu yerde de birbiriyle çelişen birçok rivayet bulunmaktadır. Ortak olan anlatıma göre, beyaz elbiseli görevliler Nebiyi yere yatırıyor, göğsünü açıyor, kalbini dışarı çıkarıp altın kaptaki zemzem suyu ile yıkayıp kalbinin üzerinde bulunan kan pıhtısını da attıktan sonra işlemi tamamlıyorlar. Ve bu işlem yukarıda da değindiğimiz gibi ayrı ayrı zamanlarda ve yerlerde dört kez tekrar edilmiştir.

Bu rivayetler ayrıca, "Senin için göğsünü açmadık mı?" (94:1) ayeti ile desteklenmeye çalışılmaktadır. Ayete dayandırıldığı için kesin olmuş bir olaymış gibi Müslümanların düşüncesine yerleşen bu uydurma göğsün yarılması işinin ne demek olduğu üzerinde biraz düşündüğümüzde, gerçekte hiçbir ilgisi olmadığı açıkça anlaşılmaktadır. Hadis rivayetlerinin uydurma oldukları, olayın hikâye edilışinden de anlaşılmaktadır. Sanki, Allah elçi seçeceği kulu bilmiyormuş gibi temiz kalpli birini yaratacağı veya seçeceği yerde; elçi seçmeye karar verdiği kimsenin kalbini temizleme gereği duymuştur. Ayrıca temiz olması gereken -her canlıda bulunan- bir et parçası olarak düşünülmesi de olayın nasıl bilinçsiz bir temele oturtulduğunu göstermektedir. Neden bir kez değil de dört kez kalp ameliyatı yapıldığı da işin başka bir gülünç yanı. Bu ameliyata neden ih-

tiyaç duyulduğu da ayrı bir sorun. Dini, “efsaneler ve kıssalar dini” haline sokanlar, uydurdıkları bu yalanla, bütün bir İslam alemini kandırmış olmaları, Müslümanım diyenlerin İslam’dan ve onun Kitab’ı Kur’an’dan ne kadar uzak olduklarını göstermektedir.

Bu, ‘hurafeci ve kissacı’ çarpık zihniyet, Nebimiz için “bütün bir âlem onun hatırına yaratılmıştır” diyen zihniyettir. Bu nasıl çarpık bir zihniyettir ki uydurduğu yalanın basitliğini görmemektedir. Bütün evrenin kendisi için yaratıldığı bir kimseyi, ameliyatla “kalbini” temizlenmesi gereken bir kişi konumuna düşürmek, bu zihniyetin ne kadar gerçek dışı, basit ve dayanaksız olduğunu ortaya koymaktadır. Bu gibi yanlış, yalan ve uydurma rivayetlerin inancımızda yer etmesi Kur’an’dan uzak kalmamız yüzündendir.

Göğsün açılması deyiminin geçtiği diğer bazı ayetlere bakıldığında ne anlama geldiği gayet net bir biçimde anlaşılmaktadır:

“Allah kimi doğru yola iletmek isterse onun göğsünü İslam’a açar...”(6:125)

Ayetini ele alalım: Şimdi bu ayete, “Allah kimi doğru yola iletmek isterse, göğsünü meleklerine açtırarak kalbini zemzemle temizler.” şeklinde anlam vermek mümkün mü? Veya:

“Allah’ın göğsünü İslam’a açtığı kimse, Rabb’inden bir nur üzerinde değil midir?” (39:22)

Ayetindeki “göğsün İslam’a açılması” deyimine; ‘göğsün yarılması (ameliyat edilmesi) anlamını vermek doğru olabilir mi? Keza:

“Kalbi iman ile yatışmış olduğu halde, -baskı ile inkara zorlanan kimse hariç- kim imanından sonra Allah’ı küfrederse ve kim küfre göğüs açarsa, bilsin ki Allah’ın gazabı onların üzerindedir. Bunlar için büyük bir azap vardır.” (16:106)

Ayetindeki “kalbin küfre açılması”nı, Allah’ın, nankörlük eden kimselerin göğüslerini meleklerle yardırlarak (ameliyatla), onları kafir yaptığı anlamını çıkarmak mümkün mü? Bu bütün küfredenlerin ameliyatla kafir yapıldıkları anlamına gelmez mi?

Gerek bu ayetler ve gerek:

“Rabbim! Göğsüme genişlik ver.” dedi. (20:25)

Ayetinde, göğsün açılmasının ne anlama geldiği açıkça ifade edilmektedir. “Göğsünü açmadık mı” ayetini, bu ayetlerin ışığında değerlendirdiğimiz zaman görmekteyiz ki: “Göğsün açılması” asla ameliyat edilme anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla bu konudaki rivayetlerin uydurma oldukları da kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Zaten, İnşirah Sûresi’nden bir önce inen Duha Sûresi ile bu ayetin devamı olan diğer ayetlere bakıldığında, göğsün yarılması (açılması) olayının ne anlama geldiği açıkça görülmektedir.

‘Duha’ suresinde, Allah, Nebi’nin giriştiği çetin mücadelede; karşılaştığı zorluklar, bitmez tükenmez saldırılar ve yaptığı davetin cevapsız kalması yüzünden, oldukça zor durumda kalmasından dolayı ona “moral destek” vererek, yalnız ve sahipsiz olmadığını ve “sonunun iyi olacağını bildirerek, bıkmadan usanmadan yoluna devam etmesini istemektedir. Ayrıca, “seni yetim bulup, barındırmadı mı? Şaşırılmış bulup yola iletmedi mi? Fakir bulup zengin etmedi mi?” ayetleri ile de kendisine

daha önce verilen nimetler hatırlatılarak; bu sahiplenmenin devam edeceği belirtilmektedir.

“Göğsün açılması” da “bir destek ve yardım anlamında” bu nimetlerin arasında nimetlerden bir nimet olarak yer almaktadır. Bununla; bunalan, çaresizlik içinde kıvranan resûlüne; “Sana düşen sadece uyardırmaktır, onların iman etmeyişlerini kendine dert etme, gönlünü ferah tut, canını sıkma; kendini harap ederek bir yere varamazsın, hesap görücü olarak onları bana bırak.” denmektedir.

Bu mesaj, Resûlullah'ı rahatlatarak göğsünün açılmasını sağlamıştır. Demek ki, “göğsün açılması” ayeti: Sıkıntılara ve zorluklara karşı yılgınlığa düşmemek; ümitsizliğe kapılmamak, moral bozmamak anlamına gelmektedir. Gerçekten de müşrik ve kâfirlerin amansız saldırıları, her sahada boykota gitmeleri, iftira kampanyaları açmaları, alay etmeleri ve hakaretleri karşısında Allah Resûlü çok güç durumda kalmış ve bu durumun verdiği sıkıntıdan göğsü alabildiğine daralmıştı. Allah da ondaki umutsuzluk ve çaresizlik 'hissini' “göğsünü açarak” gidermiştir. Her türlü zorluğa katlanma ve dayanma gücünü kendisinde bulma duygusunu resûlüne aşılamanın Allah; bunu “göğsünü açmak” olarak tanımlamıştır. Evet, göğsün açılmasının gerçek anlamı budur; yoksa ameliyat edilerek, kalbinin zezem suyu ile yıkanması değil.

Göğsün açılması deyimini kendimize uyarlayarak açıklamaya çalışalım; örneğin, çok değerli bir eşyanızı yitirdiniz. Bu sizde sıkıntıya neden olmaz mı? Ve bu sıkıntıdan dolayı göğsünüz daralıp canınız sıkılmaz mı? Şayet yitirdiğinizi bulursanız bunun sizde meydana getirdiği rahatlamaya karşılık, “Oh be göğ-

süm açıldı, rahatladım.” demez misiniz? Veya birine borcunuz var. Ödeme günü geldi ve ödeyecek paranız da yok. Çaresiz, canınız sıkın ve dünyanın kararmış bir durumdasınız. Şaşkın ve ne yapacağınızı bilememenin verdiği sıkıntıdan göğsünüz daralmış bir haldesiniz. İşte böyle bir durumda hiç ummadığınız bir arkadaşınızla karşılaşır ve o size borcunuzu ödeyecek miktarda para yardımında bulunuyor. Bu yardım sizdeki sıkıntıyı sona erdiliyor ve bunun verdiği rahatlamayı arkadaşınıza: “Allah razı olsun; göğsüm bayağı daralmıştı, sanki canım çıkacak gibiydi; yardımınla ferahladım, adeta dünyalar benim oldu”. Şeklinde veya diğer bir deyimle “Oh be dünya varmış, göğsüm açıldı.” demez misiniz? İşte Allah’ın Nebi’nin göğsünü açması da bu anlamdadır.

Miraç Mucizesi:

Hadis ve siyer kitaplarında anlatılan ve geleneksel kültürde yer etmiş şekli ile miraç; Nebimizin göğe yükselip, huzura kabul edilerek Allah’la bizzat görüştüğü iddia edilen olayın adıdır. Bu görüşmenin şöyle gerçekleştiğine inanılmaktadır: Hicretten bir yıl ya da on yedi ay önce, Recep ayının yirmi yedinci gecesi gerçekleşen Miraç olayının iki aşaması vardır. Birinci aşamada Hz. Peygamber, Mescidü’l -Haram’dan Beytü’l- Makdis’e (Kudüs) götürülür. Bunlara göre İsra Sûresi’nin 1. Ayeti de bu olayı anlatmaktadır:

“O sübhandır.¹ Kulunu, Mescid-i Haram’dan² çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa’ya bir gece yürüttü. Ona ayetlerimizi göstermek için. Kuşkusuz O, Her Şeyi Duyan’dır, Her Şeyi Gören’dır.” (17:1)

1. Bütün noksanlıklardan uzaktır. 2. Kâbe.

Miraç olayının birinci aşaması olan “Nebi'nin bir gece Mescid-i Haram'dan çevresi mübarek kılınan Mescid-i Aksa'ya yürütülmesi” konusu ayete verilen yanlış anlama dayandırılmaktadır. Aksa sözcüğü, uzak, dışında, öbür ucunda, kenarında anlamına gelmektedir. Mescid-i Aksa, şehrin dışındaki, öbür ucundaki mescid demektir. (Örneğin: 8:42; 19:22; 28:20; 36:20 ayetlerinde aksa sözcüğü uzaklık, dışında, çevresinde anlamında kullanılmaktadır) Mescid-i Aksa, haram/dokunulmaz kılınan bölgenin mescidi olan Mescid-i Haram'ın, uzağında bulunan bir mescittir. Kudüs'teki Mescid ile bir ilgisi yoktur. Zira bu ayetin inişinden yaklaşık 50 yıl sonra Abdülmelik b. Mervan tarafından ismi Mescid-i Aksa olarak değiştirilen ve bugün Mescid-i Aksa olarak anılan mescidin o zamanki adı “Beytü'l-Makdis”ti. Bu rivayet aynı zamanda “miraç” olayına dayanak yapılmaktadır. Bu ayetin, tamamen uydurma olan “Miraç” olayı ile de bir ilgisi yoktur.

İkinci aşama ise Nebi'nin Beytü'l Makdis'ten (Mescid-i Aksa) Allah'a yükselişi oluşturur. Kur'an'da anılmayan ve miraç denilen bu olay çok sayıda hadis(!) ayrıntılı biçimde anlatılır. Hadislerde verilen bilgilerin hepsini buraya almaya gerek görmediğimizden, konuyu özetlemeye çalışacağız. İsteyen daha detaylı bilgi için hadis kitaplarının konu ile ilgili bölümlerine bakabilir. Buna göre miraç olayı özetle şöyle gerçekleşmiştir: Nebi Kâbe'de uykuda olduğu bir sırada Cebrail gelip göğsünü yarıyor, kalbini zemzem ile yıkadıktan sonra içine iman ve hikmet dolduruyor. Burak adlı bir binekle Mescid-i Aksa'ya götürüyor. Burada diğer nebiler tarafından karşılanan Muhammed Nebi onlara imamlık yaparak namaz kıldırıyor. Daha sonra yanında Cebrail olduğu halde göğe doğru yükselmeye başlıyor-

lar. Göğün birinci katında Hz. Âdem, ikinci katında Hz. İsa ve Hz. Yahya, üçüncü katında Hz. Yusuf, dördüncü katında Hz. İdris, Beşinci katında Hz. Harun, altıncı katında Hz. Musa, yedinci katında Hz. İbrahim ile görüşüyor. Cebrail ile birlikte süren bu yükseliş Sidretü'l Münteha'ya kadar devam ediyor. Cebrail; "Buradan öteye geçecek olursam yanarım." diyerek orada kalıyor. Nebimiz, Refref adlı bir binekle yükselişini sürdürerek Allah'ın huzuruna varıyor. Bu yükseliş sırasında kendisine Cennet ve Cehennem gösteriliyor, ümmetinden Allah'a şirk koşmamış olanın Cennete gireceği müjdesi veriliyor, önce elli vakit namaz farz kılınıyor; Allah'la yapılan görüşmelerden ve pazarlık üstün pazarlık neticesinde elli vakit namaz beş vakte indiriliyor. Allah'la görüşmeyi tamamlayan Hz. Muhammed dönüşte Musa'ya uğruyor. Musa: "Ne ile emrolundun?" diye soruyor. Hz. Muhammed: "elli vakit namaz" diye cevap veriyor. Bunun üzerine Musa: "Her gün elli vakit namaz çok fazla, buna ümmetinin gücü yetmez. Rabb'ine söyle bunu azaltsın." diyor. Hz. Muhammed de yeniden Allah'a giderek vakit sayısını azaltmasını istiyor, Allah da on vakit azaltıyor. Nebi dönüşte yeniden Hz. Musa'ya uğruyor. Hz. Musa "Bu kadarı da çok, git Allah'tan biraz daha azaltmasını iste" diyor. Hz. Musa'nın bu uyarıları ile namaz beş vakte indirilinceye dek Hz. Muhammed'in Allah'la görüşmeye gidip gelişi devam ediyor. Nebi, namaz beş vakte indirildikten sonra yeniden Hz. Musa'ya uğruyor. Musa, bu beş vaktin de çok olduğunu, ümmetin bunu da yerine getiremeyeceği uyarısında bulunarak yeniden Allah'a dönmesini ve biraz daha azaltmasını istemesini söylüyor. Ancak bu kez Hz. Muhammed artık isteyecek yüzünün kalmadığını belirterek beş vakte razı olduğunu söylüyor. Ve miraç olayı böylece tamamlanmış oluyor.

Şimdi Miraç olayının neden uydurma olduğunu izah etmeye çalışalım. Muhaddisinden siyercisine, âliminden cahiline varıncaya kadar, geleneğin büyük bir çoğunluğunca gerçekliği kabul edilen Miraç olayı tamamen uydurmadır. Aslında olayı nakleden hadisler üzerinde düşünüldüğünde, olayın uydurma olduğu kendiliğinden anlaşılmaktadır. Ancak hadislerdeki çelişiklere değinmeden önce, olayı Kur'an açısından değerlendirmeye çalışalım:

- 1.** Konunun başında da izah etmeye çalıştığımız gibi Kur'an, Nebi Muhammed'e mucize verilmediğini söylemektedir.
- 2.** Eğer olayın mucize yönü bulunsaydı açık olması gerekirdi. Zira mucizenin açık ve anlaşılır olması şarttır. Oysa olay tamamen Nebi'ye özgü olarak gerçekleşmiş bir olay olup içeriği hakkında bilgi verilmemiştir.
- 3.** Salatın ilk kez Nebimize ve ümmetine yazılan bir ibadet olmayıp, daha önceki ümmetlere de yazılan bir ibadet olduğu Kur'an'da açıkça belirtilmektedir:

“Kitap'ta İsmail'i de an. O, sadık bir resûl, bir nebiydi.”
(19:54)

“Ve o kendisi ile birlikte olanlara salâtı ve zekâtı buyuruyordu. Ve o Rabb'inin yanında kendisinden hoşnut olunmuşlardandı.” (19:55)

Kur'an'da namazla ilgili birçok ayet bulunmaktadır. Bu ayetler değişik zaman aralıklarında vahyedilmiştir.

- 4.** Allah'a mekân izafe edilemez. Oysaki, Nebi'nin yolculuk güzergahı ve sonu bir mekânda noktalanmaktadır. Bu olgu Kur'an'a ters düşmektedir.

Rivayet edilen hadislere gelince:

1. Günün 24 saat olduğunu bilen Allah, nasıl olur da 50 vakit namazı farz kılar? Uyku için 7 - 8 saat çıktıktan sonra; 50 vakit namaz geriye kalan 16 saate bölünecek olunursa, yaklaşık her 15 dakikada bir namaz kılınması gerekir. Böyle bir hayatı yaşamak nasıl mümkün olabilir? Mümkün değil diyorsak, mümkün olmayan bir şeyi Allah'ın kullarından isteyebileceğini nasıl düşünebiliriz?

2. Nasıl bir Allah ki, kullarının gücünün neye yetip yetmeyeceğini hesaplamadan 50 vakit namazı farz kılıyor? Ve kendisi ile yapılan pazarlık sonucu bunu beş vakte düşürüyor? Ne dediğini ve ne istediğini bilmeyen ve kulu ile pazarlık eden bir Allah düşünülebilir mi?)

3. Hz. Musa ile karşılaşma işi olmasa, bu azaltma işlemi de olmayacaktı. Olayı aktaran hadislere bakılırsa Hz. Musa oldukça akıllı, Nebimiz de akılsız bir konuma düşürülmektedir. Demek ki Hz. Musa (Dikkat edin, diğer nebiler değil. Çünkü olay İsrâîliyyât olduğu için, Hz. Musa da İsrailoğulları'na gönderilen bir elçi olduğundan olay onun adına uydurulmuştur. Ve bu olayla Hz. Musa, Muhammed Nebi'den daha akıllı ve üstün gösterilmek istenmektedir) olmasaydı deyim yerinde ise "biz hapyutmuş" olacaktık. İyi ki Hz. Musa akıl vermiş(!). Öyle ki; Hz. Musa, Allah'ın ve Hz. Muhammed'in düşünemediği şeyi düşünmüş(!). Bu anlayış, Allah'ı ve Resûl'ünü alay konusu ettiğinin farkında olmayacak kadar kör bir anlayış değil midir? Böyle bir anlayışı ancak düşünmeden kabul edebiliriz.

4. Namaz Miraçla farz kılındıysa daha miraca çıkılmazdan evvel Hz. Muhammed'in diğer Nebilere imamlık ederek, namaz

kıldırılmış olduğunun aynı metinlerde anlatılması büyük bir gelişki değil midir?

5. Elli vakitten beş vakte düşürülünceye kadar Allah'la pazarlık yapılmasının ve bunun ilk gidişte bitirilemeyip, pazarlığın birkaç kez yapıldıktan sonra neticelenmesini izah etmek mümkün mü? Gerek Kur'an'dan gerek bu konuda rivayet edilen hadislerdeki tutarsızlıktan yola çıkarak konuyu izah etmeye çalıştık. Kuşkusuz daha birçok şey söylemek mümkündür. Ancak konunun anlaşıldığı kanaatiyle anlatılanları yeterli görüyoruz.

Kutsal Gün ve Gece Var mı?

Kur'an'ın önermediği, Nebimizin ve Sahabenin ve onlardan sonraki kuşaklar tarafından uygulanmayan, dahası varlığı söz konusu olmayan günümüzde “Kandiller” diye bilinen günlerin ne Kur'an'la ne de Sünnetle bir ilgisi vardır. Diğer geleneksel dini kaynaklarda olmayan gün ve geceler İslam inancına diğer inançlardan transfer edilen beş adet “uyduruk” gecemiz(!) var. “Kandil geceleri” adı altında kutsanan ve kutlanan bu “mübarek(!)” geceler şunlardır:

Mevlit Kandili:

Nebinin doğum gününe atfen uydurulmuş bir gecedir. Rebûlevvel ayının 12. Gecesidir. (Miladi 571 yılında). Oysaki Nebi'nin hangi gün doğduğu kesin olarak bilinmemektedir. Değil doğum günü, doğum yılı bile tartışmalıdır. Tarihi kayıtlar, Miladi 569, 570 ve 571 olarak üç farklı doğum tarihinden söz etmektedirler ve bu konuda tarihçiler arasında bir fikir birliği yoktur. Doğum yılı bile tam olarak bilinmeyen Nebi'nin doğum gününün bilinmesi kesinlikle uydurmadır.

Regaip Kandili:

Recep ayının ilk Perşembe'sini Cuma gününe bağlayan gecedir. Regaip, "Elde edilmesi arzu edilen değerler anlamına gelmektedir." Allah'ın kullarına bol bol rahmet ve bağışta bulunacağına inanılan bir gece olarak anılmaktadır. Bu gece yapılacak ibadet ve dua ile Allah'tan istenecek şeylerin karşılanacağına inanılmaktadır.

Oysaki Allah, hayra ve şerre kim ne yaparsa onun karşılığını vereceğini, isteyene değil çalışana vereceğini açıkça söylemektedir. Bunun özel bir zamanı ve günü yoktur. Allah'a yönelmenin, sığınmanın, istemenin kabulü için özel bir zaman yoktur. Ya da herhangi bir zamanın başka bir zamandan farkı da yoktur. Bunu belli bir güne veya zamanda yapıldığında gerçekleşeceğine inanmak Allah'ı yeterince tanımamaktan başka bir şey değildir.

Geleneksel kaynaklarda yer alan diğer bir bilgiye göre de bu gece Nebimizin ana rahmine düştüğü gecedir. Bu saçmalığa inanan bir zihnin akıl baliğ bir zihin olması mümkün müdür? Ne yazık ki bu saçmalığa dahi inanılmaktadır. Bu bilginin, çok ahlaksızca bir bilgi olduğu da göz ardı edilmektedir.

Miraç Kandili:

Recep ayının yirmi yedinci gecesinde, Nebi'nin göğe yükselerek Allah'la bulunduğu iddiasıyla uydurulan bir gündür. Bu konuda kitabımızın "Nebi'ye Mucize Verilmemiştir" bölümünde gerekli açıklama bulunmaktadır.

Berat Kandili:

Şaban ayının on beşinci gecesinde kutlanmaktadır. Günahlardan, borçlardan ve her türlü cezadan kurtulma anlamına

gelmektedir. Bu da tam anlamı ile illüzyonist bir uytumacıdır. Kur'an borçlardan, cezadan ve günahlardan nasıl kurtulacağımızı uzun uzadıya açık ve net bir şekilde bildirmektedir. Bunun yılın belli bir gününde yapılması veya bugünde yapılırsa daha çok etkili olacağı inancı ve anlayışı Allah'ın dinine asla sığacak bir şey değildir. Bu tarz uydurmalar, din adamları sınıfının halkı uytumasından başka bir işe yaramamaktadır. Müslüman'ın, Cennet'e gidebilmesi için amelleri tüm örüne yayması gerekirken, bunu üç beş geceye sığdırmayla yetinmesi uydurulmuş bir dinden başka bir şey değildir.

Kadir Gecesi:

Ramazan Ayı'nın yirmi yedinci gecesidir. Kur'an'ın bu gece indirilmiş olmasından dolayı uydurulmuş bir gecedir. Bu gecenin kanıtı olarak Kadr suresi gösterildiği için öncelikle Kadr Sûresi'nin ayetlerine bakalım: Kadr Sûre'si Mekki ilk yıllara ait bir sûredir.

97. KADR SÛRESİ

[İniş sırası: 25, Mekki, 5 ayet. Adını 1. ayetteki "Kadr/değerli" sözcüğünden almıştır.]

Rahmeti Bol ve Kesintisiz Olan Allah'ın Adıyla

97:1. Kuşkusuz Biz onu¹ kad'r² gecesinde indirdik.

97:2. Kad'r gecesinin ne olduğunu sana bildiren nedir?

97:3. Kad'r gecesi bin aydan daha hayırlıdır.

97:4. Melekler³ ve ruh⁴, onda Rabb'lerinin izniyle her bir emir için iner de inerler.

97:5. O, fecrin ağarmasına⁵ kadar selamdır.⁶

1. Kur'an'ı. **2.** "Kad'r", sözcük olarak değer, kıymet demektir. **3.** "İlahi güç." **4.** Ruh, sözcük olarak; "can", "vücuda hayat veren cevher" demektir. Kur'an, ruh sözcüğünü vahiy anlamında kullanmaktadır. Zira vahiy, insana ve topluma hayat vermekte, insana ve topluma düzen vererek onları canlı ve diri tutmakta; onlara en iyi yaşantıyı sağlamanın yolunu göstermektedir. **5.** Şafak sökeneye kadar. **6.** Esenliktir, güvendir.

Kadr gecesi, Kur'an'ın inmeye başladığı gecenin adıdır. Ve bu gece tarihi süreç içinde yalnızca bir kez yaşanmıştır. Kadr gecesi her yıl tekrarlanan bir olay değildir. Yanıtlanması gereken soru şudur: Gecenin kendisi mi önemlidir, yoksa onu önemli yapan o gecede Kur'an'ın indirilmiş olması mıdır? Ya da soruyu şöyle de sorabiliriz: O gece Kur'an indirilmemiş olsaydı yine de kıymetli olacak mıydı? Elbette ki hayır. O halde gecenin bizatihi kendisinin bir önemi yoktur. Onu önemli yapan Kur'an'ın o gece indirilmiş olmasıdır. Ayette bu gecenin, "bin aydan daha hayırlı olduğunun" bildirilmesi ile anlatılmak istenen şey: Kur'an'ın indirilmesinin ne kadar büyük bir öneme sahip olduğunun bilinmesidir. "Bin yıl" deyimini Kur'an'ın öneminin ne denli büyük olduğunu vurgulamak için ifade edilen bir sayıdır. Bu "zaman" değil, "değer" ifade eden bir sayıdır.

Bu gecede yapılan ibadet ve dualarla işlenmiş bütün günahların silineceğine başta hadis olduğu söylenen sözler olmak üzere pek çok rivayet bulunmaktadır. Bu rivayetlerin ortak söylemi kim bu geceyi ibadetle geçirirse ertesi güne annesinden yeni doğmuş gibi günahsız başlar. Yani bu gece günahları sıfırlama gecesidir.

Diğer geceler olduğu gibi bu gece de geleneğin uydurduğu bir gecedir. İsrâîliyyât ve diğer inançlardan esinlenerek uydurulmuşlardır. Bu gecelerle ilgili iddialar kesinlikle Kur'an'ın açık buyruklarına aykırıdır. Kur'an'ın doğru olduğuna inanan bir kimsenin bu geceleri kabul etmesi mümkün değildir. Kur'an'da onlarca değil yüzlerce ayette kurtuluşun yolu, Cennet'in yolu "iman etmek ve salihâtı" yapmakla mümkün olacağı ve insanın yaptıklarının hesabını vereceği, kim ne yaptıysa onun karşılığını bulacağı açıkça bildirilmektedir.

Aklı olan herkes, üzerinde biraz düşündüğünde bu tarz gün ve gecelerin uydurma olduğunu, saçma olduğunu anlar. Örneğin günahkâr bir kimse kadir Gecesi'nden bir gün önce ölse günahından dolayı Cehenneme gidecek, fakat Kadr gecesinden bir gün sonra ölen bir günahkâr da geceyi ibadetle geçirdiği için Cennete gidecek. Bir gün önce veya bir gün sona ölmek insanın Cennetlik veya Cehennemlik olmasına neden olacak. Böyle bir dinin adı İslam olabilir mi? Bu Allah'ın adaletine sığar mı?

Hidayet, Allah'ın Dilemesi midir, Yoksa Onu İnsan mı Seçer

Kur'an'ın kesin buyruğu şudur: İman etmeyi ve inkâr etmeyi insan seçer. Ne var ki doğru yolda veya yanlış yolda olmak; Mü'min olmak veya kâfir olmak; Hakk'ı veya sapkınlığı seçmek konusunda sahip olunan yanlış inanç ve anlayış, inanç dünyamızda çok önemli sorunlara neden olmaktadır. Bu konu doğru anlaşılmadan Kur'an'ın önemli mesajlarını da İslam'ı da doğru anlamak mümkün olmaz.

Konunun sorunlu olması ve yanlış anlaşılmasının en önemli nedenlerinden biri, kuşkusuz ki Kur'an'a bütüncül bir anlayışla yaklaşmamaktır. Oysaki inançta ve düşüncede bütünlük esastır. Siz bir bütünü parçaladığınız ve parçayı bütünün yerine geçirdiğiniz zaman onu bozmuş ve değiştirmiş olursunuz. Onun anlamını, önemini ve gerekliliğini yitirmesine neden olursunuz. O bakımdan hangi düşünce ve inanç olursa olsun, kendi bütünlüğü içinde ele alınmazsa doğru anlaşılmaz. Bir şeyi doğ-

ru anlamada, parçaya ait olduğu bütüne göre anlam vermek çok önemli bir yöntemdir. Bu yaygın anlamı ile “tümünden gelim yöntemi” dir.

Kitabımızın, “Kur’an’ı Doğru Anlamanın Önündeki Engeller” bölümünde değindiğimiz gibi, ayetlere anlam vermeye çalışırken, Kur’an’ın bir bütün olarak ifade ettiği anlamı göz önünde bulundurmazsak, yani ayetleri Kur’an bütünlüğü içinde değil de tek başlarına ve yalın olarak ifade ettikleri anlamlarıyla anlamaya çalışırsak, “anlamamız” gerekenin yerine kendi anladığımızı geçiririz. Bu da yanılmamıza, yanlış düşmemize neden olur. İşte bu konuda da böylesine bir yanlış düşmüş olmanın çelişkisi yaşanmaktadır. Bir ayetin ne dediğini anlamaya çalışırken, “anlaşılması gerekenin” ne olduğu konusunda, Kur’an’ın genel mesajına uygunluk esas alınmalıdır.

Diğer önemli bir konu da “iman ve inkâr etmeyi seçmeyi” konu edinen ayetlerin tamamını dikkate almalı ve bunların kendi aralarında uyum ve uygunluk oluşturmasına dikkat edilmelidir. Kur’an’da çelişki olmadığına göre farklı söylem gibi görülen ayetlerin literal olarak “ne dediklerinden” çok “ne demek istendiği” “söylenen şeye” değil “söylenmek istenen şeye” bakılması gerektiği ayrıntısı dikkate alınarak anlaşılması durumunda gerçek anlamda bir farklılığın olmadığı görülecektir. Bu dikkati göstermeyenlerin, yanlış bağlantı kurdukları için farklılık ve çelişki ortaya çıkmakta ve “söylenmek istenen şey” yanlış anlaşılmaktadır.

Kur’an, insanın seçme iradesine/özgürlüğüne sahip olarak yaratıldığını; dileyenin dilediği yolu seçme hakkına sahip olduğu-

nu birçok ayette ve açık bir biçimde bildirmiştir. Eğer insanın dilediğini seçme hakkı olmasaydı Allah Kitap ve elçi göndermez kimin ne olacağına doğrudan kendisi karar verirdi.

Kur'an, insanlar hidayete erip, doğru yolu bulsunlar diye, Allah tarafından gönderilen bir kitaptır. Bu Allah'ın insanlar arasında hiçbir ayırım gözetmeksizin, hepsinin doğru yolu bulmaları, hidayete ermelerini istediği anlamına gelir. Allah'tan, doğru yolu gösterici elçilerin, hidayete erdirici kitapların, doğru ile yanlış, açıklayıcı, ayırt edici vahyin gönderilmesi; bütün insanların hidayete ermeleri ve iman etmelerini istemenin açık bir kanıtı değil midir? Kur'an'ın insanlar ikna olsunlar diye, her şeyi örnekleyerek açıklaması, insanın sonunun nasıl olacağını bildirmesi ve bizatihi Kur'an kendisinin insanları doğru yola, hakka çağıran bir mesaj olduğunu; doğru yolla, sapkın yolu iyice ayırarak, bunların neler olduğunu apaçık gösterici olduğunu belirtmiş olması, seçimin insanın özgür iradesine bırakıldığının göstergesi değil midir?

Kur'an, dünyanın sınav yeri olduğunu; Allah'ın insanları sınamakta olduğunu açıkça bildirmiyor mu? Bu ne anlama gelmektedir? Sınavın anlamı nedir? Eğer Allah dilediğini imana, dilediğini hidayete iletiyorsa o zaman ne diye sınav yapıyor? Bu gerçekliğe rağmen; bazı kimselerin "inananı ve inanmayanı, Mü'min'i ve kâfiri, hidayete ereni ve sapmış Allah belirlemektedir. Allah seçici olarak, dilediğini hidayete, dilediğini de sapkınlığa yöneltmektedir. Allah, insanları dilediği şekilde ayırmaktadır" diye düşünmeleri ve inanmaları nasıl doğru olabilir? Kuşkusuz bu düşünce ve inanç Kur'an'a aykırıdır. Çün-

kü: öyle olsaydı iman eden ve etmeyenin; hidayete erenin ve sapkınılığı tercih edenin hiçbir suçu ve sorumluluğu olmaması gerekirdi.

Öyle ya, insan yapmadığı veya seçmediği bir şeyden ne diye sorumlu tutulsun ki? Düşünebiliyor musunuz? Allah, kullarından bir kısmına iman vermeyecek, onları hidayete erdirmeyecek; onları inkârcı yaparak, sapkınılığa itecek; ondan sonra da inanmıyorlar diye, sapkın oldular diye cezalandıracak! Böylesi bir çelişki ve haksızlığı Allah'a yakıştırmak doğru olabilir mi? Hangi akıl sahibi bunu kabul edebilir? Bu yanışı İslam'a mal etmeye çalışan zihniyetin Kur'an'dan ne kadar uzak ve ilgisiz bir zihniyet olduğu açıkça görülmektedir.

Şayet bu konuda seçici ve belirleyici Allah'sa, o zaman ne diye inanmayanları Cehennem'e göndersin? Veya bunun tersi olarak iman edenleri ne diye Cennet'e göndersin? Çünkü, iman edenler, bu tercihi kendi iradeleri ile yapmamış olup, bunda bir payları yoktur. Oysaki bir şeyi hak etmek için, ne gerekirse onu yapmak gerekir. İman edeni Allah belirlediğine göre, onu ne diye Cennet'le ödüllendirsin? İnanan ve inanmayı Allah belirliyor diyorsak; o zaman bunun neticesinde, insanın bir suçu, günahı veya sevabının olmadığı sonucu çıkar. Öyle ya, madem ki bu seçimi Allah yapmıştır, o zaman insan ne diye suçlu olsun ki? Bu gerçeğe rağmen, Kur'an'daki kimi ayetleri, iman ve inkâr edenleri Allah belirler, hidayet Allah'tandır; Allah dilemedikçe kimse hidayete eremez, Allah dilediğine hidayet, dilediğine sapkınılık verir şeklinde anlamak, anlamlandırmak nasıl doğru sayılabilir?

Ne var ki örnek olarak seçtiğimiz aşağıdaki ayetler ve benzer ayetler dikkate alınarak sanki “insanların neyi seçeceğine Allah karar vermektedir” şeklinde anlaşılabilir. Bu anlayışın yanlış olduğunu yukarıda izah etmeye çalıştık. Buna ilave olarak, konu ile ilgili yüzlerce ayetten örnek olsun diye birkaçını da vererek izahımıza devam edeceğiz. Ancak öncelikle konunun yanlış anlaşılmasına neden olan ayetlerden birkaçını örnek olarak verelim:

1. “Âyetlerimizi yalanlayan kimseler, karanlıklar içinde kalmış, sağırlar ve dilsizlerdir. Allah dilediğini saptırır dilediğini de dosdoğru yola iletir.” (6:39)

2. “Allah’ın bilgisi dışında hiç kimsenin iman etmesi mümkün değildir. Ve aklını kullanmayanları rics¹ ile karşı karşıya bırakır.” (10:100)

1. *Ahlaki kirlilik. Karakteristik kirlilik; ikiyüzlü, çıkarıcı ve yalancı bir kişilik. Üzen, sıkıntıya sokan, rahatsız eden, acı veren, çirkin ve ahlaksızlık olan, azaba yol açan her şey “rics”tir.*

3. “Sen, onların, hidayete ermelerini, ne kadar çok istersen iste; sapkınlıkta kararlı olanlara, Allah hidayet etmez. Onlar için bir yardımcı da bulunmaz.” (16:37)

4. “Allah, dileyseydi sizi tek bir ümmet¹ yapardı. Fakat Allah dilediğini saptırır, dilediğini de hidayete iletir. Siz, yaptığınız her şeyden sorumlu tutulacaksınız.” (16:93)

1. *Toplum, topluluk. İnsan soyu. Ümmet, toplum anlamının yanı sıra aynı tür canlı topluluğuna da verilen isimdir. Örneğin kuşlar bir ümmettir. Kavram olarak; aynı inanç, düşünce ve amaca sahip topluluk demektir.*

Kur'an'da hidayet ve sapkınlık veya iman ve inkâr etme konusunda bu ayetlerle aynı anlama sahip daha birçok ayet bulunmaktadır. Bu dört ayet üzerinden "söylenen" şeyle aslında "ne söylenmek istendiğine" "anlaşılması gereken şeyin" ne olduğunu açıklamaya çalışalım.

Hidayeti ve sapkınlığı konu edinen ayetleri anlamada şu hususa dikkat edilmelidir: Kur'an'da "Allah dilediğini saptırır, dilediğine hidayet eder" şeklinde yalnızca bir cümleden ibaret olan hiçbir ayet yoktur. Bu niteleme içinde yer aldığı ayetin bir cümlesi olarak bulunmaktadır. Yukarıda örnek olarak verdiğimiz ayetlerde de görüldüğü gibi: "Ayetleri yalanlayanlar", "Akıllarını kullanmayanlar", "Öğüt almayanlar", "Yanlışta ısrar edenler", söz konusu edilerek, tutumları "gerekçe" gösterilerek, hidayet ve sapkınlık söz konusu edilmektedir. Yani hidayet ve sapıklık gerekçelendirilmiştir. Bir gerekliliğin sonucudur. Konu ile ilgili bütün ayetlerde iman ve küfür bir 'gerekçeye' dayandırılmaktadır.

"Gerekçeyi" göz ardı edenler, karşı koyanlar, yok sayanlara hitaben şöyle demek istenmektedir: Siz bu gerçeklere/gerekçelere aldırmaıyıp ve denileni kabul etmediğiniz için, tavrınız sadece sizi bağlamakta ve gerçekten kaybeden de sizler olmaktadır. Tercih hakkı size bırakıldığından, bu tercih hakkını "kötüye" veya "iyiye" kullanmış olmanın bedeli de size aittir. "Hidayeti ve sapkınlığı" seçme ve tercih etme hakkını size kullandıran olarak; bu konuda size izin vererek, dilediğinizi seçmeye müsaade ederek; seçiminize karışmayarak biz vermiş oluyoruz. Dolayısı ile ayetlerde geçen "dilediğime hidayeti, dilediğime sapkınlığı veririm" cümlesinde yer alan "dilediği-

me” sözcüğünün anlamı aslında “dileyene”dir. Yani kim neyi diliyorsa ben onu veriyorum demektir. Dolayısı ile ayetler sözcük olarak “dilediğime” deseler de “anlam” olarak “dileyene”, “kim neyi dilerse” şeklinde bir anlama sahiptir. Kur’an, “dilediğimize hidayeti, dilediğimize sapkınlığı veririz” deyimlerini bu anlamda kullanmaktadır.

Eğer Allah seçme hakkı vermeseydi veya hidayet ve sapkınlık konusunda özgür bırakmasaydı kimsenin hidayeti veya sapkınlığı seçme imkânı olmazdı. Seçme hakkını veren Allah’tır, insan ise sadece seçim yapıyor. Hidayeti ve sapkınlığı insanın tercihihine sunan Allah’tır, kararı veren insandır. Allah’ın “dilediğine” vermesi sözcüğü bu anlamdadır. İstenilen makam da veren makam da Allah’tır. İnsan, Rabb’i tarafından kendisine verilen hidayet ve sapkınlıktan dilediğini almaktadır. Tercih etme ve seçme hakkı kesinlikle insana aittir.

Allah sadece tavsiyede bulunmaktadır. Tercih etme işinde Allah, insanı iyi olanı seçmesi için Kitap ve Nebi ile desteklemektedir. Kötüyü seçerse ceza, iyiyi seçerse ödül ile karşılık göreceği uyarısında bulunmaktadır.

Rabb’imiz, öncelikle kullarına doğruyu ve yanlışı, iyiyi ve kötüyü, imanı ve küfrü açıkça göstererek; onları iyi olanı seçmeleri konusunda öğütlemektedir. Ancak, bu gerçeğe rağmen, kimi kullar yanlış olanı ve küfrü seçmektedirler. Bu kimseler, hiçbir uyarıya aldirmamakta, inat ve kararlılıkla bu tavırlarını sürdürmektedirler. İşte bu hal üzerinde olanlara Allah demektedir ki: Onları girdikleri yoldan ancak ben zorla döndürebilirim. Onlar kendi kararları ile artık girdikleri yoldan dönmezler, onlar an-

cak Benim kararım ile dönebilirler. Yani Ben dilemedikçe dönmezler. Onların doğruyu bulmaları ancak Benim müdahale etmeme ve onlara verdiğim seçme hakkını iptal etmeme ve istediğiniz yoldan değil, Benim gösterdiğim yoldan gitmek zorundasınız dememe bağlıdır. İşte "Allah'ın dilemesi" bu şekilde olursa, ancak o zaman bu kimseler doğru yolu bulurlar. Aksi halde bu mümkün olmaz. Yani Allah dilemedikçe (kendi gücünü kullanarak onları dönme zorunda bırakmaya karar vermedikçe) onlar yanlış yoldan dönmezler. "Allah dilemedikçe" deyiminin vurgusundan da bu işin düzelmesinin tamamen Allah'ın dilemesine kaldığını; bunun dışında hiçbir şeyin yararının olmadığı anlaşılmaktadır. Allah her şeye güç yetiren olduğu için; isterse, en sapkını dahi zorla doğru yola döndürür. Diğer bir deyimle, Allah, inanmayan ve sapmışlara demektedir ki: Siz öylesine azıtmış ve sapıtmışsınız ki, sizin doğruyu bulmanıza hiçbir şeyin gücü yetmemektedir. Ancak ben müdahale edersem, ancak ben dilersem; yani sizi mecbur bırakırsam düzelirsiniz. Başka türlü düzelmezsiniz.

Aşağıda yer alan ayetlerde de görüleceği gibi seçim kesinlikle insanın kendisine aittir:

"Bu, ellerinizle yaptığınızın karşılığıdır. Yoksa Allah, kullarına, asla haksızlık edici değildir." (3:182)

"Müşrik olanlar diyecekler ki: "Eğer Allah dileseydi biz de müşrik olmazdık, babalarımız da. Ve hiçbir şeyi de haram kılmazdık." Onlardan öncekiler de aynı şekilde yalanladılar da sonunda azabımızı tattılar. De ki: Yanınızda bir bilgi varsa onu bize gösterin. Siz, zandan başka bir şeye uymuyorsunuz ve ancak yalan yanlış atıp tutuyorsunuz." (6:148)

“Her nefis ölümü tadıcıdır. Sizi sınav olarak, iyilik ve kötülükle sınarız. Ve siz, yalnız Bize döndürüleceksiniz.” (21:35)

“Kim iyi iş yaparsa kendisi için yapmış olur. Kim de bir kötülük yaparsa, kötülüğü kendi aleyhinedir. Senin Rabb'in kullarına asla haksızlık yapmaz.” (41:46)

“Kim ahiret kazancını isterse, Biz onun kazancını artırırız. Kim dünya ekinini isterse, ona da ondan artırırız. Ve onun için ahirette hiçbir nasip yoktur.” (42:20)

“Göklerde ve yerde olan her şey Allah'ındır. Bu, kötülük yapanların cezalandırılması ve iyilik yapanların daha iyisiyle ödüllendirilmesi içindir.” (53:31)

“Ona doğru yolu gösterdik. Ama isterse şükreden, isterse nankörlük eden biri olur.” (76:3)

“Doğru yolu göstermek Allah'a aittir. Yolun eğrisi de vardır. Eğer O dileseydi, hepinizi hidayete erdirirdi.” (16:9)

Kur'an'ın Başka Kaynaklara İhtiyacı Var Mı?

Dinin tek kaynağının Kur'an olduğu ve Kur'an'ın hiçbir kaynağa ihtiyaç duyulmaksızın açık ve net bir şekilde anlaşılabilceği konusunda aşğıdaki ayetleri yeterli görüyor ve bu konuda sözü Kur'an'a bırakıyoruz:

* “Rabb'inizden size apaçık bir beyinât, bir hidayet ve bir rahmet geldi.” (6:157)

* “Bu Kitap, kesin gerçeğin ta kendisidir. O, muttakiler için hidâyetdir.” (2:2)

* “Müminler için bir hidayet ve müjdedir.” (2:97)

* “İnsanlar için hidayet rehberi, doğru yola iletendir. Doğru ile yanlış birbirinden ayırır. Apaçık kanıtları içermektedir.” (2:185)

* “İnsanlar için bir açıklamadır. Muttakiler için doğru yola iletici ve öğüttür.” (3:138)

- * “Allah’tan bir nur ve apaçık bir Kitap’tır.” (5:15)
- * “Allah, Kur’an’la, rızasına bilerek tâbi olanları esenlik yollarına iletir. Onları, izniyle karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Ve onları dosdoğru olan yola iletir.” (5:16)
- * “Ulaştığı herkesi uyarmak için vahyedildi.” (6:19)
- * “Mücrimlerin yolu besbelli olsun diye âyetleri ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.” (6:55)
- * “Allah’ın hidayetidir.” (6:88)
- * “Ayrıntılı olarak inmiştir.” (6:114)
- * “Rabb’imizin dosdoğru yoludur. Öğüt alan bir toplum için âyetleri ayrıntılı olarak açıklanmıştır.” (6:126)
- * “Kutsal bir Kitap’tır. Ona uyun. Takvalı olun. Umulur ki bağışlanırsınız.” (6:155)
- * “ Rabb’imizden bize gelen apaçık bir beyinât, bir hidayet ve bir rahmettir.” (6:159)
- * “Bilgiye göre açıklanmış; yol gösterici ve rahmet olan bir Kitap’tır.” (7:52)
- * “Uydurulan bir söz değildir. İnanan toplumlar için bir yol gösterici ve bir rahmettir.”
- * “İnsanları karanlıklardan aydınlığa çıkarandır. Mutlak Üstün Olan’ın, Övgüye Değer Yegâne Varlık Olan’ın yoluna iletir.” (14:1)
- * Bu Kur’an, kendisiyle uyarılmaları, Allah’ın bir tek ilah olduğunun bilinmesi ve sağlıklı düşünen akıl sahiplerinin öğüt al-

maları için insanlara bir mesajdır.” (14:52)

* “Biz, sana her şeyin açıklayıcısı olan bu Kitap’ı, teslim olanlara bir kılavuz, bir rahmet ve bir müjde olarak indirdik.” (16:89)

* “En doğru olana iletir.” (17:9)

* “Kur’an’dan indirdiğimiz şeyler, mü’minler için şifadır, rahmettir. Zalimlerin ise yalnızca hüsrânını arttırır.” (17:82)

* Huşu duyan kimselere öğüttür.” (20:3)

* “Gerçeği apaçık göstermektedir. Takva sahipleri için öğüttür.” (24:34)

* “Âlemlere uyarıcı olması için, kuluna Furkan’ı indiren ne mübarektir!” (25:1)

* “Gerçeği apaçık ortaya koyan bir Kitap’tır.” (26:2)

* “İnananlar için doğru yola iletici ve müjdeleyicidir.” (27:2)

* “O, inananlar için kesinlikle yol gösterici ve rahmettir.” (27:77)

* “İyiler için yol gösterici ve rahmettir.” (31:3)

* “O, yalnızca bir öğüt ve apaçık bir Kur’an’dır.” (36:69)

* “Öğüt sahibi Kur’an’a ant olsun.” (38:1)

* “Bu; akıl sahiplerinin, ayetlerini düşünüp öğüt almaları için, sana indirdiğimiz kutlu bir Kitap’tır.” (38:29)

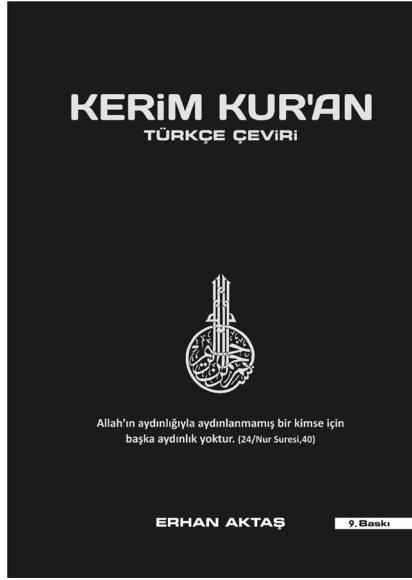
* “Bu bir öğüttür.” (38:49)

* “O, ancak bütün insanlık için bir öğüttür.” (38:87)

- * “İşte bu, Allah'ın doğru yolu gösteren kılavuzudur.” (39:29)
- * “Bilen bir toplum için, ayetleri detaylandırılmış, Arapça kur'an bir Kitap'tır.” (41:3)
- * “Müjdeleyici ve uyarıcı olarak. Fakat insanların çoğu ondan yüz çevirmekte ve onu dinlememektedirler.”
- * “De ki: “Kur'an, inananlar için bir yol gösterici ve bir şifadır.” (41:44)
- * “İşte Biz, onu senin dilinle kolaylaştırdık. Umulur ki onlar öğüt alırlar.” (44:58)
- * “Bu doğru yol göstericisidir.” (45:11)
- * “Bu Kur'an, insanlar için gerçeği görme, gerçekten inanan toplum için doğru yolu gösterme ve bir rahmettir.” (45:20)
- * “Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için kuluna kanıt içeren açıklayıcı ayetleri indiren O'dur.” (57:9)
- * “Bu bir öğüttür. Artık dileyen onunla Rabb'ine varan bir yol edinir.” (76:29)
- * “O âlemler için öğütten başka bir şey değildir.” (81:27)

Son söz: Yaklaşık kırk konu üzerinden “Hangi İslam” sorusunu yanıtlamaya çalıştık. Sorgulanmadan, düşünmeden, akletmeden doğruya ulaşılması mümkün değildir. Öncelikle sahip olduğumuz dini, kendimizin seçip seçmediğimize yanıt vermeliyiz ve seçtiğimiz şeyin doğru olup olmadığını muhakkak sorgulamalıyız. Eğer kendi aklımızla iman etmemişsek, inandığımız din kendi seçimimiz değilse, bunun bir geçerliliğinin ol-

madığını bilmeliyiz. İslam dininin tek kitabı var o da Kur'an'dır; eğer din olarak İslam'ı seçtiysek bunu toplumdan, ailemizden, çevremizden değil, Kur'an'dan edinmiş olmalıyız. Kur'an'ın belirlemediği hiçbir inanç İslam değildir. İslam'ı seçmek zorunda değiliz, ama eğer İslam'ı seçtiğimizi söylüyorsak bunu yalnızca Kur'an'dan edinmiş olmamız gerekir. Aksi takdirde "istediğimiz" şeyle "seçtiğimiz" şey aynı olmayacaktır. Bütün bir kitap boyunca anlatmaya çalıştığımız gibi, Kur'an'ın dışında İslam yoktur: Onun için hangi İslam sorusunun yanıtı "Kur'an'daki İslam"dır.

Kur'an bir değerler bütünüdür. Bu değerleri muktedir kılmak; iktidar yapmak, Kur'an'a iman etmenin ön koşuludur. Kur'an'î değerleri iktidar yapmayı amaç edinmeyen bir kimsenin, Kur'an'a iman ettiğini iddia etmesinin bir karşılığı yoktur.

(Musaf ve nüzul sıralı olarak basılmıştır.)

Basım yılı: 1. baskı - 2015 / 9. baskı - 2020

Sayfa Sayısı: 780

Kitabımızın, kadın konusunda yazılmış kitaplardan ayırt edici yönü, kadın konusunu, onun "insan" olduğu bağlamında ele almasıdır. Kadına dair yazılmış kitapların neredeyse tamamı, kadını, cinsiyetçi bir yaklaşımla tanımlamaktadır. Vahiy dininden, ilmihal dinine dönüşmüş bir inancı, İslam adına din edinen müslüman dünyanın ataerkil zihniyeti, kadına bakış açısını dinleştirmiştir. bu dinleşmiş bakış açısı, İslam sanılarak, İslam dini, kadın konusu üzerinden eleştirilmektedir. Bu kitap, taraflı ve yanlış eleştiriye, kısmen de olsa yanıt vermeye çalışmaktadır.

Basım yılı: 2017

Sayfa Sayısı: 168

